

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

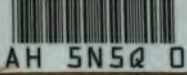
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

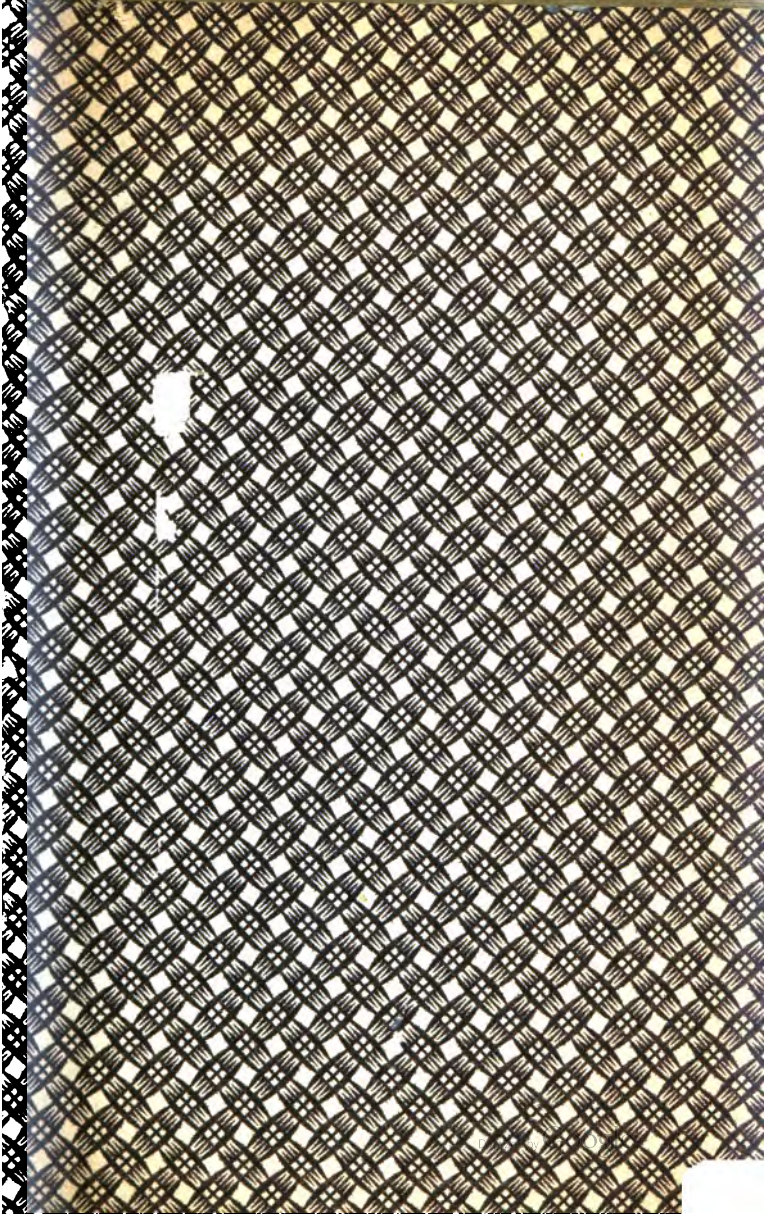
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HIERONYMUS

ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

L. C. Boer 1880.
Kuinne

KORTE EN EENVOUDIGE

CATECHISATIE

OVER HET VOORBEELD

DER

GODDELIJKE WAARHEDEN,

VAN DEN ZALIGEN HEER

ABRAHAM HELLENBROEK.

Waarin de Leer van de Hervormde Kerk,
naar aanleiding van iedere Vraag en
Antwoord, zakelijk wordt opgegeven.

EERSTE DEEL.

Benevens een Aanhangsel tot beide Deelen
behoorende.

DOOR

JAN NUPOORT,

Weleer SS. Min. Cand onder het E. Classis van
Lingen, later Predikant te BATAVIA.

Nieuwe onveranderde Uitgave.

NIJKERK, I. J. MALGA. 1868.

A P P R O B A T I E.

De ondergeschrevene *Visitatores Librorum in de E. Classis van Gouda en Schoonhoven*, hebben gelezen de korte en eenvoudige *Catechisatie over het Voorbeeld der Goddelijke Waarheden &c. van den zaligen Heer Abraham Hellenbroek*, waarin de *Leer van de Hervormde Kerk*, naar aanleiding van iedere *Vraag en Antwoord*, zakelijk wordt opgegeven, door *Jan Nupoort*, Lidmaat der *Gereformeerde Gemeente te Schoonhoven*, 1ste Stukje; en getuigen, dat zij daarin niets gevonden hebben, 't welk strijdig is tegen de zuivere regelmate des Ge-loofs, volgens de formulieren van eenigheid, bij de *Hervormde Kerke in Nederland* aangenomen; maar vele bewijzen van des *Auteurs kundigheid en toeleg*, om zijne medemenschen op te leiden tot, en te be-vestigen in de kennisse der zuivere *Euangelie-waarheden*; wenshende *Gods rijken zegen over des Au-teurs Persoon*, en over dit zijn nuttig werk.

Gegeven den 9 Januarij, 1776.

J. D. GOLDBACH
Pred. te Meerkerke
D. J. METSKE,
Pred. te Gouda
E. F. TEMMINCK
Pred. te Heicop

824
H477k
1868

VOORREDE

AAN DEN

WAARHEID-LIEVENDEN LEZER.

Dat het *voorregt* van Nederland bij uitstek groot is, omdat het (nietteenstaande vele en zware oordeelen van de Goddelijke hand daarop rusten) behalve met eene menigte van uitwendige bewel-dadigingen, begunstigd is met de openbaring van den éénen waren God; eene openbaring, in zich behelzende eene allerklaarste ontdekking; niet alleen van het *éénig* Wezen, in 't welk te *genieten* en te *dienen* alleen de gelukzaligheid van Engelen en menschen bestaat; maar ook van den weg langs welken het *menschdom*, dat tot het *genieten* en *dienen* van dat hooge Wezen geschapen was, loch zich door de zonde daarvan onttrokken, en alzoo zichzelf rampzalig gemaakt heeft, tot de *genieting* en *dienst* van dat eenig gelukzalig Wezen kan worden wedergebracht.

Uit aanmerking van dat *voorregt*, is elk *inwo-er* van Nederland, bijzonder wanneer hij tot het *Hervormd Christendom* behoort, ten duurste ver-*pligt*, te staan naar eene *klare, onderscheidene* en *velgegronde kennis* van die Waarheden, welke in

V O O R R E D E.

de gezegde openbaring begrepen en aan ons bekend gemaakt zijn.

Onder de goede dingen, welke nog in Nederland gevonden worden, is ook te tellen de *bevestigde orde* in het werk, niet alleen der *Leeraars*, maar ook der *Catechiseerders* en *Schoolmeesters*, (hoewel met eenig onderscheid, naar de bijzondere gesteldheid der onderscheidene Gemeenten) om namelijk de aankomende jeugd, naar den eisch van deszelfs weg, in de kennis van de *Christen-leer* en *Godsdienst* te onderwijzen.

Tot *bestuur* in het onderwijs van de jeugd is, nevens de *publieke Catechisatie-schriften*, ik bedoel den *Heidelbergschen Catechismus* en het *Kort Begrip van de Christelijke Religie*, getrokken uit den *Heidelbergschen Catechismus*, eene menigte van *Catechiseer-boekjes*, door onderscheidene Godgeleerden zaamgesteld, in Neêrlands Kerk voorhanden welke, niettegenstaande elk in de wijze van behandeling zoo al iets bijzonders heeft, echter waar het fundament der zake betreft, ten volle met elkander overeenstemmen.

Onder de *Catechiseer-boekjes*, is dat van den *zaligen Heer ABRAHAM HELLENBROEK* in een algemeen gebruik bij de meeste Gemeenten van Nederland; en daarom, niet alleen verscheidene male herdrukt; maar ook op meer dan eene wijze vermeerderd uitgegeven.

Dat alles zijn zaken, welke ik thans, als bij allen bekend, vooronderstelle, en alleen met een woord noem, om u, *mijn Lezer*, te leiden tot een kort bericht aangaande het werkje 't geen ik thans de vrijheid neem onder uwe oogen te brengen

V O O R R E D E .

Wanneer het de Goddelijke Voorzienigheid be-
laagde, mij in het laatst van het jaar 1774 van
eroeping te doen veranderen, en ik daardoor
neerder tijd en gelegenheid kreeg, om in mijne
zwaliteit als Catechiseermeester, waartoe ik reeds
op den 5den van Wijnmaand 1764, bij den Wel-
Eerw. Kerkeraad der Gemeente van de Stad was
aangesteld, mij te zetten tot het onderwijzen
van zulken, die zich wilden bereiden tot het doen
van hunne Belijdenis, verkoos ik ook tot mijne
Leerorde te volgen het *gemelde boekje* van den ge-
noemden Heer HELLENBROEK; niet om daardoor
de *Catechiseer-boekjes* van andere Godgeleerden te
declineren; veel minder om dat *Boekje* aan de
publieke Catechiseer-schriften voor te trekken; want,
gelijk ik mij al te wel bewust ben, dat ik noch
regt noch *bekwaamheid* genoeg heb, om te beoor-
deelen welk Boekje, uit zulk een ontelbaar aan-
tal Catechiseer-boekjes, het beste is; alzoo wil
ik niet ontveinzen van oordeel te zijn, dat mo-
gelijk de *beste Leerorde* in onze *publieke Catechiseer-
schriften* ligt, en het daarom te wenschen ware,
dat in alle de Kerken van Nederland eenparig
de Synodale orde, bepaald Ao. 1618 en 1619,
Sessi 17, gevolgd wierd; maar ik verkoos dit
boekje, omdat het, door deszelfs algemeen ge-
bruik, zeer veel vooruit heeft, en ik er altoos
met mijn hart voor ben, in alles wat ik met
eene goede conscientie doen kan, mij naar het
genoegen van het algemeen te schikken; door
ervaring geleerd zijnde, dat men langs dien weg
het allermeeste nut doen kan.

Dan, terwijl ik mijne Leerwijs naar de Leer-

V O O R R E D E.

orde van dat Boekje rigtte, wierd ik gewaar dat, wanneer ik mijne leerlingen tot een onderscheidener bevatting van zaken trachtte te brengen, ik dan, of van de *Leerorde* van HELLENBROEK moest afgaan, om dat geene der uitgebreidere samenstellen met de orde van HELLENBROEK overeenkomen; of anders, dat ik mijne Leerlingen in verwarring bragt, omdat zeer verre de meeste genoegzaam oordeel ontbrak elk stuk, 't geen zij bij anderen vonden, op de regte plaats te brengen. Deze opmerking heeft mij aangespoord om mij, in mijne ledige uren, te zetten tot eene bedaarde overdenking en nadere uitbreiding van dat Boekje, ten einde alzoo de Waarheden van onze Hervormde Leer, naar de *Leerorde* van dat Boekje, op zulk eene wijze zaam te brengen, dat daardoor iedere Vraag en Antwoord in het licht gezet, en al de noodzakelijke stukken, tot iedere Vraag en Antwoord behoorende, op derzelve plaats gesteld wierden.

Ik heb verkozen, in de uitwerking van dit ontwerp, mij te houden bij het *eerste* en *eigen Werkje* van den Heer HELLENBROEK, gewoonlijk het *KLEINE* genoemd, omdat dit het *Originele* van den Auteur zelve is, en ik van oordeel was, de noodzakelijke Waarheden, niet min *geschikt* en *volledig*, naar het *eerste* en *echte* opstel van den Auteur zelve, dan naar de uitbreiding van anderen, in 't vervolg daar bijgedaan, te kunnen behandelen. Om evenwel dit mijn Werkje *algemeen* nuttig te maken, heb ik goedgevonden, ten dienste van diegenen die over het (zoogenaamde) *Grootere Hellenbroek* catechiseren, een kort aan

V O O R R E D E.

hangsel er achteraan bij te voegen, in hetwelke ik alle die enkele vragen, die in het grootere Hellenbroek meer dan in het kleine gevonden worden, kortelijk poge toe te lichten en te verklaren.

Dat ik mij, in de uitbreiding en verklaring van dit boekje, bediend heb van de *Theologische en Catechetische Schriften* van zeer vele onzer voornaamste Godgeleerden, als daar zijn die van de Hoog en WelEerw. Heeren, P. van Maastricht, J. A. Mark, F. Burmannus, T. H. van den Honert, H. Wits, M. Leidekker, R. Æmilius, C. Vitringa, D. le Roy, Æ. Franken, P. van Hoeke, H. Ravestein, J. Du Vignon, J. D'Outryn, J. van der Kemp, C. Tuynman, S. Molenaar, H. Reiners, A. Strik, E. van der Hoogt, E. Schrader en soortgelijke, welke mij thans niet te binnen schieten, beken ik edelnoedig; en dat zoo veel te gereeder, als ik er mijne eer in stel, mij, in het onderzoeken der waarheden, te houden aan de Leerwijze van zulke Mannen, welke geleerdheid en beproefde regtzinnigheid bij alle Waarheid-minnaars in Nederland bekend zijn. Ja ik schame mij niet, openhartig te belijden, dat ik in mijne defenitien mij zeer veel naal bediend heb van het overheerlijk werk van den Eerw. Heer Buurt, *Beschouwende Godgeleerdheid*; ioewel ik, ter voorkoming van alle naspraak, alsof ik het werk van een ander voor het mijne uitventte, telkens, wanneer ik iets heb overgenomen, er bij genoteerd heb waaruit ik het genomen heb en waar het te vinden is.

Dan, ofschoon ik mij op deze wijs van de gemelde *Schriften* bediend heb, echter vertrouwd dat zulke Lezers, welke met oordeel dit mijn

V O O R R E D E

werk inzien, en hetzelfde met de genoemde Schriften vergelijken, duidelijk genoeg ontdekken zullen, dat ik die Schriften wel *gebruikt*, maar echter in geenen deele *misbruikt* heb, alzoo ik, buiten de gepoeteerde stukken, in het opmaken van dit geheele werk, op een vrijen trant geschreven heb; naar de lessen van mijne voornaamste Onderwijzers, gewoon zijnde, mij nooit een slaaf van eens anders gedachten te maken, maar zoo na de mate van mijn begrip reiken kan, zelve over de zaken te denken, trachtende mij, in de bepaling van mijne gedachten, *alleen* te houden binnen den kostelijken ringmuur van onze Hervormde Kerk, ik bedoele de *Formulieren van eenigheid*; in mijn gemoed verzekerd zijnde, dat dezelve ten volle met Gods Heilig Woord overeenkomen, en daarom, zonder af te wijken van 't geen God ons geopenbaard heeft, niet kunnen losgelaten, veel minder verworpen worden; waarom wij van harte bidden, dat de Koning van Sion, Neêrlands Kerk bij deze hare voortreffelijke Schriften, en, door die Schriften, bij hare zuivere Geloofs-leer tot aan het einde der eeuwen beware.

Dit was het, *Waarheidlievende Lezer!* 't geen ik u nopens dit werkje te melden had. Vermits mijn oogmerk in de uitgave van hetzelfde is, de Leerlingen van en in de Hervormde Kerk, bijzonder die, welke naar de Leerorde van HELLENBROEK onderwezen worden, in de hand te werken; hun den zin van dat Boekje eenigzins te doen verstaan, en hen, langs den kortsten weg, in het onderzoeken en behandelen

V O O R R E D E.

der waarheden te leiden, en tot het afleggen van eene genoegzame Belijdenis in staat te stellen, kon ik ook hierbij eene ernstige opwekking voegen, bijzonder aan het aankomend jongelingschap, om die het *onderzoeken* van onze dierbare Geloofs- en Godsdienstleere *aan te prijzen*, en derzelver *verplichting* daartoe op het harte te binden; dan, wyl ik mij verbeelde, nopens, dat stuk het noodige gezegd te hebben in mijne *Voorbereidende Oefening voor den Heidelbergschen Catechismus*, gedraag ik mij als nog aan het daargezegde, en verzoek het woord ter opwekking, daar geschreven, aan te merken en te lezen alsof het ook hier bij herhaling geschreven ware.

Mag deze mijne *geringe*, echter *welmeenende poging*, om mijne naasten te stichten, eenigzins van vrucht zijn; ik zal in dien zegen niet alleen mijnen arbeid dubbel en genadig beloond schatten, maar bovendien mij ook ten duurste verplicht houden, het *éene Talent*, dat de Heere mij gegeven heeft, in de ledige uren, welke mij van mijne beroeping overschieten, verder tot winste uit te zetten, en de vrucht daarvan aan den God der Waarheid en aan zijne Kerke toe te wijzen.

Ontvang dan, *Waarheidlievende Lezer!* dit Werkje met een toegenegen hart; gebruikt het met een zuiver en eenvoudig oogmerk; zoek bij den Alzegenaar Genade, om er voordeel uit te trekken; en brengt al den zegen, die gij er uit ontvangt, met eerbiedige dankzegging weder tot God, opdat Godes de heerlijkheid, zoo

V O O R R E D E.

van mijnen geringen arbeid, als van al het goede
dat daaruit genoten wordt, nu en in den dag
der eeuwigheid zijn mag.

Ik onderschrijve mij,

Waarheidlievende Lezer!

Uw Waarheidlievende Vriend,

JAN NUPOORT.

SCHOONHOVEN,

den 2 December, 1775.

CATECHISATIE

OVER HET

VOORBEELD DER GODDELIJKE WAARHEDEN,

VAN DEN ZALIGEN HEER

ABRAHAM HELLENBROEK.

I. HOOFDSTUK.

VAN DE KENNISSE GODS.

1 *Vrage.* Waaruit weet men dat er een God is?

Antw. Uit de Natuur en uit de Schriftuur.

Vr. Welke is de grootste Hoofdwaaizheid die in het voorstel van deze vraag wordt opgegeven?

Antw. Dat er een God is.

Vr. Wat is dat te zeggen?

Antw. Dat er een hoogst oneindig Wezen/ 't welk eeuwig en noodzakelijk van zich zelve bestaat/ en als de Doorzaak en Heere van alle eindige wezens moet geëerbiedigd worden/ waazlijk aanwezig is.

Vr. Wat boezondezstelt onze Auteurs in zijn vraag nopens deze waazheid?

Antw. Dat wij/ menschen/ die waarheid weten.

Vr. Is dat ook zoo?

Antw. Ja het/ dat blijkt/ niet alleen uit de algemeene erkentenis van eene Godheid/ welke bij alle volken/ ten allen tijde/ gebonden is; maar ook uit de geneigdheid en poging tot eenige soorte van godsdienst/ welke bij allen en ten alle tijde is besprekend geworden.

Vr. **Welke zijn de beginselen van deze wetenschap?**

Antw. Die zijn/ zoo als onze Auteur zegt/ twee; te weten: de Natuur/ en de Schriftuur.

Vr. **Wat bestaat gij hier door de Natuur?**

Antw. Daarvoor versta ik/ te bezeg/ de geschapene natuur; dat is: die krachtige indrukking van het Goddelijk bevelwoord, zoo in het gansch geschapen Al, als in elk onderscheiden geschapen wezen, waardoor het is dat het is, en doet dat het doet.

Vr. **En wat bestaat gij door de Schriftuur?**

Antw. Die openbaring, welke God van zich aan ons in geschrifte gegeven heeft; waarvan Hoofdst. 2 nader gesproken wordt.

Vr. **Wet men nu uit dit tweederlei beginsel dat er een God is?**

Antw. Ja zeker/ dit zal blijken/ wanneer wij nasporen/ op wat wijze God zoo uit de Natuur/ als uit de Schriftuur gekend wordt.

2 Vrage. **Hoe velerlei is de Kennisse Gods uit de Natuur?**

Antw. Tweederlei. 1. Eene inwendige of ingeschapene kennis. 2. Eene uitwendige of verkregene kennis.

Vr. **Wat onderscheid is er tusschen de ingeschapene en verkregene kennis?**

Antw. Dit driebelei onderscheid.

1. De ingeschapene kennis is een krachtig indruksel van Gods scheppende Almacht in ons; de verkregene is eene vrucht van onze eigene (hoewel van God afhangelde) oefening.

2. De ingeschapene kennis is het beginsel in ons van alle hevatting dien wij van God hebben; de verkregene is eene uitwekking van die hevatting die ons ingeschapen is.

3. De ingeschapene heeft zulke diepe wortelen in onzen geest/ dat die dooz de grootste Godbezakezē niet kan worden uitgeroeid; de verkregene in tegendeel moet door naarstige oefening/ en een van buiten aankomend onderwijs/ in onzen geest geplant en aangekweekt worden.

3 Vrage. Welk is de inwendige of ingeschapene kennis?

Antw. Die alle menschen van nature in hun hart is aangeboren, Rom. 1 : 19. *Het geene van God kennelijk is, is in haar openbaar.*

Vr. Geef eens eene nadere beschrijving van die inwendige of ingeschapene kennis?

Antw. Deze beschrijving ik te zijn: Dat natuurlijk indruksel in onzen geest, waardoor wij, zonder eenig voorgaand onderwijs, of eenige naar buiten werkende redenkaveling, bij ons zelve bewustheid hebben en verzekerd zijn, dat zulk een Wezen, 't welk als het eerste en hoogste moet gezocht en gediend worden, waarlijk aanwezig is.

Vr. Ligt er eenig bewijs voor deze ingeschapene kennis in het woord van Paulus/ Rom. 1 : 19, door onze Auteurs aangehaald?

Antw. Een allekrachtigst bewijs; want ik het kennelijke Gods openbaar in de Heidenen/ die geen bovennatuurlijke openbaringen van God ooit gehad hebben/ zoo moet dit hen dooz het natuurlicht ontbekt zijn; dan hoe dooz het natuurlicht? Alleen door de beschouwing der geschapene dingen? neen; maar ook dooz een ingeschapen indzüksel/ welke het beginsel in hen was/ om/ dooz de beschouwing van het geschapene/ tot een klaarbez bevatting van des Scheppers eeuwige kracht en Goddelijkheid te komen, naaz vs. 20.

Vr. Hebt gij nog meez bewijs dooz deze ingeschapene kennis?

Antw. Ja: dezelve blijkt ons ook:

1. Mit het begrip en de bebatting welke de mensch/ zonder enig voorgaand onderwijf/ heeft van zulk een Wezen / 't welk men God noemt. Immers dat begrip en die bebatting/ om dat ze eenboudig/ onbezandelyk en algemeen is/ kan geen ander beginsel hebben/ dan de gezegde ingeschapene kennis.

2. Mit de neiging van 's menschen geest/ zich uitstrekken naar de genieting van een hoogst Goed/ en de bekrifping daar van zoekende door de oefening van zulk eene godsdiensgt/ als hij geschikt oordeelt/ om de bij hem erkende Godheid te behagen. Immers deze geneigdheid/ om dat ze den mensch natuurlyk is/ bestendig byblyft/ en bij allen plaats heeft/ kent geen anderen oorsprong/ dan die kennis die wy de ingeschapene noemen.

3. Mit de werking van 's menschen Geest/ betrekkelijk zijn zedelyke daden; hem den regel stellende naaz welke hij te handelen heeft/ en hem/ naar dien regel/ of beschuldigende/ of bezontschuldigende. Immers deze werking van 's menschen geest/ omdat ze bezorgen is/ een Goddelijk gezag in den mensch oefent / en ook bij de grootste Alleenheerschez gebonden wordt/ kent geen andere bron dan die ingeschapene kennis/ welke den mensch leert/ dat er een God is die de hoogste Rigtez over allen is.

4 Vrage. Hoe kan er zulk 'een ingeschapen Kennis zijn, daar er dwazen zijn die in hun hart zeggen, daar is geen God, Ps. 14 : 1?

Antw. Dat is meer een wenschen dan een dadelijk gelooven dat er geen God is.

Vr. Heeft onze Auteur grond/om het zeggen van de dwazen; Ps. 14 : 1, als een taal van mensch/ en niet van geloof/ te bestaan?

Antw. Ja hij : want/ in het 5 vs. van dezen Psalm lezen wij van die zelve dwaazen/ dat zij met vervaardheid vervaard zijn , en wel naar Ps. 53 : 6, daar geen vervaardheid was ; maar van waar toch deze hunne bezwaardheit/ zoo zij waarlijk gelooven dat er geen God is.

5 Vrage. Welke is de uitwendige of verkregene kennis ?

Antw. Die men haalt uit de schepselen buiten ons , Ps. 19 : 2. *De Hemelen vertellen Gods eer en het Uitspansel verkondigt zijner handen werk.*

Vr. Hoe beschrijft gij die uitwendige of verkregene kennis een weinig nader ?

Antw. Deze beschrijft ik nader te zijn : Die kennis van God , welke in ons voertgebracht en bevorderd wordt , door eene aandachtige beschouwing , zoo van ons zelve , als van al het geschapene , aangemerkt als gewrochten van eene allergrootste oorzaak , die te gelijk de Onderhouder en Regeerder van dezelve is.

Vr. Kan men uit de beschouwing van zich zelve/ opklimmen tot de kennis van een hoogste Godheid ?

Antw. Ja dat blijkt/ uit de voorbeelden/ niet alleen der Bijbel-Heiligen/ onder anderen te zien/ Job 10 : 9-12. en Ps. 139 : 13 tot 17, maar ook uit de Schriften der Heidenen / welke ons aantwijzen / hoe zij / uit de beschouwing van hun zelve/ tot de kennis van eene Godheid zijn opgeleid.

Vr. Wel op wat wijze zoudt gij/ uit de beschouwing van u zelve/ redeneren tot de waarheid van het Aanwezen eener Godheid.

Antw. Dat doe ik / dooz de beschouwing/ Eerst van mijn Aanwezen ; Dan van mijn wezen.

Vr. Hoe dooz de beschouwing van uw aanwezen ?

Antw. Op deze wijs : Ik ben , dat weet ik ; Ik ben

niet altoos geweest/ maar ben eens gewoorden; Ik ben niet gewoorden van mij zelven/ maa2 van een ander; die ander van wien ik geworden ben/ zijn ja! mijne Ouder2; maar van wie zijn deze/ ook ja van hunne Ouder2; dan/ kimm ik dus op/ van ouder2 tot Ouder2/ ik kom eindelijk tot een eerste: Zoo ra2 ik die gebonden heb/ moet ik v2agen van waar is deze? Is hij niet van zich zelven/ gelijk hij niet zijn kan/ van waar is hij dan? Daar blijft niet over/ dan te denken op zulk eene oorzaak/ die eeuwig en noodzakelijk/ van zich zelven bestaat; dat is op zulk een Wezen/ 't welk wij God noemen.

Vr. En hoe rebeneert gij / uit de beschouwing van uw wezen/ tot deze waarheid?

Antw. Op deze wijs: Wanneer2 ik op mij zelven let/ ik zie/ ik besta uit twee deelen/ Ligchaam en Geest/ welke ten naauwste met elkander vezenigd zijn.

1. Beschouw ik mijn Ligchaam/ ik zie het is een kunststuk / dat de voortreffelijke kunststukken der grootste Kunstenaaren oneindig te boven gaat; dan/ dit te beschouwen/ doet mij begripen dat mijn Make2 een zulk Wezen is/ wiens Wijsheid en Magt oneindig is; dat is zulk een Wezen 't welk waazlijk God is.

2. Beschouw ik mijnen geest/ ik vind dat dezelve rebelijk v2ijwillig werkt/ derhalve geheel onstoffelijk is; dat ik die niet heb/ noch door voortteeling/ wijl dit tegen den aard van haaz wezen strijdt; noch van mij zelven / naazdien ik geen magt over dezelve hebbe; noch ook van eenige eindige oorzaak/ vermits niemand haer natuur kent; dan/ hier uit moet ik besluiten tot zulk een oorzaak/ welke2 Wezen. dat van mijnen geest oneindig oveztreft/ en/ in wijsheid en magt/ alle eindige wezens te boven gaat/ dat is zulk een Wezen/ 't welk waarlijk God is.

3. Beschouw ik de vezeniging tus2chen mijn Ligchaam en mijnen geest/ ik vind/ dat die beide wezens/

uit welke ik besta/ op elkander werken/ doch de wijze op welke dit geschiedt kan ik niet begrijpen; Vraag ik daar over de diepste onbezoeke der Natuur/ zij laten mij verlegen; moet ik hier uit besluiten dat die vereeniging een hooger oorzak heeft dan een eindig wezen/ ik kan aan geen ander denken/ dan aan zulk een oorzak die Oneindig is/ zoowel in zijn Wezen/ als in zijn Wijsheid en Magt: dat is/ aan zulk eene oorzak welke waarlijk God is.

Vr. Dus zie ik/ hoe gij uit de beschouwing van uzelfen leert dat er een God is; maar kan men dat ook leeren/ zoo als onze Auteur zegt/ uit de beschouwing der schepselen buiten ons?

Antw. Ja zeker/ dit blijkt

1. Uit Gods Woord/ men zie/ nevens Ps. 19 : 2, ook vs. 3, 7 van dien zelfden Psalm; als ook Jes. 40 : 26. Job 38 : 31. Rom. 1 : 20. &c.

2. Uit de Schriften der Heidenen/ welke ons doen zien/ hoe ver deze door de beschouwing der geschapene dingen/ tot de kennis van den Schepper/ Onbezhouder en Regeerder van de Wereld/ dat is/ tot de kennisse Gods gekomen zijn.

6 Vrage. Hoe kan men uit de Schepselen besluiten dat er een God moet zijn?

Antw. Omdat zij door zich zelve niet zijn noch blijven kunnen, maar noodzakelijk van God moeten geschapen zijn, en nog onderhouden worden. Job 12 : 9, *Wie en weet niet uit allen dezen, dat de hand des Heeren dit doet.*

Vr. Hoeveel stukken liggen er in dit Antwoord?

Antw. Twee stukken/ en wel:

1. Worden wij tot de kennisse Gods geleid/ door de beschouwing van het aantwezen der schepselen; 't Antwoord zegt: Omdat ze door zich zelve

ven niet zijn kunnen, maar noodzakelijk van God moeten *geschapen* zijn.

2. Worden wij tot die kennis opgeleid/ door de beschouwing van het Bestaan en de Doring der schepselen; 't Antw. zegt: Omdat zij door zich zelve niet *blijven* kunnen, maar noodzakelijk van God moeten *onderhouden* worden.

Vr. Hoe leert gij/ ten aanzien van het eerste/ door de beschouwing van het aanwezigen der schepselen kennen dat er een God is?

Antw. Op deze wijs: Ik voonzonderstel als onoochthenbaar/ dat alle schepselen/ en alzo het gansch geschapen Al/ omdat het eindig is/ noch eeuwig noch noodzakelijk bestaat/ derhalve/ dat het de rede van bezelfs bestaan niet in zich zelve heeft/ maar dat die in een hooger oorzaak buiten 't geschapen Al ligt; dan/ zoo ras ik dit voonzonderstel/ even zoo ras begrijp ik ook/ dat die hoogere oorzaak/ die aan 't geschapen Al het aanwezigen gegeven heeft/ een oneindig Wezen zijn moet; vermits het zeker is/ dat er niet minde dan een oneindig Albezvogen vereischt woordt/ om aan zulk een gebaazte/ als 't geschapen Al is/ het aanwezigen te geven; dan wie is dat Wezen? voonzeker niemand dan God.

Vr. En hoe leert gij het uit de beschouwing van het bestaan en de doring van de schepselen?

Antw. Webezvoren op bezelfde wijs: Ik voonzonderstel dat geene der geschapene wezens/ veel min het gansch geschapen Al/ in staat is/ om door haarzelven te kunnen *blijven*/ naardien het de reden van haaz bestaan niet in zich zelve heeft; derhalve dat het alzo min door zich zelve aanwezig *blijven* als aanwezig worden kan; dan/ dit voonzondersteld zijnde/ begrijp ik duideljk/ dat de oorzaak van de doring der geschapene wezens/ ligt in den wil en in het bezvogen van een oneindig Wezen/ dat is van zulk een Wezen dat wij God noemen.

Vr.

Kunt gij die zelfde waarheid ook nog niet/ op de wijze/ uit andere beschouwingen van 't ge-
 en **W**/ afleiden?

W. Ja; en wel: Eensdeels uit de beweging geschapene **L**igchamen: Anderdeels uit de ster-
 orde die zich in 't geschapen **W** opdoet.

Hoe leidt gij deze waarheid af uit de beweging **L**igchamen in het geschapen **W**?

W. Op deze wijze: Ik voonzonderstel dat de be-
 weg van een wezen/ 't geen enkel stoffijk is/ een
Beweeger vordert/ omdat geen enkel stoffijk
 n zich zelven bewegen kan; daar beneven dat/
 mate het **L**igchaam 't geen betwogen wordt
 g/ en de beweging van hetzelfde sterk is/ naar
 mate ook de kracht van den **B**eweeger zijn moet;
 dit voonzondersteld zijnde/ kan ik uit de bewe-
 van zoo vele en zulke zware **L**igchamen als
 't geschapen **W** zie dat betwogen worden/ niet an-
 besluiten van tot zulk een **B**eweeger/ die het
 logen van alle eindige wezens te boven gaat; dat
 tot zulk een **W**ezen 't welk wij **G**od noemen.

En hoe leidt gij diezelfde waarheid af uit de
 ke orde van het geschapen **W**?

W. **W** wederom op dezelfde wijze: Ik voonzonder-
 el/ dat een kunststuk/ 't welk zoo in al dezelfde
 n/ als in dezelfde geheel/ wel is uitgeworcht/
 kunstig **M**aker ten oorzak hebben moet; ja dat/
 mate het kunststuk voortreffelijk is/ naar die
 ook de kunst van den **M**aker voortreffelijk zijn
 ; Van/ daar het **G**ebouw van 't geschapen **W**/
 kunst van alle eindige **K**unstenaren oneindig
 kreft/ wat kan ik anders besluiten/ van dat **H**ij/
 de **M**aker van 't **H**eerl is/ een **K**unstenaar van
 idige wijsheid is; dat is/ dat **H**ij die het ge-
 der **W**ereld in zulk een sierlijke orde gemaakt
 / dat **W**ezen is dat wij **G**od noemen.

7 *Vrage.* Is de Kennis uit de Natuur genoeg om zalig te worden?

Antw. Neen.

Vr. Wat moet men/ nopens de kennisse Gods uit de Natuur wel in acht nemen?

Antw. Dit: dat wij bezelve/ aan de eene zijde/ niet te gering achten/ dooz die/of geheel nutteloos/of geheel strjdbig met de Godlijke openbaring te houden; van ook/ aan de andere zijde/ die niet te hoog bezheffen/ dooz bezelve genoegzaam te keuren tot zaligheid; of de Goddelijke openbaring daar aan te willen onderwerpen.

Vr. Opdat wij alle deze uitezsten bezmijden/ zeg mij allezeerst eens/ waartoe is deze kennis nuttig?

Antw. Deze heeft zeer vele nuttigheden/ en wel:

1. Zij leert ons de Goddelijke goedheid erkennen/ die/ offchoon wij zijn Weeld dooz de zonden bezwaarlooft hebben/ nogtans het kennelijke Gods in ons heeft overgelaten.

2. Zij is een teugel dooz het menschedom/ ter bewaring tegen het uitbreken der snoodste gruwelen.

3. Zij stelt den mensch onberantwoordelijk dooz God.

4. Zij is in den mensch dienstbaar/ om hem vatbaar te maken dooz de Goddelijke openbaring.

Vr. Ja maaz (en dit is het tweede stuk) is de kennisse Gods uit de Natuur niet strjdbig tegen de Geopenbaarde?

Antw. In geenen deele/ want

1. Beide hebben zij hunnen oorsprong van God; maar het is onmogelijk dat God tegenstrjdbige openbaringen van zich zelven geven zou.

2. Dooz zulk eene tegenstrjdbigheid wordt alle grond van zekerheid nopens eene Goddelijke openbaring weggenomen.

3. Wijaldien de Natuurlijke kennisse Gods stry- dig is tegen de geopenbaarde / kan uit de laatste onmogelijk eene Hebelijke Godsdiensst geboren worden ; 't geen nogtans Paulus van dezelve bevestigt / Rom. 12 : 2.

Vr. Is echtez (ingebolge het derde stuk) die kennis uit de Natuur wel genoegzaam tot zaligheid ?

Antw. Ja zeg met onzen Auteur : Neen / en bewijs het aldus :

1. Deze kennis leert ons wel dat en wat God is / maar niet wie Hij is / 't geen nogtans noodzakelijk is te kennen / zal men zalig worden.

2. Deze kennis leert ons wel dat God moet gebiedt worden ; maar niet de wijze op welke Hij wil gebiedt zijn / 't geen nogtans noodzakelijk is / zal God tot zaligheid naar zijn wil gebiedt worden.

3. Deze kennis leert ons wel / dat wij door de zonden de Godheid beleedigd hebben / en er daarom verzoening met de beleedigde Godheid noodig is ; ja ook / eenigzins / dat die bij God mogelijk zij ; maar zij ontdekt ons niet dat er een weg van verzoening is / veel minder welke die is / 't geen nogtans volstrekkt noodzakelijk is gekend te worden / zullen wij niet aan onze zaligheid wanhopen / en alzoo rampzalig omkomen.

Vr. Wordt dit laatste stuk ook niet uit en door het Goddelijk woord bevestigt ?

Antw. Ja het / dit blijkt uit de twee volgende Vragen en Antwoorden van onzen Auteur.

8- Vrage. Waarom niet ?

Antw. Omdat men er Christus niet uit kennen kan.

Vr. Kan Christus uit het licht der Natuur niet gekend worden ?

Antw. Dat is ten eenemaal onmogelijk ; want /

1. Christus is een geschenk van Gods barmhertigen

tigen wil; maa2 al het geen dat alleen van Gods brhmagtigen wil afhangt / kan / zonder Goddelijke openbaring / uit het Natuurlicht onmogelijk gekend worden.

2. De kennis van Christus bevat in zich / een kennis van het geheele samenstel der Geloofs-bezorgenheden / welke groot zijn; maar vermits deze / ook zelfs na dat ze ons geopenbaard zijn / van ons niet kunnen begrepen worden / zoo blijkt van zelve / dat die veel minder uit het Natuurlicht kunnen gekend worden.

9 *Vrage.* Is Christus te kennen juist noodig tot Zaligheid?

Antw. Ja: Joh. 17 : 3. *Dit is het Eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus dien Gij gezonden hebt.*

Vr. Hebt gij / behalve het zeggen van Christus / Joh. 17 : 3, nog meer bewijs vooz deze waarheid?

Antw. Van deze waazheid worden wij / die het Goddelijk woord gelooven / ten volle verzekerd / uit al hetgeene ons / van het Paradijs af tot aan het Zegel der Openbaringen van Johannes / in het woord geleerd wordt; men zie / behalve de bijzondere getuigenissen / Jes. 53 : 11. Hand. 4 : 12. Eph. 1 : 17. &c. hetgeen wij lezen. Gen. 3 : 15. Hand. 10 : 43 en Openb. 19 : 10.

10 *Vrage.* Waaruit moet men de Zaligmakende kennis halen?

Antw. Uit de Schriftuur.

Vr. In hoe velerlei opzigt moeten wij de zaligmakende kennis beschouwen?

Antw. In tweedezlei opzigt / te weten:

1. Of voorwerpelijk; en van is die de zaligmakende Leer / welke / om zalig te worden / gekend moet worden.

2. Of Onderwerpelijk; en dan is die het kennend Genade-vermogen / met de kennende daden welke daaruit voortbloeijen / door den H. Geest in het hart van elk begenadigde gewoacht / en bezkeerende omtrent de leez der Zaligheid.

Vr. Kan deze nu gehaald worden uit de Schrifstuu? ?

Antw. Ja zeker; want

1. De Schrifstuu bevat in zich de Leez der Zaligheid / en alzo de Doozwerpelijke kennis / Tit. 2 : 11.

2. De Schrifstuu is het gewone werktuig / door 't welk de H. Geest de onderwerpelijke kennis ter Zaligheid in de harten der Mitbezkorenen werkt. Rom. 10 : 14-17. Hand. 16 : 14.

Vr. Maar moet men niet de Schrifstuu onderwerpen aan de natuuzlijke kennisse Gods ?

Antw. Dit is de vierde klip dien wij (naaz het gezegde ovez de 7de Dzaag) te vermijden hebben. Neen zeker ! Onze natuuzlijke kennis is eindig en door de zonden bezdonkerd ; de openbaringen der Schrifstuur behelzen Verzorgenheden die oneindig en onbegrijpelijk zijn ; maar nu / de openbaringen van den Oneindigen / aan onze eindige en bezdobene bebariting te onderwerpen / is immerz redenloos ; vermits het redenlicht zelve ons leert / de ontdekkingen van een hoogst oneindig Wezen / als bewijzen zijner ware Godheid / in geloove te eerbiedigen.

II. HOOFDSTUK.

VAN DE SCHRIFTUUR.

1 Vrage. Wat verstaat gij door de Schriftuur ?

Antw. Het beschreven Woord van God.

Vr. Wat is het Onderwerp waarvan dit Hoofdstuk onder den naam van de Schrifstuur spreekt ?

Antw.

Antw. Het onbezweerp hiez bedoeld/ is dat Boek/ dat wij gewoon zijn den Bijbel te noemen; met een woord dat ook zelve een Boek beteekent/ en bijzonder aan dit Boek gegeven wordt/ omdat dit een Boek bij uitstek/ het Boek allez boeken/ is.

Vr. Geef mij eens eene nadere en zakelijke beschrijving van de *Schziftuur*?

Antw. In gevolge het Antw. van onzen Auteur/ beschrijf ik de *Schziftuur* te zijn: Die verzameling van Schriften, op Goddelijk bevel, naar ingeving en leiding van den H. Geest, door verscheidene Godsmannen geschreven en zaâm gebracht, welke in zich behelst de openbaring van het gene, 't welke God gewild heeft, dat van het menschdom na den zondenval, tot zijner eer en zaligheid der uitverkorenen zou gekend, geloofd en betracht worden.

2 Vrage. Is er altijd een beschreven Woord geweest?

Antw. Neen: Voor Mozes tijd was er een onbeschreven Woord.

Vr. Wat bestaat gij door het onbeschreven Woord?

Antw. Wat de stof van dat Woord betreft/ niet anders dan het beschreven Woord; alleen daarin van het beschreven Woord onderscheiden/ dat het noch op Gods bevel/ noch door de Leiding van den H. Geest/ in geschzifte gesteld is.

Vr. Zulk een woord/ zegt onze Auteur/ was er voor Mozes tijd; hoe lang heeft die tijd geduurd?

Antw. Van Adam tot Mozes telt men gewoonlijk den tijd van ruim tweeduizend jaren.

Vr. Heeft de Kerk in al dien tijd geen beschreven Woord gehad?

Antw. Osschoon wij gelooven/ dat de Kerk in dien tijd ook haaz schzjff-en geheugenis-teekenen gehad heeft

eeft/ dooz welke zij de Goddelijke openbaringen be-
 daagd en ovezhandigd heeft ; zoo heeft zij echter geen
 bezchijften gehad/ welke op Goddelijken laßt/of dooz
 ogebing of leiding van den H. Geest beschreven waren.

3 Vrage. Hoe maakte God dan toen zijne
 Voorden bekend?

Antw. Door mondelijke aanspraken en open-
 baringen aan de Vaderen.

Vr. Hebt gij hewijzen / in het Woord/ dat God
 sich/ op die wijze als onze Auteur zegt/ aan de
 Daderen geopenbaagd heeft?

Antw. De waazheid van zulk een manier van God-
 delijke openbaring blijkt ons uit de bekendmaking
 van het eerste Euangelium/ Gen. 3 : 15. Mit de me-
 nigvuldige bezchijninge Gods aan Abraham/ Izaak
 en Jakob/ te lezen Gen. 12 tot 35. Als mede uit het
 geloof en de godsbezucht der aaztgevaderen/ Hebr. 11:&c.

Vr. Wel waren er in dien tijd dan geen midde-
 lijke openbaringen Gods aan de kerke?

Antw. Offchoon God zich onmiddelijck / op de ge-
 zegde wijze / aan bijzondere perzonen openbaarde /
 echter is er hewijs genoeg in het woord/ dat Hij/ dooz
 de dienst der Aartgevaderen/ die openbaringen mid-
 delijck tot zijn kerke gebragt heeft ; men zie maaz de
 statelijke Godsdienst ten tijde van Enog/ Gen.
 4 : 26; de Bedijking van Noach/ 1 Petri 3 : 19, 20.
 de Propheetie van Henoch/ Jud. vs. 14, 15, en dier-
 gelijke stukken meer.

4 Vrage. Hoe bewaarden zij dat onder malkander?

Antw. Door overlevering van de Vaderen tot
 de Kinderen.

Vr. Wat bestaat gij dooz die ovezleveringen
 waarvan het Antw. spzeekt?

Antw. Die **Verhalen** welke de **Stafvaderen** / van de **Goddelijke openbaringen** aan hen geschied / gebaan hebben aan hunne **kinderen** / door welke zij die kinderen bezielden wat hun geopenbaard was ; waazdoor zij de gedachtenis daarvan in de geheugenissen hunner kinderen trachteden in te drukken ; ja waazdoor zij hunne kinderen tot geloof en godzaligheid poogden op te leiden ?

Vr. Hebt gij gronden / om zulke overleveringen van de **Vaderen** aan de **kinderen** te gelooven ?

Antw. Waaztoe vind ik gronden in het geloof van **Habel**, **Hebr. 11 : 4**; in de aanroeping van **Gods Naam** ten tijde van **Enos**, **Gen. 4 : 26** ; in **Enochs wandel** met **God**, **Gen. 5 : 24**; in **Lamechs verklaring** bij de geboorte van **Noach**, **Gen. 5 : 28, 29**; in **Noachs Prediking** en **Godvrucht**, **Gen. 6 : 8, 9**, en in de verklaring die **God** van **Abraham** geeft / **Gen. 18 : 19**. Om geen andere **Doozbeelden** er meer bij te voegen.

Vr. Was deze overlevering een geschikt middel om de **Goddelijke openbaringen** te bewaren ?

Antw. Ja zeker ; want hiezdoor wiedz de gzoote inhoud diez openbaringen van kind tot kind voortgeplant / en alzoo / van het **Paradijs** af / den nabolgende geslachten / tot op **Mozes** toe overhandigd / niet mindez van wij van **Gods** groote daden aan **Israël** gebaan lezen **Ps. 44 : 2-4**.

5 Vrage. Waarom kon dat toen zoo beter geschieden ?

Antw. Omdat de menschen toen langer leefden en minder in getal waren.

Vr. Hoe lang was wel de **Leestijd** der menschen in dien eersten tijd der **Wereld** ?

Antw. Mit de nauwkeurige aantekening welke **Mozes** daarvan gegeven heeft / **Gen. 5. Gen. 11. Gen.**

5 : 7, 35 : 28 en 47 : 28 zien wij / dat de leeftijd er Aartsvaderen verscheidene honderde van jaren be-
vopen heeft ; echter 300 / dat dezelve van tijd tot
tijd allengskens is ingekort.

Vr. Was deze lange leeftijd der menschen nu
en bekwaam middel ter bewaring van de Godde-
lijke openbaringen ?

Antw. Een zeer bekwaam middel was het daar-
oe ; want de Aartsvaders / omdat hun leeftijd
 zoo lange was / zagen daardoor hunne kinderen en
 nakomelingen tot in verscheidene geslachten / en had-
 den alzoo gelegenheid / om zelve die openbaringen tot
 hunne nabeben over te brengen / en alle verval-
 ching / welke er van anderen mogte insluipen /
 ook te komen of weg te nemen.

Vr. Wat kwam hier nog bij ?

Antw. Onze Auteur zegt : Dat de menschen min-
 rer in getal waren.

Vr. Op wat wijze moet ik de mindereheid van het
 getal der menschen / in dien tijd / begrijpen ?

Antw. Wel eenigzins in 't algemeen / voor 300 ver-
 jet zeker is / dat het getal der menschen in den eer-
 ten tijd der wereld ongelijk minder was dan het te-
 genwoordig is ; echter moeten wij het hier in 't bijzon-
 der bestaan / van het getal der menschen / welke tot
 de Heilige Linie behoorden / bezmits deze allcen be-
 vooregt waren met de Goddelijke openbaringen.
 Immerz het getal van deze was / in bezgelyking
 van de andere Inwoners der Wereld / zeer klein.

Vr. Maar was dat nu ook een geschikt middel ter
 bewaring van de Goddelijke openbaringen ?

Antw. Ja zeker ; want toch / terwijl de Goddelij-
 ke openbaring alleen tot de Heilige Linie , en de Huis-
 gezinnen der Aartsvaderen bepaald was / en die Hei-
 lige Linie slechts uit een klein getal van menschen be-
 stond / begrijpt men ligtelyk / hoe gemakkelijik het

was/ die Goddelijke openbaringen onder elkander te bewaren/ en aan de volgende Geslachten onder te brengen.

Vr. Maar wat volgt nu uit die beide stukken?

Antw. Hieruit volgt/ dat/ wanneer de Leestijd der menschen van tijd tot tijd korter/ en het getal der menschen meerder wierd/ er ook noodzake kwam/ dat de Goddelijke openbaringen in geschikte gesteld werden; zoo als ook geschied is in dat Boek/ dat wij de Schriftuur noemen/ en waarvan wij in dit Hoofdst. verder handelen moeten.

6 Vrage. Wie heeft de Schriftuur laten beschrijven?

Antw. God: *Alle de Schrift is van God ingegeven*, 2 Tim. 3: 16.

Vr. Hoe veel zaken worden ons/ naar het dogme van de Vraag/ in dit Antw. geleerd en bevestigd?

Antw. Twee zaken; en wel

Vooreerst. Dat de Inhoud der Schrift van God oorspronkelijk is/ zoodat al wat daarin voorkomt/ door de openbaringen welke God van zich zelven/ van zijn Raad en Wil/ van voorkomende/ voorgeballene of nog te geschiedene dingen gegeven heeft/ van de Schrijvers is ter neder gesteld.

Ten Anderen. Dat het schrijven van de Schriftuur geschied is op expressen last of ingewikkeld bevel Gods/ zoodat de Schrijvers dat alles schreven/ omdat God wilde dat zij schrijven zouden.

Vr. Kunt gij de waazheid van het eerste wel bewijzen?

Antw. Behalve dat dit blijkt uit alle die opschriften der Propheten/ welke hunne Leerredenen en Godspraakten als Gods en der Heeren Woord aan ons

bezoenen; algemeê uit het woord van Christus tot zijne Discipelen en Apostelen / Matth. 10:25, &c, 300 bevestigt de Apostel Paulus dit uitdrukkelijk 2 Tim. 3:16, door onzen Auteurs aangehaald. En 't zal ons ten volle gestaast worden bij de 13 en 14 vraag en antw. van onzen Auteurs in dit Hoofdst.

Vr. Hebt gij ook genoegzaam bewijs voor het Tweede?

Antw. Zeez overbloedig bewijs. Immerz / wij binden dat God / tot het beschrijven van zijn Woord / uitdrukkelijk bevel gegeven heeft aan Mozes, Exod. 17:14, 34:37, en Deut. 31:19; aan Jesaia Cap. 8:2 en 30:8; aan Jeremia, Cap. 30:2 en 36:2; aan Ezechiël Cap 43:11; aan Daniël Cap. 12:4; aan Habakuk Cap. 2:2; en aan Joh. Openb. 1:19. Tez-
wijl wij bewijzen van ingewikkelde bevelen binden / in 't geen Lucas en Judas de Apostel geschreven hebben, Luc. 1:1—4 en Jud. vs. 3.

7 Vrage. Door wien heeft Hij ze laten beschrijven?

Antw. Het Oude Testament door de Propheeten, en het Nieuwe Testament door de Evangelisten en Apostelen.

Vr. Wat waren de Propheeten?

Antw. Heilige mannen, van God afgezonderd, om de ontdekkingen van zijn Raad en Wil, aangaande de verlossing van zondaren, door 't beloofde Vrouwenzaad, en betrekkelijk de lotgevallen van de Kerk door alle tijden, te ontvangen en aan het volk bekend te maken.

Vr. En wat waren de Evangelisten?

Antw. De eerste Boodschappers van de groote blij-
maar der zaligheid, in zich bevattende de geboorte,
vernedering en verhooging van 's Werelds Heiland

in en door wien, alles wat de Propheten dien aangaande gepropheteerd hadden, in de vervulling was daargesteld.

Vr. En wat waren eindelijk de Apostelen?

Antw. Deze waren: De eerste Heilgezanten van het N. Testament, door Christus zelve afgezonderd, om na zijne verhooring aan 's Vaders Regterhand, het Euan-gelium der vervulling aan alle Creaturen te prediken, en alzoo het Koningrijk van den verhoogden Zaligma-ker over de geheele wereld uit te breiden.

Vr. Heeft nu God dooz deze zijn Woord laten beschrijven?

Antw. Dat behoeft zoo veel te minde, bewijs/ als het bekend is/ dat de meeste der H. Schriften den naam van hun Schrijver aan hun voorhoofd dza-gen; terwijl andere zich/ dooz een of ander mekt/ als het Schrift van dien of dezen Schrijver bekend maken.

8 Vrage. Waardoor zijn die in dat schrijven gedreven geweest?

Antw. Door den H. Geest, 1 Petri 1:21., *De Heilige menschen Gods, van den Heiligen Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken.*

Vr. Waarin heeft de werking van den H. Geest bestaan/ welke Petrus/ en onze Auteurs met Petrus woorden/ hiez uitdrukt/ als hij zegt: Dat de H. Mannen Gods door den H. Geest in hun schrijven zijn gedreven geweest?

Antw. De werking van den H. Geest/ dooz die gezegde woorden uitgedrukt/ heeft bestaan in deze drie stukken:

Vooreerst. In eene intwendige Bezichtiging van het Bezand der H. Mannen/ waazdooz hij hun bekend maakte dat gene dat zij spreken of schrijven moesten/ 1 Petri 1:11.

Ten Anderen. In eene krachtige neiging en aanzet-

ting van hunnen geest / waardoor zij niet anders konden / niet anders wilden / dan de Geest zelve die in hen sprak; te zien Jer. 20 : 19, Micha 3 : 8 en Hand. 18 : 5.

Ten Derde. In eene naauwkeurige besturing van die Heilige Mannen / in en onder hun schrijven / waardoor Hij hen in de sporen der Goddelijke openbaring hield / zoodat zij niet anders schreben / dan datgene / en zoo als het hun de H. Geest te schrijven gaf; men zie tot bewijs / Jes. 21 : 10, Jer. 1 : 9, 1 Cor. 2 : 13, &c.

9 Vrage. Hebben die dan in dat schrijven niet kunnen dwalen?

Antw. Neen; *De Heilige Geest heeft hen in alle Waarheid geleid*, Joh. 16 : 13.

Vr. Wat gronden hebben wij / om te gelooven dat de Heilige Schrijvers niet gedwaald hebben / noch ook niet hebben kunnen dwalen?

Antw. Daartoe hebben wij allezekerste gronden; want /

Vooreerst. Zien wij op den H. Geest / door wiens Leiding zij schreben / gelijk deze / door zijne Wijsheid en Alvermogen / magtig was / hen voor dwalen te bewaren; alzoo is het met zijne goedheid / waarheid en trouw onbestaanbaar / eenigzins te denken / dat Hij / door ontwil jegens de Schrijvers of diegene voor wien zij schreben / hen door opzettelijke misleiding zou hebben doen dwalen.

2. Zien wij op de Schrijvers / gelijk deze niet konden dwalen / omdat zij enkel schreben in afhangning van des H. Geestes leiding en bestuur; alzoo mogen zij van geen moedwillig bedrog in hun schrijven verdacht gehouden worden; naardien zij de tastelijkste blikken van hun goede trouw allezins geopenbaard hebben / zoo in het schrijven van 't geen hun ge-

hoden weder/ ook zelfs van dingen die zij niet verston-
den/ Dan. 12 : 8, 9 , als in het niet schijnen/ van 't geen
de Heere wilde dat zij niet schijnen zouden/ Openb. 10 : 4.

Vr. Wordt ons deze Waarheid ook niet door het
Woord zelve bevestigd ?

Antw. Ja zeker/ en wel in alle die plaatsen/ wel-
ke ons zeggen dat de redenen des Heeren reine rede-
nen zijn , Ps. 12 : 7. Dat Gods woord zeer doorlou-
terd is, Ps. 119 : 140. Dat dat woord de waarheid is,
Joh. 17 : 17. Dat het waarlijk Gods woord is, 1 Thess.
2 : 13. Immers dat alles kan van het Woord niet
gezegd worden/ bijaldien de H. Schrijver/ in hun
schrijven/ niet zonder de minste dwaling bij de God-
delijke openbaring gebleven zijn.

10 Vrage. Hoe veel Testamenten zijn er in
de Schriftuur ?

Antw. Twee: het Oude en het Nieuwe Testament.

Vr. Is het Schriftuurlijk de H. Schrift te noemen
en te onderscheiden in het Oude en Nieuwe Testa-
ment ?

Antw. Ja : Paulus noemt en onderscheidt de H.
Schrift alzoo/ 2 Cor. 3 : 6, 14.

Vr. Waazom wordt de H. Schrift een Testament
genoemd ?

Antw. Omdat dezelve in zich bevat den laatsten wil
van den grooten Testamentmaker Christus, de Rijk-
dommen der Zaligheid door Hem verworven/ aan
de Mitbekorenen ten leven/ als erfgenamen der Za-
ligheid/ besprekende.

Vr. Maar wat verstaat gij door het Oude Tes-
tament ?

Antw. Alle die Schriften welke voor de komste van
Gods Zoon in het vleesch beschreven zijn ; begrepen in
39 Boeken , beginnende met Genesis , en eindigende
met Maleachi.

Vr. Hoe worden die **Schzisten** het best verdeeld?

Antw. Men kan ze verdeelen/

1. Met de **Joden** :

A. In de **Wet** ; waartoe behooren de **Vijf Boeken** van Mozes.

B. In de **Propheten** , die zij onderscheiden/

A. In **Eerste** , waartoe zij brengen de **Boeken** van Jozua , der **Rigteren** , van **Samuël** en die der **Koningen** .

B. In **Laatste** , welke dan zijn de **Vier Groote** en **Twaalf Kleine Propheten** .

C. In **Gemengde** of **Heilige Schzisten** , tot welke hij hen al de **oberige Boeken** behooren .

2. Met de **Grieken** :

A. In **Mozes** , of de **Vijf Boeken** van hem .

B. In de **Propheten** ; van **Jozua** tot **Esther** , en van **Jesaja** tot **Maleachi** .

C. In de **Psalmen** : van **Job** tot het **Hooglied** .

3. Met **Sommigen** uit ons/

A. In **Wettische** : de **Vijf Boeken** van Mozes .

B. In **Historische** : van **Jozua** tot **Esther** .

C. In **Poëtische** : van **Job** tot het **Hooglied** .

D. In **Prophetische** : van **Jesaja** tot **Maleachi** .

Vr. **Waarom** wordt deze **Bundel Schzisten** het **Oude Testament** genoemd?

Antw. Omdat dit deel der **H. Schzist** in zich bevat/ de **verklaring** van het **grooten Testamentmakers** **laatsten wil** , zoo als daarin/ de **Erfenis der Zaligheid** aan de **Erfgenamen der Beloften**/ naar den **aard der Goddelijke huishouding** van dien tijd **besproken** / door **slagtofferen** van **Goddelijke instelling** den **doed** der **Testamentmakers** **afschaduwende**/ **bevestigd**/ en door de **Sacramenten** van **Besnijdenis** en **Pascha** **bezegeld** is. [Men leze tot **ophelbering** van dit stuk/ **Hebr. 9 : 18—21**]

Vr. **En** wat **bestaat** zij door het **Nieuwe Testament**?

Antw. Dien Bundel van Schriften, welke na de komste van Messias in den vleesche beschreven en zaâm gebragt zijn, begrepen in 27 Boeken, beginnende met Mattheus en eindigende met de Openbaringen aan Johannes.

Vr. Hoe worden deze Schziften verbeeld?

Antw. Men verbeeld ze gewoonlijk

1. In Historische Schriften; waartoe behooren de Vier Euangelisten en de Handelingen der Apostelen.

2. In Leerschriften; deze zijn de 14 Apostolische Brieven van Paulus, en de 7 Brieven van de andere Apostelen.

3. In een Prophetisch Schrift: te weten de Openbaring aan Johannes.

Vr. En waazom wordt deze Bundel het Nieuwe Testament genoemd?

Antw. Omdat dit deel der N. Schzift in zich bevat/ de beklaring van des grooten Testamentmakers laatsten wil, zoo als daarin de Erfenis der Zaligheid aan derzelver Erfgenamen/ naar den aard der bezienderde Huisghoude Godd/ besproken/ door den dood van den Testamentmaker bevestigd/ en door de Sacramenten, van Doop en Avondmaal, bezegeld is. [Men zie daarvan Hebr. 9 : 15—17.]

11 Vrage. In wat Taal is het Oude Testament beschreven?

Antw. In de Hebreewsche, en een weinig in de Chaldeeusche Taal.

Vr. Waarom heeft God de Schriften van het O. Testament in het Hebr. laten beschrijven?

Antw. Omdat die Taal gesproken wierd bij dat Volk/ aan wien God te dier tijd (naar Ps. 147 : 19, 20) alleen zijn Woord bekend maakte.

Vr. Maar welke zijn die weinige dingen / die / naar het Antw. / in 't Chaldeeus geschreven zijn?

Antw. Naar het Bericht van Caalkenners vinden wij die Jer. 10: 11, Ezra 4: 8 tot 6: 19, Cap. 7: 12-27 en Dan. 2: 4, 6 tot Cap. 8.

Vr. Waarom liet God die stukken in 't Chaldeeus beschrijven?

Antw. Dat Jer. 10: 11 betreft / is de reden klaaz / vermits dat Bezg in zich bevat een Antwoord / 't geen Israël in de Babylonische Gevangenis aan het Volk in Babel geven moest / om dat Volk te doen zien / dat alleen de God van Israël, en niet de goden welke zij dienden / de ware God was; welk Antwoord / zou het bij dat Volk bestaan worden / noodig ware dat in de Taal van dat volk beschreven wierd. De overige stukken uit Ezra en Daniël, oordeelt men in de Taal beschreven te zijn / omdat die aan de Hoven diez Vorsten / onder welke die zaken voorgevallen waren / bewaard wierden.

12 Vrage. In wat Taal is het Nieuwe Testament beschreven?

Antw. In de Grieksche Taal.

Vr. Waarom heeft God het N. Testament in die Taal laten beschrijven?

Antw. Omdat die Taal te diez tijd de gemeenste was; en hoven dien de geschiktste / om / door het Euangellium / het Koninkrijk van Christus onder de Heidenen op te rigten en uit te breiden.

Vr. Is het ook noodig dat wij weten in wat Talen de H. Schriften beschreven zijn?

Antw. Ja zeker; want / daar de H. Schrift in zeer vele Talen is overgezet / en de lezing in die onderscheidene Talen mezhelijks bezschilt / daazom is het noodig te weten / in welke Talen die het eerst beschreven is / ten einde aan de Grondspraak alle over

zettingen te toetsen / en alsoo den Zin des Geestes in het Woord te vinden.

Vr. Is dan de Hebr. Grondpraak van het O. en de Grieksche van het N. Testament / alleen van een Authentiek gezag?

Antw. Ja/ die alleen en geen andere; want/ in die Talen alleen heeft de H. Geest zijn Woord doen beschrijven / en daarom moeten alle oetzettingen baaraan getoetst en beproeft worden.

Vr. Maar hielden de Grondtekst alleen van een authentiek gezag is/ is het van wel voegzaam/ dat de H. Schrift uit de Grondspraak worde oetzegzet?

Antw. Het is/ niettegenstaande dit / niet alleen voegzaam/ maar ook noodzakelijk; want /

1. Ofschoon geen oetzetting enig authentiek gezag heeft/ ze heeft echter/ wanneer en in zoo verre zij met den Grondtekst ovezeenkomt/ een ontleend gezag.

2. God heeft zijn Woord laten beschrijven in die Talen/ die te diez tijd bij zijn Volk in gebruik waren; maar / zullen die volken/ die Hij tegenwoordig door zijn Woord doet roepen/ dat Woord bezstaan/ het is noodig dat het in de Talen diez volken worde ovezegzet.

3. God heeft op den Pinkstebag den Geest der Talen ovez de Apostelen uitgestort/ en alsoo getoond dat Hij in alle Talen zijn Woord wilde gesproken hebben.

4. God heeft de menigvuldige Oetzettingen van zijn Woord gezegend/ tez uitbreiding en bevestiging van het Koninkrijk van Christus.

13 Vrage. Is de gansche Schriftuur een Goddelijk Boek?

Antw. Ja: Omdat er dingen in zijn, die van niemand dan van God kunnen wezen.

Vr. Wat is er boven al noodig in aanmerking te

nemen / om de booztreffelijkheid van het Bijbel-woord te leeren kennen?

Antw. Daartoe is boozal noodig de Eigenschappen van dat Woord na te speuren.

Vr. Welke zijn die?

Antw. Onze Auteurs brengt ze tot Drie, te weten/

1. Deszelfs Goddelijkheid.

2. Deszelfs Volmaaktheid.

3. Deszelfs Klarheid.

Vr. Begint onze Auteur / in deze 13de Vraag / met de eerste; ei zeg mij eens / Wat verstaat gij booz de Godlijkheid der H. Schrift?

Antw. Die hoedanigheid der H. Schrift, welke van God, als deszelfs Auteurs, afkomt, ons de Majesteit van de sprekende Godheid vertoonende, met een verpligtend gezag tot geloof en gehoorzaamheid.

Vr. Wel is nu de Schrift waazlijk zulk een Goddelijk Boek?

Antw. Onze Auteurs zegt Ja, en bevestigt zijn Ja met een bondige reden.

Vr. Eer wij de reden / die onze Auteurs opgeeft / opbatten / zeg mij eens / op wat gronden / buiten dat bewijs / het Ja van onzen Auteurs rust?

Antw. Dat Ja rust /

1. Niet zoo zeer /

A. Noch op het getuigenis van de Kerk; want die heeft alleen een bedienende Magt omtrent het Woord.

B. Noch ook op het getuigenis van den H. Geest; want / offchoon dit van een Godlijk gezag is bij ons / die het Godlijk Woord / en volgens hetzelfde het inwendig getuigenis van den H. Geest gelooven en eerbiedigen / echter geldt hetzelfde niet tegen hen / die de Goddelijkheid van het Woord niet gelooven / maar betwis-

ten; bezmits het ongeloof het getuigenis van den H. Geest voór een bezichtfel houdt.

2. Maar het rust op de *Wetsteekenen* van *Goddelijkheid*/ welke in het *Woord* liggen/ en waazdoór dat *Woord* van zijn eigen *Goddelijkheid* zelve getuigenis geeft.

Vr. En welke toch zijn die *Wetsteekenen*?

Antw. Deze brengen wij tot vier Klassen, genomen

1. Van den inhoud.

2. Van de Hoedanigheden.

3. Van de Toevallen.

4. Van de Uitwerking van het *Woord*?

Vr. Wat *Wetsteekenen* van *Goddelijkheid* binden wij in den *Inhoud* van het *Woord*?

Antw. Deze Twee:

Vooreerst. Dat het ons zeer vele en gewigtige zaken / omtrent welke ons bezstand ligtelijk dwaalen kan / voórbraagt / zonder dat daarin iets voóskomt / 't geen eenigzins tegen de *Reden* of *Onderbinding* strijdt. [Zie *Kuurt* § 310.]

Ten andere. Dat het ons zulke zaken openbaart / welke voór ons van het grootste aanbelang zijn / en die / zonder eene *Goddelijke* ontdekking, niet kunnen geweten worden.

Vr. Hoe betoogt gij uit het eerste stuk de *Goddelijkheid* van het *Woord*?

Antw. Op deze wijze:

Vooreerst. Ik vind in het *Woord* / novens die *Leerstukken* welke tot de *Natuurlijke* *Godgeleerdheid* behooren / zoobanige getuigenissen / welke ten volle overeen dragen met het licht der *Reden*; van deze overeenstemming van het *Woord* met het *Redenlicht* / leert mij de *Goddelijkheid* van het *Woord* / naardien niet alleen dat *Redenlicht* ook zelve van *God* oorspronkelijk is; maar ook dat *Redenlicht* zoo

als het in bezelfs onderwerpen ligt/ zeer zwak en bezorben zijnde/ zondez een Bovennatuurlijke openbaring aangaande zoo vele en gewigtige zaken/ zulke zuivere getuigenissen niet geven kan/ als in het Woord gebonden worden.

Ten andere. Ik vind in het Woord zoobanige geschiedbezhalen/ welke in alle deelen met de onderbinding ovezeenstemmen; dan dit leert mij de Goddelijkheid van het Woord / wanneer ik daarbij zulke gebeurtenissen vind/ welke zondez Goddelijke openbaring vooz altoos onbekend zouden gebleven zijn; bezmits zulk een Geschiedschzift/ 't welk niets behelst 't geen tegen de onderbinding strijdt/ ook geloof bezdient/ en voor Goddelijk moet gehouden worden; in die bezhalen / welke zelve/ vooz dat eenig mensch aanwezig was/ gebeurd zijn; hoedanig is het verhaal van de Scheping der Wereld.

Vr. En hoe betoogt gij de Goddelijkheid van het Woord uit het Tweede Stuk?

Antw. Dat doe ik langs bezen weg?

1. Ik voozonderstel:

A. Dat niets vooz den mensch van grooter aangelang is/ dan datgene/ dat zijn eeuwig heil betreft.

B. Dat die zaken/ welke ons eeuwig heil aangaan/ volgens 't geen wij in het eerste Hoofdst. bezwezen hebben / onmogelijk uit het Licht der Natuur te kennen zijn. Bezhalve

C. Dat zulk eene openbaring / welke ons die dingen ontdekt/ voorzekez vooz eene Goddelijke openbaring moet gehouden worden. Van / dit voozondersteld zijnde/ ga ik voozt/

2. En stel vast/ dat die dingen/ die ons eeuwig heil aangaan/ waarlijk in het Woord gebonden worden; de waazheid van mijne vaststelling betoog ik op deze wijze:

- A. In het voorgegaande Hoofdst. is ons gebleken / dat wij / om zalig te worden / kennen moeten :
- Vooreerst. Niet alleen Dat en Wat God is ; maar ook Wie Hij is.
 - Ten andere. Niet alleen dat God moet gebiedt worden / maar ook de wijze op welke Hij wil gebiedt zijn.
 - Ten derde. Niet alleen dat er verzoening met God noodig / en ook bij God mogelijk is ; maar ook dat de weg daartoe geopend is / en welke die zij. Maar nu
- B. In het Woord der H. Schrift vinden wij deze drie stukken ten klaarste geopenbaard ; immers het leert ons /
- Vooreerst. Wie de ware God is / namelijk de God van Israël / die den Hemel en de Aarde gemaakt heeft. vergel. Hand. 17 : 23-28.
 - Ten andere. De rechte wijze op welke die God / naar zijn Heiligen wil , moet gebiedt worden. Micha 6 : 8. Tit. 2 : 11-13.
 - Ten Derde. Den Weg langs welchen die God met den straffschuldigen zondaar / behoudens de Eer van zijne Heilige Gerechtigheid / kan bebedigd worden / Rom. 3 : 25 , vergel. Hand. 10 : 43.
- C. Zoo van / het Woord leert ons datgene / dat voer ons van het grootste aanbelang is / en zondez Goddelijke openbaring eeuwigh voer ons bezorgen moest blijven ; derhalve het is van God en alzoo Goddelijk.

Vr. Dit zij genoeg van het Eerste stuk of den Inhoud van het Woord. Gaan wij voort tot het Tweede. Ei zeg mij eens / hoe gij de Goddelijkheid van het Woord betoogt uit bezelfs Hoedanigheden ?

Antw. Gelijk ik / als Hoedanigheden van het

Woord begriep/ dezelfs Oudheid, Stijl, en overeenstemming, alzoo vind ik in elk van die een merk van des Woords Goddelijkheid. Ammez

1. Wat de Oudheid der H. Schrift betreft: zoo ken- nelijk het is/ dat Mozes de oudste is van alle schrij- beren/ en dat al de andere Bijbelschrijften/ elk in haaz voort/ bewijzen van oudheid met zich brengen; eben zoo klaar zien wij daaz in een merk van de Godde- lijkheid der H. Schrift/ als wij aanmerken/ dat de An- houd der Schrift voor 't menschedom van 't grootste aanbelang was/ en daarom/ noodzakelijk/ van het begin der wereld moest geweten worden/ ja dat de tijd in welke de H. Schrift beschreven is/ een tijd was/ waarin het grootste deel der wereld van den waren God en zijne dienst verbreemd was/ en alleen een klein volk zulke verhevene waazheden kende/ als in de Schrift gebonden worden; want toch/ zoo bzoeg en in zulk een donkeren tijd zulk een Boek in de wereld te brengen/ was/ zonder Goddelijke open- baring en bestuur/ ten eenemaal onmogelijk.

2. Wat de Stijl van schrijven aangaat: Taalken- ners berigten ons/ dat die alle merken van den vol- maaktsten schrijfstijl heeft; trouwens/ de waarheid daarvan is ook ten volle uit onze Overzetting ken- nelijk; maar dit op te merken leert ons des Woords Goddelijkheid/ naazdien de stijl der H. Schrift ons ten meer dan menschelijke Majestelt vertoont/ en de- zelfde allervolkomenst is/ om het geheele Bijbelboek aan dezelfs groot oogmerk te doen beantwoorden.

3. Wat eindelijk belangt de Overeenstemming der H. Schrift: Wij zien dat alle de Schrijvers/ zoo in het Leerstukke als in het Historische/ juist eben het zelfde geschreven hebben/ en er alzoo de volkomen- ste Harmonie tusschen hun alle gebonden wordt. Maar deze beschouwing geeft mij een nieuw bewijs van des Woords Goddelijkheid/ wanneer ik aanmerk

dat het/zondez het bestuur van Gods hand/onmogelijk is/ dat zoo vele Schrijvezz van zulk eenen bezschillenden Leestijd/ en zoo verre van elkander bezspreid/ omtrent zoo vele en gewigtige zaken/ in alles hetzelfde schzjven zouden.

Vr. Wintt gij/ vooz het derde, ook bewijzen voor dez Woozdz Goddelijkheid in de Toevalligheden van het Woozd?

Antw. Ja ik/ en wel:

Vooreerst. In de krachtige bevestiging van hetzelve/ zoo dooz Goddelijke wonderzaden/ als dooz het Heilige Leben en kloekmoedig Stezven dez H. Wjbbelschzjvezz. Ammerz

A. Zoo zeker het is/ dat God zelve/ dooz Teekenen en Wonderen, aan de Leer en Inhoud van het Woozd getuigenisz gegeven heeft/ even zoo zeker is het ook/ dat dit Woozd Goddelijk is; naardien het onmogelijk is/ dat God aan een zamenstel van leugen-verdichtszelen getuigenisz geben kan. Doet hiezbzj

B. Zoo zeker het is/ dat de H. Bijbelschrijvers, datgene dat zij geleezd en geschzeven hebben/ met een Heilig Leben/ met een bezloochening van alle genoegenz/ met het ondergaan van allerlei smaad en bezvolging/ ja zelfs met den Martelbood bevestigd hebben/ even zoo zeker is het/ dat zij hiezdooz bewijzen gaven/ dat zij in hun gemoed bezzekezd waren/ dat hetgene zij spraken en schreven van God was; naardien/ zondez dat/ zootwel het een als het ander volstrekt onmogelijk ware.

Ten andere. In de zondezlinge Bewaring van het Woozd. Ammerz daar zoo een groot aantal van menschelijke Schziften/ zondez dat iemand eenige vjandschap tegen bezelbe toonde/ van zelve verbwennen zijn/ daar zien wij dat het Wjbbelwoozd/ niette-

genstaande al het woeden van de hel en dezelsz val-
 len daaz tegen aangewend/ tot hieztoe volkomen
 ongeschonden is bewaard gebleven. Maar van-
 waaz toch dit? Doozekerz alleen van de zorge der
 Hooge Godheid vooz hetzelve.

Vr. Maar bindt gij ook merkteekenen van des
 Woords Goddelijkheid in dezelsz *Werking*.

Antw. Allerduidelijkst; Immerz

1. Wanneerz ik/ aan de eene zijde, in aanmerking
 neem/ wat kracht dit Woord gedaan heeft/ ter uit-
 breiding van Messias Koningrijk/ en dat/ niette-
 genstaande het geweld en den tegenstand van des-
 zelsz vijanden; daaz benevens/ hoe dit Woord gewerkt
 heeft in de harten der menschen tot hunne bekeer-
 ring/ besturing en vertroosting. Ik zie/ tot volle
 overtuiging/ dat het de Goddelijke hand is/ die dit
 Woord tot zulke werkinge bekrachtigd/ en alzoo
 aan hetzelve getuigenis gegeven heeft.

2. Wanneerz ik daazbij aan de andere zijde over-
 weeg/ hoe God de verwerving van dat Woord/ en
 van de Leere in hetzelve lebat/ aan de verwerperz
 daazvan heeft t' huis gezocht met de uitboering van
 die oorbeelen/ welke in dat Woord geschreven zijn/
 zoo word ik ten volle verzekerd/ dat alleen God
 de oorsprong van dit Woord is/ naardien Hij in de
 uitboering van gedreigde Oorbeelen de Waazheid en
 Goddelijkheid zijner bedreigingen bevestigd heeft.

Vr. Dus zie ik de Goddelijkheid van het Bijbel-
 woord/ uit dezelsz Merkteekenen gestaafd. Maar
 wat bewijs geeft nu onze Auteur nog op vooz de-
 ze Waarheid in zijn antwoord?

Antw. Dat is genomen van een bcoznaam gebeelte
 uit den Inhoud van het Woord; hij zegt: Omdat er din-
 gen in zijn, die van niemand, dan van God kunnen wezen.

Vr. Is deze reden van eenige kracht?

Antw. Ja zeker/ want:

Wijalbien er zulke dingen in het Woord zijn/ die van niemand/ van van God kunnen wezen/ zoo moet het Woord boozekerz Goddelijk zijn.

Maar het Bijbelwoord bebat zulke dingen in zich; Ergo, het is Goddelijk.

Vr. Vermits het op de waarheid van uw Tweede stelling alleen aankomt / hoe zoudt gij bezelbe nader kunnen staven?

Antw. Tot het staven van de waarheid diez Tweede stelling geeft onze Auteur ons gelegenheid / als hij op de

14 Vrage. Wat voor dingen zijn dat?

Antw. Verborgenheden en Prophetiën.

Vr. Het Antw. spreekt eerst van Verborgenheden, wat zijn dat?

Antw. Dat zijn zulke waarheden, die dan zelfs, als wij hare zekerheid uit eene Goddelijke openbaring kennen, boven het bereik van onze onderwerpelijke rede zijn. [Zie Buurt § 194.]

Vr. Vinden wij zulke Verborgenheden in het Bijbelwoord?

Antw. Zeez belen; als daar zijn/ de Leer der H. Drieëenheid; der menschwording van Gods Zoon; der Verlossing van zondaren door Hem &c. Immezz geen bezet dingen / hoe klaar ook geopenbaard / kunnen door onze onderwerpelijke reden bebat worden.

Vr. Hiezij boegt het Antwoord Prophetiën; wat zijn dat?

Antw. Dat zijn verhalen van zaken die toekomende zijn, en door de krachten van een eindig vernuft alleen niet kunnen voorgeweten worden. [Zie Buurt. § 197.]

Vr. Zijn er ook zulke Prophetiën in het Bijbelwoord?

Antw. Ja het; Neem maar de Doorzeggingen

der Lotgevallen van Jakobs Nageslacht, Deut. 28 tot 31. Van de Bekeering der Heidenen, Ps. 72 : 87 ; Jes. 49 : 5, 6, &c. Van de Verbreking der Perzen en Meden, Dan. 8. Van den tijd van Messias komst en Middelaarswerk. Dan. 9 : 24-27, &c. Alle welke Godspraakten naar het Woord der Doorzegging bezuld zijn.

Vr. Maa2 moet de betoogde Goddelijkheid van het Woord tot het geheele Woord van God gezagt worden ?

Antw. Ja het / want niet alleen alle en elk een der deelen / maa2 ook zelve alle en elk een der woorden van het Bijbelboek / zijn van Goddelijken oorsprong. Men zie / tot bewijs daarvan / het zeggen van Christus, Matth. 5 : 18. de betuiging van Paulus, 1 Cor. 2 : 12, 13, en de verklaring van Petrus, 2 Petri 1 : 20, 21.

Vr. En wat volgt uit deze Goddelijkheid der H. Schrift ?

Antw. Het Goddelijk gezag van hetzelve / Jes. 8 : 20, Luc. 16 : 29.

Vr. Hoe velerlei is het gezag der H. Schrift ?

Antw. Tweederlei :

1. Een gezag der regels, ons verplichtende tot geloof en gehoorzaamheid / Joh. 7 : 38 ; 20 : 31, en Gal. 6 : 16.

2. Een gezag der geschiedenissen, ons verpflichtende / datgene dat in het Woord verhaald wordt / als waarachtig aan te nemen / en er naar het gezag der regels gebruik van te maken. Verg. 1 Joh. 1 : 1, 3.

Vr. Van waa2 heeft het Bijbelwoord zulk een gezag ?

Antw. Alleen van God die de Auteur van het Woord is ?

Vr. Hangt van het gezag van het Woord niet af van de Kerck en dezelfs getuigenis ?

Antw. Geenzins. De Kerck bestaat uit feilbare menschen ; ontvangt haar gezag / in 't geen zij getuigt

tuigt van het Woord/ en is bevestigd het gezag van het Woord te eerbiedigen; derhalve kan die geen het minste gezag aan het Woord geven.

15 *Vrage.* Zijn de Apocryphe Boeken Gods Woord niet?

Antw. Neen: Omdat er dingen in zijn, die fabuleus en met Gods Woord strijdende zijn, waarom zij ook nooit van de Joodsche Kerk voor Goddelijk erkend zijn, aan wien nogtans *de Woorden Gods waren toebetrouwd*, Rom. 3: 2.

Vr. Ik hoor dat de Zaag spreekt van Apocryphe Boeken; wat Boeken zijn dat?

Antw. Dat zijn die Boeken/ welke gewoonlijk in onze groote Bijbel/ achter de schriften van het O. en N. Testament/ gebonden worden/ beginnende met het 2de Boek van Esdre, en eindigende met het 4de Boek der Machabeën.

Vr. Waazom worden die Apocryph genaamd?

Antw. Omdat dezelve geen openbaar gezag in de Kerk hebben/ maar (naar de betekenis van het woord Apocryph) als verborgene Boeken/ behooren verborgen gehouden te worden.

Vr. Wel zijn dat van geen Goddelijke schriften?

Antw. Neen het; want haar inhoud is Fabuleus en met Gods Woord strjdbende/ en daarom hebben zij ook nimmer eenig gezag bij de Joodsche Kerk gehad.

Vr. Waaz vindt gij in die Boeken Fabuleuze dingen?

Antw. Onder anderen/ Ezd. 14: 21, Tob. 3: 8, Jez. Syr. 48: 10, 2 Macch. 2: 5, en elders.

Vr. En waaz vindt gij met Gods Woord strjdbende dingen?

Antw. Die vinden wij/ 4 Ezd. 4: 41, Top. 12: 12, 13, Jud. 9: 2, 3, 't Boek der Wijsheid 8: 19, 20, Jez. Syr. 15: 15, 29: 15, 2 Macch. 12: 43, en 14: 37-46, &c.

Vr. Zijn ze/ om die reden/ ook nooit bij de Joodsche Kerk vooz Goddelijk aangenomen of erkend?

Antw. Dat dit zoo zij/ wordt ons bevestigd door het getuigenis van Jozephus, die ons zegt/ dat alleen 22 Boeken (deze zijn de schriften van het O. T.) bij de Joodsche Kerk vooz geloofwaardig gehouden wierden, terwijl alle latere schriften bij hen dat gezag niet hadden.

Vr. Maa2 is dat oordeel van de Joodsche Kerk in dezen van enig gewigt?

Antw. Doozeker van groot gewigt; want aan haar waren de Woorden Gods toebetrouwd; naaz Rom. 3:2, en wij hebben den minsten grond niet/ om haaz van ontrouw of dwaling in dezen bezacht te houden/ naazdien hunne zoze de Goddelijke schriften ten opebloede bekend is/ en Christus noch zijne Apostelen hen nimmer van eenige misdad dien aangaande beschuldigd hebben.

Vr. Zijn er geen mee2 gronden om deze Boeken/ als niet Goddelijk/ verbozgen te houden?

Antw. Men kan/ bij de gronden dooz onzen Auteur opgegeven/ nog vijfboegen:

1. Dat zij door geen Propheet beschreven zijn/ kennelijk uit 1 Macch. 9:27, en Jez. Syr. voorr. vs. 1, 2, 3.

2. Dat zij niet in de Hebr. Taal, die de Taal der Propheeten was/ beschreven zijn/ maa2 of in 't Grieksch, of in 't Latijn.

3. Dat zij zeer vele onwaa2heden/ en zich zelven tegensprekende dingen behelzen/ tot een staaltje te zien/ uit 1 Macch. 6:16, verg. 2 Macch. 1:16, en 2 Macch. 9:27, 28, daar de dood van Antiochus Epiphanus op een dzedezel wijsze bezhaald wordt.

[Zie bezder de Voorrede onzer Overzetteren
vooz de Apocryphe Boeken.]

16 *Vrage.* Is de Schriftuur volmaakt of onvolmaakt?

Antw. Volmaakt, Ps. 19 : 8; *De Wet des Heeren is volmaakt.*

Vr. Wat bestaat gij door de volmaaktheid der *H. Schrift*?

Antw. Die hoedanigheid der *H. Schrift*, door welke dezelve alles in zich bevat, wat God aangaande den weg des Heils, door ingeving van zijnen Geest, tot een' altoosdurenden regel voor zijne Kerk, heeft laten beschrijven.

Vr. Hoe belezelt is de volmaaktheid der *H. Schrift*?

Antw. Tweederlei, *namel.* 1. der Wezens, 2. der Deelen.

Vr. Wat bestaat gij door de wezenlijke volmaaktheid der *H. Schrift*?

Antw. Die hoedanigheid der *H. Schrift*, door welke dezelve alles, wat in den mensch tot Zaligheid te kennen, te gelooven en te betrachten noodzakelijk is, volkomen in zich bevat en openbaart.

Vr. Hebt gij ook bewijzen door deze volmaaktheid der *H. Schrift*?

Antw. Dit blijkt ons:

1. Mit het beginsel der *H. Schrift.* Immerz is dit is niet anders/ dan de Genade van dien God/ die de Auteur van de *H. Schrift* is. Maar zoo oneindig volmaakt die Genade is/ zoo volkomen moet ook dat woord zijn/ door welke Hij zijne Genade tot zaliging van zondaren geopenbaard heeft.

2. Mit het eindoogmerk der *H. Schrift.* Immerz is dit is om den mensch te brengen tot Geloof, Heiligheid en het Eeuwige leven, Joh. 20 : 31, Joh. 17 : 17. 2 Tim. 3 : 15. Maar zal het Woord aan dat eindoogmerk volboen/ het moet voorzeker den weg der Heilz volkomen openbaren.

3. Mit de uitwerking van de H. Schrift. Immerg deze is niet minder dan den mensche Gods volmaakt te stellen, 2 Tim. 3 : 16. Maar deze uitwerking kan de Schrift niet hebben / tenzij ze de gezegde volkomenheid heeft.

4. Mit het verbod Gods om niet bij dat Woord bij te doen, Deut. 4 : 2, Spreuk. 30 : 5, 6, Openb. 22 : 18, 19. Immerg dit verbod heeft alleen zijn grond in de volkomenheid der H. Schrift.

Vr. Maar wat bestaat gij door de volmaaktheid der deelen?

Antw. Die hoedanigheid der H. Schrift, door welke al die deelen deszelve, welke immer van God tot een' altoosdurenden regel aan de Kerk gegeven, en als zoodanig van de Kerk aangenomen en erkend zijn tot op dezen dag toe, in den Bundel der Goddelijke Boekrol, die wij den Bijbel noemen, gevonden worden.

Vr. Hebt gij ook eenig bewijs voor deze volmaaktheid der H. Schrift?

Antw. Dezelve blijkt mij:

1. Mit de zorge van de Joodsche Kerk voor de Schriften van het Oude, als mede van de Christenkerk voor die van het Nieuwe Testament; immerg deze laat niet toe eenige tegengestelde onvolmaaktheid aan het Woord toe te kennen.

2. Mit de naauwkeurige bewaring van de Bijbelschriften door God zelve / tegen al het woeden der vijanden / met welke de onvolmaaktheid der H. Schrift in het hiez bepaalde doel ondestaanbaar is.

3. Mit het zeggen van Christus. Matth. 5 : 18, en Luc. 16 : 17. Dat geen Jota of Tittel van dat Woord zal voorbijgaan; maar zoo dit waa zal zijn moet de H. Schrift voorzeker haar volkomenheid hebben.

17 Vrage. Is er dan van de Schriftuur niet verloren of niets vervalscht?

Antw. Neen zij is nog zoo geheel als zij ooit geweest is.

Vr. Is bij de Babylonische gevangenis van Jakob's Magenslacht de geheele H. Schzift niet bezloren geweest/ en ten tijde van Ezra, dooz dien Godsknecht met behulp van anderen/ niet op eene wonderdadige wijze hersteld?

Antw. Het tegendeel daar van blijkt uit Neh. 8: 2-4; en Dan. 9: 2, daar wij duidelijc zien/ dat de H. Schzift/ dooz Ezra en Daniël in de Babylonische Gevangenis gelezen is.

Vr. Maar zouden er na dien tijd geen Bijbelschziften bezloren zijn?

Antw. De waarheid van het tegendeel is genoegzaam bevestigd/ dooz de bewijzen voor de volmaaktheid der H. Schzift/ ten aanzien van haaz deelen/ in het laatste Antwoord ovez de vorige Vraag opgegeven?

Vr. Is eventwel de H. Schzift in sommige stukken niet vervalscht?

Antw. Ook dat kan niet zijn; want bijaldien zulks geschied ware/ moest het of vooz den tijd van Christus/ of in den tijd zijner omwandeling op aarde/ of na zijn Hemelvaart geschied zijn/ maar in geene dezer tijden was het mogelijk.

1. Niet vooz Christus komst/ want dit stzjd tegen, de naantkeurige zorge der Joden vooz het Woord/ en zou ook dooz Christus en zijne Apostelen wel zijn ontdekt geworden.

2. Niet ten tijde der omwandeling van Christus. want toen waren reeds te veel Grieksche afschziften onder het volk; behalve dat ook de verbeeldheid der Joden die vervalsching onmogelijc maakte.

3. Niet na de verhooging van Christus; want dit zou dan of dooz de Joden of dooz de Christenen

moeten geschied zijn; maar zoo de een dit ondernomen had / zou de ander het zeker ontbeet hebben / en zoo was het voor beide onmogelijk.

18 *Vrage.* Moet men nog niet Traditiën en Overleveringen van menschen bij de Schriftuur hebben?

Antw. Neen: de Schriftuur alleen is genoeg, *Matth. 15 : 9, Te vergeefs eeren zij Mij, leerende Leeringen, die geboden van menschen zijn.*

Vr. Wie zijn het / die bij het Woord ook menschelijke overleveringen hoegen?

Antw. Dit doen niet alleen de Joden / als zij hunne zoogenoemde Mondwet, die zij willen dat Mozes op den Berg Sinai van God ontvangen heeft / en van Mozes tijd tot op Rabbi Juda overhandigd / en door hem in geschiedt gesteld is / gelijk stellen aan / ja somtijden verheffen boven het Woord. Maar ook de Papisten, als zij eenige verhalen / van 't geen door Christus en zijne Apostelen gesproken en gedaan is / bij het Woord bijvoegen / ja voor het Woord voortrekken.

Vr. Waarom verwerpt gij deze beide?

Antw. Wij verwerpen deze overleveringen /

1. Omdat Christus dezelve verwerpt / *Matth. 15 : 9.*
2. Omdat Paulus ons daar tegen waarschuwt / *Col. 2 : 8, 20-23.*
3. Omdat God den bloek bedreigt aan hen / die bij het Woord iets bij doen, *Openb. 22 : 18, 19.*
4. Omdat het Godlijk Woord genoegzaam is / om ons wijs te maken tot Zaligheid, *2 Tim. 3 : 15.*

19 *Vrage.* Is de Schriftuur klaar of duister?

Antw. Klar in die dingen, die ter Zaligheid

noodig zijn, Ps. 119 : 110, *Uw Woord is een lamp voor mijnen voet, en een licht op mijn pad.*

Vr. Wat verstaat gij door de klaarheid der Heilige Schrift?

Antw. Die hoedanigheid der H. Schrift, waardoor dezelve die waarheden, die ter Zaligheid noodig zijn, gekend, geloofd en betracht te worden, alzoo voorstelt, dat dezelve van elk, die met eene welgestelde ziel daarentrent verkeert, bevat en verstaan kunnen worden. [Vergel. Buurt § 494.]

Vr. Daaruit bewijst gij deze klaarheid der H. Schrift?

Antw. Die bewijs is:

1. Mit het getuigenis van Mozes/ Deut. 30 : 11-13, en van Paulus/ Rom. 16 : 26.

2. Mit de gelijkenissen/ welke van het Woord gebruikt worden/ Ps. 119 : 105, Spr. 6 : 23.

3. Mit den Auteur van het Woord/ God die een Licht, ja de Vader der lichten is, 1 Joh. 1 : 5, Jac. 1 : 17.

4. Mit het oogmerk van het Woord om te zijn een regel van geloof en wandel, Joh. 20 : 31. Gal. 6 : 16.

5. Mit de werking van het Woord/ Ps. 19 : 8, 9, 10, en 2 Tim. 3 : 16.

Vr. Wel kan van het Woord van alle en een tegelijk bestaan worden?

Antw. Neen het/ maar alleen van diegenen, die met een welgestelde ziel omtrent hetzelfde verkeerren. Aminez dat een natuurlijk mensch hetzelfde niet bestaan kan/ blijkt

1. Mit het duidelijk getuigenis van Paulus/ 2 Cor. 4 : 3, 4.

2. Mit de beschrijving van den staat der menschen van nature/ Eph. 2 : 8, en 1 Cor. 2 : 14.

3. Mit het bestaan en de Betrachtung der onbegnadigden/ 1 Cor. 1 : 18, en 2 Petri 3 : 16.

Vr. Wat volgt hier uit?

Antw. Hieruit volgt/ dat/ zal de H. Schrift van ons bestaan worden tot zaligheid/ wij van de bezichting van den H. Geest noodig hebben; Een waarheid welke wij/ als ten volle zeker/ bevestigen:

1. Mit de behoeming en omschrijving onzer welke ons de H. Geest voorkomt/ Eph. 1:17.

2. Mit de toeziening van des zondars opmerking op/ en erkentenis van het Woord/ aan de genade Gods/ gewerkt door den Geest/ Hand. 16:14 en 2 Cor. 4:6.

3. Mit het bestaan dergenen die/ van hun geestelijke blindheid verlost zijnde/ bekwaam zijn geestelijke dingen te onderscheiden, 1 Cor. 2:15, verg. vs, 13, 14.

4. Mit het Gebed/ zoo van Christus voor de zijnen/ Joh. 17:17; als van de heiligen voor zich en voor elkander/ Ps. 119:18 en Eph. 1:17.

5. Mit de Goddelijke beloften aan de Heerl gedaan/ Jes. 52:13 en 59:21, verg. Joh. 16:13.

Vr. Maar stijdt de Leer van de noodzakelijkheid der verlichting van den H. Geest/ niet tegen de bewezene klaarheid der H. Schrift?

Antw. In geenen deele; of stijdt het ook tegen de klaarheid van het onbewolkte zonlicht/ te stellen dat een blinde/ zoo hij immer het zonlicht zien zal/ volstrekst noodig heeft van zijn blindheid genezen te worden?

20 Vrage. Nogtans zegt Petrus, dat er in de Brieven van Paulus sommige dingen zijn zwaar om te verstaan, 2 Petri 3:16.

Antw. De waarheid van een zaak kan wel klaar geopenbaard zijn, schoon de zaak in zichzelve zwaar om te verstaan blijft, gelijk het is met alle verborgenheden.

Vr. Wat dunkt u van deze bedenking tegen de klaarheid der H. Schrift?

Antw. Dat die van weinig belang is; Want Petrus spreekt daar alleen van sommige dingen in de brieven van Paulus/ maar niet van de geheele H. Schrift; hij zegt daarvan/ wel dat die zwaar om te verstaan zijn/ maar niet dat ze duister beschreven zijn; ja de Apostel toont/ in 't slot van dat bezê voor wien die dingen zwaar om te verstaan waren/ namelijk voor ongeleerde en onvaste menschen, die de Schrift verdraaijen tot hun eigen verderf.

Vr. En wat oordeelt gij van het Antwoord/ 't geen onze Auteur geeft?

Antw. Dat het niet minder klaar dan krachtig is. Immerzê onze Auteur/ onbeztheid makende tuschen de openbaring van de waarheid eener zaak/ en tuschen de geopenbaarde zaak zelve/ merkt aan/ dat er geen tegenstrijdigheid in is/ als men stelt dat/ niet tegenstaande de klaarheid der openbaring/ echter de geopenbaarde zaak zwaar om te verstaan blijft. Bevestigt hij dit/ met zich te beroepen op de geopenbaarde verborgenheden/ het volbringt zoo veel te meer de waarheid van zijn Antwoord/ als wij opmerken/ dat het tot den aard der verborgenheden behoort/ ook/ na derzelver openbaring boden het bereik te zijn van de onbertwerpelijke reden.

21 Vrage. Mag en moet men ook de Schriftuur lezen?

Antw. Ja men: Joh. 5: 39, *Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben en die zijn het die van Mij getuigen,*

Vr. Tegen wien verbedigen wij/ met de Hervormde kerk de vrjheid en noodzakelijkheid van het lezen der H. Schrift?

Antw. Tegen de Roomsche Kerk, welke/ om het volk onkundig te houden/ het lezen van Gods Woord aan hetzelve verbiedt.

Vr. Hoe zoudt gij tegen hen de vrijheid en noodzakelijkheid van het lezen der H. Schrifst kunnen bewijzen?

Antw. Dat doe ik uit de volgende gronden:

1. Mit het Goddelijk bevel/ aan allen/ door Mozes/ Deut. 6:6—8; door Christus/ Joh. 5:39, en door Paulus/ Col. 3:16.

2. Mit de Opschriften der Apostolische Brieven/ volgens welke die Brieven tot alle behooren/ Rom. 1:7, 1 Cor. 1:2, Eph. 1:1, &c.

3. Mit den Tof/ in het Woord gegeven/ aan hen die de Schriften lezen/ Hand. 17:11 en 2 Tim. 3:15.

4. Mit de algemeene nuttigheid welke het Woord door het lezen heeft/ Rom. 15:4 en 2 Tim. 3:16.

5. Mit het Goddelijk oogmerk in het beschrijven van het Woord/ Hab. 2:1.

6. Mit de Practijk van de kerk in het openbaar lezen van het Woord/ Neh. 8:3, 4, 6, Hand. 15:26; door Christus goedgekeurd/ Luc. 4:16.

7. Mit de Zaligspreeking dergenen die het Woord (op de regte wijze) lezen/ Openb. 1:3.

Vr. Moet de vrijheid en noodzakelijkheid van het lezen der H. Schrifst ook worden uitgestrekt tot het Oude Testament en de Schriften der Profeten?

Antw. Doozeker ja/ dat blijkt:

1. Mit het bevel van Christus/ Joh. 5:39, 't geen op de Schriften van het Oude Testament ziet.

2. Mit het getuigenis van Paulus/ Eph. 2:30; daar hij de Profeten/ niet minder dan de Apostelen/ als het fondament van de kerk vooztelt.

3. Mit het nut 't geen de Schriften van het O. Test.

tament hebben voor de geloovigen van het N. Testament/ Rom. 15:4.

4. Mit het verband/ in 't welke de Schriften van die beide Testamenten met elkander staan/ Luc. 24:27, 44, Hand. 17:2, 3, 18:28 en 26:22, 23.

Vr. Waar is het genoeg dat men de Schriften leest?

Antw. Neen; men moet trachten te lezen:

1. Op de rechte wijze/
2. Tot het rechte einde.

Vr. Wanneer leest men op de rechte wijze?

Antw. Van:

1. Wanneer men leest met een eerbiedige en keezame ziel/ in erkentenis van onze geestelijke blindheid en onder inroeping van de verlichting des H. Geestes/ naar het voorbeeld van David/ Ps. 119:18.

2. Wanneer men leest met een nederig oordeel des onbescheiden/ door hetgeen men leest bedaard te overwegen/ met elkander te vergelijken en alzoo zaam te brengen/ dat ons de zin des Geestes kenbaar worde/ naar 1 Cor. 10:15.

3. Wanneer men/ tot recht verstand van 't geen men leest/ onderwijfs zoekt bij hen/ die God zelve afgezonderd heeft/ om ons zijn Woord te verklaren en uit te leggen/ Mal. 2:7, Neh. 8:8, Hebr. 13:17, &c.

Vr. En wanneer leest men tot het rechte einde?

Antw. Van:

1. Wanneer men/ door het lezen/ poogt God in zijn Volmaaktheden te kennen/ ten einde Hem te dienen en te verheerlijken.

2. Wanneer wij daardoor trachten naar geloof en heilichheid/ ten einde alzoo gezaligd te worden/ Joh. 20:21.

III. HOOFDSTUK.

I. VAN GOD.

In 't Gemeen.

1 *Vrage.* Wat is God?

Antw. Een volmaakte en oneindige Geest, Joh. 4 : 24, *God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in Geest en in Waarheid.*

Vr. Wat is het eerste dat wij van God kennen moeten?

Antw. Het eerste dat wij van God moeten kennen/ is wat God is.

Vr. Maar kan die *Vraag*: Wat is God? wel immer door eenig schepsel ten volle beantwoord worden?

Antw. Dat is ten eenemaal onmogelijk; God is een oneindig Wezen en daarom / voor eindige verstanden volstrekt onbegrijpelijk; derhalve zijn geen eindige letterklanken toereikende / om den Oneindigen God uit te drukken; hier geldt het woord van Sophar, Job 11 : 7, 8, Zult gij de Onderzoekinge Gods vinden? &c.

Vr. Kan men eventwel niet eenigzins zeggen wat God is?

Antw. Ja; het heeft de Goddelijke goedheid bejaagt / zoo veel van zichzelf aan ons bekend te maken / dat wij eenigzins kunnen uitdrukken wat Hij is.

Vr. Welk is de beste en eenboudigste beschrijving die wij van God geven kunnen?

Antw. Zulk eene / welke hoort en schijftuurlijk / nogtans / naaz dat opzigt in 't welke wij van God spreken / zoo na ons mogelijk is / volkomen zij.

Vr. Wat beschrijving van geest gij mij te dezer plaats van God?

Antw. De eenboudigste en volkomenste is deze/ dat Hij is: een Geest van oneindige volmaaktheden, bestaande in drie Personen.

Vr. Permits gij/ met onzen Auteur/ God een Geest noemt/ ei zeg mij eens/ in 't algemeen/ Wat is een Geest?

Antw. Een Geest is: Een onstoffelijke zelfstandigheid, op een redelijk-vrijwillige wijze, uit een inwendig beginsel werkzaam met bewustheid.

Vr. Daaruit bewijst gij dat God een Geest is?

Antw. Dat bewijst ik

1. Mit Gods Woord.
2. Mit de Rede.

Vr. Hoe bewijst gij het uit Gods Woord?

Antw. Dat doe ik op deze wijze:

1. Christus verzekert mij daarvan door zijn getuigenis/ Joh. 4:24.

2. Gods Woord leert mij alles van God/ 't geen ik in 't algemeen van een Geest gezegt heb; Immers het leert mij dat God is: Een Zelfstandigheid, Exod. 3:14. Een onstoffelijke Zelfstandigheid, Hand. 17:29. Een werkzame Zelfstandigheid, Ps. 102:26. Een Zelfstandigheid werkzaam uit een inwendig beginsel/ Joh. 5:26. Op een redelijk-vrijwillige wijze, Ps. 104:26, Openb. 4:11; en met bewustheid, Hand. 15:18.

3. Gods Woord kent aan God toe/ alle die eigenschappen/ welke alleen aan een Geest eigen zijn/ als daar zijn: Verstand, Ps. 147:5. Wil, Dan. 4:35 en Magt, 2 Chron. 29:19, 20.

4. Gods Woord onderrigt mij/ dat God is de Maker en Formeerder der Geesten/ Zach. 12:1, Hebr. 12:9; maar dit kan Hij niet zijn tenzij Hij zelve een Geest is.

Vr. En hoe bewijst gij het uit de Reden?

Antw. Mit deze twee zonden:

1. Het Redenlicht leert mij/ dat het redenloos zijn zou/ een redenloos wezen voor God te houden en te dienen; maar bijaldien God's Wezen niet geestelijk is/ zoo houd en dien ik/ als God/ een redenloos wezen/ naardien het alleen aan een geest eigen is/ rebelijk-vrijwillig te werken.

2. Het Redenlicht leert mij/ dat zulk een Wezen dat wij God noemen/ oneindig volmaakt moet zijn; maar een wezen / 't geen niet zuiver geestelijk/ maar of enkel of ook ten deele stoffelijk is/ is boozeker niet oneindig volmaakt/ en kan derhalve niet booz God gehouden worden.

Vr. Maar hoedanig een Geest is God?

Antw. In onze gegeven beschrijving zeggen wij/ dat Hij is: Een Geest van oneindige Volmaaktheden, bestaande in drie Personen.

(Doch hiervan in 't vervolg nader.)

2 Vrage. Hoe kan dat zijn, dewijl Hem oogen, ooren, handen en andere ligchamelijke deelen worden toegeschreven in de Schriftuur?

Antw. Dat moet alles oneigenlijk verstaan worden van hoedanigheden in God, die met het gebruik van de menschelijke deelen eenige overeenkomst hebben.

Vr. Worden aan God de genoemde en andere ligchaams-leden in de H. Schrift toegekend?

Antw. Ja/ en wel op zeer vele plaatsen; onder anderen lezen wij van God's oogen, Spr. 15 : 3. Van God's ooren, Ps. 34 : 16. Van God's handen, Jes. 59 : 1. Van God's voeten, Jes. 60 : 1. Van God's mond, Jes. 1 : 20.

Vr. Wat is dat in 't algemeen te zeggen/ als on-

ze Auteur zegt/ dat al die dingen in een oneigenlijken zin moeten verstaan worden?

Antw. Daarmede zoekt onze Auteur uit/ dat men al die gezegden ten aanzien van God/ niet in hare eerste/ maar in eene tweede en overgebragte beteekenis verstaan moet/ zoo als die uitdrukken zulke volmaaktheden en werkingen van het Goddelijk Wezen/ als met onze uitwendige zintuigen en de eigene werkingen onzer uitwendige zintuigen en ligchaamsleden eenigzins overzekenkomen.

Vr. Zeg mij dan eens in 't bijzonder wat Gods oogen, ooren, handen en andere ligchaams-leden, die Hem worden toegekend/ beteekenen?

Antw. Maar den stijl des Geestes in het Woord beteekenen Gods oogen zijne Alwetendheid, zoo als die zich uitstrekt tot al wat buiten zijn Wezen is en geschiedt/ 2 Chron. 16 : 9; zijne ooren beteekenen die zelve Alwetendheid, zoo als die zich bepaalt tot het geroep der menschen/ zoo der goddeloozen als der rechtvaardigen/ Jes. 37 : 29. Ps. 34 : 16, 18. Gods handen beteekenen zijne Almagt, Ps. 118 : 16. Gods voeten beteekenen Gods Overalteenwoordigheid. bijzonder zoo als Hij die betoont aan en ter hulpe van zijn volk/ Ps. 74 : 3. Zach 14 : 4. En Gods Mond beteekent zijn Woord en Wet, 1 Sam. 12 : 14.

3 Vrage. Waarin moet God al gekend worden?

Antw. 1. In zijn Wezen. 2. In zijne Namen. 3. In zijne Eigenschappen. 4. In zijne Personen.

Vr. Zijn alle deze dingen den mensch nodig van God te kennen?

Antw. Ja zeker/ want toch

1. Deze drie stukken vertoonen ons wat en wie God

God is; 't welk beide noodzakelijk is van God gekend te worden.

2. Zonder de kennis van Gods Wezen is God een hersenschijn; zonder de kennis van zijne Namen weten wij niet hoe wij van of tot Hem spreken zullen; zonder de kennis van zijne Eigenschappen is God voor ons geheel onbegrijpelijk; zonder de kennis van zijne Personen kunnen wij nimmer in zijne gemeenschap hersteld en alzoo gezaligd worden.

Vr. Maar behoort ook alles wat wij van God kennen moeten/ tot deze vier stukken?

Antw. Ja het; dat zal blijken wanneer wij voortgaan/ om met onzen Auteur die vier stukken/ elk op hun zelven/ te beschouwen.

4. Vrage. Mag men God ook een Wezen toeschrijven?

Antw. Ja; doch niet in een ligchamelijken zin. Spr. 8 : 14, *Raad en het wezen zijn mijne.*

Vr. Wat is eigenlijk het Wezen van eenig onbezwept?

Antw. Datgene dat ons in de beschouwing der zaken als het eerste voorkomt, en waaruit wij het overige dat er toe behoort, of in mogelijk is, voor zoo ver onze vatbaarheid gaat, kunnen afleiden. [Zie Buurt § 69 *]

Vr. Mag men dit woord ook ten aanzien van God gebruiken?

Antw. Ja men; want neem ik van God weg 't geen wij gewoon zijn Gods Wezen te noemen/ dan neem ik God weg/ en God blijft bij mij een wezenloos Niet.

Vr. Hebt gij ook grond tot het gebruik van dit woord in Spr. 8 : 14?

Antw. Ja ik; want gelijk dat woord meermalen

door Wezen bezaald wordt/ Job 30 : 22. Spr. 2 : 7, Micha 6 : 9, alzoo binden wij het van God in 't gemeen gebzuikt/ Joh. 12 : 16, en besluiten derhalve dat de Oppeerste Wijsheid/ Spr. 8 : 14, van zich zelven/ niet als Zone Gods/ veel minde, als Middelaar/ neen; maar als de Eenwezige God met den Vader en den H. Geest/ dit woord gebruikt; dezhalve dat wij het ook van God gebzuiken mogen.

Vr. Maar waarom zegt onze Auteur er bij: Doch niet in een lichamelijken zin?

Antw. Om alzoo alle lichamelijke bevattingen aangaande de Godheid van ons af te weren/ en ons niet te doen denken/ dat het Goddelijk Wezen een menschelijk aangezigt is/ gelijk wij onder ons menschen gewoon zijn het menschelijk aangezigt dezelfs wezen te noemen.

Vr. Wel wat verstaat gij door Gods Wezen?

Antw. In 't algemeen versta ik door Gods Wezen niet anders, dan de wezenlijke God zelf; God toch is een allervolstrekst *zijn*, Exod. 3 : 14. Van/ wanneer ik de beschrijving/ zoo even van een Wezen in 't algemeen gegeven/ in aanmerking neem/ en naar die bepaling van Gods Wezen meer bijzonder spreek/ versta ik er door Gods oneindige volmaaktheid. Immer, deze komt ons in de beschouwing Gods het eerste voor, en daaruit kunnen wij alles wat ons van God kennelijk is, zoo ver onze vatbaarheid reikt, afleiden.

5 Vrage. Hoe veel Goden zijn er?

Antw. Eén God, 1 Tim. 2 : 5, *Daar is één God, daar is ook één Middelaar Gods ende der menschen, de Mensche Christus Jezus.*

Vr. Is het noodig onderzoek te doen naar het getal der goden?

Antw. Was de mensch in den staat der Reegtheid staande gebleven / dit stuk te onderzoeken ware boozeker onnoedig geweest / bewijl de kennig en erkentenis van den éénen God hem ingeschapen was; dan daar de zonde den mensch van den éénen God verbroemd / en een groot deel zijner nakomelingen tot het invoeren van een veel-godendom vervoerd heeft / daar is dit onderzoek ten hoogste noodzakelijk geworden.

Vr. Hoe zoudt gij mij betoogen / dat er / ja waarlijk / maa2 één God is?

Antw. De eenheid van zene Godheid betoog ik:

1. Mit Gods Woord / 't welk ons duidelijc zegt / dat er maa2 één God is / Mal. 3 : 10, Gal. 3 : 20, 1 Tim. 2 : 5. Dat Jehovah alleen God is / 2 Kon. 19 : 19, Ps. 83 : 19; ja dat er niet mee2 dan één God is / 2 Sam. 22 : 32, Jes. 45 : 21, 22; enz.

2. Mit het licht der reden; immer2 dit leert mij / dat er geen twee / of mee2 / oneindig volmaakte wezeng wezen kunnen; want zoo er twee / of meer oneindig volmaakte wezeng waren / zoudén zij / of bezelfde oneindige volmaaktheid moeten bezitten / of elk zene onderscheidene; dan / bijaldien het eerste waar was / dan waren het geen twee of mee2 goden / neen / maar één God. Angebal het laatste waar was / zoo was geen van allen God / omdat de volmaaktheid van niemand hunner oneindig was / maa2 door zamenvoeging derzelve met elkandez / kon mee2zeld worden.

6 *Vrage.* Nogtans spreekt God in 't eerste gebod zelfs van *andere goden*, Ex. 20 : 3?

Antw. Niet die het in der daad zijn, maar die er van menschen toe gemaakt en voor gehouden

worden; *Hoewel er ook zijn die goden genaamd worden, nogtans hebben wij maar éénen God, 2 Cor. 8 : 5, 6.*

Vr. **Wat dunkt u van deze bedenking/ genomen uit het eerste Gebod?**

Antw. **Dat die zich zelven wederlegt/ vermits het verbod van geene andere goden te hebben/ duibelijst genoeg toont/ dat wij door die goden denken moeten/ zoo als het antwoord zegt/ op dezulken die het niet in der daad zijn, maar die er van menschen toe gemaakt en voor gehouden worden.**

Vr. **Wel zijn er van zulke zoogenaamde goden?**

Antw. **Dat is al te zeer bekend/ van dat wij het noodig achten te bewijzen; men zie er van/ 2 Kon. 17 : 30, 31. Ps. 106 : 37, 38, 39. Rom. 1 : 25. Gal. 4 : 8, enz.**

Vr. **Maar wat is er nu van alle die goden?**

Antw. **Onze Auteur leest ons/ met Paulus woorden/ 2 Cor. 8 : 5, 6, dat het niet-goden zijn/ en dat/ niettegenstaande er vele zulke goden zijn/ nogtans die God/ die de Schepper van alles is/ alleen de ééne God is.**

II. VAN GODS NAMEN.

1 *Vrage.* **Heeft God ook namen noodig gelijk de menschen?**

Antw. **Neen; want Hij heeft niemand zich gelijk.**

Vr. **Wat is in 't algemeen een naam?**

Antw. **Een woordelijk merkteeken, 't welk geschikt is, om in alle gevallen het onderwerp, dat men in het oog heeft, te kennen. [Zie *Buurt* § 560.]**

Vr.

Vr. **Spreekt de H. Schrift ook ergens van Gods Naam?**

Antw. **Op zeer vele plaatsen; zie onder anderen maar het derde gebod, Exod. 20 : 7, en de eerste bede, Matth. 6 : 9.**

Vr. **Wat bestaat de H. Schrift door Gods Naam?**

Antw. **Daardoor verstaat zij somtijds God zelf, Deut. 28 : 58. Somtijds zijne volmaaktheden, Exod. 34 : 5, 6. Somtijds zijne eer en roem, Ps. 76 : 2. Somtijds zijn gezag, Deut. 18 : 19. Somtijds zijne dienst, Micha 4 : 5. Van ook somtijds (en zoo spreken wij er hier van) die woorden door welke men in alle gevallen kan te kennen geven, dat Hij 't onderwerp is 't geen wij bedoelen.**

Vr. **Heeft God nu zulke Namen / voor zich zelve / noodig gelijk wij menschen?**

Antw. **Met onzen Auteur zeggen wij: Neen; want Hij heeft niemand zich gelijk.**

Vr. **Waarmede staafte gij dit antwoord van onzen Auteur?**

Antw. **Gelijk het neen van onzen Auteur bevestigd wordt door het antwoord van den engel aan Jacob en Manoach, Gen. 32 : 20 en Rig. 13 : 18; alzoo wordt de waarheid van de reden / met welke hij zijn neen staafte / bevestigd door het Bijbelgetuigenis / dat wij vinden Ps. 89 : 7, 8, 9; Jes. 40 : 25 en Jer. 10 : 6.**

2 Vrage. **Waartoe dragen dan de menschen eigenlijk namen?**

Antw. **Om hen van anderen, die hun gelijk zijn, te onderscheiden.**

Vr. **Wat is het oogmerk van deze vraag met dezelve antwoord?**

Antw. De reben van het vorige antwoord/ ter staving dat God geen namen noedig heeft gelijk de menschen/ macht hij te zetten.

Vr. Doel doet ook deze vraag met dit antwoord aan dat groot oogmerk?

Antw. Ja het; want dienen de namen onder de menschen/ om hen van anderen die hun gelijk zijn te onderscheiden, zoo volgt/ dat God tot dat einde geenen naam noedig heeft/ vermits Hij niemand zich gelijk heeft.

3 Vrage. Wel waarom worden God dan namen toegeschreven?

Antw. 1. Om Hem van de afgoden te onderscheiden.

2. Om daardoor ook iets van zich aan ons bekend te maken.

Vr. Zijn van de Goddelijke Namen gepaste merken des onderscheids tusschen den waren God en de afgoden?

Antw. Ja toch; want gelijk geen der Goddelijke Namen te gelijk den naam van een der afgoden is/ noch ook de beteekenis van geen der Goddelijke Namen op de afgoden kan worden toegepast; alzoo zien wij/ dat de Heere uitdrukkelijk geboden heeft zijnen Naam over zijn volk te noemen/ Num. 6 : 23—27, daar Hij integendeel gewild heeft dat de namen der afgoden over zijn volk niet genoemd/ noch gedacht zouden worden; te zien Exod. 23 : 13, Joz. 23 : 7, enz.

Vr. Maar heeft God/ door zijne Namen/ ook iets van zich aan ons bekend gemaakt?

Antw. Ja Hij; dat zal blijken wanneer wij de beduidenis der Goddelijke Namen een weinig nader in aanmerking nemen.

4 Vrage. Hebben dan alle Namen Gods eenige beduidenis?

Antw. Ja.

Vr. Welke zijn de Goddelijke Namen/ door welke God iets van zich aan ons bekend maakt?

Antw. Deze zijn beschiedene. De Hebreuwsche Namen Gods, ons door taalkenners uit het Oude Testament opgegeven/ zijn: Eieh, Jehovah, Jah, Adonai, El, Elohim, Schaddai, Gneljon, en Sebaoth. De Grieksche in het N. Testament voorkomende/ zijn Theos en Kurios.

Vr. Op wat wijze handelt onze Auteur van de Goddelijke Namen?

Antw. Alzoo, dat hij zich alleen bepaalt bij de Goddelijke Namen/ zoo als die in onze overzetting gebonden worden/ en wel bijzonder bij twee/ die in 't Christendom gewoonlijk het meest omtrent God gebzuid worden/ te zien in de volgende vraag en antwoord.

5 Vrage. Welke zijn zijne twee gemeenste Namen?

Antw. De Naam God en de Naam Heere.

Vr. Welke der Hebr. en Gr. Namen Gods worden in onze overzetting door God bepaald?

Antw. De Hebr. namen Elohim en El, en de Gr. naam Theos.

Wat beteekent de naam Elohim?

Antw. Dat God, om zijns zelfs wil, waardig is geëerbiedigd te worden; dus de eer- en dienstwaardige God. *Crouwens/ dat Hij dat is/ zien wij Deut. 10 : 20, 21 en Jer. 10 : 6, 7.*

Vr. En wat beteekent de naam El?

Antw. Deze beteekent/ dat God oneindig in kracht en sterkte is/ dus de sterke God. *Crouwens/ dat Hij*

ook dit is/ blijkt uit zijne werken/ Rom. 1 : 20 ; Jes. 40 : 26 , Eph. 1 : 19 , enz.

Vr. Maar wat beteekent de Gr. naam Theos ?

Antw. Dat God een Wezen is/ voor zich zelven genoegzaam ; om zijns zelfs wil waardig gebreeft te worden/ en als de Oorsprong en Heer van alle wezens buiten zich/ vol van majesteit ; derhalve een Wezen 't geen van nature God is/ Gal. 4 : 8.

Vr. En welke der Hebr. en Gr. namen Gods zijn het/ die in onze overzetting door Heere beztaald zijn ?

Antw. De Hebr. namen Jehovah , Jah en Adonai , (de twee eerste door HEERE met gzoote letteren/ de laatste door Heere met kleine letteren) en de Gr. naam Kurios.

Vr. Wat beteekent de naam Jehovah ?

Antw. Dat God op de volstrektste wijze is die Hij is ; doch hiervan bij vzaag 8 , 9 en 10 nader.

Vr. Wat beteekent de naam Jah ?

Antw. Dat God in alles wat Hij is/ doet en van zijn schepsel vordert/ de Betamelijheid zelve is/ dus/ de betamelijke God. Eene beteekenis van welke waarheid/ ten aanzien van het hooge Wezen/ wij verzekeerd worden / Hebr. 2 : 10 en Jer. 10 : 6.

Vr. Wat beteekent de naam Adonai ?

Antw. Dat God de pilaar/ de grondslag en het steunsel is van al wat buiten Hem bestaat ; dus de almachtige Maker en getrouwe Drager van 't Heelal. Zouwen dat Hij dit is/ zien wij Hand. 17 : 24. Hebr. 1 : 3 , enz.

Vr. En wat beteekent de naam Kurios ?

Antw. Dat God een Heer is/ die/ ten aanzien van zijn Wezen/ is die Hij is , en ten aanzien van 't geschapen Al de hoogste Gezaghebber van hetzelfde ; dus het eerste en hoogste Wezen/ voor en boven alles. Dat deze naam Gode te recht gegeven wordt/ zien wij Deut. 32 : 39 en Dan. 4 : 35.

6 Vrage. Is de naam God niet maar een naam van een ambt of bediening?

Antw. Neen; maar een naam van het Wezen Gods zelf. Hij is van nature God, in tegenstelling der afgoden, Gal. 4 : 8.

Vr. Wie zijn het die deze naam voor een ambt-naam houden?

Antw. De Socinianen, om alzoo het bewijs/ 't geen in deze naam booz de Godheid van Christus ligt/ kizachteloos te maken.

Vr. Wat grond hebt gij om dit tegen te spreken?

Antw. Daartoe heb ik meer dan eenen grond.

1. Paulus leert mij / dat de afgoden van nature geen goden zijn; maar van moet de ware God zeker niet doot enig ambt of bediening/ maar van nature God zijn/ Gal. 4 : 8.

2. Deze naam komt af van Goddelijkheid/ Rom. 1 : 20, Col. 2 : 9, 't welk op geen ambt/ maar op de nature Gods ziet.

3. God als het hoogste Wezen kan niet begrepen worden in enig ambt of bediening te staan/ dezhalve kan geen naam van ambt of bediening aan dat Wezen eigen zijn.

7 Vrage. Nogtans wordt de naam van God wel aan engelen en overheden gegeven?

Antw. Dan wordt die buiten zijne eigenlijke beduidenis oneigenlijk overgebracht.

Vr. Waar wil men dat deze naam aan de engelen en overheden gegeven wordt?

Antw. Aan de engelen wil men dat die gegeven wordt/ Gen. 16 : 13, Deut. 3 : 24, Ps. 8 : 6, 97 : 7, 9, Zach. 12 : 8, enz. En aan de overheden, Exod. 21 : 6 en 22 : 8, 9, 28. Ps. 82 : 5, 6.

Vr. Wat

Vr. Wat dunkt u van deze plaatsen?

Antw. Wanneerz wij die bedaazd inzien/ van ontdekkèn wij/

1. Ten aanzien van de engelen/

A. Dat sommige niet van geschapen engelen/ maaz van den ongeschapen Engel spzeken; dus Gen. 16 : 13. Zach. 12 : 8.

B. Dat anderen op de afgoden dez volken kunnen zien; dus Deut. 3 : 24, Ps. 97 : 7, 9. Terhalve

C. Dat alleen Ps. 8 : 6 in aanmerking komen kan/ tenzj men dit vertaalde: Gij hebt hem een weinig Elohim doen missen (vergel. Ps. 22 : 2.) [Zie Buurt § 585.]

2. Ten aanzien van de overheden/ dat die naam alleen aan de Joodsche overheden/ en wel aan het gansche ligchaam derzelve gegeven wordt; derhalve dat de reden daarvan ligt in den regeringsvorm van Israël/ welke/ omdat God het Oppezhooft ondez hunne oudsten was/ eene Gods-regering was/ en alzo de naam van Israëls God wiezd overgezagt tot Israëls oudsten. [Zie Buurt § 587.]

Vr. Maar/ wanneerz wij eens toestaan/ de naam God woꝝdt aan engelen en overheden gegeven/ wat dan?

Antw. Van zeggen wij met onzen Auteuz/ dat zij buiten hare eigenlijke beduidenis oneigenlijk wordt overgebracht.

Vr. Voldoet dat antwoozd?

Antw. Ja het; want de eerste en eigenlijke beduidenis van dezen naam leidt ons tot Gods Wezen; maar omdat Gode dooz zjine natuuz de heezschappj toekomt/ wordt die naam/ in zjine tweede en oneigenlijke beteekenis/ tot zulke schepselen gebracht/ welke eenige heezschappj hebben; dan/ deze oneigenlijke beduidenis beznietigt niet de eerste en eigen-

genijfke/ maar leert ons/ dat die in hare eerfte en eigenlijfke beduidenis op geene fchepfelen pakt/ en daarom/ als een naam van God's Wezen/ alleen aan God toekomt.

8 Vrage. Welk is Gods allergrootste naam ?

Antw. De naam Jehovah of HEERE.

Vr. Is deze naam waarlijk God's grootste naam ?

Antw. Ja hij; want hij is een naam/ die veel meer dan eenige der andere namen God's/ het oneindig volmaakte van het Goddelijk Wezen uitdrukt.

Vr. Mag die naam van wel met zijn eigen letteren worden uitgesproken ?

Antw. De hedendaagfche Joden zeggen neen/ en willen dat men in dezelfde plaats den naam Adonai of Elohim gebruiken zal.

Vr. Wat hebt gij daar tegen ?

Antw. Daar heb ik tegen/

1. God's uitdrukkelijk bevel om den naam Jehovah te noemen/ Num. 6 : 23, zonder dat Hij het ooit verboden heeft.

2. Dat noch de naam Adonai, noch de naam Elohim genoegzaam zijn om de kracht van den naam Jehovah uit te drukken.

3. Dat het lezen van Adonai of Elohim, in plaats van Jehovah, in vele teksten onvoegzaam is/ te zien/ onder anderen/ Exod. 3 : 15 en 6 : 2. Jes. 42 : 8, Hoz. 12 : 6 en elbezg.

9 Vrage. Kan die wel aan eenig schepsel gegeven worden ?

Antw. Neen; Jes. 42 : 8, *Ik ben Jehovah, dat is mijn naam; mijne eere zal Ik aan geen ander geven, noch mijnen lof den gesneden beelde.*

Vr. Wie zijn het die ook dezen naam aan schepselen willen gegeven hebben?

Antw. De Socinianen, wederom met datzelfde oogmerk/ waarom zij den naam God voor een ambitnaam houden.

Vr. Waarom komt deze naam aan geen schepselen toe?

Antw. Daarom niet:

1. Omdat die in Gods Woord/ als Gods eigen naam, aan God alleen toegeëigend wordt/ te zien Jes. 42 : 8, Hoz. 12 : 5, 6, enz.

2. Omdat de beduidenis van dezen naam op niemand der schepselen past.

10 Vrage. Is die naam dan zoo groot van beduidenis?

Antw. Ja, het beteekent het zelfzijn en de onveranderlijkheid van God, Exod. 3 : 14, *Ik zal zijn die Ik zijn zal.*

Vr. Wat sluit dat in/ als onze Auteur zegt/ dat de naam Jehovah beduidt het zelfzijn van God?

Antw. Dit blijkt uit/

1. Dat God is een *onafhankelijk Zijn*; zoo dat Hij van zich zelven is/ die en dat Hij is.

2. Dat God is een *eenvoudig Zijn*; zoo dat Hij op de oneindigst volmaaktste wijze is/ al wat Hij is/ Exod. 3 : 14.

3. Dat God is een *eeuwig Zijn*; zoo dat Hij/ zonder enig tijdsvervolg/ te gelijk is hetgeen Hij is/ Opeub. 1 : 8.

Vr. Maar beduidt ook deze naam de onveranderlijkheid Gods?

Antw. Ja hij; want hij geeft te kennen juist een Wezen/ 't geen op de volmaaktste wijze blijft dat

het is/ zonde? dat het immer wordt of worden kan, 't geen het niet is/ vezg. Exod. 6:2 en Mal. 3:6.

11 Vrage. Mag men Christus wel Jehovah noemen?

Antw. Ja, omdat Hij ook waarachtig God is.

Vr. Wordt de Naam Jehovah ergens in 't Woord aan Christus gegeven?

Antw. Ja op verschillende plaatsen/ onder anderen/ Gen. 18:1. Ps. 24:8. Jer. 23:6 en 33:16, enz.

Vr. En waarin ligt de eenige rede dat Hem dezen naam gegeven wordt?

Antw. Alleen in zijne ware en eeuwige Godheid, welke / bij de behandeling van de leere bez. Wezenheid/ nader moet betoogd worden.

Vr. Hiermede zoude ik de behandeling van Gods namen kunnen sluiten; maar gij hebt / behalve de reeds verklaarde namen / nog eenige andere opgegeven / daarvan ik gaarne de beteekenis hoorde; kunt gij mij herinneren welke Namen dat zijn?

Antw. De aldaar gemelde en nog niet verklaarde Namen zijn deze vier: Ejuh, Schaddai, Gneljon en Sebaoth.

Vr. Wat beteekent de naam Ejuh?

Antw. Men houdt het daarvoor dat deze Naam/ die alleen Exod. 3:14 voorkomt / in beteekenis overeenstemt met den Naam Jehovah, en dus uitdrukt zulk een Wezen/ 't welk onafbankelijk, eenvoudig, eeuwig en onveranderlijk / een volstrekt Zijn is.

Vr. Wat beteekent de Naam Schaddai?

Antw. Zulk een Wezen / 't welk voor zichzelf en voor al zijn schepsel oneindig genoegzaam is; dus: God de Algenoegzame; of/ naar Gen. 17:1, God de Almagtige.

Vr. Wat beteekent de Naam Gneljon?

Antw. Zulk een Wezen/ 't welk 't hoogste is in natuur/ volmaaktheden/ woonplaats en oppezgezag/ dus: God de Allerhoogste, Ps. 87:5. 92:2.

Vr. En wat beteekent eindelijk de Naam Sebaoth?

Antw. Die kan tweezing begrepen worden:

1. Beschouw ik dien Naam/in samenstelling met den Naam Jehovah of Elohim, Heer of God der Heirscharen, dan zoekt die uit/ dat God is de Maker, Eigenaar, Gebieder en Regeerder van al de Heirscharen die in den hemel/ op de aarde en in de afgezonden zijn.

2. Dan/ beschouw ik dien Naam op zichzelf/ dan beteekent die dat God de zijnen tot een Heirschaar is/ zijnde voor hen een magtige Beschermes/ en voos hunne vijanden een magtige Bezbesgez van eene groote en geweldige Heirschaar. [Zie Buurt § 609.]

III. VAN GODS EIGENSCHAPPEN.

1 Vrage. Zijn Gods Eigenschappen iets van God onderscheiden?

Antw. Neen; zij zijn God zelf; daarom wordt Hij genoemd *het Licht, het Leven, de Waarheid, de Liefde, de Heiligheid zelve*; zweeren bij zijne Heiligheid en zweeren bij zichzelf is een, Amos 4:2, vergeleken met Hebr. 6:13.

Vr. Wat bestaat gij voos Gods Eigenschappen?

Antw. Die volstreckte zakelijkheden in het Goddelijk Wezen, welke in de eerste bevatting, welke wij van dat Wezen als allervolmaakt hebben, liggen opgesloten,

en zonder welke wij onmogelijk eenig begrip van dat Wezen maken kunnen.

Vr. Moet ik van die eigenschappen/ ten aanzien van het Goddelijk Wezen/ aanneemen als toeballicheden in dezelfs onbezwezen?

Antw. Welstrekt neen; want ofschoon onze onbezwezelijke reden er niet anders van handelen kan/ zoo leest ons nogtans de voorwerpelijke reden/ dat zij/ zoo als onze Auteur zegt/ niet van God onderscheiden, maar God zelve zijn.

Vr. Hebt gij gronden om dit, met onzen Auteur vast te stellen?

Antw. Ja ik; want de eigenschappen Gods/ als toeballicheden in 't Goddelijk Wezen/ te begrijpen/ is onbestaanbaar met Gods eenvoudigheid, onveranderlijkheid en oneindige volmaaktheid; naardien deze geene zamenstelling/ geene ontzetting of toevoeging/ geene vermindering of vermeezdering in het Goddelijk Wezen toelaten.

Vr. Maar/ ik hoor dat onze Auteur dit bevestigigt/ met te zeggen: Daarom wordt hij genoemd *het Licht*, enz. Wat bewijs ligt daarin voor dat stuk?

Antw. Een zeer krachtig bewijs; want alle die afgetrokkenene benoemingen leeren ons/ dat de Goddelijke eigenschappen geene toevoegselen zijn tot het Goddelijk Wezen/ maar dat die de wezenlijke God zelve zijn; op diezelfde wijze/ als God zelve zich van zijne barmhartigheid, genade, langmoedigheid, enz. benoemt/ Exod. 34:6, 7, om te doen zien/ dat die zijne goedigheid, zijne heerlijkheid, zijn naam, en alzoo zijn Wezen zelve zijn.

2 Vrage. Zijn Gods Eigenschappen ook verscheiden en onderscheiden van malkander?

Antw. Niet in God; want in Hem is alles

maar eene oneindige volmaaktheid; maar alleen naar onze maniere van bevattling, en naar de verscheidene uitlatingen van Gods volmaaktheden omtrent de schepselen.

Vr. Gij noemt Gods Eigenschappen zakelijkheid; zijn die dan niet als zaken en zaken van elkander onderscheiden?

Antw. Neen; want/ ik noem ze geen zakelijkheid; omdat ze op zichzelf bestaan/ maar alleen omdat men ze voor geene bloote klanken moet aanzien/ naardien die alle als zoo vele opzigten zijn/ in welke wij het eenvoudig zakelijk Wezen Gods te beschouwen hebben/ zijnde die alle in God/ zoo als onze Auteur zegt/ maar eene oneindige volmaaktheid.

Vr. Wat is dat te zeggen?

Antw. Dat elkeen der Goddelijke Eigenschappen het Goddelijk Wezen geheel is/ en alle de Goddelijke volmaaktheden tot elk een van dezelve behooren.

Vr. Maar mag en kan men ze dan in geenerlei opzigt onderscheiden?

Antw. Ja zeker wel/ namelijk zoo als onze Auteur zegt:

1. Naar onze manier van bevattling; voor zoo verre wij/ door de beschouwing van het oneindig Wezen in deszelfs onderscheidene opzigten/ bij stukshengs der zaken/ iets van hetzelfde kunnen leeren kennen.

2. Naar de verscheidene uitlatingen van Gods volmaaktheden omtrent de schepselen; voor zoo verre God/ in en door zijne werken en wegen/ aan ons zijn oneindig volmaakt Wezen/ in deszelfs onderscheidene opzigten/ te zien geeft.

3 Vrage. Hoe worden dus Gods Eigenschappen gewoonlijk onderscheiden?

Antw. In onmededeelbare en mededeelbare Eigenschappen.

Vr. In wat zin spreekt men van onmededeelbare en mededeelbare Eigenschappen Gods?

Antw. Dat zal onze Auteur aantwijzen/ in zijne antwoorden op de 5 en 16 vragten.

Vr. Maar heeft men ook eenigen grond tot deze onderscheiding der Goddelijke Eigenschappen?

Antw. Ja men; want/ gelijk men met regt spreekt van onmededeelbare eigenschappen/ bezmits Gods Woord en de rebe ons leert dat God niemand zich gelijk heeft, Jes. 40 : 25; alzo mogen wij ook naar waarheid spreken van mededeelbare/ bezmits God den mensch naar zijn beeld en gelijkenis gemaakt heeft/ Gen. 1 : 26; de begenadigden der Goddelijke natuur deelachtig worden, 1 Petri 1 : 4, en de gezaligden hierna God zullen gelijk wezen, 1 Joh. 3 : 2.

4 Vrage. Welk zijn de onmededeelbare?

Antw. De Onafhankelijkheid, de Eenvoudigheid, de Eeuwigheid, de Overalteenwoordigheid en de Onveranderlijkheid Gods.

Vr. Wat leeren wij bijzonder door Gods onmededeelbare Eigenschappen van God kennen?

Antw. Daardoor leeren wij bijzonder kennen wat God is/ en hoe Hij in, door en voor zichzelf genoegzaam is.

5 Vrage. Waarom noemt gij die onmededeelbare?

Antw. Omdat er geene de minste gelijkheid van is in eenig schepsel.

Vr. Dit antwoord is genoegzaam klaar door zich zelve; maar is het ook waarlijk zoo/ dat van die genoemde eigenschappen Gods geene de minste gelijkheid is in eenig schepsel?

Antw. De waarheid van dit antwoord behoeft zoo veel te minder bewijs/ als het zeker is dat alle geschapene wezens/ van wege dezzelver eindigheid/ afhankelijk/ zamengesteld/ tijdelijk/ bepaald en veranderlijk zijn/ en eben daarom onvatbaar voor alle die eigenschappen/ in het vorige antwoord opgegeven. Trouwens God is alleen de zalige Heere, die alleen onsterfelijkheid heeft, 1 Tim. 6:16, 17.

6 *Vrage.* Wat is de onafhankelijkheid Gods?

Antw. Dat Hij is van zich zelve, en bestaat door zich zelve.

Vr. Wat moeten wij/ om van deze en alle andere Goddelijke Eigenschappen eene goede beschrijving te geven/ in het oog houden?

Antw. Dat de Goddelijke Eigenschappen niet anders dan de oneindig volmaakte God zelve zijn; ja dat elkeen der Goddelijke Eigenschappen het een en oneindig volmaakt Wezen geheel is; derhalve/ dat wij de beschrijving van alle en elkeen der Goddelijke Eigenschappen/ uit de bevatting van Gods oneindige volmaaktheid/ niet alleen afleiden moeten; maar ook elkeen der Eigenschappen/ als het oneindig volmaakt Wezen onszelven voorstellen/ en alleen datzelve oneindig volmaakte Wezen/ naar de onderscheidene eigenschappen/ in dezzelfs onderscheidene opzigten moeten uitdrukken.

Vr. Hoe beschrijft gij/ ingevolge deze aanmerking/

king / dan de Goddelijke onafhankelijkheid ?

Antw. Deze beschrijf ik te zijn : De oneindige volmaaktheid , aangemerkt als bestaande door hare eigene genoegzaamheid , en in zich bevattende de genoegzame reden van alles wat buiten haar , of dadelijk aanwezig , of enkel mogelijk is , [verg. Buurt § 67.]

Vr. Waaruit bewijst gij mij dat God dus onafhankelijk is ?

Antw. Dat bewijst ik :

1. Mit Gods Woord , 't welk ons leert dat God de Eerste en de Laatste is / Jes. 41 : 4 ; dat Hij het leven in zichzelf heeft , Joh. 5 : 26 ; dat Hij de Algenoegzame is , Gen. 17 : 1. Dat Hij de Schepper en Heere van alles is , Neh. 9 : 6. Dat bij Hem de fontein des levens is , Ps. 36 : 10 , en Hij aan allen alles geeft , Hand. 17 : 25 , 28.

2. Mit het redenlicht : want toch dat leert mij / dat ik het Goddelijk Wezen niet anders dan noodzakelijk / oneindig / volmaakt en onberanderlijk begrijpen kan ; dan / daar de grond van een noodzakelijk oneindig volmaakt en onberanderlijk bestaan / alleen in de onafhankelijkheid van zulk een Wezen ligt / zoo besluiten wij billijk / dat het Goddelijk Wezen volstrekt onafhankelijk is.

7. Vrage. Wat is de Eenvoudigheid Gods ?

Antw. Dat alles in God één is , zonder zamenstelling van verscheidene deelen of zaken.

Vr. Hoe zoudt gij / naar den voorgelegden grond / Gods eenvoudigheid nader beschrijven ?

Antw. Deze beschrijf ik te zijn : De oneindige volmaaktheid , aangemerkt , als waarin alles wat daartoe behoort , op de volmaaktste wijze hetzelfde is . [Zie Buurt § 69.]

Vr. Wat bewijst hebt gij voor deze eenvoudigheid Gods ?

Antw. De waazheid daaraan is ons reeds gebleken/ bij de eerste vraag en antwoord van dit derde onderdeel des deuden Hoofdst./ als wij betwezen dat Gods Eigenschappen niet van God onderscheiden, maar God zelve zijn; immerz Godz eenboudigheid blijkt ons:

1. Mit Gods Woord, 't welk ons zegt dat God is het licht, 1 Joh. 1 : 5; het leven; 1 Joh. 5 : 20; de liefde, 1 Joh. 4 : 8; de heiligheid, Amos 4 : 8, bezg. Hebr. 6: 13.

2. Mit de reden: immerz deze leezt ons/ dat een wezen/ 't geen niet eenboudig is/ voorzeker ook niet onafhankelijck/ eeuwig noch onveranderlijck/ en dus niet allezvolmaaktst zijn kan; omdat alle samenstelling uit deelen of zaken eene afhankelijckheid en tijd van samenstelling insluit/ en te gelijk eene verandering/ vermeezbering en vermindering mogelijck stelt.

8 Vrage. Wat is de Eeuwigheid Gods?

Antw. 1. Dat Hij is zonder eenig begin. 2. Zonder eenig vervolg of onderscheid van tijd. 3. Zonder einde. Ps. 90 : 2, *Van Eeuwigheid tot Eeuwigheid zijt Gij God.*

Vr. Wat beschrijving geeft gij van Godz eeuwigheid?

Antw. Deze beschrijf ik te zijn: De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als die haar gansche aanwezen, zonder eenig verschil tusschen het voorledene, tegenwoordige of toekomstige te gelijk bezit, [verg. Buurt § 68.]

Vr. Hebt gij ook bewijs voor zulk eene eeuwigheid Gods?

Antw. Ja ik; immerz deze wozt ons geleezd:

1. In Gods Woord, als het ons zegt dat God de Eeuwige is/ Jes. 40 : 28. Deut. 33 : 27. Ja aan Hem eeuwige volmaaktheden en werken toekent/ Rom. 1 : 20. Ps. 103 : 17. Ps. 48 : 15. Exod. 15 : 18, enz.

9. Door het redenlicht: als het ons zegt / dat een wezen/ 't geen niet volstzeht eeuwig is / van den

den tijd afhangt/ en dezelfde doring uit beelbare oogenblikken is zamengesteld / door toevoeging of afneming kan veranderd / vermeezderd en vermin-derd worden/ en dus niet onafhankelijk/ niet eenbou-dig / niet onveranderlijk / niet oneindig volmaakt / dat is: dat het geen God kan zijn.

Vr. Maar kunt gij mij ook bewijzen dat God eeuwig is/ zonder begin?

Antw. Dit blijkt wederom:

1. Mit Gods Woord, 't welk ons zegt/ dat God de Eerste is/ Jes. 41:4. Voor alles geweest is, Ps. 90:2; en de Schepper van alles is/ Gen. 1:1.

2. Mit het redenlicht. Immezz dat leert ons/ dat gelijk e2 een eezst wezen zijn moet/ alzo ook dat eezst wezen niet kan geworden zijn/ derhalve/ dat het van eeuwigheid/ door zichzelfen / noodzakelijk moet bestaan hebben.

Vr. Hebt gij ook bewijs dat God eeuwig is/ son-der einde?

Antw. Ja ik/ en dat al wederom:

1. In Gods Woord, 't geen ons zegt/ dat God de laatste is/ Jes. 41:1, dat zijne jaren niet geëindigd zullen worden, Ps. 102:28; dat Hij de onsterfelijke en onverderfelijke is/ 1 Tim. 6:16 en 1:17.

2. In het redenlicht; immezz dat leert mij/ dat een wezen/ 't geen voor zichzelfen algenoegzaam is/ oneindig volmaakt en noodzakelijk bestaat/ nimmer kan ophouden te bestaan/ en daarom eeuwig/ son-der einde zijn moet.

9 Vrage. Behoort tot Gods Eeuwigheid ook dat er bij Hem geen vervolg van tijd is?

Antw. Ja: want eenen dag is bij den Heere als duizend jaren, en duizend jaren als eenen dag, 2 Petri 3:8.

Vr. Waarmede zoudt gij de waarheid van dit stuk nader kunnen bevestigen?

Antw. Wij bevestigen dit nader: 1. Mit zulke Bijbelgetuigenissen/ welke ons leeren/ dat God een waarachtig Zijn is/ Exod. 3 : 14 ; dat aan het getal zijner jaren geene doorzoeking, zijne eeuwigheid een altoos tegenwoordig heden, en Hij/ voor en door alle tijden dezelve is, Job 36 : 26. Ps. 102 : 12, 13, 25, 27, 28. Ps. 2 : 7 en Jes. 43 : 10.

2. Mit het onbezwaars der rede: immerz dat leert ons/ dat een wezen/ 't geen bij tijdbewolg bestaat/ niet onafhankelijk/ eenvoudig noch onberanderlijk zijn kan/ naardien al wat bij tijdbewolg bestaat/ in bezelfs doring/ eindig/ deelbaar en wisselvallig/ en dus afhankelijk/ zamengesteld en veranderlijk is.

10 Vrage. Waar is God?

Antw. Overalteenwoordig, Jer. 23 : 23, 24, *Ben Ik een God van nabij, spreekt de HEERE, ende niet van verre? Vervulle Ik niet den Hemel ende de aarde, spreekt de HEERE.*

Vr. Wat verstaat gij door Gods overalteenwoordigheid?

Antw. Daar de ruimste bebatting van deze Goddelijke Eigenschap/ zoo als daartoe behoort Gods onmetelijkheid/ waardoor Hij in geene ruimte ingesloten/ zijne overaltheid/ waardoor Hij uit geene ruimte uitgesloten/ en zijne overalteenwoordigheid/ waardoor Hij met zijn werkzaam Wezen met alle geschapenheden medebestaaude is/ versta ik daardoor: De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als met haar werkzaam Wezen, niet alleen mede bestaaude met, maar ook oneindig bestaaude buiten alle ruimte.

Vr. Hebt gij ook gronden van bewijs voor deze Goddelijke overalteenwoordigheid?

Antw. De allezekerste/ althans: 1. Gods

1. Gods Woord leert mij/ dat God nergens is ingesloten, 1 Kon. 8:27; dat Hij nergens is uitgesloten, Ps. 139:7, 8, 9 en Jer. 23:23, 24. En dat Hij met alle geschapene wezens medebestaat/ Hand. 17:27, 28.

2. Het redenlicht leert mij dat God / omdat Hij oneindig volmaakt/ onafhankelijk en de Schepper en Heer van 't geheelal is/ door geene eindige ruimte kan bepaald/ noch door niemand of niets/ ergens in- noch uitgesloten kan worden; maar met zijne werkzaamige kennis en magt bij alle schepselen tegenwoordig is.

11 *Vrage.* Moet men dat alleen van zijne werkingen of ook van zijn Wezen verstaan?

Antw. Ook van zijn Wezen, dat van zijne werkingen niet kan worden afgescheiden, dewijl Hij werkt door zijn Wezen.

Vr. Tegen wien houden wij dit staande?

Antw. Tegen de Socinianen, en onder die bijzonder tegen Vorstius en zijne navolgers.

Vr. Maar wat bewijs hebt gij om deze volmaakt- heid zoowel van Gods Wezen als van zijne werking te verstaan?

Antw. Tot bewijs daarvan stelt het getuigenis/ zoo van Gods Woord als van het redenlicht/ met hetwelke wij te voren deze volmaakt- heid bewezen; naardien deze zich niet bepalen tot Gods werking/ maar of alleen op Gods Wezen zien/ of booz zoo verre zij ook tot Gods werking zich uitstrekken/ te begrijpen zijn/ gelijk onze Auteurs zegt/ zoo als God werkt door zijn Wezen.

Vr. Wat is dat te zeggen: Dat God werkt door zijn Wezen?

Antw. Daardoor blijkt onze Auteur uit de volstreekte eenheid en eenvoudigheid van Gods Wezen en werking/ zijnde die in God niet wat anders/

en wat anderz; maar zonder eenige zamenstelling tusschen vermogen en daad/ op de volmaaktste wijze hetzelfde.

12 *Vrage.* Waarom wordt God dan zoo bijzonder gezegd in den Hemel te zijn?

Antw. Omdat Hij daar zijne Heerlijkheid meer vertoont dan elders.

Vr. Op wat wijze vertoont God zijne heerlijkheid meer in den Hemel dan elders?

Antw. Men kan zeggen in een tweederlei opzigt/ en wel

1. In een meer algemeenen zin/ voor zoo ver Hij zich aldaar/ zoo door de heerlijkste gewochten van zijne hand/ als door de onmiddellijke ontbekking van zijne luistervolle heerlijkheid/ aan de engelen en gezaligde menschen te zien en te beschouwen geeft/ Matth. 18: 10.

2. In een meer bijzonderen zin/ voor zoo verre wij het (met voorname Godgeleerden) daarvoor houden/ dat God zich/ als de Koning van 't heelal/ in en door een geschapen teeken van zijne tegenwoordigheid/ aan de hemel-inwoneren vertoont/ waarop mogelijk Paulus doelt/ als hij spreekt van een ontoegankelijk licht, hetwelke God bewoont, 1 Tim. 6: 16.

Vr. Maar wordt door deze aanmerking het bezwaar tegen Gods overalteenwoordigheid weggenomen?

Antw. Ten volle; want/ wanneer wij stellen dat God in den hemel/ als de troon van zijne Majesteit/ allezmeest zijne heerlijkheid vertoont/ zoo ontkennen wij niet dat Hij ook op de aarde/ als op den boetbank zijne boeten/ hoewel met minde blikken van zijne heerlijkheid/ tegenwoordig is/ Jes. 66: 1.

13 *Vrage.* Is God veranderlijk of onveranderlijk?

Antw. Onveranderlijk, Psalm 3 : 6, *Ik de Heere worde niet veranderd.*

Vr. Wat bestaat gij door Gods onveranderlijkheid?

Antw. De oneindige volmaaktheid, aangemerkt als die, ten aanzien van haar gansche Wezen, in de volstreckte eeuwigheid dezelve is, [verg. *Buurt* § 70.]

Vr. Wat bewijs hebt gij voor deze volmaaktheid Gods?

Antw. Dit volgende;

1. Gods Woord leert mij / dat bij God geen de minste verandering is, Mal. 3 : 6. Jac. 1 : 17. *Ja dat God altoos dezelve blijft*, Ps. 102 : 27, 28 en Hebr. 1 : 11, 12.

2. Het redenlicht leert mij / dat een Wezen / 't geen eerboudig en oneindig volmaakt is / niet anders dan onberanderlijk zijn kan; ja dat God / omdat Hij oneindig volmaakt is / tot geen beter staat / omdat Hij eeuwig volmaakt is / tot geen mindere staat / en omdat Hij alleen volmaakt is / tot geen eben gelijken staat kan overgaan / en er dus in Hem geene verandering mogelijk is.

14 *Vrage.* Nogtans wordt aan God berouw toegeschreven?

Antw. Dat berouw is in God maar eene verandering in zijn werk, niet in zijn Wil of Wezen zelve.

Vr. Waar vindt gij in het Woord dat aan God berouw wordt toegekend?

Antw. Onder anderen / Gen. 6 : 6. 1 Sam. 15 : 11.

Vr. Wat zegt dat berouw in God?

Antw. Niet anders dan zulk eene werkinge Gods om

omtrent de geschapene dingen/ welke met de handelingen der menschen/ wanneer zij over eenige zaak berout hebben/ eenige overeenkomst heeft; doch door welke niet de wezende God/ maar alleen het voorwerp zijner wezking eenige bezandering ondergaat.

15 *Vrage.* Hem wordt ook verandering van plaats toegeschreven, dat Hij nederdaalt, ergens komt en weer weggaat?

Antw. Dat is maar eene verandering in de meerdere of mindere vertooning van zijne tegenwoordigheid, niet in zijne wezenlijke tegenwoordigheid zelve.

Vr. Waar leest men in Gods Woord van de gemelde plaatsbezandering?

Antw. Onder anderen lezen wij van Gods nederdalen, Gen. 11:7. Neh. 9:13; van Gods komen tot eene plaats/ Exod. 20:24 en 30:36, en van Gods henen gaan, Gen. 18:33 en Hoz. 5:15.

Vr. Op wat wijze moeten wij dat alles in en van God begrijpen?

Antw. Maar het Antwoord van onzen Auteur/ alleen van Gods meerdere of mindere vertooning zijner tegenwoordigheid, 't zij van door gerigte, Gen. 11:7; 't zij van door blijken van zijne gunst, Exod. 20:24; 't zij van door de ontdekking van zijne Majesteit, Neh. 9:13; 't zij door een zichtbaar teeken van zijne heerlijkheid, Exod. 30:36; 't zij van in en door eene lichamelijke gedaante, Gen. 18:1, 33; 't zij van door het intrekken zijner zegeningen, Hoz. 5:15. Al hetwelke geeft de minste bezandering in Gods wezenlijke tegenwoordigheid medebrengt.

16 *Vrage.* Welke zijn de mededeelbare Eigenschappen?

Antw. Die worden gemeenlijk geteld: Gods wetenschap, wil en magt; men kon er ook bijdoen zijne eenheid, geestelijkheid, onzichtbaarheid en leven.

Vr. Op wat grond telt men gemeenlijk Gods mededeelbare Eigenschappen te zijn/ Gods wetenschap, wil en magt.

Antw. De grond daarvan ligt in de aanmerking dat God een Geest is/ naardien die drie stukken de wezenlijkste Eigenschappen van een Geest zijn/ en alle andere Eigenschappen/ welke in geestelijke wezens gebonden worden./ ja ook in God/ onder de aanmerking van mededeelbaar / te begripen zijn/ als volgende Eigenschappen/ of tot het bestaan/ of tot den wil/ of tot de magt behooren.

Vr. Maar wat dunkt u van Gods eenheid/ geestelijkheid/ enz. die onze Auteur zegt / dat wij er kunnen bijdoen?

Antw. Dat men er die/ ja! wel kon bijdoen; doch dat men ze er ook kan afdalen/ gelijk ook onze Auteur die in de nadere behandeling voorbijgaat/ naardien die alle / of in de reeds behandelde geestelijkheid van Gods Wezen / of in de nog te verklaren Eigenschappen van Gods bestaan/ wil en magt begrepen zijn.

Vr. Om ons dan alleen tot die drie genoemde Eigenschappen te bepalen; zeg mij eens/ welke mededeelbare Eigenschappen zij/ als volgende/ tot die drie brengt?

Antw. De mededeelbare Eigenschappen Gods/ die wij als volgende aanmerken/ zijn:

1. Ten aanzien van Gods verstand:

- A. Zijne wetenschap; en
 - B. Zijne wijsheid.
2. Ten aanzien van Gods wil.
- A. Zijne goedheid; en
 - B. Zijne regtvaardigheid.
3. Ten aanzien van Gods magt.
- A. Zijne sterkte; en
 - B. Zijne souvereinheid.

17 *Vrage.* Waarom worden die mededeelbaar genoemd?

Antw. Omdat er eenige verre gelijkheid van is in de schepselen, hoewel ze ook, zoo als ze in God zijn, oneindig en zoo onmededeelbaar zijn.

Vr. Heeft onze Auteur grond om te zeggen/ dat van die genoemde Eigenschappen Gods eenige gelijkheid is in de schepselen.

Antw. Buiten twiifel; want gelijk bestand/ wil en magt tot de natuur van elk rebelijk wezen behooren/ alzoo binden wij dat aan den mensch alle de Eigenschappen/ eben genoemd/ worden toegekend; dus de wetenschap, Ps. 94 : 10; de wijsheid, Spr. 2 : 6; de goedheid, Eph. 5 : 9; de regtvaardigheid, Eph. 4 : 24; de sterkte, Spr. 24 : 5, en de souvereiniteit, I Petri 2 : 13.

Vr. Maar waarom zegt onze Auteur juist eene verre gelijkheid?

Antw. Omdat van die gemelde Eigenschappen slechts een slaauw afzukfel in het schepsel gebonden wordt/ en ez tussehen die eigenschappen/ zoo als die in God en zoo als die in de schepselen zijn/ geen minder verschil is/ dan er tussehen den oneindigen God en zijn eindig schepsel zelbe plaats heeft; waarom onze Auteur ook terecht er bij doet/ dat

deze Eigenschappen/ zoo als die in God zijn, oneindig en alzoo onmededeelbaar zijn.

Vr. Maar wat leeren wij bijzonder van God kennen/ uit en door zijne mededeelbare Eigenschappen?

Antw. Dermits deze Eigenschappen haar bijzonder opzigt hebben op de betrekking/ welke er tuschen God en zijn scepfel is/ zoo leeren die ons bijzonder kennen wat God door zijn wezizaam Wezen naar buiten doet.

18. *Vrage.* Waarover gaat Gods Wetenschap?

Antw. Over alle dingen, en zoo is Hij alwetende, 1 Joh. 3:20, *God is meerder als ons hart en Hij kent alle dingen.*

Vr. Dermits gij Gods wetenschap en wijsheid als Eigenschappen van Gods bestand aanmerkt; et zeg mij voorafeens: wat bestaat gij door Gods bestand?

Antw. De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als die door eene allereenvoudigste daad, nevens haarzelve, het Wezen van alle wogelijke dingen op de volmaaktste wijze bevat.

Vr. Op wat fondament kent gij zulk een verstand aan God toe?

Antw. Dat doe ik/

1. Op fondament van 't Goddelijk Woord/ 't welk meermaal aan God het bestand toekent/ te zien/ Job 12:13. Ps. 136:5. Jer. 10:12, enz.

2. Op fondament van de redenleer; immerz deze onbezuisst mij/ dat een bestandeloos wezen voor hoogst volmaakt te houden/ en als God te erkennen en te dienen/ de grootste bestandeloosheid zijn zou. Ja dat het bestand/ 't geen wij aan een hoogst volmaakt Wezen toekennen/ ook zelve hoogst volmaakt zijn moet.

Vr. Aan dat beztand nu eigent gij toe de Goddelijke wetenschap/ van welke onze Auteur in deze Vraag spreekt; wat beztaet gij daardoor?

Antw. Door Gods wetenschap beztaet ik: de on-eindige volwaaktheid, aangemerkt als door' eene enkelvoudige daad, hare eigene wilsbepalingen, nopens het aanzijn van sommige der mogelijke dingen, op de volmaaktste wijze kennende.

Vr. Hebt gij ook bewijs voor de waarheid van deze Goddelijke wetenschap?

Antw. Behalve dat het bewijs daarvan ligt in het betoog van het Goddelijk beztand/ eben opgegeven/ worde ik van Gods wetenschap beztandigd door het Goddelijk Bijbel-getuigenis/ 't welk niet alleen de wetenschap aan God toekent/ Job 10:7, Spr. 3:20, en Hem bezwege de God der wetenschappen noemt/ 1 Sam. 2:3, maar ook zegt dat Hij volmaakt in wetenschappen is, Job 37:16.

Vr. Wel waarbez gaat van Gods wetenschap?

Antw. Gods wetenschap gaat:

1. In 't algemeen over alles, Hand. 15:18 en 1 Joh. 3:20.

2. In 't bijzonder

A. Over het voorledene, Mal. 3:16. Jes. 41:22b.

B. Over het tegenwoordige, als met name

A. Over groote en kleine dingen, Ps. 147:10. Matth. 10:30.

B. Over goede en kwade dingen, Spr. 15:3. Jer. 32:10.

C. Over openbare en verborgene dingen, Hebr. 4:13.

D. Over noodzakelijke en vrijwillige dingen, Ps. 139:1-6.

C. Over toekomende en gebeurlijke dingen, welk laatste stuk onze Auteur bevestigt/ als hij op de

19 Vrage. Weet God alle toekomstige en gebeurlijke dingen?

Antw. Ja; Ps. 139:2, *Gij weet mijn zitten en mijn opstaan; Gij verstaat van verre alle mijne gedachten.*

Vr. Waazom doet onze Auteur/ noyens dit stuk/ nog dit bijzonder onderzoek?

Antw. Omdat dit stuk door de bestijders der vrije genade-leer een hevige tegenspraak lijdt/ en het bij de Hervormde kerk, ter bescherming van die leer/ als een stuk van groot belang/ verdedigd wordt.

Vr. Waarmede zoude gij dit stuk nader kunnen staben?

Antw. Dit stuk staaf ik:

1. Met Gods Woord, 't geen dit leert door het duidelijste getuigenis/ 2 Kon. 19:27; door een menigte van boorzeggingen/ op haer netten tijd bezuld/ Jes. 34:16; en/ door de wetenschap van toekomstige en gebeurlijke dingen/ te stellen tot een merkteeken van den waren God/ Jes. 41:21, 23.

2. Met het lidenlicht, 't welk mij leert/ dat in een oneindig volmaakt/ onafhankelijk/ eenvoudig/ eeuwig en onveranderlijk Wezen/ geen bepaalde/ afhankelijke/ zamengestelde/ eindige en veranderlijke wetenschap kan plaats hebben; 't geen nogtans de Goddelijke wetenschap zijn moet/ zoo de toekomstige en gebeurlijke dingen geen voortwezen van dezelve zijn.

20 Vrage. Voorweet Hij die uit kracht van zijn besluit, of door een zoogenoemde middelkennis?

Antw. Uit kracht van zijn besluit en onder eene zekerheid van hare toekomstigheid.

Vr. Wie zijn het die van een zoogenoemde middelkennis spreken?

Antw. De Jesuiten, Remonstranten, en alle andere halve Pelagianen, om daardoor de Goddelijke voorwetenschap van toekomstige en gebeurlijke dingen/ met hunne leer van 's menschen onbezschillig-bzijenvil obereen te brengen.

Vr. En wat verstaan zij er door?

Antw. Zulk een wetenschap in God, welke steunt op een omstandelijke voorwaarde; alzoo, dat God voorziende wat de mensch, in een of ander geval komende, naar zijn onafhankelijk-onverschillig-vrijen-wil doen zoude, daaruit weet wat er van de toekomstige-gebeurlijke dingen zijn zal.

Vr. Wat hebt gij daartegen?

Antw. Daar heb ik dit tegen:

1. Dat Gods Woord mij leert / dat / gelijk alle toekomstige dingen van Gods eeuwige Wilsbepaling afkomen / Jes. 46 : 10, alzoo ook de mensch in alle bzijwillige daden volstrekt van God afhankelijk is / Jer. 10 : 23.

2. Dat de gezonde Rede mij leert / dat zulke een middelkennis de Goddelijke wetenschap tot een enkele gisging maakt / en van 's menschen wilneiging afhankelijk stelt; daar beneven de oneindige volmaaktheid Gods verloochent / en de leer der Goddelijke voorzienigheid verwoest; 't welk alles Gode onbetamelijk is.

Vr. Dus zie ik wat er van Gods wetenschap zij / als de eerste eigenschap van Gods bestand; dan daarbij voegt gij als een tweede eigenschap / Gods wijsheid; wat verstaat gij daardoor?

Antw. De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als kennende het beste einde met de beste middelen ter verkrijging van hetzelfde.

Vr. Kunt gij mij deze Goddelijke Wijsheid ook bewijzen?

Antw. Ja ik; bezelve blijft mij:

1. Mit Gods Woord, 't welk deze volmaaktheid meermalen aan God toekent/ te zien Job 9:4, Jes. 31:

2. Ja ons bezelve doet opmerken/ zoo in het eeuwig onbezweerp zijner werken/ Job 37:12, Rom. 11:33, 34, als in dezelfs uitvoering/ Ps. 104:24, Eph. 3:20.

2. Mit het Redenlicht; immers dit leert mij/ dat God/ omdat Hij als een Wezen/ 't geen voor zichzelf genoegzaam is/ zichzelf op het hoogst bemint/ en daarom de opluistering van zijne Heerlijkheid als het beste einde bedoelen moet; dan/ daar ons de beschouwing van Gods werken doet zien/ dat die zamen tot opluistering van zijne Heerlijkheid uitloopen/ daar zien wij ten klaarste/ dat Hij die het ontweerp zijner werken alzoo gelegd heeft/ voorzeker oneindig volmaakt in wijsheid zijn moet.

21 Vrage. Hoe wordt Gods Wil onderscheiden?

Antw. In een wille van Gods besluit en een wille des bevels, of anders een verborgen en geopenbaarde wil.

Vr. Wat verstaat gij door Gods Wil?

Antw. De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als in haar vrijmagtige neiging, werkende naar het hoogste welgevallen 't geen zij in haar zelve heeft.

Vr. Is aan God waarlijk zulk een wil eigen?

Antw. Aan zulk een wil in God kunnen wij te minder twijfelen/ als wij aanmerken:

1. Dat Gods Woord die meermalen aan God toekent/ te zien Dan. 4:35, Rom. 9:19, Col. 1:9, Openb. 4:11, &c.

2. Dat/ naar het onderwijs van het Redenlicht, geen oneindig volmaakte Geest zonder zulk een wil kan begrepen worden.

Vr. Maar deze wil onderscheidt gij in een besluit-

tenden en in een bevelenden wil; zijn er dan twee willen in God?

Antw. Neen; Gods wil is niet anders dan de willende God zelve, en daarom niet minder dan zijn Wezen/ volstrekt eenboudig; alleen onderscheidt men die op de gezegde wijze/ naar de onderscheidene opzigten in welke die ons voorkomt/ en de verschiedene openbaringen van hetzelfde bepalingen.

22 Vrage. Wat is de wil van Gods besluit?

Antw. Gods eeuwig voornemen naar 't welke Hij zelf alles doet in der tijd; *Hij werkt alle dingen naar den raad zijns willens*, Eph. 1:11.

Vr. Hoe zoudt gij Gods besluitenden wil/ als een eigenschap van Gods Wezen/ nader beschrijven?

Antw. In de gestelde bepaling/ beschrijf ik die te zijn: De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als door haar vrijmagtige neiging, overeenkomstig het hoogst welgevallen dat zij in haar zelve heeft, eeuwig, onafhankelijk, wijs en onveranderlijk bepalende, het toekomstig zijn van sommigen der mogelijke dingen.

Vr. Wordt deze bepaling van het Goddelijk besluit terecht als Gods wil aangemerkt.

Antw. De waarheid daarvan zal bij de behandeling van Gods besluit nader blijken/ doch kan/ bij voorraad/ gezien worden/ Matth. 11:26.

23 Vrage. Wat is de wil van Gods gebod, of zijn geopenbaarde wil?

Antw. Dien Hij ons tot een regel voorschrijft in zijn Woord, en dien Hij van ons wil gedaan hebben; *Opdat gij moogt beproeven welke de goede, en de welbehagende en volmaakte wille Gods zij*, Rom. 12:2.

Vr. Hoe beschrijft gij Gods bevelenden wil ingelijks aangemerkt/ als een eigenschap van zijn Wezen/ nadez?

Antw. In dat gestelde opzigt / beschrijf ik Gods wil te zijn: De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als met eene vrijmagtige neiging, overeenkomstig het hoogste welgevallen, 't geen zij in haar zelve heeft, bepalende den Regel van al de vrijwillige handelingen der menschen, zich openbarende bijzonder in zijn Woord.

Vr. Mozt deze Goddelijke bepaling aangaande dez menschen bzywillige baden/ ook te regt als Gods wil aangemerkt?

Antw. Ja zeker; want/ behalve dat zeer velen der Goddelijke bevelen willekeurig zijn / wie weet niet/ dat alle de Goddelijke geboden/ ook die welke uit zijne natuur bloeijen/ met een hoogst welgevallen/ 't geen Hij in zich zelve heeft/ volkomen ovezeenstemmen / en eben daazom ook meezmalen in het Woord Gods wil genoemd worden / te zien Rom. 12 : 2, Matth. 9 : 13, 1 Thess. 4: 3, &c.

24 Vrage. Naar welke van die twee moeten wij ons schikken?

Antw. Naar den wille des bevels, want de wille des besluits is ons onbekend, Deut. 29 : 29, *De verborgene dingen zijn voor den Heere onzen God, maar de geopenbaarde zijn voor ons ende voor onze kinderen, tot in eeuwigheid, om te doen alle de woorden dezer Wet.*

Vr. Hoe zoudt gij de waazheld van dit antwoord nadez kunnen bevestigen?

Antw. Door aan te merken:

1. Dat Gods besluitende wil alleen bepaalt/ wat

God doen zal; de bevelende alleen wat de mensch doen moet.

2. Dat Gods besluitende wil bepaalt hetgene / dat zal geschieden/ zijne bevelende hetgene/ dat moet gedaan worden.

3. Dat men naar Gods besluitenden wil kan handelen / en daar in zondigen / Hand. 4 : 27, 28, ja tegen dezelve kan inwerken / en nogtans weltoen / 1 Kon. 8 : 18 : 19, daar in tegendeel Gods bevelenden wil te doen/ altijd goed is.

Vr. Dit zij genoeg van Gods wil op zich zelve; maar welke zijn nu de Eigenschappen van Gods wil?

Antw. Deze twee;

1. Gods Goedheid.

2. Gods Regtvaardigheid.

Vr. Dezmits onze Auteur alleen van de laatste handelt; laat ons vooraf eenige oogenblikken bij de eerste stil staan. Onder wat aanmezing komt u de Goddelijke goedheid voor het oog?

Antw. Onder eene tweederlei aanmezing; te weten:

1. Als eene natuurlijke goedheid, en dan dzukt die uit: De oneindige volmaaktheid aangemerkt, als die door en voor zich zelve het genoegzame goed is.

2. Als eene zedelijke goedheid, en dan is die: De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als die zich in de uitlatinge van haar goedheid, naar buiten openbaart. Vinden wij deze twee stukken bij elkander geboegd Ps. 119 : 68, het is van zelve klaar / dat wij er hier alleen in het laatste opzigt van te handelen hebben/ naardien dezelve ons hiez/ als een eigenschap van Gods wil voozkomt/ in welk bepaald opzigt die gewoonlijk Gods goedertierenheid genoemd wordt.

Vr. Hoe beschijft gij mij Gods goedheid in dat bepaald opzigt nader?

Antw. Deze beschrijft ik te zijn: De oneindige volmaaktheid, aangemerkt als overeenkomstig haar natuur aan 't redelijk schepsel, verleende 't geen tot deszelfs bewaring en volmaking strekt. [Zie Buurt § 129.]

Vr. Hebt gij ook bewijs voor deze goedheid of goevertierenheid Gods?

Antw. Ja ik/ deze leert mij:

1. Het Goddelijk Woord; als het niet alleen deze volmaaktheid meermalen aan God toeëigent/ 1 Chron. 16 : 34, Ps. 25 : 8, 73 : 1, Rom. 11 : 22; maar ook daaraan toekent eene grootheid, Ps. 103 : 8, eene veelheid, Ps. 106 : 45, eene dierbaarheid, Ps. 36 : 8, eene geweldigheid, Ps. 117 : 2, eene wonderbaarheid, Ps. 31 : 22, ja eene eeuwigheid, Ps. 136 : 1-26.

2. Het licht der Reden: als het mij doet begrijpen/ dat niet alleen / tot de bevatting van een Wezen / 't geen als het oneindig volmaakte/ het Hoogste goed zijn moet/ behoort/ dat het medebeelbaar zij; maar ook/ dat alle goedheid/ die in het schepsel is/ en alle goebadigheid / die aan hetzelfde gegeven wordt / van dat Wezen afkomt / en het derhalve niet alleen goed / maar ook goevertieren zijn moet.

Vr. Maar op wat wijze openbaart God zijne goevertierenheid aan zijn schepsel?

Antw. Op zeer bezcheide wijze; hier van baan/ dat die / niet alleen naar de wijze van hare uitlating beelzing benoemd; maar ook naar de soorte harer uitlating met rede onderscheiden wordt.

Vr. Welke zijn de bezchillende benoemingen/ onder welke Gods goevertierenheid/ naar bezzelfs onbezcheide wijze van uitlatingen voorkomt?

Antw. Wijzondez deze vijf:

Antw. Door zoo verre zich de Goddelijke goedheid vrijwillig en onbezpligt uitlaat/ wordt zij in een bepaald opzigt Goedertierenheid genoemd/ Ps. 36 : 6.

2. Door zoo vez de Wron van die uitlating ligt in de gunstige en genegene ohezelling van den Goddelijken wil tot zijn schepsel/ wozt zij Liefde genoemd/ Deut. 33 : 3, Joh. 3 : 16.

3. Door zoo vez zij zich uitlaat aan zulken/ die onwaardig zijn/ en alles verbeurd hebben/ wozt zij Genade genoemd/ Ps. 111 : 4, Eph. 1 : 6.

4. Door zoo vez zij zich uitlaat aan zulken die ellendig zijn/ en tot berzelver verlossing/ wozt zij Barmhartigheid genoemd/ Deut. 4 : 31, Eph. 2 : 4.

5. En door zoo vez zij zich uitlaat aan zulken/ die strasschuldig zijn in het uitstellen vez verdierde straffen/ wozt zij Langmoedigheid genoemd/ Num. 14 : 8, Rom. 2 : 4.

Vr. En op wat wijze wozt zij/ naaz de onbescheibene soorte harer uitlatingen onbescheiben?

Antw. Men onderscheidt die :

1. In eene algemeene, door zoo vez zij zich uitlaat aan alle schepselen/ Ps. 145 : 17. 33 : 5, &c.

2. In eene gemeene, door zoo vez zij zich uitlaat aan rebelijke wezen/ Matth. 5 : 45, Rom. 2 : 4, 5, Tit. 2 : 11, &c.

3. In eene bijzondere, door zoo vez zij zich in hare uitlatingen bepaalt alleen tot de uitbezorenen en tot hunne zaligheid/ Ps. 36 : 8, 9; Eph. 2 : 4, 8, &c.

25 Vrage. Wat is Gods Regtvaardigheid?

Antw. Die volmaaktheid Gods, waardoor Hij alle zonden haat en straft.

Vr. In hoe vielerlei opzigt wozt God gezegd Regtvaardig te zijn?

Antw. In een vriedezlei opzigt/ te weten :

1. Als God, en dan is die zijne wezenlijke Heiligheid, Joh. 17 : 11, berg. vs. 25.

2. Als Heerscher, en dan is die zijne zedelijke waarheid, Neh. 9 : 8.

3. **Wij** Rigter; en dan is die zijne vergeldende goedheid wijselijk bestuurd, Ps. 119: 137.

Vr. **Wat** verstaat gij door Gods regtvaardigheid in het eerste opzigt/ dat is door zijne wezenlijke heilichheid?

Antw. De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als bij welke de hoogste volkomenheid is van alle zeden-deugden.

Vr. **Wat** bewijs hebt gij voor deze volmaaktheid Gods?

Antw. Daarvoor heb ik het duidelijkt bewijs:

1. In Gods Woord, hetwelk niet alleen zegt dat God heilig is/ Joz. 24: 19. Ps. 99: 5, 9. 1 Petri 1: 5; maar ook aantijgt hoe God zeer verre is van alle zedelijke onvolkomenheid/ Job 34: 10; en die ten hoogste haat/ Ps. 5: 5—7; ja hoe Hij/ als de volmaakte in alle zeden-deugden/ tez liefde tot zijne eer (Spr. 16: 4,) in alles werkt oobezekomstig de heerlijkheid van zijn Wezen/ Deut. 32: 4.

2. In het Kedenlicht, 't welk mij leert dat Gods heilichheid de grondslag is van alle die volmaaktheden/ welke eene directe betrekking tusfchen God en het schepsel stellen; naardien dezelve uitlatingen/ noch wijsheid/ noch goedheid/ noch billijkheid/ noch nuttigheid in zich hebben/ van alleen door Gods heilichheid.

Vr. **En** wat verstaat gij door Gods regtvaardigheid in het tweede opzigt; dat is: door zijne zedelijke waarheid?

Antw. De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als welker openbaringen, in de oefening harer hooge heerschappij, met den waren aard der geopenbaarde zaken ten volle overeenstemmen.

Vr. **Kunt** gij ook deze volmaaktheid Gods bewijzen?

Antw. Ook van deze volmaaktheid geeft heide het

het Goddelijk Woord en het licht der Hebe voldoent getuigenis. **Immerz**

1. 't Goddelijk Woord bezekert mij daar van/ als het niet alleen deze volmaakttheid aan God toekent/ Deut. 32 : 4 , Jer. 10 : 10 , Ps. 111 : 7 , 8 , maar ook aanwijst/ hoe God in de gerechtigheid handelt/ Zeph. 3 : 5 , en ovezeenkomstig zijn onbesproken regt/ aan 't rebelijk schepsel billijkste wetten geeft/ Ps. 111 : 7b. **Ja / tez handhabing van dezelve/ de waarheid/ 300 van zijne beloften / als van zijne bedreigingen/ bevestigt/ 2 Cor. 8 : 20 . Openb. 19 : 1 , II.**

2. 't Redenlicht leert mij/ dat/ gelijk de gestelde Goddelijke waarheid noodzakelijk tot de hooge volmaakttheid van het Goddelijk Wezen behoort ; alzoo ook / zondez dezelve in God te erkennen/ onmogelijk kan begrepen worden/ hoe deze benedentwereld (ik zwijge van het geschapen **Al**) zijn en blijven kan/ die ze tot heden toe geweest en gebleven is.

Vr. **Maaz wat is eindelijk Gods Rigterlijke regtvaardigheid , die gij zijne bezgeldende goetheid noemt ?**

Antw. De oneindige volmaakttheid , aangemerkt , als de zedelijke daden der redelijke wezens met het hoogst gezag , vergeldende naar de uitspraak van hare onberispelijke wet.

Vr. **Hoe woedt deze regtbaardigheid gewoonlijk onderscheiden ?**

Antw. **Men onderscheidt die gewoonlijk in eene beloonende en in eene straffende regtvaardigheid , naaz de tweeberlei vergelting/ welke zij op de onbescheidene daden uitbeelt.**

Vr. **Hebt gij ook zonden van bewijs vooz deze Rigterlijke regtbaardigheid Gods ?**

Antw. **De allezekeerste bewijszonden ; Immerz deze blijkt ons**

1. **Mit Gods Woord , 't welk niet alleen meermalen**

deze volmaaktheid aan God toekent/ maar ook uitdrukkelijk van Hem zegt/ dat Hij/ als de Rigter der gansche aarde, regt doet, Gen. 18:25 en een iegelijk vergeldt naar zijne werken, Rom. 2:6, 1 Thess. 1:6, 7.

2. Mit het Redenlicht, 't welk ons/ door de beschouwing zoo van het hoogst volmaakt Wezen/ aangemerkt als de eerste en opperste Wetgever en Rigter/ als van de gangen zijner rigterlijke voorzigtigheid/ de zekerste gronden van deze Goddelijke gerechtigheid doet opmeaken.

Vr. Maar is deze Rigterlijke gerechtigheid Gods/ als een eigenschap van Gods wil/ enkel willekeurig te begripen in God?

Antw. Neen zeker niet; dezelve is/ niet minder van eenige der Goddelijke eigenschappen/ de oneindig volmaakte God zelve / trouwens / daar wij reeds hebben opgemerkt/ dat Gods wil niet anders dan de willende God zelve is/ daar volgt/ dat ook Gods rechtvaardigheid als eene volmaaktheid van zijn wezenlijken wil/ hem natuurlijk is/ en de vergelding van 's menschen zedelijke daden/ niet willekeurig/ maar op grond van zijn hoogst-volmaakte betamelijkheid/ noodzakelijkheid/ in God te begripen zij. Echter met dit onderscheid/ dat de belooning van het goed alleen bloeit uit Gods oneindige goedheid/ terwijl de straffen van het kwaad voortbloeyen uit zijn Heilige gerechtigheid.

26 Vrage. Moet God alle zonden noodzakelijk straffen?

Antw. Ja; Rom. 1:32, *Dat is het regt Gods, dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn.*

Vr. Om wat reden onderzoekt onze Auteur dit stuk hier nader en dat met zoo veel opzet?

Antw.

Antw. Omdat de Hervormde kerk in dit stuk zeer zware tegenspraak lijdt/ bijzonder van de Socinianen, welke alle zondenstraf alleen van Gods willekeur afhalen; terwijl/ in tegendeel/ het regtzinnig Christendom/ ter opluistering van de eer der Goddelijke deugden/ en ter verheffing van des Zaligmakers volwigtig rantsoen-lijden/ leert en bevestigt/ dat God de zonden noodzakelijk straffen moet; niet alleen omdat Hij het besloten heeft/ maar ook en vooral/ omdat zijn wraakvorderende gerechtigheid eene Hem natuurlijke volmaaktheid is.

Vr. Maar heeft de Hervormde kerk gronden om zulk eene noodzakelijkheid des zondenstraf/ afgeleid uit Gods wezenlijke rechtvaardigheid/ vast te stellen?

Antw. Doozeker ja; tot vaststelling van dit stuk heeft zij de volgende gronden:

1. Gods Woord bevestigt deze waarheid in zeer vele plaatsen/ zie maar Exod. 20:5, Ezech. 39:25, Nah. 1:2; bijzonder Exod. 34:6, 7, verg. Exod. 33:19.

2. De beschouwing van Gods oneindig volmaakt Wezen leert dit ontegenzeggelijk; want/ zoo God de zonden alleen willekeurig en niet noodzakelijk straft/ dan kan Hij/ door het straffeloos laten van de zonden/ den mensch van zich onafhankelijk stellen; de beste middelen/ ter herstelling van zijne/ dooz de zonden ontluisterde/ eer/ als het beste einde/ verwaarloozen; de verloochening van zijn gelukzaligheid zich laten welgeballen; zich den onheiligen zondaar gelijk stellen; en/ in de vergelding van 's menschen zedelijke daden/ afwijken van de gerechtigheid. Maar vermits het eerste onbestaanbaar is met zijn volstrekte onafhankelijkheid; het tweede met zijn hoogste wijsheid; het derde met zijn oneindige goedheid; het vierde met zijn zuivere heilichheid; en het laatste met zijn onkreukbare rechtvaardigheid/ zoo volgt

volgt dat God/ zal Hij niet ophouden God te zijn/ voor de hoogste volmaaktheid van zijn Wezen/ de zonden noodzakelijk straffen moet.

3. De overweging van den aard der zonden berstendigt ons ook van deze waarheid. Immerz is daaz de zonde eene verwaarloozing is van de Goddelijke vriendschap; eene verderving van 's menschen natuur en eene bezwoegting van de menschelijke maatschappij; daar volgt dat God/ de Maker en Heere van 't Heelal/ ja maar ook de eenige Wetgever en Rigter der menschen/ zal Hij zijn hoogst gezag handhaven/ tez ontbekking van zijn ongenoegen over de verwaarloozing van zijne vriendschap en tez vergelding van het natuur bezwoegtend wanbedrijf/ de zonden noodzakelijk straffen moet.

4. De menigvuldige straffen/ welke God oesent/ geven ook van deze waarheid getuigenis; want die kwaden/ die God over 't menschedom brengt/ moeten noodwendig afkomen/ of van zijne Hem tot straf bringende gerechtigheid/ of van eene tyrannische wreedheid/ waardoor Hij alleen straft/ omdat Hij in 's menschen berdeft een welgeballen heeft; maar bermits dit laatste niet alleen strydt met de oncinde goederzierenheid van het volmaaktste Wezen/ maar ook zelve godslaftezyk is/ zoo besluiten wij grondig tot het eerste.

5. De eerbiedige bespiegeling van het smartelijk lijden/ 't geen de Verlosser der uitverkorenen ondergaan heeft/ doet ook deze waarheid ten klaarste zien. Immerz dat die God/ die de Liefde zelve is/ zijn geliefden Zoon/ uit liefde tot rampzalige menschen/ aan de uitwekking van zijne heetblakende gramschap overgeeft/ is een stuk van eerbiedige geloofsbezondering; maar wat zal het zijn/ wanneer wij het daar voor houden/ dat God dat alleen gebaan heeft omdat Hij dat zoo wilde/ zonder dat

Hij voor de eer van zijne hooge beugden dat noodzakelijk doen moest; dan / boozeker! zal het een stuk worden / waarvan wij / als ten eenenmale Godde onbetamelijk / hebben moeten. Hierom besluiten wij / naar Paulus woord / dat God zijnen Zoon, stellende tot eene verzoening voor de zonden, Hij zulks gedaan heeft tot betooning van zijne regtvaardigheid, Rom. 3 : 25, 26. Eindeijk

6. Het getuigenis van 's menschen conscientie / ook zelfs bij de Heidenen / staaf deze waarheid; Ammez Paulus bezeekezt ons daar van Rom. 1 : 32, in het antwoord dooz onzen Auteur aangehaald, daar hij zegt / dat de Heidenen het regt Gods weten, dat zij, die de zonden doen, des doods waardig zijn. Maar hoe toch weten de Heidenen dit? Ammez alleen dooz het licht der natuur / wijl zij geene hoogere openbaring hebben; dan wat volgt hier uit? Dit / dat dan dat regt Gods / niet uit zijne willekeur; neen maar uit zijne natuur bloeit; naardien niets van 't geen bij God willekeurig bepaald is / zonder openbaring kan geweten worden.

27 Vrage. Ligt dan God onder dwang?

Antw. Neen; Dat moeten is in God een alleregenest willen.

Vr. Wat is de grond van de tegenbedenking / die in het boozstel van deze vzaag boozkomt?

Antw. Een verkeerd begrip / en daar uit voortvloeyende valsche boozonderstelling / dat al wat noodzakelijk geschiedt / niet geschiedt brjwillig / maar dooz dwang. Derhalve / dat God / zoo Hij de zonden noodzakelijk moet straffen / Hij het dan niet brjwillig doet.

Vr. Coon eens / dat dit begrip en die boozonderstelling valsch is?

Antw. De valscheit daar van blijkt/ als wij aanmerken :

1. Dat hij ons menschen vele dingen noodzakelijk geschieden/ in welke wij/ zonder de minste dwang vrijwillig werken ; stel maar eens : Is het niet ten hoogste noodzakelijk / dat wij menschen tot ons tijdelijk en eeuwig welzijn/ de beste middelen uitkiezen en te werk stellen ? Immerz ja ! maar is het wel noodig/ dat hij/ die zijn tijdelijk en eeuwig welzijn liefheest / tot het inslaan van de beste wegen gedwongen wordt ? immerz neen ! hij die dat einde wil / werkt ook vrijwillig door de beste middelen.

2. Dat ook hij God vele dingen te gelijk noodzakelijk en vrijwillig zijn ; stel maar eens dat God aanwezig is ; zich zelven bemint ; en zijne heerlijkheid in alles bedoelt ; zijn dat allen geen dingen/ die noodzakelijk zijn in God ? Immerz ja ; want zonder dat kan Hij geen God zijn ; maar is God aanwezig ; heeft hij zich zelven lief ; en bedoelt Hij zijne Heerlijkheid door dwang ? voorzeker neen ! dat alles is en doet Hij zoo vrijwillig/ dat het onmogelijk is/ dat Hij anders zou kunnen willen.

Vr. Maar wat dunkt u van het antwoord 't geen onze Auteur op die bedenking geeft ?

Antw. Dat het niet mindez met onze laatste aanmerking oovereenstemt / dan het genoegzaam is om de opgegevene bedenking weg te nemen ; dit blijkt uit de volgende sluitrede :

Bijaldien God , uit aanmerking van zijne oneindige volmaaktheid , de zonden noodzakelijk straffen moet , zoo is dat moeten geen dwang in God , maar een gewillige neiging , naardien God niet minder zijne oneindige volmaaktheid wil , dan Hij oneindig volmaakt is ;

Maar , dat het eerste volstrekt waarachtig is , is ons bij het betoog van de noodzakelijkheid der zondenstraf gebleken ; Ergo het laatste is ten volle zeker.

28 Vraag. Kan God van dat recht niet wat afstaan?

Antw. Neen; Dan zou Hij zich zelve verloochenen; want zijne rechtvaardigheid is ook God zelf, Exod. 34: 6, 7, *HEERE, HEERE, God, die den schuldigen geenszins onschuldig houdt.*

Vr. Wat is de grond van deze tweede bedenking tegen de betoogde noodzakelijkheid der Zondenstraf?

Antw. Die is wederom een zeker wanbegrip / en daar op gegronde vooronderstelling / dat namelijk het straffen van de zonden alleen een voorwerp zij van Gods magt / en het Souverein bestuur van die Goddelijke magt alzoó min door eenige volmaaktheid in het Goddelijk Wezen / als door iets buiten het Goddelijk Wezen bepaald wordt.

Vr. Toon mij eens met een woord / het wanbegrip en de valsheid / die in deze gedachte ligt?

Antw. Deze blijkt ten klaarste / als wij aanmerken / dat de Goddelijke almacht bepaald wordt door zijne Heiligheid / en bestuurd wordt door zijne wijsheid / terwijl zijn souverein recht niet minder rechtvaardig / dan onafhankelijk is. Immers uit deze aanmerking volgt / dat Gods almacht niets doen kan / 't geen zijn wijs en heilig Wezen onbetamelijk is / en dat zijn Souverein recht zich niet anders dan naar de heilgite gerechtigheid openbaren kan.

Vr. Begrijpt ook onze Auteur het stuk op die wijze?

Antw. Ja hij; Immers / wanneer hij zegt / dat God dan / wanneer hij van zijn recht wat afstond, zich zelve verloochenen zou, toont hij het daarvoor te houden / dat God in het strafloos laten van de zonden / tegen de bepaling van zijne Heiligheid / buiten

ten 't bestuur van zijne wijsheid/ en tez bezkrachting van zijne gerechtigheid handelen zou/ en alzoo met der daad zou ontkennen dat Hij God was; vermits zijne heilige wijze gerechtigheid/ als eene volmaaktheid van zijn Wezen/ niet anders dan de regtvaardige God zelve is.

29 Vrage. Wel immers vergeeft God de schuld en straf der zonden aan de Geloovigen?

Antw. Dan is Gods Regtvaardigheid al in Christus voldaan, die heeft voor hen de straffen gedragen.

Vr. Wat bunkt u van deze tegenbedenking?

Antw. Dat ze naauwelijks antwoord waardig is/ naardien de Goddelijke bezgebing/ zoo als onze Auteurs zegt/ alleen en volkomen rust op de voldoening aan het Goddelijk regt/ door den Borge dez uitbezcorenen daargesteld.

Vr. Ja maar/ bezgebing en volboening stajven tegen elkander?

Antw. Dat zou waar zijn/ bijaldien die volboening geschied was/ of door den zondaar zelve/ of door enig ander persoon buiten het Goddelijk Wezen; maar/ vermits de Godheid volboening ontvangen heeft van zulk een persoon/ die ook zelve bestaat in het Wezen dez beleedigde Godheid/ zoo is in dez zondaars bezlossing beide Gods vergevende genade en wraakoefenende gerechtigheid allezzigtbaarst. [Zie Buurt § 127 enz.]

30 Vrage. Hoedanig is Gods Magt?

Antw. Eene Almagt; Matth. 19: 26, Bij God zijn alle dingen mogelijk.

Vr. Hoe beschrijft gij deze laatste dez mededeelbare Eigenschappen Gods?

Antw. Ik beschrijf die te zijn: De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als die alles vermag wat haar behaagt. [Verg. Buurt § 105.]

Vr. Hebt gij ook bewijs voor deze magt Gods?

Antw. Daarvan hebben wij het duidelijkt bewijs:

1. In Gods Woord, 't welk meezmalen een zulke magt aan God toekent/ te zien/ Job 42 : 2. Ps. 115 : 3. Matth. 19 : 26, en Hem/ van wege dezelfde/ benoemt de Almagtige, Gen. 49 : 25; God de Almagtige, Gen. 17 : 1, en de Alleen magtige, 1 Tim. 6 : 15.

2. In het redenlicht, 't welk mij leert/ dat een oneindig volmaakt Wezen/ 't geen te gelijk als het eerste Wezen de oorzaak van alle geschapene wezens is/ zonder zulke eene magt niet kan bezopen worden.

Vr. Maar welke zijn de Eigenschappen van deze magt Gods?

Antw. Deze twee/ te weten:

1. Gods Sterkte;
2. Gods Souvereiniteit.

Vr. Wat bestaat gij door Gods sterkte?

Antw. De oneindige volmaaktheid, aangemerkt als door haarzelven genoegzaam tot het daarstellen van hare wilsbepaling.

Vr. Wat bewijs hebt gij voor deze sterkte?

Antw. Daarvoor heb ik bewijs:

1. In het Goddelijk getuigenis, 't welk uitdrukkelijk bevestigt/ niet alleen dat God sterk is/ Job 9 : 4. Jes. 10 : 21. Jer. 50 : 34, maar ook dat bij Hem eene veelheid/ ja uitnemende grootheid van kracht en sterkte is/ Ps. 147 : 5. Eph. 1 : 19.

2. In de Goddelijke werken, waarin zelfs de Heiligen Gods eeuwige kracht hebben opgemaakt/ Rom. 1 : 20, en wij verplicht worden de grootheid van Gods

kracht en de sterkte van zijn vermogen te bezheerlijken/ Jes. 40 : 26.

Vr. En wat bestaat gij door Gods Souvereiniteit?

Antw. De oneindige volmaaktheid, aangemerkt, als aan wien het hoogste regt toekomt om, naar haar welgevallen, omtrent alles wat buiten haar Wezen mogelijk aanwezig of toekomstig is, te kunnen handelen, zonder immer over eenige harer daden verantwoordelijk te zijn.

Vr. Op wat grond kent gij deze brjmagt aan God toe?

Antw. Al wedezom als te voren:

1. Op grond van het Goidelijk getuigenis, 't welk ons leert in alle die plaatsfen die/ nevens de kracht/ ook het Koninkrijk aan Hem toeëigenen/ Matth. 6 : 13, bezg. Ps. 66 : 7, 103 : 19. Ja Hem/ in zijne daden/ als een brjmagtig wezkend Wezen beztoonen; te zien/ Ps. 135 : 6. Job 33 : 13. Dan. 4 : 35. Rom. 9 : 20, 21.

2. Op grond van het onderwijfs dez rede, 't welk ons leert/ dat God als het eerste Wezen/ die te gelijk de Scheppez en Onderzhouder van alles is/ en van wien alle heezschappij in de wereld afkomt/ voorzeker de eenige en brjmagtige Heezichez over alles zijn moct/ en naar zijn fouverein bestel met alles handelen kan.

Vr. Hoe bez stzekt zich deze magt Gods/ zoo van stzekte als van fouvereiniteit/ uit?

Antw. Tot alles wat geene natuurlijke of zedelijke tegenstzjdigheid in zich behelst; als daar is een ligchaam te maken zondez uitgebzeidheid/ en de leugen te doen obezeenstemmen met het gebod der waarheid/ dat beide is volstzekt onmogelijk.

31 Vrage. Kan God dan wel sterven, zondigen, enz.

Antw. Neen ; dat zou eene onmagt zijn en geen magt.

Vr. Waaruit zoudt gij de waarheid van dit *Antw.* kunnen aanwijzen ?

Antw. Dit blijkt van zelfve uit den aard der zaken. Immerzê sterben is eene uitwekking / ja de uiteerste eindpaal van het verlies der levenszachten ; zondigen is eene ontveering van alle zedelijke volkomenheid / en een teeken van geestelijk onbezoegen ; maar wie zal het een of ander van een oneindig volmaakt Wezen bevestigen / daar / ten aanzien van zulk een Wezen / het eerste eene natuurlijke en het laatste eene zedelijke tegenstrijdigheid in zich bevat.

Vr. Tot hiertoe de oneindige volmaaktheid in dezelve onderscheiden opzigten beschouwd hebbende / zeg mij / om dit stuk te besluiten / wat bloeit uit al de bijzondere Eigenschappen Gods / wanneer wij die samen nemen ?

Antw. Daaruit bloeit de Goddelijke heerlijkheid / of die uitmuntende voortreffelijkheid van Gods oneindig volmaakt Wezen / waardoor Hij al den laagsten en majesteit der eindige wezens oneindig te boven gaat. Men zie ez van Ps. 89 : 7 ; 8 , 9 , 145 : 3 , enz.

IV. VAN DE DRIE PERSONEN.

1 *Vrage.* Hoe veel Personen zijn er in het Goddelijk Wezen ?

Antw. Drie ; de Vader , de Zoon en de H. Geest.

Vr. Wat is ons vooral noobig / ten aanzien van het oneindig Wezen / door ons gekend te worden ?

Antw. Dat wij weten wie die God is.

Vr. *Wel wie is dan de eene, oneindige volmaakte God?*

Antw. *Deze is de God van Israël; de Drieëne God, Vader, Zoon en Heilige Geest.*

Vr. *Zijn dat dan drie Goden?*

Antw. *Neen/ deze drie zijn de eene en Ware God; daarom zeggen wij: de Drieëne God.*

Vr. *Zijn dan die drie/ Vader, Zoon en H. Geest, maar drie bloote Namen van den eenen God/ naar zijne onderscheibene wezking/ nu dus/ dan zoo genoemd?*

Antw. *Neen; die drie zijn een ander, een ander en een ander, waarlijk van elkander onderscheiden/ en nochtans bestaande in één Wezen, daarom zeggen wij den Drieënen, en niet den Drienamigen God.*

2 Vrage. *Mag men het woord Drieëenheid wel gebruiken?*

Antw. *Ja; het is Schriftuurlijk, 1 Joh. 5:7, Deze Drie zijn Een.*

Vr. *Wat beduidt het woord Drieëenheid?*

Antw. *Mit het reeds gezegde is genoegzaam kennelijk/ dat het uitdrukt/ dat God/ die in den volsten zin gezegd wordt Een te zijn/ nochtans/ in zekker opzigt/ gezegd wordt Drie te zijn; dat is/ dat God/ die een is ten aanzien van zijn Wezen/ echter drie is ten aanzien van zijne Personen.*

Vr. *Wat woord staat evenwel in den Bijbel niet?*

Antw. *De twee woorden/ Drie en Een, waaruit dit woord is zaamgesteld/ staan echter in den Bijbel/ en dat wel in dien zelsden zin en samenboeging als wij het gebruiken/ te zien/ 1 Joh. 5:7; dus wij/ met onzen Auteur/ teregte zeggen/ dat dit woord Schriftuurlijk is.*

3 *Vrage.* Mag men ook het woord Persoon hier gebruiken ?

Antw. Ja; dat is hier hetzelfde met het woord Zelfstandigheid, Hebr. 1 : 3, *Het uitgedrukte beeld zijner Zelfstandigheid.*

Vr. Wat beteekent het woord Persoon ?

Antw. Permits de oorsprong van dit woord vrij duidtey ligt/ en het bij de Romeinen/ vanwaar men het afhaalt/ een beezlei gebruik had / is het niet wel met zekerheid te bepalen wat de ware beteekenis van dit woord zij.

Vr. Maar is het dan wel betamelijk of geoorloofd dit woord te gebruiken ?

Antw. Ofschoon de ware beteekenis van het woord ons onzeker is/ echter weten wij wat men onbez ons gewoon is daardoor uit te drukken / en oordeelen/ dat het in dien zin ook terecht / in het stuk waar van wij thans handelen/ gebruikt wordt; te meer daar het / zoo als onze Auteur zegt / hetzelfde is met het woord zelfstandigheid/ 't welk Paulus gebruikt om het Goddelijk Wezen, zoo als dat bestaat in den Persoon des Vaders, uit te drukken/ Hebr. 1 : 3.

Vr. Wel wat is dan eigenlijk/ naar het gebruik 't geen dit woord bij ons heeft/ een Persoon ?

Antw. Door het woord Persoon drukken wij uit/ eene redelijke zelfstandigheid, welke niet vereenigd is met iets anders, van welke zij op eenigerlei wijze afhangt. [*Zie Buurt § 619.*]

Vr. En wat is dan bij u een Goddelijk Persoon ?

Antw. Een Goddelijk Persoon is bij mij/ Eene Goddelijke zelfstandigheid, welke buiten vereeniging met iets anders, van welke zij op eenigerlei wijze afhangt, op eene onderscheidene wijze bestaat in het Goddelijk Wezen.

Vr. Zijn er nu waarlijk drie zulke Personen in het Goddelijk Wezen?

Antw. De waarheid daarvan zal ons blijken/ wanneer wij met onzen Auteur de bewijzen voor dit gewichtig stuk naspeuren.

4 Vrage. Kan de Heilige Drieëenheid wel bezwen worden uit de Natuur?

Antw. Neen; maar alleen uit de Schriftuur; want het is eene verborgenheid, wel niet tegen, maar nogtans boven de natuur.

Vr. Is het onbezocht 't geen in deze vraag geschiedt/ noodzakelijk?

Antw. Ja het/en wel:

1. Om te bezmyden alle eindige begrippen noemens dit gewichtig stuk/ uit welke geboren zijn alle rebeneringen en gelijkenissen/ genomen van eindige dingen/ door welke de vleeschelijke wijsheid gepoogd heeft dit stuk te bevestigen en op te helderen.

2. Om zich te betez te wapenen tegen alle bedenkingen/ welke tegen dit gewichtig stuk worden ingebracht/ naardien deze alle alleen uit de natuurlijke reden genomen zijn/ en daarom tegen een zuiwez geloofsstuk niet gelden kunnen.

Vr. Wel is van waarlijk dit Leezstuk eene verborgenheid?

Antw. Behalve dat Paulus ons daarvan bezzekezt/ Col. 2:2, blijkt dit uit den aard der verborgenheden; immers deze zijn zulke waarheden die, hoe duidelijk ook geopenbaard, echter boven het bereik zijn van onze onderwerpelijke reden; maar dat de Leez der Drieëenheid zoodanig is/ leezt het Antwoord/ als het zegt/ dat dit stuk wel niet strijdt tegen, maar nogtans is boven de Natuur.

5 *Vrage.* Hoe bewijst men de Drieëenheid uit de Schriftuur?

Antw. 1. Uit het Oude Testament. 2. Uit het Nieuwe Testament.

Vr. Wat moeten wij in het oog houden / in het bewijzen van dit Leerstuk uit de Schriftuur?

Antw. Dat wij / naar het IX. Art. onzer Nederl. Gel. Bel. de bewijzen voor dit Leerstuk met oordeelen onderscheid uitkiezen; berhalve dat wij geene andere bewijzen aanvoeren dan die dit Leerstuk duidelijk bevestigen / naardien alle andere bewijzen te zwak zijn om tegen het ongeloof te bestaan.

6 *Vrage.* Hoe uit het Oude Testament?

Antw. 1. Uit teksten daar God van zichzelf in 't meerder getal spreekt, Gen. 1 : 26, *Laat ons menschen maken.*

2. Uit teksten daar God en God, Heere en Heere worden onderscheiden, Ps. 45 : 8, *Daarom heeft U ó God, uw God gezalft*, Ps. 110 : 1, *De HEERE heeft gesproken tot mijnen Heere.*

3. Uit teksten daar de drie Personen uitdrukkelijk genoemd en onderscheiden worden, Ps. 33 : 6, *Door het Woord des HEEREN zijn de Hemelen gemaakt, en door den Geest zijnes mond al haar heir.*

Vr. Zijn er in het Oude Testament van dit byzonderlei soort van teksten niet nog meer dan die / welke onze Auteur opgeeft?

Antw. Ja het / van elk dezelfde eene menigte.

Vr. Gief mij eens een en ander op van het eerste soort / in welke God van zichzelf in 't meerder getal spreekt?

Antw. Behalve Gen. 1 : 26, binden wij ook dit Gen. 3 : 22 en Gen. 11 : 7, enz.

Vr. Noem mij ook eens deze en die / van het tweede soort / daar meer dan een Persoon genoemd wordt?

Antw. Benevens Ps. 45 : 8 en 110 : 1, binden wij ook dit / Gen. 19 : 24. Jer. 23 : 5, 6. Dan. 9 : 7. Ho. 1 : 7, enz.

Vr. Maar welke teksten zijn er behalve Psalm 33 : 8, van het laatste soort / in welke de drie Personen uitdrukkelijk voorkomen?

Antw. Deze zijn bijzonder Jes. 6 : 8, 9, 10, (bezz. Joh. 12 : 40 en Hand. 28 : 25.) Jes. 61 : 1. Jes. 63 : 9, 10 en Hagg. 2 : 5, 6.

7 Vrage. Hoe uit het Nieuwe Testament?

Antw. 1 Joh. 5 : 7, *Drie zijn er die getuigen in den Hemel, de Vader, het Woord en de H. Geest, en deze drie zijn één.* Ook in onzen Doop, Matth. 28 : 19, *Gaat dan henen onderwijst alle volken, dezelve doopende in den Naam des Vaders, ende des Zoons, ende H. Geestes.* Ook toen Christus gedoopt werd, Matth. 3, De Zoon werd gedoopt, de Vader sprak uit den Hemel en de H. Geest kwam neder als eene Duive.

Vr. Hebt gij / behalve die drie plaatsen die in het Antwoord genoemd worden / meer getuigenissen in het Nieuwe Testament / welke dit stuk bevestigen?

Antw. Ja ik / zee vele / men zie Luc. 1 : 35. Joh. 14 : 16. Hand. 2 : 33. 2 Cor. 13 : 13. 1 Petri 1 : 2. Jude vs. 20, 21. Openb. 1 : 4, 5.

Vr. Dus zie ik duidelijh betwezen dat er drie Goddelijke Personen zijn; maar wat moeten wij bijzonder

der omtrent die drie Personen kennen en opmerken?

Antw. Deze twee dingen :

1. Dat en waarin zij één zijn.
2. Dat en waarin zij onderscheiden zijn.

8 Vrage. Waarin zijn zij Een?

Antw. In Wezen.

Vr. Eer gij mij dit Antwoord beklart/ bewijs mij vooraf eens dat de drie Personen waarlijk Een zijn?

Antw. De Eenheid dezer drie Personen bewijzen wij :

1. Uit Mozes woord/ Deut. 6 : 4 , 't welk niet alleen leest dat er maar Een God is; maar vooral dat Jehovah, Israëls God, Jehovah, dat is die drie Personen Een God is.

2. Uit het zeggen van Christus/ Joh. 10 : 30 en 17 : 11 , 't welk niet minde van den H. Geest met den Vader en den Zoon/ dan van den Zoon met den Vader/ waarachtig is.

3. Uit het getuigenis van Johannes/ 1 Joh. 5 : 7 , 't welk niet anders dan van eene Eenheid der Godheid te bestaan zij / te zien uit vergelijking van vs. 7 en 8.

Vr. De Eenheid der drie Personen dan bewezen zijnde/ zeg mij eens wat het wil/ naar het antwoord/ dat zij één zijn in Wezen?

Antw. Daarmede wil onze Auteur : dat het Een, enkelvoudig Goddelijk Wezen/ aan alle en elk een der drie Goddelijke Personen geheel/ volkomen/ onverdeeld en zonder bezemingsbuldiging eigen is en toekomt; zoodat het niet zijn drie Wezens, maar één Wezen; niet drie Goden, maar éenen God.

Vr. Wat volgt uit deze Eenheid van Wezen?

Antw. Eene Eenheid van eerwaardigheid/ waarvoor niet alleen dezelfde eere aan alle en elk een der

der drie Personen toekomt/ maar ook de een zonder den ander niet kan gezien worden/ te zien Joh. 5 : 23.

9 Vrage. Waarin zijn zij drie ?

Antw. In Personen.

Vr. Zijn Vader/ Zoon en H. Geest waarlijk drie onderscheidene Personen ?

Antw. Ja/ dit blijkt :

1. Mit alle de bewijzen/ te horen voor de meerderheid en Drieheid der Goddelijke Personen bijgebracht.

2. Mit 1 Joh. 5 : 7, daar ze uitdrukkelijk Drie genoemd worden.

3. Mit zulke plaatsen/ waarin zij duidlijk als een ander, een ander en een ander voorkomen/ Joh. 5 : 32, 14 : 16.

Vr. Maar waarin zijn ze onderscheiden ?

Antw. In deze vijf stukken :

1. In Namen: Vader, Zoon en H. Geest; welke geen gemeene Namen van het Een Wezen/ maar Personele eigen Namen zijn.

2. In orde, van eerste, tweede en derde; niet in rang of waardigheid/ maar in maniere van bestaan.

3. In maniere van werken; werkende de Vader van zichzelf, de Zoon van den Vader en de H. Geest van den Vader en van den Zoon; niet bij maniere van afhankelijkheid/ maar naar de maniere van hun bestaan in het Goddelijk Wezen.

4. In werken naar-buiten: waardoor de Scheping aan den Vader/ de Verlossing aan den Zoon/ de Heiligmaking aan den H. Geest/ in de Goddelijke Huishouding/ op de onderscheidene maniere van hun bestaan gegrond/ bijzonder eigen is.

Eindlijk :

5. In Personele Eigenschappen; in welke alleen

de grond van al het voorgemelde onbezcheit gelegen is/ waarom ook onze Auteur ons nader daarbĳ bepaalt/ als hij op de

10 *Vrage.* Zijn zij dan als Personen onderscheiden?

Antw. Ja; door hunne Personele Eigenschappen.

Vr. Wat bestaat gĳ door zene Personele Eigenschap?

Antw. Zulk eene bijzonderheid van eene redelijke zelfstandigheid, welke derwijze tot deszelfs bestaanlijkheid behoort, dat die nimmer het eigendom van eene andere zelfstandigheid zijn of worden kan, maar door haarzelve het onderscheid stelt tusschen deze en andere zelfstandigheden.

Vr. En wat is dan de Personele Eigenschap van een Goddelijk Persoon?

Antw. Die bijzonderheid van eene Goddelijke zelfstandigheid, welke alzo tot deszelfs maniere van bestaan behoort, dat die nooit het eigendom van een der andere Goddelijke zelfstandigheden zijn of worden kan, maar door haarzelve het onderscheid stelt tusschen deze en de andere der Goddelijke zelfstandigheden.

11 *Vrage.* Welk is de Personele Eigenschap van den Vader?

Antw. Dat Hij als Vader is van zichzelf.

Vr. Wat is dat te zeggen / dat God Vader, als Vader van zichzelf is?

Antw. Dat zegt/ met weinig woorden: dat de eerste Persoon/ in het Goddelijk Wezen/ geene oorzaak van zijn personeel bestaan in dat Wezen kent/ maar de oorzaak van zijn bestaan in zichzelf heeft/ door een

een eeuwig en noodzakelijk zijn in dat Goddelijk Wezen/ op eene wijze voor ons onbegrijpelijk en alzo onuitdrukkelijk.

Vr. Waar leest gij in het Woord van deze Personele Eigenschap des Vaders?

Antw. Daarvan leest men uitdrukkelijk Joh. 5:26, daar de Zoon des Vaders ons verklaart/ dat de Vader het leven in Homzelve heeft.

12 Vrage. Welk is de Personele Eigenschap van den Zoon?

Antw. Dat Hij gegeneerd is van den Vader, Ps. 2:7, *Gij zijt mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd.*

Vr. Wat verstaat gij door de generatie des Zoons van den Vader?

Antw. Die eeuwige, natuurlijke, noodzakelijke en in het Goddelijk Wezen inblijvende daad des Vaders, waardoor Hij hetzelfde Goddelijke Wezen, 't geen Hij eeuwig van zichzelve bezit; bij maniere van teeling en geboorte, aan den Zoon mededeelt.

Vr. Wat gronden hebben wij om deze generatie des Zoons/ van den Vader/ als eene zekere waarheid te gelooven?

Antw. De gronden/ welke wij tot het geloof van deze waarheid hebben/ zijn nietmin krachtig dan menigbuldig. Ik breng die tot deze drie:

1. Gods Woord bezeekeert mij daarvan door het duidelijste getuigenis/ en dat uit den mond des Vaders, Ps. 2:7; des Zoons, Spr. 8:22—25, 30 en Joh. 5:26, en des Heiligen Geestes, (naar 1 Petri 1:21, sprekende door de Propheten) Micha 5:1.

2. Deze waarheid wordt ook bevestigd door alle teksten in het Woord/ welke/ door oneigenlijke of afgeleide benoeringen/ de eigenlijke geboorte des Zoons

Zoonſch van den Vader te verſtaan geben; alſ daaz iſ/ Jes. 4 : 2, daar de Zone Gods des HEEREN Spruite genoemd woꝝdt/ Luc. 1 : 78; daar Hij boorkomt alſ de Opgang uit der hoogte, 2 Cor. 4 : 4, Col. 1 : 15 en Hebr. 1 : 3; daar Hij alſ het afschijsnel van Gods heerlijkheid en het uitgedrukte beeld zijner zelfſtandigheid vertoond woꝝdt.

3. Van de waarheid dezer generatie worden wij dovbendien ſiebeſtigd door de Namen Vader en Zoon/ welke alomine aan den eerſten en tweeden Perſoon gegeven worden; naardien deze Namen op niets anders kunnen zien dan op de gezegde generatie/ door welke Hij die genereert/ Vader/ en Hij die gegeneereꝝd woꝝdt/ Zoon iſ.

13 Vrage. Welk is de Perſonele Eigenschap van den H. Geest?

Antw. Dat Hij uitgaat van den Vader en van den Zoon, Joh. 15 : 26, *De Geest der waarheid die van den Vader uitgaat.*

Vr. Wat verſtaat gij door den uitgang des Heiligen Geestes van den Vaders en van den Zoon?

Antw. Die eeuwige, natuurlijke, noodzakelijke en in het Goddelijk Wezen inblijvende daad van den Vader en van den Zoon, door welke zij datzelfde Goddelijk Wezen, dat de Vader eeuwig van zichzelf, en de Zoon eeuwig, door generatie van den Vader, bezit, bij maniere van geblaas, aan den H. Geest mededeelen, en Hem alzoo doen bestaan in het Goddelijk Wezen.

Vr. Hebt gij ook bewijs voor de waarheid van dezen uitgang des H. Geestes?

Antw. De waarheid van dit ſtuk bewijs iſ:

1. Mit het duidelijch getuigenis van Chriſtus/ Joh. 15 : 20.

2. Mit de zending van den H. Geest/ van welke Joh. 14 : 15, 16 meermalen gesproken wordt/ en welke des H. Geestes uitgang tot haar fundament heeft.

3. Mit de benamingen die de H. Geest draagt/ als daar is de Geest van Gods mond, Ps. 33 : 6, en de Adem des Almachtigen, Job 33 : 4.

4. Mit zijn Personele Naam : H. Geest, welke niet minder zijne Personele maniere van bestaan in het Goddelijk Wezen uitdrukt/ dan de namen Vader en Zoon ons het Personeel bestaan van den eersten en tweeden Persoon te kennen geven.

14 *Vrage.* Waarom noemt gij dat Personele en niet wezenlijke Eigenschappen ?

Antw. Omdat die niet aan het geheele Wezen, maar elk alleen aan een Persoon eigen zijn.

Vr. Hoe zoudt gij de waarheid van dit Antwoord/ langs den kortsten weg/ kunnen ophelderen en bevestigen ?

Antw. Door deze twee aanmerkingen :

1. Dat het niet is het Goddelijk Wezen 't geen genereert of gegeneerd wordt; dat door geblaas doet uitgaan of/ bij maniere van geblaas/ uitgaat; maar dat het is de Persoon des Vaders die genereert, de Persoon des Zoons die gegeneerd wordt; dat het is de Persoon des Vaders en de Persoon des Zons die/ door geblaas/ doen uitgaan/ en de Persoon des H. Geestes/ die bij maniere van geblaas uitgaat.

2. Dat het niet is de Zoon noch de H. Geest die genereert, maar de Vader; dat het niet is de Vader noch de H. Geest die gegeneerd wordt/ maar de Zoon; dat het niet is de Vader noch de Zoon/ die bij maniere van geblaas uitgaan/ maar de Heilige Geest.

15 *Vrage.* Wanneer is de Zoon van den Vader gegeneerd?

Antw. Al van Eeuwigheid, Spr. 8:24, *Ik was geboren als de Afgronden nog niet waren.*

Vr. Maaruit kan men de Eeuwigheid van de generatie des Zoons/ van den Vader/ bewijzen?

Antw. Deze bewijzen wij:

1. Mit zulke plaatsen/ die ons zeggen dat Gods Zoon reeds was voor Johannes de Dooper, Joh. 1:15, 27; Voor Abraham, Joh. 8:58; In den beginne, Joh. 1:1—3. Ja voor het begin aller dingen, Col. 1:17.

2. Mit zulke plaatsen/ die dit uitdrukkelijk bevestigen/ Spr. 8:22—25. Micha 5:1.

3. Mit het eeuwig Vaderchap van den eersten Persoon; want zoo de Zoon niet van eeuwigheid gegeneerd wordt/ is ook de Vader van eeuwigheid tot eeuwigheid geen Vader; vermits de eerste Persoon niet eerde Vader/ van de tweede Persoon Zoon is.

Vr. Maar hoe moet ik die Eeuwigheid dezer generatie begrijpen? moet ik die alleen begrijpen eeuwig van voren (gelijk men zegt/) zoodat Hij gegeneerd is voor het begin aller dingen?

Antw. Neen; wij moeten de Eeuwigheid dezer generatie niet begrijpen van voren/ en alzo in een bepaald opzigt/ maar volstrekt/ alzo dat God Vader zijnen Zoon zonder begin/ zonder vervolg van tijd en zonder einde genereert; zijnde deze generatie zoo eeuwig/ dat in dezelve/ zonder enig vervolg van oogenblikken tusschen het voorledene/ tegenwoordige en toekomstige/ geen geschil is.

16 *Vrage.* Hoe staat er dan, Ps. 2:7, *Heden heb Ik U gegeneerd?*

Antw. In God is niet dan een eeuwig en onveranderlijk heden.

Vr. Wat dunkt u van het antwoord / 't geen onze Auteur op de bedenking uit Ps. 2 : 7, geeft?

Antw. Dat het zelve zeer voldoende is/ ter wegneming van de gemaakte zwarigheid; want toch/ wij moeten onderscheid maken tusschen een menschelijk heden/ van 't welke God tot menschen spreekt/ zie Ps. 95 : 7, Zach. 9 : 12, en tusschen het Goddelijk heden/ van 't welk hier gesproken wordt/ vermits het laatste alleen en volkomen van de volstrekte eeuwigheid te verstaan is/ in welke tusschen eenen dag en duizend jaren/ en wederom tusschen duizend jaren en eenen dag geen het minste onderscheid is/ naaz 1 Petri 3 : 8.

17 *Vrage.* Is dan de Zoon de eigen en natuurlijke Zoon van God?

Antw. Ja; Joh. 1 : 18, *De eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is.*

Vr. Wat is dat te zeggen / dat de Zoon Gods eigen en natuurlijke Zoon is?

Antw. Dat drukt uit / dat Hij Gods Zoon is/ niet door Schepping/ gelijk de Engelen en de eerste mensch; ook niet door geestelijke wedergeboorte of kinder-aanneming/ gelijk de uitverkorene geroepene heiligen; maar dat Hij het is/ door zulk eene geboorte / welke Hem als de gegenerende en den Vader als de genererende, natuurlijk is; derhalve dat Hij (met een woord) Gods Zoon is/ niet door willekeur/ maar noodzakelijk.

Vr. Wat bewijs hebt gij voor dit stuk?

Antw. De waarheid daarvan bewijs ik:

1. Uit alle die plaatsen in welke de tweede Per-

soon genoemd wordt Gods eigen Zoon, Rom. 8 : 32, Gods geliefde Zoon, Matth. 17 : 5, Gods Eenig geboren Zoon, Joh. 1 : 14, en die in 's Vaders schoot is, vs. 18.

2. Mit de verheffing van zijn Zoonschap boven dat van de voortreffelijkste der geschapene Zonen Gods/ te zien Hebr. 1 : 4, 5, 8.

3. Mit het/ door Jezus goedgekeurde getuigenis der Joden/ Joh. 5 : 18-23, in verband met vs. 17.

Vr. Ja maar/ zouden wij deze zaak/ met de Arrianen, niet volzinnig verstaan kunnen/ door Christus/ den Zoon van God/ te houden voor het eerste Schepsel/ die niet alleen voor alles geschapen was/ maar door wien ook God Dadez alles geschapen had?

Antw. In geenen deele; want

1. Wij hebben gezien/ dat Hij Gods Zoon is door generatie en geboorte/ maar dit is geheel, wat, anders dan geschapen te zijn.

2. Wij hebben gezien/ dat Hij Gods Zoon is van Eeuwigheid; maar geschapen te zijn zegt eens geworden te wezen/ en stelt alzoo vooraan niet zijn.

3. Wij zien Joh. 1 : 1, 2, 3, dat Gods Zoon/ door wien alle dingen geschapen zijn/ in de Scheping niet alleen bij God/ maar ook zelve God was; dan/ bijaldien Hij geschapen was/ kon Hij geen God zijn; want een geschapen God is geen God.

18 Vrage. Is Hij dan niet eerst Gods Zoon geworden door zijne Geboorte uit Maria, of door zijn Middelaars-Ambt?

Antw. Neen: Hij was al vooraf Gods Zoon. Gal. 4 : 4, Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God zijnen Zoon gezonden, geworden uit eene Vrouwe.

Vr. Wie zijn het die deze rebenen van Christus Zoonschap geven?

Antw. De Socinianen, welke willen dat Christus Gods Zoon genoemd wordt:

1. Van wege zijne wonderbare ontvangenis en geboorte.

2. Van wege zijne heiliging tot zijne ambtsbedieningen.

3. Van wege zijne opstanding uit den dooden.

4. Van wege zijne verdere verhooging.

Vr. Wat hebt gij tegen het eerste?

Antw. Daar heb ik dit tegen:

1. Dat Hij al Gods Zoon was voor zijne ontvangenis en geboorte/ Micha 5 : 1. Gal. 4 : 4.

2. Dat Hij Gods Zoon is naar zijne Godheid/ en het dus door geboorte uit een mensch niet worden kon/ Col. 1 : 15. Rom. 1 : 4.

3. Dat Hij dan/ niet de Zoon des Dadezjs/ maar van den H. Geest moest zijn/ Luc. 1 : 35.

4. Dat Hij dan in geen voortreffelijker zin dan de Engelen Gods Zoon kan genoemd worden/ (Hebr. 1 : 4,) naardien ook die door den Geest van Gods mond gemaakt zijn, Ps. 33 : 6.

5. Dat Spr. 8 : 24 een veel hoogere geboorte/ als de reden van dat Zoonschap/ wordt opgegeven.

Vr. Wat hebt gij tegen het tweede?

Antw. Daar heb ik dit tegen:

1. Dat Hij van wege zijne heiliging en zending wel Gods knecht en gezant/ maar nooit Gods Zoon genoemd wordt.

2. Dat Hij voor zijne zending al Gods Zoon was/ Joh. 3 : 16.

3. Dat zijn Middelaarsambt/ en zijn werk in hetzelfde/ uitdrukkelijk tegen zijn Zoonschap gesteld wordt/ Hebr. 5 : 8.

Vr. En wat hebt gij tegen het derde?

Antw. Daar heb ik dit tegen :

1. Dat het begrip van opwekkinge uit den dood geen het minste denkbeeld geeft van een Zoonſchap.

2. Dat Hij die opgewekt wierd/ reeds voor zijne opwekking Gods Zoon was/ en het dus daardoor niet geworden is/ Hebr. 1 : 6.

3. Dat Paulus de opwekking van Christus uit de dooden opgeeft als een bewijs en niet als eene rede van zijn Zoonſchap/ Rom. 1 : 4.

Vr. En wat hebt gij eindelijk tegen het vierde ?

Antw. Daar heb ik tegen al hetgene ik tegen de drie eerste ſtukken heb ingezagt ; want zoo Hij Gods Zoon niet is om een of ander van de drie genoemde en wederſprokene redenen/ zoo kan Hij het ook niet zijn om deze laatste ; naardien alle de gronden/ op welke wij de vorige redenen wederſproken hebben/ ook tegen dit ſtuk gelden.

Vr. Maar zouden wij deze vier dingen niet / als redenen van Christus Zoonſchap / met des Zoonſ generatie kunnen zamenvoegen / gelijk de Remonstranten doen ?

Antw. Dat zou geheel onboegzaam zijn ; want/ zoo Hij Gods Zoon is door generatie/ dan hebben wij geene andere redenen van zijn Zoonſchap noodig ; veel minder zulke welke noch op hunzelven/ noch met elkander beſtaanbaar zijn/ om eene reden van dat Zoonſchap te zijn.

Vr. Is dan de eeuwige generatie des Zoonſ van den Vader alleen de eenige reden waarom Hij Gods Zoon genaamd wordt ?

Antw. Ja zeker ; dat alleen/ en niets anders/ wordt ons in het Goddelijk Woord als de reden van het goddelijk Zoonſchap opgegeven / en het betaamt ons in dit ſtuk binnen de palen van het Goddelijk getuigenis te blijven.

Vr. Wel zouden wij dan met den Prof. Roel de reden

reden van dit Zoonſchap niet mogen ſtellen/ eensdeels, in des Zoonſ Eenswezigheid met den Vader; anderdeels, in zijne Openbaring als de van God gezonden Middelaar?

Antw. In geenen deele; want toch/

1. Wat het eerste betreft: Gelyk- en eenwezig te zijn/ kan geen reden zijn van de personele namen Vader en Zoon; De H. Geest is ook eenwezig met den Vader en den Zoon/ en echter noch Vader/ noch Zoon van een van beide; derhalve deze leer neemt alle personeel onderscheid tuſſchen de drie Goddelijke Personen weg/ en voert alzoov/ of een Drie-godendom, of een Drie-namigen God in.

2. Wat het tweede betreft/ hietegen gelven alle de bewijzen/ met welke wij de Sociniaanſche redenen van dit Zoonſchap wederlegd hebben.

Vr. Is dit ſtuk van zoo veel aangelegenheid, dat men in de Hezbozmden Hezk zich zoo veel werkt geeft/ om het tegen deze bijzondere dwalingen te bevestigten?

Antw. Ja zeker van groot aanbelang! Immerz dit ſtuk is het fundament van de Hezk/ Matth. 16 : 16, 17, 18; het doeleinde van het Evangelium/ Joh. 20 : 31, en de hzon der godzaligheid/ 1 Joh. 4 : 9, 10, 11. Hier van daan/ dat aan het geloove van dit ſtuk de zaligheid gehecht wordt/ Joh. 3 : 36, en dat de beſijdenis van hetzelve tot een bewijſ van gemeenſchap met God geſteld wordt/ 1 Joh. 4 : 15.

19 Vrage. Gaat de H. Geest alleen uit van den Vader?

Antw. Neen; maar ook van den Zoon; daarom wordt Hij genoemd *de Geest van Christus*, Rom. 8 : 9, en *de Geest des Zoons*, Gal. 4 : 6.

Vr. Wat is de grondrede van het onderzoek/ 't geen in deze vraag geschiedt?

Antw. Het geschil tusschen de Oostersche en Westersche, of de Grieksche en Latijnsche Kerken, bij 't welke de eerste stelde/ dat de H. Geest alleen van den Vader/ de laatste dat Hij ook van den Zoon uitgaat.

Vr. Op wat fondamenten omhelst gij/ met de Hezvormde Kerk/ het laatste?

Antw. De zonden op welke ik dit doe/ zijn:

1. Dat Hij, zootwel naar den Zoon/ als naar den Vader genoemd wordt/ niet alleen de Geest van Christus; Rom. 8 : 9, maar ook de Geest des Zoons; Gal. 4 : 6, en de Geest zijnesmonds, 2 Thess. 2 : 8.

2. Dat Hij niet minde van den Zoon gezonden wordt van den Vader/ Joh. 14 : 26 en 16 : 7.

3. Dat Hij van den Zoon/ bij maniere van geblaas/ naar de wijze van zijn bestaan/ is medegebeeld/ Joh. 20 : 21.

20 Vrage. Is de Heilige Geest niet maar eene kracht of eigenschap Gods?

Antw. Neen; Hij is een dadelijk Persoon, hebbende Verstand en Wil. Hij onderzoekt alle dingen, 1 Cor. 2 : 10 en 12 : 11, Deelende een iegelijk zoo als Hij wil. Hij is ook verschenen in den Doop van Christus, Matth. 3 : 16.

Vr. Wie loochenen de Personaliteit van den H. Geest?

Antw. De Socinianen, die Hem alleen voor eene toevallige macht in God/ of voor iets middens tusschen God en het schepsel/ of wat diergelijke meer is/ houden.

Vr. Waazmede bewijst onze Auteur het tegendeel?

Antw.

Antw. Met twee rebenen :

1. Dat aan Hem Personele eigenschappen worden toegeschreven/ namelijk/ verstand, 1 Cor. 2 : 10, en wil, 1 Cor. 12 : 10.

2. Dat Hij in eene Personele gedaante verschenen is/ Matth. 3 : 16.

Vr. Hebt gij nog meer bewijs voor de Personaliteit van den H. Geest?

Antw. Ja is/ en wel :

3. Dat aan Hem Personele namen gegeven worden/ van Heere, 2 Cor. 3 : 17, Trooster, Joh. 14 : 16, Getuige, 1 Joh. 5 : 7, enz.

4. Dat aan Hem Personele tuezken worden toegelend/ als te spreken tot de gemeente/ Hand. 1 : 16, Leeraars af te zonderen, Hand. 13 : 2; met de godloozen te twisten, Gen. 6 : 3; de uitverkorenen te wederbaren, Joh. 3 : 5; te leeren, Joh. 14 : 26; te leiden, Rom. 8 : 14; te troosten, Joh. 14 : 16, 17; te verzegelen, Eph. 4 : 30, en op te wekken, Rom. 8 : 11.

5. Dat Hem Personele toebaligheden worden toegezigend/ als : te wonen in de geloovigen, 1 Cor. 3 : 16. Verzocht, wederstaan, bedroefd en gelasterd te worden, Hand. 5 : 9, 7 : 51. Eph. 4 : 30 en Matth. 12 : 31.

Vr. Maar bijaldien Hij waarlijk een Persoon zij; hoedanig een Persoon is Hij? Is Hij een enkel Persoon/ of is Hij een geslacht van Engelen?

Antw. Dat de H. Geest niet een geslacht van Engelen/ maar een enkel Persoon is/ blijkt ons daar uit :

1. Dat Hij uitdrukkelijk Een genoemd wordt/ Eph. 4 : 4.

2. Dat het getal der Hemelgetuigen maa3 drie is/ 1 Joh. 5 : 7.

3. Dat de H. Geest de Schepper der Engelen is/ Ps. 33 : 6.

21 Vraag. Is Hij ook een onderscheiden Persoon?

Antw. Ja; Hij wordt uitdrukkelijk een ander genoemd, Joh. 14 : 26, *Ik zal den Vader bidden en Hij zal u eenen anderen Trooster zenden.*

Vr. Hebt gij nog meer bewijs voor dit stuk?

Antw. Ja/ en wel blijkt ons dit:

1. Uit zijne Personele Eigenschap/ welke Hem/ en niet den Vader noch den Zoon toekomt.

2. Uit zijne zending van den Vader en van den Zoon/ welke het Personeel onderscheid vooronderstelt.

3. Uit zijne onderscheidene openbaring/ Luc. 3 : 22.

22 Vraag. Waaruit bewijst men dat de Zoon en de H. Geest zoowel God zijn als de Vader?

Antw. 1. Uit hunne Goddelijke Namen. 2. Uit hunne Goddelijke Eigenschappen. 3. Uit hunne Goddelijke werken. 4. Uit hunne Goddelijke eere.

Vr. In wat vorm ligt de kracht van het bewijs/ 't geen dit Antwoord opgeeft voor de Godheid van den Zoon en van den H. Geest?

Antw. De kracht van dit bewijs ligt in dezen vorm:

Zulk een Persoon, aan wien het Goddelijk Woord alles toekomt, 't geen alleen aan den waren God toekomt, die moet voorzeker waarachtig God zijn;

Maar het Goddelijk Woord eigent aan den Zoon en aan den H. Geest alles toe, 't geen alleen aan den waren God toekomt;

Derhalve, beide de Zoon en de H. Geest, zijn waarachtig God.

Zoo zeker ons eerste boorstel is door zichzelf en/eben zoo klaar zal de waarheid van ons tweede boorstel blijken als wij / met onzen Auteur / aanwijzen/ dat aan den Zoon en aan den H. Geest die namen, eigenschappen, werken en eere worden toegeliend/ die alleen aan den waren God eigen zijn.

23 *Vrage.* Bewijs eens dat er Goddelijke Namen gegeven worden aan den Zoon?

Antw. 1. De naam Heere of Jehovah, Jer. 23 : 9, *HEERE* onze Gerechtigheid. 2. De naam God, 1 Joh. 5 : 20, *Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven.*

Vr. Draagt de Zoon niet nog meerz Goddelijke namen in het Woord?

Antw. Ja/ behalve den Hebr. naam Jehovah, draagt Hij/ in 't O. Testament/ ook den naam Elohim, Ps. 45 : 8. El, Jes. 9 : 5. Adonai, Ps. 110 : 1. Gneljon, Ps. 89 : 28 en Jah, Ps. 68 : 5. En behalve den Griekschen naam Theos draagt Hij/ in 't N. Testament/ ook den naam Kurios, Phil. 2 : 11.

24 *Vrage.* Bewijs eens dat de naam van God gegeven wordt aan den H. Geest?

Antw. Hand. 5 : 3, 4, *Waarom heeft de satan uw harte vervuld, dat gij den H. Geest liegen zoudet, gij hebt niet den menschen, maar Gode gelogen.*

Vr. Worden er nog niet meerz Goddelijke namen aan den H. Geest gegeven in het Woord?

Antw. Ja/ behalve den Griekschen naam Theos, wordt Hem ook gegeven den Hebr. naam Jehovah, Jes.

Jes. 6 : 9, bezg. Hand. 28 : 25. Elohim, 2 Sam. 23 : 2, 3, en den Griekschen naam Kurios, 2 Cor. 3 : 17.

25 Vrage. Bewijs eens eene Goddelijke Eigenschap van den Zoon?

Antw. De Eeuwigheid, Micha 5 : 1, *Wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der Eeuwigheid.*

Vr. Wat Goddelijke Eigenschappen kent het Goddelijk Woord meer aan den Zoon toe?

Antw. De Onafhankelijkheid, Joh. 5 : 26; de Eenvoudigheid, Exod. 3 : 14; de Overalteenwoordigheid, Matth. 18 : 20; de Onveranderlijkheid, Hebr. 1 : 10-12; de Alwetendheid, Openb. 2 : 23; de Almagt, Phil. 3 : 21; de oneindige Volmaaktheid. Col. 2 : 9.

26 Vrage. Bewijs eens eene Goddelijke Eigenschap van den H. Geest?

Antw. De Overalteenwoordigheid, Ps. 139 : 7, *Waar zoude ik henegaan voor uwen Geest.*

Vr. Kent het Woord geen meer Goddelijke Eigenschappen toe aan den H. Geest?

Antw. Ja het; en wel: de Onafhankelijkheid, 1 Cor. 12 : 11; de Eenvoudigheid, Eph. 4 : 4; de Eeuwigheid, Gen. 1 : 1; de Alwetendheid, 1 Cor. 2 : 10, 11; de Almagt, Matth. 12 : 28; de Heerlijkheid, 1 Petri 4 : 14.

27 Vrage. Wat voor Goddelijke werken worhaar toegeschreven?

Antw. De Schepping en Onderhouding van alles, Ps. 33 : 6, *Door het Woord des HEEREN*

zijn de Hemelen gemaakt, en door den Geest zijnes monds al haar heir.

Vr. Geef mij eens onbezcheiben op de Goddelijke werken, welke in het Woord aan den Zoon worden toegekent?

Antw. Deze zijn:

1. De werken in de natuur; als de Schepping, Joh. 1 : 3, en de Voorzienigheid, Col. 1 : 17.
2. De werken boven de natuur; te weten de Wonderwerken, Matth. 11 : 5.

3. De werken der Genade.

A. Zoo ten aanzien van de Hezsk in 't gemeen/ het zenden van Leeraren, Eph. 4 : 11; de instelling der Sacramenten, Matth. 28 : 19 en 26 : 26—28; de uitzending van den H. Geest, Joh. 16 : 7.

B. Als ten aanzien van elk uitverkorene in het bijzondez/ de Verlossing; Eph. 1 : 7; de Roeping, Joh. 10 : 16; de Regtvaardiging, Jes. 53 : 11; de Heiligmaking, Eph. 5 : 26; de Bewaring; Joh. 10 : 28; de Heerlijkmaking, Hebr. 5 : 9.

Vr. Worden ook deze Goddelijke werken aan den H. Geest toegekent?

Antw. Ja ze/ en wel:

1. De werken der natuur: de Schepping, Gen. 1 : 2; de Voorzienigheid, Ps. 104 : 24.

2. De werken boven de natuur; of de wonderwerken, Matth. 12 : 28.

3. De werken der Genade.

A. Zoo ten aanzien van de Hezsk in 't gemeen: de Ingeving van het Woord, 2 Petri 1 : 21; de zalving van Christus, Jes. 61 : 1; de zending der Leeraren, Hand. 20 : 28 en 13 : 2.

B. Als

- B. ~~Wij~~ ten aanzien van elk uitverkorene in 't bijzonder: de werking van 't Geloof, 2 Cor. 4:13; van de Wedergeboorte, Joh. 3:5; de Regtvaardiging, 1 Cor. 6:11; de Heiligmaking, Tit. 3:5; de Verzegeling, Eph. 4:30; de Opwekking uit den dood tot Heerlijkheid, Rom. 8:11.

28 Vraag. Wat voor Goddelijke Eer komt hun toe?

Antw. In hun naam gedoopt te worden, in hen te gelooven, en hen aan te bidden, 2 Cor. 13:13, *De Genade des Heeren Jezù Christi, de Liefde Gods en de Gemeenschap des H. Geestes zij met u allen. Amen.*

Vr. Waar vindt gij die drierlei Goddelijke eerbewijzingen, in het Woord tot den Zoon gebracht?

Antw. Duidelijk zien wij het

1. In zijn naam gedoopt te worden, Matth. 28:19.
2. In Hem te gelooven, Joh. 14:1.
3. Hem aan te bidden, Hebr. 1:6.

Vr. Kent het Woord geen meer Goddelijke eerbewijzingen aan den Zoon toe?

Antw. Ja het / en wel: Hem lief te hebben, 1 Cor. 16:22; Hem te gehoorzamen, Ps. 2:11, 12; Hem te eerbiedigen, Ps. 45:12; op Hem te hopen, Rom. 15:12; en op Hem te vertrouwen, Ps. 2:12.

Vr. Bzengt het Woord de drie dingen die het Antwoord opgeeft/ ook tot den H. Geest?

Antw. Ja het: dit zien wij

1. In zijn Naam gedoopt te worden, Matth. 28:19.
2. In Hem te gelooven, Joh. 14:17.
3. Hem aan te bidden, 2 Cor. 13:13.

Vr. Ja maar is er van de aanbedding des Heiligen Geestes wel bevel of voorbeeld in het Woord?

Antw. Tegen de Socinianen en Remonstranten, die dit ontkennen/ zien wij

1. Het uitdrukkelijk bevel, Matth. 9:38, bezegel. Hand. 13:2.

2. De duidelijkste voorbeelden, Hoogl. 4:16. 2 Thess. 3:5. Openb. 1:4, 5.

Vr. Worden aan den H. Geest geen meez Goddelijke eere in het Woord toegekend?

Antw. Ja; en wel/ dat men zich Hem tot een Tempel moet heiligen, 2 Cor. 3:16. Dat men Hem moet gehoorzamen, Ps. 95:9. Dat men zich moet wachten van Hem te wederstaan, te bedroeven, smaadheid aan te doen, Hand. 7:51. Eph. 4:30. Hebr. 10:29. Dat men onvergeeflijk tegen Hem zondigen kan, Matth. 12:32.

Vr. Met dit betoog van des Zoons en des H. Geestes Godheid de Leer der II. Drieënhed hebbende afgehandeld/ zeg mij eens/ om dit Hoofdst. te besluiten/ of het gelooven van dit stuk ook van eenig belang en te z. zaligheid noodzakelijk is?

Antw. Ja zeker/ van de grootste noodzakelijkheid/ dit blijkt/ als wij aanmerken:

1. Dat aan de kennis en dienst van den waren God de zaligheid verbonden is; maar hij die God niet kent en dient als Drieëinig, kent noch dient den waren God niet/ Joh. 14:7—10 en 5:33. Dez. halve/ enz.

2. Dat de Leer der Drieënhed de grondslag is van de geheele Leer der zaligheid, waarom al het zaligmakend heil van den Drieënen God worde afgesmeekt en toegebeden/ Num. 6:23—25 en 2 Cor. 23:23.

3. Dat Gods Woord de zaligheid aan de kennis van dit Leerstuk uitdrukkelijk vastmaakt/ Joh. 17:3.

IV. HOOFDSTUK.

VAN GODS BESLUITEN.

1 *Vrage.* Zijn Gods Besluiten iets van God onderscheiden?

Antw. Neen; zij zijn de besluitende God zelf, zoo als zijn verstand en wil zich uitlaten in het bepalen der dingen buiten Hem.

Vr. In het voorgaande Hoofdst. gezien hebbende, dat er één God is niet alleen/ maar ook wat Hij is en wie Hij is; wat staat ons bezder ten aanzien van God te beschouwen?

Antw. Zijne Werken.

Vr. Hoe onderscheidt men gewoonlijk Gods Werken?

Antw. Tweezing/ te weten:

1 In Eeuwige/ die men aanmerkt als inblijvende in God/ en onderscheidt die

A. In Eeuwige inblijvende werken naar binnen, zijnde deze in God/

A. Of wezenlijke, waardoor het Goddelijk Wezen zich zelven/ en de drie Personen elkan- der onderling kennen/ beminnen/ enz.

B. Of Personeele, als daar zijn de generatie en de uitgang.

B. In eeuwige inblijvende werken naar buiten, en deze zijn de Goddelijke wilg-bepaling in zijn besluit.

2 In tijdelijke/ die men aanmerkt als overgaande/

de/ en deze zijn de Goddelijke wezken of der natuu?/ of der genade.

Vr. Van wat wezken Gods handelt onze Nuteu? in dit Hoofdstuk?

Antw. Van Gods eeuwige / inblijvende wezken naar buiten, namelijk/ van Gods Besluit.

Vr. Wat bestaat gij door Gods besluit?

Antw. Die eeuwige, vrijmagtige, onafhankelijke, wijze en onveranderlijke daad van Gods wil, door welke Hij bepaalt wat er van alle bij Hem mogelijke dingen, of zijn, of niet zijn zal.

Vr. Is er waarlijk zulk eene wilsbepaling/ dien wij Gods besluit noemen/ bij God?

Antw. Ja het; de waarheid daarvan blijkt ons:

1. Uit duidelijke getuigenissen in het Woord/ te zien Ps. 2 : 7. Jes. 14 : 26, 27. Zeph. 2 : 2. Hand. 4 : 28. Eph. 1 : 11, enz.

2. Uit de reden/ en wel:

A. Aan de eene zijde, uit deze en die van Gods volmaaktheden. Immers:

- a. Gods Onafhankelijkheid leert mij/ dat al wat buiten God bestaat/ van God afhangt/ en derhalve alleen is/ omdat God het wil.
- b. Gods Voorwetenschap leert mij dat Hij/ omtrent alles wat is of zijn zal/ bepalinge gemaakt heeft/ naardien Hij de dingen niet wil omdat Hij ze weet/ neen! maar Hij weet die omdat Hij ze wil.
- c. Gods Almagt leert mij/ dat God oneindig meer doen kan dan Hij doet; derhalve/ dat Hij/ door de bepaling van zijn wil/ heeft vastgesteld wat al/ of wat Hij niet doen zal.

B. Aan de andere zijde, uit de beschouwing/ zoo van het toekomstig zijn als van het bade-

lijk aanzijn van sommige bez mogelijke dingen.
Immerz

- A. Dat niet alle dingen die bij God mogelijk zijn/ maar alleen sommige een toekomstig zijn hebben/ is uit Gods voorkennis en de Bijbel-voorzeggingen zeker; maar dit leert mij/ dat het toekomstig zijn van sommige/ en niet van alle mogelijke dingen door Gods besluitenden wil moet bepaald zijn/ naardien nietz/ noch door zich zelven/ noch door een los gebal toekomstig worden kan.
- B. Dat die dingen/ die babelijk aanwezig zijn/ in de hoogste volkomenheid van orde en schikking zijn daargesteld/ is bij elk opmerkende kennelijk; maar dit leert mij dat Hij/ die de Doortzenger van alles is/ naar de Hoogstwijze bepaling van zijn wil/ in die doortzenging van alles/ gewezikt heeft.

Vr. Dus zie ik de waarheid van Gods besluit bevestigd; maar waarom wordt dat Gods besluit genoemd?

Antw. Gelijk Gods eeuwige wilsbepaling genoemd wordt zijne gedachte, om dezelfs verborgenheid, Jes. 14 : 24; zijn wil, om dezelfs vrijheid, Eph. 1 : 9; zijn voorneemen, om dezelfs eeuwigheid, Rom. 9 : 11; zijn bescheiden, om dezelfs vrijmagt, Job 23 : 14; zijn raad, om dezelfs wijsheid, Jes. 46 : 10. Alzoo wordt het zijn besluit genoemd/ om dezelfs vastigheid en onveranderlijkheid, Jes. 14 : 26, 27.

Vr. Maar is het noodig te onderzoeken/ zoo als onze Auteurs doet/ of die besluiten ook van God onderscheiden zijn?

Antw. Ja het; want de Socinianen, en die hun

volgen willen / dat God's besluiten bloote toebal-
ligheden zijn in het Goddelijke Wezen ; 't welk de
Hezvormde Kerk met zoo veel te meerder ernst te-
genspreekt / als zij weet / dat het oogmerk van Pa-
rtij is / daardoor de Leer / zoo van God's Eenvoudig-
heid , als van God's eeuwige , onafhankelijke en on-
veranderlijke bepaling aangaande den eeuwigen staat
van redelijke wezens / tegen te spreken en omver
te werpen.

Vr. Na maar / heeft de Hezvormde Kerk grond /
om te stellen / dat God's besluiten geen toeballighe-
den in God / maar den besluitenden God zelve zijn ?

Antw. Ja zij / en deze zijn :

1. God's zuivere Eenvoudigheid , te voren betoogd ;
want deze sluit alle samenstelling / ook die / wel-
ke uit onderwerp en toeballen bestaat / van God
uit.

2. God's oneindige Volmaaktheid ; want daarmede
zijn alle toebaligheden (omdat ze een zekere on-
volmaaktheid insluiten) onbestaanbaar.

3. God's Onveranderlijkheid ; want alle toebalig-
heden zijn de wortels van verandering.

Vr. Moet men echter hierbij niet eene zekere
bepaling in het oog houden ?

Antw. Ja / en wel die / welke onze Auteur in
het Antwoord opgeeft / als hij zegt : Zoo als zijn ver-
stand en wil zich uitlaten tot het bepalen der dingen
buiten Hem ; want toch / ofschoon God's besluit
de besluitende God zelve is / zoo kunnen en mogen
wij in onze onderwerpelijke rede echte God's besluit /
zoo ten aanzien van hare voorwerpen / als ten aan-
zien van de maniere van besluiten / van den beslu-
tenden God onderscheiden / naardien deszelfs voor-
werpen menigvuldig / en deszelfs bepalingen rede-
lijk vrywillig zijn.

Vr. Dit zij genoeg van de eerste Vraag en Antw.

laat ons voortgaan tot de volgende; Wat zaken komen ons daar in booz?

Antw. Deze twee:

1. Handelt onze Auteur van de Eigenschappen van Gods besluit/ die hij tot deze vier brengt/te weten:

A. Deggzelsg Eeuwigheid, br. 2.

B. Deggzelsg Vrijheid, br. 3.

C. Deggzelsg Wijsheid, bz. 4.

D. Deggzelsg Onveranderlijkheid, bz. 5.

2. Van spreek hij van de boozwezen van dat besluit, br. 6, 7.

2 Vrage. Wanneer heeft God zijne Besluiten genomen?

Antw. Van Eeuwigheid, Hand. 15 : 18, Gode zijn alle zijne werken van eeuwigheid bekend.

Vr. Wat verstaat gij booz de Eeuwigheid van Gods Besluit?

Antw. Die hoedanigheid van hetzelfde, waardoor het ten aanzien van God, niet minder dan God zelve, zonder eenig begin, vervolg van tijd, of einde is; terwijl het ten aanzien der beslotene dingen, voor het eerste aanzien van eenig eindig wezen genomen, en alzoo van voren volstrekt eeuwig is.

Vr. Daaruit kunt gij mij deze eeuwigheid van Gods besluit bewijzen?

Antw. Deze bewijs is:

1. Mit het duideljk getuigenis van Gods Woord; men zie I Cor. 2 : 7, Eph. 1 : 4, 2 Tim. 19, &c.

2. Mit Rede/ genomen:

A. Van Gods wezenlijke Eeuwigheid, welke de eeuwigheid van Gods besluit bevestigt/ omdat Gods besluit de besluttende God zelve is.

B. Van Gods eeuwige voorkennis, welke op

zijn besluit rust/ en dezhalve de eeuwigheid van het besluit leert.

- C. Van Gods Onveranderlijkheid, welke niet toelaat dat God van een niet besluiten tot een al besluiten zou overgaan/ vermits dat eene verandering in God stellen zou.

3 Vrage. Zijn de Besluiten dan wel vrije besluiten?

Antw. Ja; Matth. 11:26, *Ja Vader, want alzoo is geweest het welbehagen voor U.*

Vr. Wat verstaat gij door de vrijheid van Gods besluit?

Antw. Die hoedanigheid van hetzelfde, waardoor God, noch door eenige natuurlijke onbewuste drift, noch door eenige van buiten aankomende oorzaak tot het besluit aangezet, of in hetzelfde bepaald zijnde, naar den aard van zijn oneindig volmaakt Geestelijk Wzen, omtrent alles bepalingen gemaakt heeft, met een redelijk welgevallen.

Vr. Kunt gij zulk eene vrijheid van Gods besluit ook bewijzen?

Antw. Ja/ deze vrijheid blijkt ons:

1. Uit Gods Woord, als het aan Gods besluit den naam geeft van Gods welbehagen, Jes. 46:10. Matth. 11:26, van Gods wil, naar zijn welbehagen, Eph. 1:9; van den raad zijnes willens, Eph. 1:11. Ja God/ in het nemen van zijn besluit/ vergelijkt hij een pottenbakker, die met zijn leem handelt naar zijn wil, Rom. 9:20, 21.

2. Uit het redenlicht: immerz dat leert/ dat God/ omdat Hij een Geest is/ niet anders dan rebelijk vrijwillig werken kan; omdat Hij oneindig volmaakt is/ aan geen bjang van uitwendige oorzaken kan onderworpen zijn; en omdat Hij on-

afhankelijk is/ in zijne wilsbepalingen van niemand afhankelijk kan begrepen worden.

4 *vraag.* Zijn het ook wijze Besluiten?

Antw. Ja; Rom. 11:33, *ó Diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennisse Gods! hoe ondoorzoekelijk zijn zijne oordeelen en onnaspeurlijk zijne wegen.*

Vr. Wat verstaat gij door de wijsheid van Gods Besluit?

Antw. Die hoedanigheid van Gods Besluit, waardoor Hij, in het ontwerp zijner werking, de beste middelen bepaald heeft tot het beste einde.

Vr. Waaruit bevestigt gij deze wijsheid van Gods besluit?

Antw. Die bevestigt ik:

1. Mit Gods Woord, 't geen daarvan getuigt/ Pred. 3:11. Jes. 40:33. Rom. 11:33, 34. Eph. 1:11.

2. Mit rebenen, genomen: zoo van Gods wijsheid/ welke in God niet anderz als van de allezwijsste werking toelaat; als van de uitvoering der besluiten/ welke van Gods wijze wilsbepaling de zichtbaarste bewijzen geeft/ Ps. 104:24.

5 *Vraag.* Zijn zijne Besluiten ook veranderlijk?

Antw. Neen; onveranderlijk, Jes. 46:10, *Mijn Raad zal bestaan en Ik zal al mijn welbehagen doen.*

Vr. Wat verstaat gij door de onveranderlijkheid van Gods Besluit?

Antw. Die hoedanigheid van Gods besluit, waardoor God omtrent alle mogelijke dingen, van eeuwigheid

heid tot eeuwigheid hetzelfde wil; en ingevolge van dien eeuwigen wil, dadelijk daarstelt datgene, dat Hij tot een dadelijk Zijn bepaald heeft.

Vr. Hebt gij ook bewijs voor deze onveranderlijkheid van God's Besluit?

Antw. Ja ik; en wel:

1. In Gods Woord, 't geen dit leert/ Ps. 33:11. Jes. 14:24. 46:10. Hebr. 6:17 en elders.

2. In de reden, welke dit bevestigt uit de aanmezing:

A. Van God's wezenlijke Onveranderlijkheid, welke geene bezanding in zijn besluitenden wil toelaat/ omdat die wil de besluitende God zelve is.

B. Van God's Wijsheid, welke/ omdat die het beste einde kent nevens de beste middelen tot dat einde/ ook gewis van eeuwigheid tot eeuwigheid/ en dus onbezandelijk/ zoo het een als het ander wil.

C. Van God's Almagt, welke in de uitvoering van zijn besluit niet kan bezindend/ en daarom tot geene bezanding in hetzelfde kan genoodzaakt worden.

6 Vrage. Waarover gaan Gods Besluiten al?

Antw. Over alle dingen, Eph. 1:11, *Die alle dingen werkt naar den raad zijnes willens.*

Vr. Kunt gij de waarheid van dit Antw./ dat namelijk God's besluit over alles gaat/ nog nader bevestigen?

Antw. De waarheid daarvan blijkt ons nader:

1. Mit Gods Woord, 't geen daarvan meermalen getuigenis geeft/ te zien/ -Klaagl. 3:37, 38. Ps. 115:3. Rom. 11:36, enz.

2. Mit redenen, genomen/ zoo van de algemeenheid

heid der Goddelijke voortmetenschap/ welke/ omdat die op Gods besluit steunt/ niet uitgestrekte van het besluit zelve zijn kan; als van de afhankelijkheid alle dingen van God/ welke/ zonder de algemeenheid van Gods besluit vast te stellen/ niet kan begrepen noch bevestigd worden.

Vr. Wel gaat van Gods Besluit ook over der menschen geboorte/ lotgevallen/ tijdelijk en eeuwig uiteinde?

Antw. Ja het; althans Gods Woord leert dit alles onderscheidenlijk/ dus zien wij het ten aanzien

1. Van 's menschen ontvangenis en geboorte, Ps. 139 : 14—16.

2. Van zijn leven en lotgevallen, Hand. 17 : 26. Job 23 : 14. Gen. 24 : 44.

3. Van zijn dood, Job 14 : 5.

4. Van zijn eeuwig uiteinde, 1 Thess. 5 : 6.

Vr. Zou ook de tijd en wijze van 's menschen dood in Gods besluit bepaald zijn?

Antw. Ja zeker; immers Gods Woord leert ons:

1. Dat de magt over dood en leven in Gods hand is/ Deut. 32 : 39.

2. Dat God meermalen den dood van bijzondere personen heeft voer voorzeggen/ Gen. 6 : 3. Deut. 31 : 14. 2 Sam. 12 : 14.

3. Dat God in de gebeurlijkste sterfgevallen het bestuur gehad heeft/ Exod. 21 : 13, bezg. Deut. 19 : 4, 5. 1 Kon. 22 : 14-20, 34. Jes. 65 : 12. Hand. 12 : 23, enz.

4. Dat de heiligen dit met eerbiediging erkend hebben/ Ps. 30 : 6; 39 : 5, 6; 90 : 3, enz.

Vr. Ja maar/ wanneer gij dus alles aan Gods besluit ten voorwezen stelt/ hoe maakt gij het van met de zonden?

Antw. Ook deze stel ik/ dat tot de voorwezpen van Gods besluit behooren; en dat:

1. Omdat Gods Woord dit uitdrukkelijk leert/
Gen. 50:20, Hand. 4:27, 28.

2. Omdat / zondez dit / de mensch in zijn zondige daden van God onafhankelijk gesteld wordt.

3. Omdat zeer vele der beslotene dingen / Gods besluit omtrent de zonden vooronderstellen.

Vr. Is God dan / door dat besluit / geen oorzaak van de zonden ?

Antw. Neen Hij ; want Gods besluit legt geen noodzakelijkheid van dwang tot zondigen op den mensch ; dit blijkt / naardien niemand zondigt omdat God het besloten heeft ; neen / maar alle en elk die zondigt / doet zulks vrijwillig.

7 Vrage. Zijn er ook Besluiten onder een voorwaarde die afhangt van des menschen vrijen-wil ?

Antw. Neen ; maar wel onder een voorwaarde die God mede besloten heeft, en die Hij zelf zekerlijk werkt.

Vr. Dermits het in de Leer van Gods besluit bijzonder op dit stuk aankomt / hoe zoudt gij het neen van onzen Auteur / tegen Pelagius, de Socinianen, Remonstranten en anderen kunnen bevestigen ?

Antw. Dat neen van onzen Auteur / door 't welk hij alle / van des menschen vrijen wil afhangend / voortwaardelijk besluit / in God ontkent / bevestig ik

1. Mit den aard en natuur van Gods besluit ; immers / Gods besluit / hebben wij gezien / is een enkelvoudige daad van Gods wil / ja de besluitende God zelve ; maar een besluit / 't geen van voorwaarde afhangt / moet bepaald worden naar den wil van het schepsel / dat de voorwaarde volboen moet ; een besluit dat ten deele volstrekt / ten deele voortwaardelijk is / kan niet eenvoudig zijn ; en een besluit dat op onzekere conditiën rust / kan de beslui-

tende God zelve niet zijn / omdat van God's aanwezigzen ook zelve conditioneel gemaakt wordt.

2. Mit de eigenschappen van God's besluit; want toch zulk een besluit 't geen eeuwig is / kan op geen voorwaarde steunen die in bez tyd zijn; zulk een besluit dat bij is / kan niet bepaald worden door het onverschillig welgeballen van een ander; zulk een besluit dat volmaakt wijs is / kan de middelen tot het bedoelde einde in geen onzekere voorwaarde stellen; ja zulk een besluit dat onbezandelijk is / kan geen veranderlijke conditiën tot zijn fondament hebben.

3. Mit de gevolgen van God's besluit; wij weten dat God / uithoofde van zijn besluit / alle dingen van te voren weet / en dat al wat geschiedt een uitvoering zij van het eeuwig besluit; maa' bijaldien er voorwaardelijke besluiten zijn / moet God's voorwetenschap verballen / en zijne wil's-bepalingen op de volbragte voorwaarde volgen / 't welk beide Gode onbetamelijk is.

Vr. Dus zie ik de Leer der voorwaardelijke besluiten omver geworpen; maar waarom doet onze Auteur in zijn Antw. er bij: Maar wel onder een conditie, die Hij mede besloten heeft en die Hij zelf zekerlijk werkt?

Antw. Om daardoor / met eenen slag / alle bewijzen van partijen / voor de voorwaardelijke besluiten bijgebzagt / hun kracht te benemen; want die alle zijn ontleend uit zulke plaatsen / welke een verband stellen tusschen de uitkomst van eene zaak / en eene zeker gestelde voorwaarde; van die allen moeten ook verballen / door de aanmerking dat God / in zijn besluit / middelen en einde wijselijk heeft zamengeboegd / en eben daarom de gestelde voorwaarde / niet minder van de uitkomst / van zijn eeuwigen wil afhangt.

VAN DE PRÆDESTINATIE.

1 *Vrage.* Heeft God ook besloten wie er zalig zal worden en wie niet?

Antw. Ja Hij.

Vr. Zoudt gij de waarheid van dit stuk kunnen bevestigen?

Antw. De waarheid daarvan blijkt ons:

1. Mit Gods Woord; men zie er van Rom. 9: 21—23, 1 Thess. 5:9.

2 Mit redenen, genomen:

A. Van de algemeenheid van Gods besluit; want toch / zoo Gods besluit over alles gaat / kan ook dit stuk er niet van onttrokken worden.

B. Van het gewigt der zake; want toch / zoo er / zonder Gods wil, geen hair van het hoofd, noch geen musken op de aarde valt; hoe zoude van / zonder de bepaling van dien zelven wil / zoo vele rebelijke wezens / eeuwig zalig of rampzalig kunnen worden.

Vr. Maar zijn het alleen de menschen / die voorwerpen zijn van dit bijzonder besluit Gods?

Antw. Neen; ook de Engelen / te zien 1 Tim. 5: 21 en Matth. 25: 41; hoewel onze Auteur alleen van Gods besluit omtrent den eeuwigen staat der menschen handelt / omdat dit voor ons / als een voorwerp van wetenschap / van het grootste belang is.

2 *Vrage.* Hoe noemt men dat Besluit?

Antw. Prædestinatie, of Voorverordining,

Rom. 8 : 30, *Die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen.*

Vr. **Wat** beteekent het woord Prædestinatie of voorverordining?

Antw. Daar de klank van ons buitſch woord/ beteekent het/ aangaande een zaak/ voor dat bezelve aanwezig iſ/ door een rebelijk-brijwillige bepaling te ordineren; dat iſ met orde vaſt te ſtellen niet alleen dat, maar ook hoe, en door wat midelen men die zaak zal uitboeren.

Vr. **Wordt** dit met grond van het Goddelijk beſluit/ rakende deſ menschen eeuwigen ſtaat/ gebruikt?

Antw. Ja het; want Gods Woord gebruikt het ten aanzien van Gods beſluit in 't algemeen/ Hand. 17 : 26, en van 't beſluit der verkiezing in 't bijzonder/ Rom. 8 : 30. Certwijl het een niet min ſpazchtig woord ten aanzien van het beſluit der verwerping bezigt/ Hand. 4 : 28.

Vr. **Geef** mij eens een beſchrybing van de Godlijke Prædestinatie?

Antw. Die beſchryff ik te zijn: Het Goddelijk beſluit, aangemerkt als vaſtelijk bepalende, wat er van het eeuwig geluk of ongeluk der menschen en van de middelen daartoe dienende, worden zoude. [Zie Buurt § 747.]

3 *Vrage.* Hoeveel deelen of daden Gods moet men daarin onderscheiden?

Antw. Twee: de Verkiezing en Verwerping, 1 Thess. 5 : 9, *Hij heeft ons niet geſteld tot toorn maar tot verkrijging der zaligheid.*

Vr. **Wat** verſtaat gij door de Verkiezing?

Antw. Het Goddelijk beſluit der voorverordining, voor zoo ver daarin iſ vaſtgeſteld, wie der menschen eeu-

eeuwig gelukkig zullen zijn, nevens de middelen daar toe dienende, [Zie *Buurt* § 747.]

Vr. **Het** gij bewijs voor de waarheid dezer bezkeizing?

Antw. Ja ik; Gods Woord getuigt daar van/ Rom. 8 : 28, 29, 30; 9 : 11. Eph. 1 : 4. 1 Petri 1 : 2; enz.

Vr. **En** wat bestaat gij door de Verwerping?

Antw. Het Goddelijk besluit der voorverordining, voor zoo verre daarin is vastgesteld, wie der menschen door hunne eigene schuld voor eeuwig ongelukkig zullen zijn. [Zie wederom *Buurt* *ibid.*]

Vr. **Kunt** gij ook daarvan de waarheid bewijzen?

Antw. Ja ik/ ook daarvan getuigt Gods Woord Jes. 41 : 9. Rom. 9 : 22. 1 Thess. 5 : 9. Openb. 13 : 8, enz.

Vr. **Op** wat wijs behandelt onze Auteur dit stuk in het volgende van dit Hoofdstuk?

Antw. **Op** deze wijs/ dat hij zich alleen bepaalt tot de daad der verkiezing/ en daarvan aanwijst derzelver eeuwigheid, br. 4. Bijzonderheid, br. 5, 6. Vrijmagt, br. 7, 8, 9, en Onveranderlijkheid, br. 10; 11, 12; bij elk van welke stukken wij het noodzakelijke/ ten aanzien van Gods verweppende daad/ ook zullen opmerken.

4 *Vrage*. Wanneer is de Verkiezing geschied?

Antw. Van Eeuwigheid, Eph. 1 : 4, *Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem voor de grondlegging der wereld.*

Vr. **Wie** zijn het die de verkiezing in bez tijt stellen?

Antw. De Socinianen en Remonstranten, die de Goddelijke bezkeizing naar het geloof en de volharding in hetzelfde doen volgen.

Vr. **Wat bewijs hebt gij tegen deze/ tez staving van de waarheid dez eeuwige bezkiezing?**

Antw. **Behalve het bewijs voor de eeuwigheid van Gods besluiten in 't algemeen/ zoo kan de eeuwigheid dez bezkiezing in 't bijzonder blijken uit Matth. 25:34. Rom. 8:28. Eph. 1:4. 2 Tim. 1:9.**

Vr. **Is ook de bezwerping van eeuwigheid?**

Antw. **Ja zeker/ dit blijkt niet alleen uit de eeuwigheid der bezkiezing/ maar ook uit duidelijke plaatsen in Gods Woord/ te zien Rom. 9:13, 22. 1 Petri 2:8. Jud. vs. 4. Spreuk. 16:4.**

5. *Vrage.* **Is zij algemeen? Zijn alle menschen verkoren?**

Antw. **Neen! het minste getal, Matth. 20:16, Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.**

Vr. **Wie zijn het die eene algemeene bezkiezing stellen?**

Antw. **Behalve de Pelagianen, zoo als uit het voorgezegde reeds gebleken is/ spreken ook daarvan sommige latere Lutheranen, als zij/ onbezcheiden makende tusschen eene oneigenlijke en eigenlijke/ eene voorgaande en volgende bezkiezing/ willen dat de eerste algemeen/ de laatste bijzonder is.**

Vr. **Wat hebt gij daar tegen?**

Antw. **Daar heb ik tegen:**

1. **Het uitzonderlijk getuigenis van Gods Woord/ 't welk de bezkiezing tot sommigen bepaalt/ Joh. 15:19; 17:6. Rom. 8:28, 29; 30.**

2. **Den aard en natuur der bezkiezing/ welke geene bezkiezing is/ bijaldien zij algemeen is; naardien dezelve noodwendig een niet bezkiezen of bezwerpen van sommigen insluit. Zie Deut. 7:6—8.**

3. **De uitkomst der zaken/ wijl niet allen/ maar alleen sommigen zalig worden.**

Vr. Maar is het ook waar/ zoo als onze Auteur zegt/ dat het minste getal uitverkoren is?

Antw. Ja her; dat leert ons/ nebens het getuigenis van Gods Woord/ Matth. 20: 16; 22: 14, ook de uitkomst en de onbezbinding/ naar Matth. 7: 14.

6 Vrage. Gaat zij ook over zekere met name bij God bekende Personen?

Antw. Ja; Rom. 9: 13, *Jacob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat.*

Vr. Met wie hebben wij ook daaroer geschil?

Antw. Met alle voorheen genoemde Pelagianen en Pelagiaanschgezinden, welke wel eene verkiezing van hoedanigheden/ maar niet van Personen erkennen.

Vr. Wat fondament hebt gij om de Leer der Hezozemde Kerk te staven?

Antw. De Leer van eene Personele verkiezing staaf ik:

1. Met het Goddelijk Woord. Immerz dat leert mij:

A. Dat niet hoedanigheden/ maar personen uitverkoren zijn/ Joh. 13: 18. Hand. 18: 10. Eph. 1: 4. 2 Tim. 2: 19.

B. Dat Gods verkiezende daad eene inschrijving van de namen der uitverkorenen in het boek des lebens is/ Dan. 12: 1. Openb. 21: 27.

2. Met redenen, genomen van de ongerijmdheden welke in de Leer van partjen liggen; want toch/ staande die Leer:

A. Is God onzeker wat er van de zaligheid of rampzaligheid der menschen worden zal.

B. Dan is het mogelijk dat niemand zalig worde/ en alzoo God in zijn oogmerk teleur gesteld worde.

C. Dan is er bij God geene verkiezing voor dat iemand sterft/ en dus is God in deze afhankelijk van den mensch.

Vr. Maar gaat ook Gods besluit bez verwerping over zekere bepaalde personen?

Antw. Ja het; dat blijkt:

1. Mit duidelijke plaatsen in Gods Woord/ men zie Hand. 1:25. Rom. 9:17. 1 Petri 2:8. Jud. vs. 4. Openb. 13:8.

2. Mit rebenen/ genomen van de onafhankelijkheid/ eeuwigheid/ algemeenheid en onbezandelijkheid/ zoo van Gods besluit in 't gemeen/ als van de personele verkiezing in 't bijzonder; bezmits deze/ zonder het personele besluit der verwerping/ beide verballen moeten.

7 Vrage. Wat is de reden waarom God den eenen verkoren heeft en den anderen niet?

Antw. Alleen Gods vrij en Souverein welbehagen, Rom. 9:18, *Hij ontfermt zich diens Hij wil en Hij verhardt dien Hij wil.*

Vr. Wat wil onze Auteur daarmee/ dat Hij de reden bez verkiezing alleen stelt in Gods vrij en souverein welbehagen?

Antw. Daarmee wil hij aanwijzen dat God/ noch door eenige in-/ noch door eenige uitwendige beweegredenen gedzongen is tot het verkiezen van die/ of verwerpen van deze/ maar dat Hij in dat besluit/ als een vrymagtig Heer/ naar zijn welgeballen omtrent den mensch beschikking gemaakt heeft.

Vr. Hebt gij voor dit stuk ook genoegzaam bewijs?

Antw. Ja ik/ de waarheid daarvan blijkt:

1. Mit Gods Woord, 't welk deze daad enkel van Gods wil afhaalt/ Matth. 11:25, 26, en zijne vrymagt

magt in bezelbe onse aantoght/ Rom. 9:15, 18, 20, 21, 22, 23.

2. Mit den aard van Gods besluit; immerse dat is een vrijmagtige bepaling van Gods onafhankelijke wil; maaz dat kan het niet zijn/ bñaldien eenige dzang/ 't zij in-/ 't zij uitwendig/ God tot dit besluit bewogen heeft.

Vr. Wel is van Christus niet de bewegende of verdienende oorzaak der verkiezing?

Antw. Neen; Christus is wel de verdienende oorzaak van de zaligheid der uitverkorenen/ maar niet van hunne verkiezing; dit blijkt:

1. Omdat Christus zelf een voorwerp van de verkiezing is/ Jes. 42:1; 1 Petri 1:20.

2. Omdat / in de orde der verkiezing Christus en zijne verdienste / niet in de eerste / maar in de tweede plaats gesteld wordt / Rom. 8:29, 30, en 2 Tim. 1:9.

Vr. Maar zijn 'ebentwel de zonden der verwoepelingen geen oorzaak van hunne verworping?

Antw. De zonden zijn wel de oorzaak van hunne verdoemenis/ maar niet van hunne verworping; dat blijkt

1. Omdat van de verworping algemeen moest zijn/ naardien de zonden algemeen zijn/ Eph. 2:3.

2. Omdat Gods Woord de verworping alleen van Gods vrijmagt afleidt/ Rom. 9:22, 23.

8 Vrage. Is het dan niet om een voorgezien geloof of goede werken?

Antw. Neen; *Het is niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods,* Rom. 9:16.

Vr. Wie zijn het / die eene verkiezing uit een voorgezien geloof en goede werken leeren?

Antw.

Antw. Genoegzaam allen/ die buiten de Hezbozm-
de kerck eene zekere verkiezing erkennen/ 't zij dat
zij die aanmerken als verdiensten/ 't zij als voorber-
eigchten van en in Gods verkiezende daad.

Vr. Waaruit bewijst gij het tegendeel?

Antw. Dat geen voorgezien geloof of goede wer-
ken in de verkiezing bij God in aanmerking ge-
komen zijn/ blijkt ons:

1. Mit de bepaling van Gods verkiezende daad
tot zijn welbehagen/ Luc. 12 : 32, 2 Tim. 1 : 9.

2. Mit de volstreekte uitsluiting van alle voorge-
zien goed/ uit de verkiezing/ Rom. 9 : 11—13.

3. Mit de afleiding van het geloof en de goede
werken uit de verkiezing/ als vzychten welke daaz-
uit voortbloeyen/ Hand. 13 : 48.

Vr. Ja maar/ zou eventwel de verwerping niet
geschied zijn om een voorgezien ongelooft en onge-
hoorzaamheid?

Antw. Ook dat niet; want

1. Gods Woord merkt de verwerping niet min-
der dan de verkiezing/ aan/ als eene daad van Gods
vrijmagt/ Rom. 9 : 22, 23.

2. Het ongelooft en de ongehoorzaamheid komen
in Gods Woord voor/ als gevolgen van de verwer-
ping/ Joh. 10 : 26 en 1 Petri 2 : 8.

9 Vrage. Is daar geen hardigheid en onregt-
vaardigheid in?

Antw. Neen; want God had regtvaardiglijk alle
mensen kunnen laten verloren gaan.

Vr. Op wat wijs moet ik dat begriypen/ als onze
Auteur zegt: Dat God regtvaardig alle mensen had
kunnen laten verloren gaan?

Antw. Dat kunnen wij tweezins begriypen/ te
weten:

1. Of ten aanzien van Gods besluttende daad/ waa2door Hij deze bezkieft tot zaligheid/ en die bezweept ter verdoemenis; want toch zoo vrijmagtig God/ in en door die daad/ besloten heeft het gansche menschdom in de zonden te laten vallen/ en daa2door bloekschuldig te doen worden/ eben zoo vrijmagtig had Hij ook kunnen besluiten/ alle menschen in hunnen val te laten liggen en om hunne zonden te doen verloren gaan.

2. Of ten aanzien van de uitboering van Gods besluit der Verwerping; want toch gelijk Hij alle bezworpelingen/ om hunner zonden wil/ bodelijk eeuwig doet verloren gaan/ alzoo kon Hij ook rechtvaardig met alle menschen gehandeld hebben/ wijl zij allen gezondigd hadden/ en Hij niemand verdoemt omdat hij verworpen is/ maar alleen omdat hij gezondigd heeft.

Vr. Maar is dat antwoord/ op deze wijs begrepen/ genoegzaam om God in dit besluit te rechtvaardigen en alzoo de bedenking/ die de vraag opgeeft/ weg te nemen?

Antw. Ja zeker; want toch/ wat hardigheid of onrechtmatigheid is daarin/ dat God omtrent sommigen van eeuwigheid zulke bepalingen maakt/ als Hij/ naar zijne hooge vrijmagt/ omtrent allen konde doen? Wat hardigheid of onrechtmatigheid is daarin/ dat God/ naar zijne eeuwigte bepaling/ sommigen/ om hunner zonden wil/ tot zulk eene straffe bezwijft/ als allen doo2 hunne zonden verdiend hebben?

10 Vrage. Is de verkiezing veranderlijk?

Antw. Neen; onveranderlijk, Rom. 9:11, *Opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve.*

Vr. Wat verstaat gij door de onbezandelijkheid der verkiezing?

Antw. Niet anders dan de onveranderlijkheid van Gods besluit, voor zoo ver daarin bepaald is, wie tot heerlijkheid der Goddelijke ontferming, zeker en onfeilbaar zullen zalig worden.

Vr. Hoe zoudt gij de waarheid van dit stuk/ tegen al de bestrijders van de leer der Prædestinatie; kunnen bewijzen?

Antw. Deze waarheid bewijst ik/

1. Mit de onberandelijkheid van Gods besluit in 't gemeen; want datgene dat van Gods besluit in 't algemeen waar is/ moet ook van hetzelfde in dit bijzonder opzigt waar zijn.

2. Mit duidelijke getuigenissen in Gods Woord/ Rom. 9 : 11. 2 Tim. 1 : 19. Hebr. 6 : 17.

3. Mit de onmogelijkheid der verleiding van de uitverkorenen/ Matth. 24 : 24.

4. Mit het onafscheidelijk verband dat er is tuschen de verkiezing en de zaligheid/ Rom. 8 : 29, 30.

Vr. Wat volgt uit de onbezandelijkheid der verkiezing?

Antw. Dat zij/ die naar het voornemen der verkiezing geroepen worden/ van hunne verkiezing tot zaligheid verzekerd kunnen zijn; waarvan de waarheid blijkt/

1. Mit de bemaning van Petrus/ om naar de verzekering daarvan te staan/ 2 Petri 1 : 10.

2. Mit de voorbeelden dergenen/ die daarvan verzekering gehad hebben/ Eph. 1 : 3, 4. 1 Thess. 1 : 4.

Vr. Maar is ook de bezwerping onberandelijk?

Antw. Ja/ dat blijkt:

1. Mit de onberandelijkheid der verkiezing/ vermits die/ met bezwerping/ maar eene enkelvoudige daad in God is.

2. Mit de waarheid der bezwerping/ te voren be-

wezen; want zoo bezelbe niet onberanderlijk is/ moet ook hare waarheid geheel verballen.

11 *Vrage.* Vloeit daar niet uit, dat het dan evenveel is hoe men leeft?

Antw. Neen; want God heeft de middelen tot dat einde meteen besloten.

Vr. Wat behelst het voorstel van deze vraag?

Antw. Eene bedenking van het bleeſch/ door de bestzjberg van de leer bez Prædestinatie tegen derzelver onberanderlijkheid bijzonder ingebracht; zij zeggen: zoo God onberanderlijk besloten heeft/ dat ik zal zalig worden, zoo zal ik zeker zalig worden, al leef ik nog zoo goddeloos; zoo God integendeel besloten heeft dat ik zal verloren gaan, zoo zal ik zeker verloren gaan, al leef ik nog zoo heilig; derhalve/ zoo deze leer doorgaat/ is het boozeker evenveel hoe ik leef.

Vr. Wat oorbeelt gij van deze bedenking?

Antw. Dat ze ten volle door onzen Auteur in het antwoord wordt weggenomen; want zoo het zeker is/ dat God in zijn besluit bepaald heeft/ diegenen die Hij uitkooft ten leven/ door middel van geloof en heiligheid zalig te maken/ zoo volgt/ dat dan ook die uitverkorenen/ om zalig te worden/ geloovig en heilig leven moeten; maar het eerste is waarachtig/ zoo dan ook het laatste.

Vr. Bewijs eens dat God/ in zijn besluit/ geloof en heiligheid verordineerd heeft/ als middelen tot verkrijging van de zaligheid?

Antw. De waarheid daarvan blijkt ons:

1. Uit het verband in 't welke geloof en heiligheid met de zaligheid staat/ Marc. 16 : 16 en Hebr. 12 : 14.

2. Uit het einde der verkiezing/ 't welke niet min-

der tot geloof en heiligheid / dan tot zaligheid is /
Hand. 13 : 48. Eph. 1 : 4.

*3. Mit het bewijs / 't geen Gods Woord / van de
waarheid der verkiezing tot zaligheid / in het ge-
loof en heiligheid stelt / 1 Thess. 1 : 4. 2 Thess. 2 : 23.

12 Vrage. Zoo eens een uitverkorene weigerde
die middelen te gebruiken, wat dan ?

Antw. God geeft die daar hart en lust toe om
te willen.

Vr. Op wat fondament rust de bedenking / welke
onze Auteur in het voorsfel van de vraag opgeeft ?

Antw. Op geene andere / dan op de valsche leer
van 's menschen onbezschillig vryen wil / door welke
geloof en heiligheid geheel afhankelijk gesteld wordt
van den mensch / en daaruit afgeleid dat Gods be-
sluit de bepaling van 's menschen vryen wil vol-
gen moet.

Vr. Wat dunkt u van het antwoord / 't geen
onze Auteur geeft op die bedenking ?

Antw. Dat het de kracht der opgegevene beden-
king geheel en al ontzenuwt / naardien het vast-
stelt / dat geloof en heiligheid / in den mensch / af-
hangen / niet van 's menschen vryen wil / maar van
Gods krachtbadijge genade / welke de uitverkorenen
tot zaligheid / bodelijk tot geloof en heiligheid be-
wezende / gewillig maakt / om door daden van ge-
loof en heiligheid hunne zaligheid uit te werken /
Phil. 2 : 12, 13.

Vr. Tot dus verre de Leere der Voorverordine-
ring; zeg mij eens / om dit Hoofdstuk te besluiten /
is dit Leesstuk ook van eenig gewigt ?

Antw. Ja zeker / van het grootste gewigt; want
toch / het is een Leesstuk

1. Van eene allezuiverste bezhebenheid; door geen eindig beznuft te batten/ maar met bewondering te aanbidden.

2. Van eene volstrekte noodzakelijkheid; aan hetwelke de keten van de gansche Genadeleer vast is/ en daarom/ gekend zijnde/ ook moet geloofd worden.

3. Van eene allergrootste nuttigheid; ons leerende God te eerbiedigen/ ons zelven te vernederen/ onze roeping en bezkezing vast te maken/ en/ daarvan verzeerd zijnde/ ons in de hope op de toekomstende zaligheid te troosten.

V. HOOFDSTUK.

VAN DE SCHEPPING.

1 *Vrage.* Voert God zijne besluiten ook uit?

Antw. Ja Hij in der tijd, door zijne werken.

Vr. Wat bestaat gij door de uitvoering van Gods besluit?

Antw. De dadelijke daarstelling van datgene/ dat Hij besloten heeft.

Vr. Stelt dan God waarlijk datgene daar/ dat Hij in zijn eeuwige besluit bepaald heeft?

Antw. Ja Hij; want gelijk zijne magt oneindig en onweberstandelijk is om zijn voornemen dadelijk uit te kunnen voeren/ alzo is ook zijne eeuwige wilsbepaling onveranderlijk/ en daarom kan Hij nimmer besluiten om die niet uit te zullen voeren/ Jer. 14 : 27 en 46 : 10.

Vr. Maar waarvoor voert God zijne besluiten uit?

Antw. Onze Auteur zegt: door zijne werken in der tijd.

Vr. Wanneer wij spreken van Gods tijdelijke werken/ in onderscheiding van Gods eeuwige werken/ in wat opzigt moeten wij die als onderscheiden aanmerken?

Antw. Niet in opzigt tot de werkende Godheid/ noch ook ten aanzien van Gods werkende daad; want/ gelijk de werkende Godheid in al zijne werken dezelfde is/ alzoo is ook die daad/ door welke Hij en zijn besluit neemt en hetzelfde uitboeijt/ in Hem op de volmaakteste wijze een; maar alleen ten aanzien van de gewochten der Goddelijke werking/ alzoo dat die dingen/ welke door Gods besluit van een mogelijk tot een toekomstig zijn bepaald zijn/ door de uitboering van het besluit/ van een toekomstig tot een dadelijk zijn gebzagt worden.

2 Vrage. Hoe velerlei zijn Gods werken in der tijd?

Antw. Tweederlei: zijne werken in de Natuur en zijne werken in de Genade.

Vr. Wat bestaat gij door de werken Gods in de Natuur?

Antw. Daarvoor versta ik die daden van den Goddelijken wil/ door welke Hij zijne eeuwige bepalingen omtrent alle/ bij Hem van een mogelijk tot een toekomstig zijn/ beslotene dingen/ dadelijk doet aanwezig worden en aanwezig blijven.

Vr. En wat bestaat gij door Gods werken in de Genade?

Antw. Daarvoor versta ik diezelfde daden van Gods wil/ aangemezikt/ zoo als die zich bepalen tot de zaliging der uitbezakenen/ en daarvoor

het groot ontwezp van zijn eeuwigen genaderaad wordt uitgeboezd.

3 *Vrage.* Hoe velerlei zijn zijne werken in de Natuur?

Antw. Ook tweederlei: het werk der Scheping en het werk der Voorzienigheid.

Vr. Wat onderscheid is er in deze tweedezlei werken Gods?

Antw. Geen ander dan dat door het wezk der Schepping aan de toekomstige dingen het eerste aanweezen gegeven wordt; tezwjl door het wezk der Voorzienigheid alle aanwezige dingen bij hun aanweezen zijn bewaard / en in hunne wezkling en einden bestuuzd worden.

4 *Vrage.* Wat is Scheppen?

Antw. Door eene almagtige daad van eenen enkelen wil iets voort te brengen, Openb. 4:11, *Door uwen wille zijn ze, en zijn ze geschapen.*

Vr. Wanneerz wij van dit eerste wezk Gods regt spreken zullen / waarop moeten wij dan bijzonder acht geven?

Antw. Op twee stukken; te weten:

Eerst moeten wij iets van het woord scheppen opmezkken.

2. Dan moeten wij van de zaak zelbe handelen.

Vr. Wat beteekent het woord Scheppen?

Antw. Dit woord beteekent (naar het berigt van Caalkennezsk) eene voortbrenging van iets uit niet; 't zij van van dezselfsk wezen uit een volstzeht niet / Gen. 1:1, 't zij van van dezselfsk soort en hoedanigheid uit eene niet bekwame / ja gangsch ongeschikte stof / Gen. 1:26.

Vr. In wat zin wordt dit woord in de Bijbelschriften wel gebruikt?

Antw. Somtjds wordt het gebruikt/ ten aanzien van Gods Voorzienigheid/ als zijnde eene gedurige Schepping/ Jes. 45 : 7. Somtjds van eene ongewone daad Gods in het doen van wonderwerken/ Jer. 31 : 22. Somtjds van eene zeldzame bezandering aangaande eenige zaak die reeds aanwezig is/ Jes. 65 : 17. Doch bijzonder wordt het gebedigd van het eerste werk Gods/ waardoor Hij de tegenwoordige wereld haar aanwezen gegeven heeft.

Vr. In wat zin moeten wij het hier vatten?

Antw. Het is van zelve klaar dat wij het hier in den laatsten zin te vatten hebben/ echter zoo/ dat wij het nemen in die ruimte/ in welke wij bij ons tweede antwoord zoo even de beteekenis van dat woord hebben opgegeven.

Vr. Wel wat bestaat gij van (om van het woord tot de zaak over te gaan) door de Schepping?

Antw. Daarvoor versta ik : Die grootmagtige daad van Gods almachtigen wil, door welke Hij aan al wat buiten Hem bestaat, ten aanzien van derzelve wesen, vorm en gedaante, het eerste aanwezen gegeven heeft.

Vr. Wat staat ons tot eene zakelijke beschouwing van dit stuk nader op te merken?

Antw. Daarbij komt bijzonder in aanmerking :

1. Wie de Schepper van alles is.
2. Van het Scheppings-werk zelve.

5 Vrage. Wie is de Schepper van alles?

Antw. De Drieënige God, Gen. 1 : 1, *In den beginne schiep God Hemel en Aarde.*

Vr. Wat zonden van zekerheid hebben wij om vast te stellen dat God de Schepper van 't heelal is?

Antw. De gronden van zekerheid die wij daarvoor hebben/ liggen :

1. In Gods Woord , 't geen dit leezt in bezcheide-
dene plaatsen ; men zie onder anderen Gen. 1 : 1.
Neh. 9 : 6. Ps. 124 : 8. Jes. 40 : 26—28. Openb. 4 :
11 , enz.

2. In de reden ; immerzê deze leezt ons/ dat het
werk der Schepping eene almachtige/ oneindige en
onafhankelijke wezhoorzaak vereischt ; dat Hij/ die
de wereld voortbrengen zal / als het eerste Wezen
voor alles aanwezig zijn moet ; ja dat zulk een We-
zen oneindig alle geschapene wezens overtreffen moet ;
maar zulk een Wezen/ van 't welk dit alles waar-
achtig is/ is niemand dan God.

Vr. Ja maar is God alleen de Schepper van
alles ?

Antw. Ja Hij/ dat blijkt wederom :

1. Mit Gods Woord , 't welk het Scheppings-werk
aan God alleen toekent/ Job 9 : 8. Jes. 44 : 24. Alle
schepselen daarvan uitsluit/ Job 38 : 4. Ja/ daarvoor
den waren God van de afgoden der volken onder-
scheidt/ Jer. 10 : 10. Ps. 96 : 5.

2. Mit het redenlicht , 't welk ons leezt dat/ ge-
lijk alle werkingen der schepselen eene voorafbe-
staande en tot het werk geschikte stoffe vereischen/
alzo ook met moeite en arbeid worden uitge-
voerd ; maar vermits in de Schepping de stoffe ont-
breekt/ en het Scheppingswerk alleen eene daad
van een bevelenden wil is/ zoo blijkt dat het scep-
pen van 't Heelal niet aan eenig schepsel kan wor-
den toegekend ; neen / maar dat het alleen Gods
werk is.

Vr. Maar is het ook/ zoo als onze Auteur zegt/
het werk van den Driedenen God.

Antw. Ja het/ daarom dat het aan elk der drie
Personen onderscheiden wordt toegekend : aan den

Vader, 1 Cor. 8:6. *Man den Zoon, Joh. 1:3. En aan den H. Geest, Gen. 1:2.*

Vr. *Man wien van de Goddelijke Personen wordt het echter bijzonder toegeëigend?*

Antw. *Man den Vader/ en dat naar de orde der Goddelijke huishouding/ gegrond op de onderschetsene maniere van bestaan in het Goddelijk Wezen; hier vandaan dat het aan den Vader op eene andere wijze wordt toegeëigend/ men zie Ps. 33:6. daar gezegd wordt dat Jehovah, de Vader, door het Woord de Hemeled, en door den Geest van zijn mond het Hemelsch heir gemaakt heeft.*

6 *Vrage. Wanneer heeft Hij alles geschapen?*

Antw. In den beginne.

Vr. *Wat verstaat gij door het begin?*

Antw. *Den aanvang van die doring, in welke, door achtereenvolging van oogenblikken, tusschen het voorledene, tegenwoordige en toekomstige verschil is; welke doring men den tijd noemt. [verg. Buurt § 47.]*

Vr. *Is in dat begin de wereld geschapen?*

Antw. *Ja ze; want toch die doring/ welke men den tijd noemt/ is geene zelfstandigheid/ maar alleen eene hoedanigheid van eenige wezens/ en bestaande met dezelve; derhalve/ met het groot Scheppingswerk heeft beide de wereld en den tijd een begin gekregen.*

Vr. *Is dan deze tegenwoordige wereld niet van eeuwigheid?*

Antw. *Neen; het tegendeel daarvan blijkt:*

1. *Mit Gods Woord, 't welk ons duideljk zegt/ dat de wereld geschapen is/ en wel in den beginne/ Gen. 1:1. Joh. 1:1—3.*

2. Uit het redenlicht, 't welk ons leert :

- A. Dat de eeuwigheid eene eigenschap Gods is/ dezhalve dan ook de wereld/ zoo die eeuwig zijn kan.
- B. Dat alle tijdbewolg in de eeuwigheid moet ontdekt worden; dezhalve dan ook de wereld/ omdat die bij tijdbewolg bestaat/ niet eeuwig zijn kan.
- C. Dat de wereld een zaamgesteld wezen is/ 't welk uit deelen bestaat/ een zamenstellet vereischt / en een tijd van zamenstelling gehad heeft; dezhalve niet van eeuwigheid zijn kan.
- D. Dat de jongheid der kunsten en geschiedenissen met het denkbeeld van eene eeuwige wereld niet is oubezen te brengen.
- E. Dat de achtervolging van dag en nacht het begin van beide aantijgt/ en alzoo met de eeuwigheid van de wereld niet bestaanbaar is.

Vr. Zoo dan de wereld niet van eeuwigheid is/ zeg mij eens/ hoe lang dezelve al geweest is?

Antw. Men telt/ van het begin der wereld tot op de komste van Christus/ den tijd van vier duizend jaren.

Vr. Op wat tijd van het jaar is de wereld geschapen?

Antw. Waarschijnlijkst oordeelt men dat die in den hezsttijd geschapen is; niet alleen omdat die tijd/ wegens de rijpheid der vruchten/ de geschikste was voor den mensch / om wiens wil God die alle geschapen had/ maar ook omdat van dien tijd af het begin van Israëls Burgerjaar gerekend wierd.

7 Vrage. Waaruit is alles geschapen?

Antw. Uit niet, Rom. 4:17, *Hij roept de dingen die niet zijn alsof zij waren.*

Vr. Zou deze wereld niet geworden zijn uit eenige stoffen en ondeelbare bezeltjes/ welke van eeuwigheid verward onder elkander geblogen/ en bij gebal tot zulk eene gebaante/ als de wereld voor tegenwoordig is/ zaamgepakt zijn?

Antw. Dit bezichtfel van Epicuur en zijnen ahang wordt wederzproken door de welgeschikte orde en ongemeene sterfelijkheid van de wereld/ vermits deze ons tot eene allerwjjste oorzaak opleidt/ Jer. 10:12.

Vr. Maar zou er echter niet eene zekere eeuwige stof geweest zijn/ uit welke God de wereld gemaakt heeft?

Antw. Het tegenbeel van zulk eene eeuwige stof leert ons:

1. Het Goddelijk Woord, als het niet alleen spreekt van een algemeen begin allez dingen/ Gen. 1:1, maar ook de eeuwigheid stelt voor den aanvang van de *stoffens* der aarde, Spr. 8:24, 25.

2. Het redenlicht, als het ons doet begripen dat zulk eene stof/ of door hare eigene eeuwigheid/ of door de eeuwigheid Gods/ moet bestaan hebben; dat die of ongeschapen/ of geschapen/ of geestelijk/ of ligchamelijk moest geweest zijn; doch dat noch het een/ noch het ander kan gesteld worden/ zonder/ of die stof tot een God te maken/ of God met die stof te vermengen/ of eene geschapene eeuwigheid te stellen/ of eene ongeschapene stof afhankelijk te maken/ of uit de baarmoeder van een geestelijke stof ligchamelijke/ of wederom uit die van eene ligchamelijke stof geestelijke wezens voort te brengen/ 't welk allez ten eenenmale onbestaanbaar is.

Vr. Het is eventwel onbegrijpelijk hoe zulk een gebouw/ als deze wereld is/ uit niet kan zijn voortgebzagt?

Antw. Datgene dat wij door de onderwerpelijkte rede niet begripen kunnen/ leeren zij/ die door genade tot hunnen Schepper worden wedergebzagt/ verstaan door het geloof, Hebr. 11:3.

8 Vrage. Waar leest men de Historie van de Schepping?

Antw. Gen. 1.

Vr. Hoe wist Mozes de Historie der Schepping?

Antw. Het kan zijn dat Mozes door overlevering/ van Adam af tot op zijn tijd toe/ tot kennis van dit stuk gekomen is; doch 't kan ook wel zijn dat God/ toen Hij Mozes bevel gaf tot het schrijven van dit Boek/ hem door eene bijzondere openbaring deze gebeurtenis heeft bekend gemaakt.

Vr. Wat bijzonderheden liggen er in het verhaal van Mozes?

Antw. Behalve dat Mozes ons daarin aantekent wie de Schepper is/ en wanneer alles geschapen is/ waarvan onze Auteur sprak in de twee voorgaande bzagen/ vinden wij daarin deze volgende bijzonderheden/ te weten:

1. De wijze op welke God alles geschapen heeft.
2. De orde langs welke Hij alles geschapen heeft.
3. Den staat in welke Hij alles geschapen heeft.
4. De bijzondere einden waartoe Hij alles geschapen heeft.

Vr. Op wat wijze heeft God alles geschapen?

Antw. Uit het verhaal van Mozes blijkt/ dat Hij het niet gedaan heeft/ noch door eenigen vermoedenden arbeid/ noch door tusschenkomst van enig werk-

weztuig of kunstenaars-gereedschap / maar alleen door het almachtig woord van zijn bevelenden wil, te zien / Gen. 1 : 3, 6, 9, 11, 14, 20, 24. **Trouwens** / dat God op deze wijze wezt / leert ons Gods Woord meermalen / te zien Ps. 33 : 6. Rom. 4 : 17. Openb. 4 : 11.

Vr. En langz wat orde schief God alles?

Antw. Langz deze orde / dat Hij eerst den hemel / daarna de aarde maakte ; dat Hij / in het formeren van de aarde en al hare volheid / eerst de aarde tot eene geschikte plaats voorbereide / daarna alle soorten van schepselen op dezelve voortbragt ; dat Hij / in het scheppen van alle soorten van schepselen / begon met het levenlooze / voortging met het levendige doch rebelooze / en eindigende met het rebelijke schepsel / waarin geen kleine stiaal van zijne wijsheid en goedheid doorschijnt.

Vr. In welk eenen staat heeft God alles geschapen?

Antw. Mit de bijzondere goedkeuring welke God bij iederen dag geboegd heeft / als mede uit die / welke Hij / na de volbrugging van alles / ez heeft bijgedaan / blijkt ons / dat God alles goed geschapen heeft / zoodat elk een der geschapene dingen in zulk een staat was voortgebracht / dat het bekwaam was om het einde van deszelfs voortbrenging te beantwoorden ; ja dat alle de geschapenheden in zulk eene orde en schikking waren zaingesteld / dat daardoor aan het eeuwige ondezweyp van den grooten **Maaker** volkomen volstaan was.

Vr. Maar welke waren de bijzondere einden waartoe God alles geschapen heeft?

Antw. Wanneer wij het geschiedbezhaal van Mozes in acht nemen / dan zien wij (bijzonder wanneer wij het met andere Bijbelgetuigenissen vergelijken) dat hemel en aarde gemaakt zijn tot woonplaat-

plaatsen van engelen en menschen; dat alle levenlooze en rebenlooze schepselen op aarde gemaakt zijn/ om den mensch te dienen; en de mensch geschapen is / om door en van wegen die schepselen zinnen **Maker** te dienen.

Vr. Wat volgt uit dit laatste?

Antw. Daaruit volgt/ dat het hoogste en opperste einde Gods / in dat grootmagtig Scheppingswerk/ zijne eigene Heerlijkheid geweest is / van welke waarheid ons Gods Woord ten volle verzekert/ Spr. 16 : 4, Rom. 11 : 36, enz.

Vr. Dus zie ik de vier bijzonderheden, die gij in het geschied-verhaal van Mozes hebt opgemerkt / kortelijk beztoond; maar hoe komt het / dat gij bezgeet daarbij te voegen/ dat ook Mozes aantekent/ wat God op elken dag geschapen heeft?

Antw. Dat bezgeet ik niet; maar ik bezzwijg het in het Antw./ om dat onze Auteur tot de opgave van dat stuk gelegenheid geeft / als hij op de volgende

9 Vrage. In hoe veel tijd schiep God alles?

Antw. Ten opzichte van de stof in een oogenblik, en ten opzichte van de verdere schikking in zes dagen.

Vr. Waarop moeten wij dit Antwoord van onzen Auteur bijzonder toepassen?

Antw. Bijzonder op de beneden-Wereld / want van den tijd in / en de wijze op welke de Hemel en al haar Heit gemaakt is / berigt ons Mozes maar met een enkel woord / en zijn verhaal van het zesdaags Scheppingswerk heeft alleen haar opzigt op deze beneden-Wereld.

Vr. Wel is dan / zoo als het antwoord zegt/

de eerste stof van alle geschapenheiden in een oogenblik voortgebracht?

Antw. Ja het; want dat de eerste stof dezer Wereld ruw en ongeschikt was / leert ons Mozes / Gen. 1 : 2; van / dat die ruwe stof in een oogenblik geschapen is / leert de aard der zaken / vermits er tusschen een niet-zijn en een al-zijn geen tusschenstand kan plaats hebben.

Vr. Maar heeft God / tot het bezder volmaken van de Wereld / zes geheele dagen besteed / of slechts ieder dag een oogenblik?

Antw. Mit het eenvoudig bezhaal van Mozes schijnt ten klaarste te blijken / dat God niet slechts zes oogenblikken / neen; maar zes geheele dagen tot dit werk besteed heeft; daarom / bij iederen dag, doe was het avond geweest, en het was morgen geweest.

Vr. Waarom besteedde God tot en aan dat werk den tijd van zes dagen?

-Antw. Niet / omdat Hij er die toe noodig had; want Hij kon het geheel Al zoolwel in een oogenblik volmaakt hebben / als Hij in een oogenblik de ruwe stof uit niet voortbragt; maar dit deed Hij / deels omdat Hem dat alzoo behaagde; deels omdat Hij aan den mensch gelegenheid zou geven / zijne werken met aandacht gade te slaan / en er zooveel te meer zijne Wysheid / Magt en Goedheid in te eerbiedigen.

Vr. Wel zoo dit het einde Gods in deze geweest is / zeg mij dan ook eens kort / doch onderscheiden / wat God op ieder der zes dagen geschapen heeft?

Antw. Maar 't bezhaal van Mozes heeft God geschapen:

1. Op den eersten dag: Den derden Hemel, den ruwen Aardklomp en het Licht.

2. Op den tweeden dag: Het Uitspansel tusschen den Aardkloot en den derden Hemel.

3. Op den derden dag. De scheiding tusschen de beneden-wateren en het drooge, of de Aarde, alsmede allelei Kruid- en Boomgewassen op de Aarde.

4. Op den vierden dag. De groote en kleine Hemel-lichten, Zon, Maan en Sterren.

5. Op den vijfden dag. Alle vogelen des Hemels/ en visschen der Zeeën.

6. Op den zesden dag. Alle viervoetige en kruipende Gedierten der Aarde/ en eindelijk den Mensch.

Vr. Waarom schiep God den Mensch het laatste?

Antw. Eensdeels: omdat al het geschapene den mensch tot zijn wélzijn dienen moest; anderdeels omdat de mensch de mond van het gansche scheepsel/ tot des Scheppers lof/ wezen moest.

Vr. Wat volgt uit aanmerking van het laatste gezegde?

Antw. Dat nevens de Engelen/ die God tot Inwoners van den Hemel geschapen heeft / onder alle geschapenheden der Wereld / de Mensch het voortreffelijkste Wezestuk van de kunstige hand des grootmagtigen Scheppers is.

10 Vrage. Zijn ook de Engelen geschapen?

Antw. Ja, Ps. 104 : 4, *Hij maakt zijne Engelen Geesten.*

Vr. Zijn er waarlijk zulke schepselen die men Engelen noemt?

Antw. Ja het; want/ behalve dat de waarschijnlijkheid van hun aanwezigheid uit het redenlicht kan worden opgemaakt/ zoo ver het ons/ uit het aanzijn van enkel lichamelijke schepselen/ en van zulken/ die uit ligchaam en geest bestaan/ kan doen besluiten/ dat er waarschijnlijk ook enkel geestelijke schepselen aanwezig zijn zullen; zoo weten wij dat met zekerheid uit Gods Woord/ 't welk dit alomme leert.

Vr. Zijn zij ook van God geschapen?

Antw. Ja / dat leert Gods Woord bijzonder Ps. 148 : 2, 5, en Col. 1 : 16, gelijk wij ook / uit het hooge gezag der Godheid over de Engelen / ons geleerd / Ps. 104 : 4, besluiten mogen / dat God er de **Maaker** van is.

11 Vrage. Wat zijn dan Engelen?

Antw. *Gedienstige Geesten, die tot dienst uitgezonden worden om dergenen wil, die de Zaligheid beerven zullen.*

Vr. Wat bindt gij in deze beschrijving van de Engelen bijzonder uitgedrukt?

Antw. Bijzonder twee dingen / te weten :

1. Hunne **Natuur** : zij zijn Geesten, 't welk op alle de Engelen / ook die die afgeballen zijn / past.
2. Dat hun **Ambt** en **werk** / 't welk wegens den afval van sommigen / alleen op de goeden past / zij zijn gedienstige Geesten, &c.

Vr. Hoe zoudt gij hen / ten aanzien van hunne natuur nader beschrijven?

Antw. Als geschapene Geesten, niet vereenigd met een ligchaam 't geen voor altoos het hunne blijft, [*Zie Buurt § 792.*]

Vr. Zoudt gij mij ingeolge deze beschrijving kunnen bewijzen / dat de Engelen waazlijk geesten zijn?

Antw. De waazheid daarvan blijkt ons :

1. Mit het uitdrukkelijk getuigenis van Gods Woord / 1 Kon. 22 : 21, Matth. 8 : 16, Ps. 104 : 4.
2. Mit de eigenschappen van een geest / welke aan hen worden toegekend / als daar zijn verstand, 2 Sam. 14 : 20. Wille, Ps. 103 : 20, en Magt, 2 Thess. 1 : 7.

Vr. **Maaz** zijn zij ook onbeligchaambe Geesten?

Antw.

Antw. Ja / want Gods Woord zegt ons niet / dat zij / gelijk wij menschen / met een Geest bezielde zijn / neen; maar dat zij geesten zijn / derhalve dat zij enkele Geesten zijn / want een Geest heeft geen vleesch noch beenen, Luc. 24 : 39.

Vr. Maar waarom zegt gij / dat zij niet bezeenigd zijn met een Ligchaam 't geen altoos het hunne blijft ?

Antw. Omdat zij somtijds voor een' korten tijd lichamen hebben aangenomen / die zij / na het uitvoeren van hunne commissie / wederom hebben afgelegd / waarin zelfs een bewijs ligt / dat zij enkele Geesten zijn; want bijaldien zij beligchaamd waren / behoeften zij geen lichamen aan te nemen. [Zie Buurt § 792. verg. § 138.]

Vr. Maar wat is nu hun ambt en werk / voor zoo bez zij (na den afval van sommigen uit hen) in hunnen staat / waarin zij geschapen zijn / zijn staande gebleven ?

Antw. Het ambt en werk bez Engelen /

1. In 't algemeen / zoo voor als na den val der menschen / is Dienaar van Jehovah hunnen Maker te zijn / en als zoodanig zijne Wet te gehoorzamen / en zijne bijzondere bevelen te doen / Ps. 103 : 20, 21.

2. In 't bijzonder is / na des menschen val hun ambt en werk / tot zaligting der uitverkorenen dienstbaar te zijn aan Gods Zoon / als de Zaligmaker bez Uitverkorenen / door Hem / in zijne heerlijkheid te eerbiedigen / en zijne bevelen / omtrent de Verlosten door Hem / tot hunne onderwijzing / bewaring / vertroosting en bezdelging hunner vijanden / uit te voeren / Hebr. 1 : 6, 14.

12 Vrage. Wanneer zijn zij geschapen ?

Antw. Waarschijnlijk op den eersten dag. Want toen de Aarde nederzank op hare grondvesten,

toen zongen de Morgensterren alle te zamen vrolijk en de kinderen Gods juichten, Job 38 : 6 , 7.

Vr. Waazom zegt onze Auteur waarschijnlijkt ?

Antw. Omdat dit stuk met geene zekerheid kan bepaald worden. Na/ bijaldien Ps. 104, in de optelling van Gods werken, de orde in welke God alles geschapen heeft / gevolgd wordt / zou men uit het verband van vs. 4 met vs. 2, 3, 5, waarschijnlijkt oordeelen moeten / dat zij / of op den tweeden / of op den bezden dag geschapen waren.

Vr. Is het evenwel niet waarschijnlijkt / dat zij op den eersten dag geschapen zijn ?

Antw. Gelijk het uit Job 38 : 6, 7, waarschijnlijkt is / dat zij vóór den bezden dag geschapen zijn / alzoo dunkt het ons waarschijnlijkt / dat de eerste dag de dag van hunne schepping geweest is / en dat wel / omdat naar het eenvoudig verhaal van Mozes / op den eersten dag den derden Hemel / de woonplaats der Engelen / geschapen is / en het volgende verhaal van Mozes / zoo als wij te voren zeiden / zich tot de beneden-wereld bepaalt.

13 Vrage. Hoe schiep God de Engelen, goed of kwaad ?

Antw. Goed ; Want God zag al wat Hij gemaakt had, en ziet, het was zeer goed, Gen. 1 : 31.

Vr. Waazin bestond de goedheid der Engelen bij hunne Schepping ?

Antw. Om dit wel te batten / moet men sanmerken / dat men de goedheid der Engelen in een tweederlei opzigt te beschouwen heeft / namel. (1) Als eene Natuurlijke. (2) Als eene Zedelijke goedheid.

Vr. Waarin bestond hunne natuurlijke goedheid?

Antw. In eene juiste gepastheid en bekwaamheid van hun wezen en wezenlijke eigenschappen/ ter beantwoording aan het einde waartoe zij geschapen waren; dus was hun verstand goed omdat het gepast en bekwaam was tot de bevatting van die dingen/ die door hetzelfde gekend moesten worden; hun wil/ omdat die gepast en bekwaam was tot het bezkiezen en bezwerpen van datgene/ dat door het verstand als goed of kwaad gekend wierd; en hunne magt was goed/ omdat die gepast en bekwaam was tot de uitvoering van datgene dat hun/ door God/ te doen bepaald was en geboden zou worden.

Vr. Waarin bestond hunne zedelijke goedheid?

Antw. In de overeenkomst van hunne natuur en wezenlijke eigenschappen met den Goddelijken wil/ door welke zij/ naar het Goddelijk Beeld geschapen/ in hun verstand met een onbenedeld licht bestaand/ in hun wil met de zuiverste heiligheid begiftigd/ en in hunne magt door het Goddelijk gebod bepaald/ in alles wat zij kenden/ wilden en deden/ God hunnen Maaker welgeballig waren; te zien uit hetgeen van de goede Engelen getuigd wordt/ Matth. 18: 10. Job 4: 18; 15: 15 en Ps. 103: 20, 21.

14 Vrage. Zijn zij alle goed gebleven?

Antw. Neen; daar zijn er een deel afgevallen en Duivelen in de Hel geworden.

Vr. Waar leest men van den afval van sommigen der Engelen?

Antw. Daarvan lezen wij/ Job. 8: 44. 1 Petri 2: 4. Jud. vs. 6.

Vr. Welk was de zonde door welke die Engelen afgevallen zijn?

Antw. Dat kan met geene zekerheid bepaald worden/ hoewel het uit het zeggen van Paulus/ 1 Tim. 3:6, niet duister schijnt/ dat hoogmoed het beginsel van hunne zonde geweest is.

Vr. Hoe was de val van zulke goede schepselen mogelijk?

Antw. Omdat zij veranderlijk geschapen waren.

Vr. Wat is na hunnen Afval/ hun Staat en Lot?

Antw. Dat wijst onze Auteur aan/ als hij zegt dat zij duivelen in de hel geworden zijn.

Vr. Wat wil het zeggen dat zij duivelen geworden zijn?

Antw. Dat duidt uit/ dat hunne natuur en staat door hunnen afval geheel verdooven is geworden/ zoodat zij/ als vijanden van God en alle Gods dienaren/ met eenen bitteren haat en hoogheid/ Gods eer en 's menschen heil bestrijden/ Hand. 5:3. 1 Petri 5:8.

Vr. En wat duidt het uit/ als onze Auteur zegt/ dat zij duivelen in de hel geworden zijn?

Antw. Dat doet ons zien welk het lot der afgeballene Engelen is/ namelijk/ dat zij uit den Hemel en Gods zalige gemeenschap verstooten/ in den afgrond der eeuwige rampzaligheid neergeworpen en tot het oordeel der verdoemenis opgesloten zijn/ 2 Petri 2:4. Jud. vs. 6. Matth. 25:41.

Vr. Zijn dan de duivelen in de helle voor altoos opgesloten/ zoodat zij buiten die gebangenis wegens noch op iemand werken kunnen?

Antw. Neen; ofschoon de hel de plaats hunner gebangenis is/ echter zijn zij er zoo bepaald niet in opgesloten/ dat zij niet somtijds buiten die plaats zich openbaren en werken; het tegendeel is blijkbaar uit Gods Woord/ men zie er van

Luc. 22:3. Hand. 5:3. 2 Cor. 4:4. Eph. 6:11.
2 Tim. 2:26. Openb. 12:9, enz.

Vr. Hoe veel Engelen zijn er wel op de gezegde wijze afgeballen?

Antw. Dat kan niet wel bepaald worden; het eenige dat wij er van zeggen kunnen/ is/ dat of-
schoon hun getal zeer groot is/ waarom hun naam
Legio genoemd wordt/ Luc. 8:30, echter het ge-
tal der engelen die staande gebleven zijn/ waaſchijn-
lijk zeer bez het grootſte is; want men leeft nooit
van zulk een groot getal duibelen alſ van dat der
engelen; men zie Dan. 7:10.

Vr. Waar ligt de hzon van het onderscheiden ge-
bzag der engelen/ waardoor de eene afgeballen is
en de andere niet?

Antw. Gelyk de oorzaak van sommiger afbal ligt
in hunne vrijwillige zonden/ tot welke zij in Godſ
eeuwig beſluit voorgelicht waren; alzoo heeft het
staande blyben van de andere alleen tot haar hzon
de goddelijke genade/ door welke zij booz dien af-
bal bewaard zijn/ ingevolge het Goddelijk beſluit
hunner verkiezing.

Vr. Welk is dan nu het lot der niet afgeballene/
maar staande gebleven engelen?

Antw. Het lot der goede en in waarheid staande
geblevene engelen is/ hunne bevestiging in dien
staat in welchen zij geschapen zijn/ dat is in den
staat van volkomen wijsheid/ heilichheid en geluk-
zalichheid; te zien Matth. 18:10.

15 Vrage. Wie waren de eerste menschen?

Antw. Adam en Eva.

Vr. Zijn er voor Adam en Eva geen menschen
in de wereld geweest?

Antw. Neen het; immezz het tegendeel daaz-
van wordt ons geleerd/ zoo door het eenvoudige

bezhaal van het Scheppings-werk / Gen. 1; als door het getuigenis van Paulus / Hand. 17 : 16. Na ook door de benaming van: Den eersten mensch, welke Paulus aan Adam geeft / 1 Cor. 15 : 45, 47.

16 Vrage. Waaruit schiep God Adam?

Antw. Uit de Aarde, Gen. 2.

Vr. Hoedanig eene aarde was het / waaruit God Adam gemaakt heeft?

Antw. Men houdt het daarvoor / dat het roode aarde geweest is / die met water doorweekt / leemachtig en dus van een taaijen aard was / eben als de aarde der Pottebakkers / die bekwaam is om be- arbeid en bebouwd te worden.

Vr. Waarin bestond Gods scheppende daad / in het voortbrengen van Adam uit de aarde?

Antw. Daar de tweebeslei woorden / met welke de Goddelijke daad van 's menschen voortbrenging wordt uitgedrukt / Gen. 1 : 27 en 2 : 7, kunnen wij begrijpen dat die daad bestaat: Deels, in eene voorbereiding van die aarde / om eene bekwame stof te zijn voor het menschelijk ligchaam; Deels in eene vooring van die stof tot zulk eene gedaante als de mensch / in onbezcheiding van andere schepselen / eigen is.

Vr. Waarom schiep God den mensch uit de aarde?

Antw. Om den mensch / niettegenstaande zijne voortreffelijkheid boven al het geschapene op de aarde / te leeren zijne geringheid / als die uit aarde gemaakt is / en hem daardoor nederig te houden / verg. Gen. 18 : 27.

17 Vrage. Waaruit Eva?

Antw. Uit eene Ribbe van Adams lijf; ook Gen. 2,

Vr. Wat was de reden waarom God Eva uit eene ribbe van Adams lijf schiep?

Antw. Men kan daarvan deze twee redenen geven:

1. Om alzoo het gansche menschdom uit éénen bloede te formeren; 't welk / naar het bestek van Gods genaderaad / noodzakelijk was.

2. Om alzoo tusſchen man en vrouw de alleznauwſte band van betrekking te leggen / en daarop de instelling van het huwelijk te gronden.

18 Vrage. Uit hoe vele deelen bestaat een mensch?

Antw. Uit twee: uit Ziel en Ligchaam.

Vr. Daaruit weten wij dat wij uit twee deelen / ziel en ligchaam / bestaan?

Antw. Dat weten wij:

1. Uit Gods Woord / 't geen dat leert in zeer vele plaatsen. Men zie / Pred. 12:7. Matth. 10:28. I Cor. 6:20, enz.

2. Uit de aandachtige beschouwing van onszelven; want wij vinden nevens een stoffelijk ligchaam / 't geen ons zichtbaar wezen beztoont / in ons rebelijk vrijwillige werkzaamheden / welke uit geen stoffelijk wezen kunnen voortkomen / maar ons doen bezijpen dat wij met een onstoffelijk wezen bezield zijn / 't welk het beginsel van die werkingen is.

19 Vrage. Wierd dan hunne Ziel daaruit ook geschapen?

Antw. Neen; die kwam onmiddelijk van God, die blies er eene levendige Ziel in, Gen. 2.

Vr. Is dan de ziel van Adam niet uit de aarde geschapen?

Antw. **Neen**; want de aarde/ omdat die eene lichamelijke stof is/ kan geen beginsel zijn van een geestelijk wezen/ behalve dat Mozes uitdrukkelijk zegt dat God/ nadat Hij Adam uit het stof der aarde geformeerd had/ den adem des levens in zijne neusgaten heeft ingeblazen, Gen. 2 : 7.

Vr. **Maar is evenwel de ziel van Eva niet uit Adams ribbe geformeerd?**

Antw. **Ook dat niet**; want behalve dat die rib ook stoffelijk was/ en daarom ook geen onstoffelijk wezen daaruit kon geformeerd worden/ zoo blijkt het tegendeel uit het zeggen van Adam omtrent Eva/ Gen. 2 : 23, Deze is ditmaal vleesch van mijn vleesch, en been van mijn been; maar niet/ deze is ditmaal ziel van mijne ziel.

Vr. **Wat volgt hieruit/ bijzonder uit het laatste?**

Antw. **Dat de zielen van Adams nakomelingen niet door voortteeling worden voortgeplant/ maar in elk Adamskind een gewoont van Gods scheidende almacht is; trouwens dit wordt ook bevestigd/ Zach. 12 : 1.**

20 Vrage. Wat is de Ziel?

Antw. **Een onsterfelijke Geest; waardoor wij leven, en rede gebruiken.**

Vr. **Heeft onze Auteur grond om des menschen ziel een geest te noemen?**

Antw. **Ja hij; immers dat des menschen ziel een geestelijk wezen is blijkt ons:**

1. **Mit Gods Woord/ 't welk de ziel uitdrukkelijk een geest noemt; men zie Pred. 8 : 8; 12 : 7. I Cor. 6 : 20.**

2. **Mit hare wezenlijke eigenschappen/ van verstand/ oordeel en wil/ nevens de werkzaamheden bezelbe/ welke in geen stoffelijk wezen vallen kunnen.**

Vr. Is zij ook/ als onze Auteur zegt/ een onsterfelijke geest?

Antw. Ja zij; immers dat leert ons:

1. Gods Woord, Pred. 12:7. Matth. 10:28.

2. De rede, en dat wel uit aanmerking van haar wezen/ 't welk/ omdat het geestelijk is/ niet kan ontbonden worden; van hare begeerte naar de onsterfelijkheid/ welke niet te bezgeeft haar is ingeschapen; en van hare zedelijke betrekking op God/ welke eene eeuwige bezgelling van loon of straf bezigt/ naar het recht Gods te voren betoogd/ en door de Heidenen/ uit het natuurlicht/ zelve gekend en erkend.

Vr. Maar waarom doet onze Auteur daar bij: waardoor wij leven en rede gebruiken?

Antw. Om ons alzoo te leiden:

1. Tot de naauwe vereeniging/ in welke onze ziel staat met ons ligchaam/ als het beginsel van ons leven.

2. Tot de beschouwing van de wezenlijke eigenschappen van onzen geest/ als het beginsel van onze rede.

Vr. Wel is het van ook zoo dat onze ziel een geest is/ waardoor wij leven?

Antw. Ja het; want ofschoon men aan den mensch een dierderlei leven toekent/ te weten/ een groeiend, een dierlijk en een redelijk leven; en ik niet beslissen wil of alleen het laatste soort/ van of alle die soorten van leven van des menschen redelijken geest oorspronkelijk zijn; zoo is dat echter zeker dat/ gelijk de eerste mensch door Gods inblazing van den geest levendig werd/ alzoo ook het menschelijk leven/ in alle menschen/ van den geest en bezelfs vereeniging met het ligchaam oorspronkelijk is.

Vr. Waarin bestaat de vereeniging tusſchen ziel en ligchaam/ uit welke dat leven voortkomt?

Antw. Dit iſt eene verborgenheid waarvan wij het hoe niet begripen kunnen/ en van hetwelke wij uit de uitwekking alleen kunnen zeggen/ dat die bestaat in zulke betrekking van die beiden op elkander/ en een zulk plaatselijk inzijn van de ziel in het ligchaam/ waardoor zij zamen eene natuur en persoon uitmaken.

Vr. Maar welke zijn nu de wezenlijke eigenschappen van onze ziel/ door welke wij, naar 't zeggen van onzen Auteur/ rede gebruiken?

Antw. Die zijn drie: het verstand, het oordeel en de wil.

Vr. Wat iſt het Verstand?

Antw. Dat vermogen van onzen geest, waardoor wij van voorkomende dingen bevattingen maken.

Vr. En wat iſt ons oordeel?

Antw. Dat vermogen van onzen geest, waardoor wij de bij ons gekende zaken in hare waarde en onwaarde schatten.

Vr. En wat iſt onze wil?

Antw. Dat vermogen van onzen geest, waardoor wij naar ons verstandig oordeel keuze maken aangaande die dingen, die bij ons verstand gekend en door ons oordeel goed of kwaad gekeurd worden.

Vr. Iſt ook de conscientie niet eene bijzondere eigenschap van onzen geest?

Antw. Onze oordeel is neen; de conscientie is niets anders dan ons verstand en oordeel/ zoo als dat bestaat en werkt omtrent onze zedelijke daden.

Vr. Waarin bestaat van die werking van ons verstand en oordeel/ die men gewoon is de werking der conscientie te noemen?

Antw. In twee stukken:

1. In een medebeweten of kenniſſ met God/ zoo van de Goddelijke Wet/ aangemeſt in haar bezplichtend gezag/ als van onzen ſtaat/ en van onze daden/ in bezgelyking met die Wet/ Rom. 2 : 14.

2. In een rigterlijke uitspraak over onzen ſtaat/ en over onze daden/ met toelegging van loon of ſtraf/ naar mate wij/ in onzen ſtaat en daden/ met de Wet overeenſtemmen of niet/ Rom. 2 : 15.

21 Vrage. Wat deed God op den zevenden Dag?

Antw. Hij rustte, en heiligde denzelven.

Vr. Waarin Gods ruste beſtond/ zullen wij ſtrafs zien; maar wat wil het/ dat God dien zevenden dag heiligde?

Antw. Dat blykt uit/ dat God dien dag afzonderde tot een heilig gebruik/ den menſch verpligtende/ om telkens/ na den afloop der zes werkdagen/ den zevenden in de gezette oefening van heilige Godsdienſtplichten door te brengen; men zie het/ Gen. 2 : 2, 3. bezgel. Exod. 20 : 8-11.

Vr. Wanneer heeft God dien zevenden dag alſoo geheiligd/ heeft Hij dat gebaan op dienzelven zevenden dag op welken Hij geruſt heeft/ of heeft Hij het daarna gebaan op Sinai?

Antw. Onzes oordeels niet op Sinai/ maar in het Paradijs op den eerſten zevenden dag der Wereld/ op dienzelven dag toen Hij geruſt heeft van al zyn werk/ dat Hij gemaakt hadde.

25 Vrage. Was dan God vermoeid van het ſcheppen?

Antw. Neen; de Schepper van de einden der Aarde wordt noch moede noch mat.

Vr. Kan in God wel eenige bezmoedigheid vallen?

Antw. In 't allerminste niet; want zijne Magt is oneindig en onuitputtelijk / en daarom kan Hij nimmer eenige bezmoedigheid onderworpen zijn / of dooz zijn wezē afgemat worden.

Vr. Is ook Gods maniere van werken geen bewijs / dat Hij in het zelve zich niet vermoeid heeft?

Antw. Ja het; want Gods scheppende daad was enkel eene daad van bevelenden wil / dooz welke Hij maar sprak en het was er; maaz gebod en het stond er, Ps. 33; 9, bezgel. Gen. 1: 3.

23 Vrage. Wat is het dan te zeggen, dat Hij rustte?

Antw. Dat Hij ophield met scheppen.

Vr. Hoe moet ik dat ophouden van scheppen in God begripen?

Antw. Niet ten aanzien van Gods scheppende daad / want deze is in God van eeuwigheid tot eeuwigheid dezelfde; maar alleen ten aanzien van de gewochten dooz die scheppende daad voortgebracht / waardoor Hij afliet nieuwe soorten van Schepselen te maken.

Vr. Wat drukt dan dat rusten uit?

Antw. Daardooz wordt uitgedrukt /

1. De volkomenheid van Gods volbragte Schepingswezē / Gen. 2: 1, 2, 3.

2. Het Goddelijk welgeballen in dat volbragte werk, Exod. 31: 17.

VI. HOOFDSTUK.

VAN DE VOORZIENIGHEID.

1 *Vrage.* Houdt dan nu God op van alle werk omtrent de schepselen?

Antw. Neen, daar is nog een gedurig werk der Goddelijke Voorzienigheid, Joh. 5:17, *Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook.*

Vr. Wat verstaat gij door dat gedurig werk der Goddelijke Voorzienigheid?

Antw. Daardoor versta ik: Die almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, waardoor Hij alle en elk een der geschapene wezens bij hun aanwezen bewaart, naar hunnen aard doet werken, en tot hun algemeen en bijzonder einde bestuurt, Hem tot heerlijkheid.

Vr. Waarom wordt dit werk Gods zijne Voorzienigheid genoemd?

Antw. Daarom/ dat God daarin niet alleen werkt naar zijn eeuwigen raad/ waardoor Hij van te voren ziet wat er van al het geschapene zijn zal/ berg. Hebr. 11:40, maar Hij ook in hetzelfde met de zorg van een Huisvader omtrent het geschapen Al bezieert/ en het huisgezin van de wereld voorziet van alles wat het noodig heeft. Vergel. Gen. 22:8, 14.

Vr. Is er ook/ zoo als onze Auteur zegt/ waarlijk zulk een gedurig werk der Goddelijke Voorzienigheid?

Antw. Van deze waarheid worden wij verzekerd:

I. Door het Goddelijk getuigenis in het Woord/
men

men zie er van Ps. 33 : 9—15; 104, 107; Joh. 5 : 17; Hand. 14 : 17; 17 : 25, 26; Rom. 11 : 36; Col. 1 : 16; Hebr. 1 : 3; Openb. 4 : 11.

2. Door het onderwijfs van het rebelicht. **Ammerfs** dat leert ons :

A. Dat God / die als het eezft onafhankelijk en onzindig volmaakt Opperwezen / de oorzaak en Heer is van al wat buiten Hem bestaat / ook de Bezorger en Regeezder van alles zijn moet.

B. Dat het gansche **Al** / 't geen ledig en behoefstig in zich zelven is / en daarom alzoö min door zich zelven bestaan als worden kan / in dien staat van zijn en orde / in welke het tot hier toe is / onmogelijk volburen kan / dan alleen door de bezorgende en regerende hand van dien zelfden God die het gemaakt heeft.

2 *Vrage*. In hoe veel daden bestaat Gods Voorzienigheid ?

Antw. In drie : in Onderhouding, Medewerking en regering.

Vr. Moeten alle deze drie stukken tot de Goddelijke Voorzienigheid gebzagt worden ?

Antw. Ja zeker ; want het gansche schepsel hangt in zijn wezen / wezken en einde volstzeht van God af / en heeft daarom de Goddelijke Voorzienigheid in alle daden ook volstzeht noodig.

Vr. Zouden wij de Leer der Doozzienigheid niet tot die twee daden / onderhouding en regering / mogen bzenzen ?

Antw. Wanneerz men de Goddelijke Voorzienigheid tot die twee stukken bzenzt / om daazdoor de medewerking uit de Doozzienigheid uit te sluiten / dan

zeggen wij neen; wij mogen die niet tot die twee stukken brengen/ naardien het scepſel/ niet minder in zijne werking dan in zijn wezen en einde/ van God afhangt. Maar wanneer men de onderhouding en regering ook uitſtekkt tot de werking der scepſelen/ en alſoo de medewerking in die twee stukken inſluit/ dan kan en mag men het tot die twee stukken brengen/ gelijk ook geſchiedt in de Heidelb. Catech. Antw. 27.

Vr. Wel komt dan de bezorging en regering van alleſt alleen aan God toe?

Antw. Ja/ de Voorzienigheid iſt alleen Gods werk; dit blijkt uit Neh. 9 : 6. Job 12 : 9. Jes. 45 : 7; enz. En wel iſt dit werk wezenlijk het werk van den Drieenen God; doch huis houdelijk iſt het 't werk der Vaders; beide te zien Joh. 5 : 17. Ps. 104 : 30. Spr. 30 : 4, enz.

3 Vrage. Wat is de Onderhouding?

Antw. Die almachtige kracht Gods, waardoor Hij alles doet blijven in zijn wezen; Hebr. 1 : 3, *Die alle dingen draagt door het Woord zijner kracht.*

Vr. Hoe beſchrijft gij de Onderhouding nader?

Antw. Deze beſchrijft ik te zijn: De Goddelijke Voorzienigheid, voor zoo ver Hij daardoor de wezens der geſchapene dingen doet aanwezig blijven. [Zie Buurt § 159.]

Vr. Waarin beſtaat dan deze baad der Goddelijke Voorzienigheid?

Antw. Die beſtaat

1. Niet in eene bloote ontkenning van eene dadelijke vernietiging; want dan zou het scepſel in zijn beſtaan van God onafhankelijk zijn; en ook kon

van aan het ophouden van die daad de bezettinging van het scheepsel niet gehecht worden / Job 6 : 9.

2. Maar in eene stellige daad Gods/ waardoor Hij het scheepsel dadelijk behaart bij zijn wezen/ en al bezelfs behoeftigheden verzorgt/ Neh. 9 : 6.

Vr. Op wat wijze onderhoudt God alles?

Antw. Dat kan onbezcheiden worden aange-merkt:

1. Zoo ten aanzien van de boozwerpen van deze daad/ voor zoo bez God sommige dingen onderhoudt in hun wezen/ als zon/ maan/ sterren/ engelen/ enz. Anderen in hunne soort; als de lichamen der menschen/ de beesten/ planten/ enz.

2. Als ten aanzien van de onderhoudende daad/ voor zoo verre God sommige dingen onderhoudt onmiddellijk/ dus de engelen/ de zielen der menschen/ enz.; anderen middellijk/ dus de levendige lichamen.

Vr. Wat bewijs hebt gij voor deze onderhouding?

Antw. Deze wordt ons geleerd/ Ps. 36 : 7; 104 : 27—31. Col. 1 : 17. Hebr. 1 : 3. Openb. 4 : 11, enz.

4 Vraag. Wat is Gods medewerking?

Antw. Die almachtige kracht Gods, waardoor Hij medewerkende invloet in alle bewegingen of werkingen der schepselen, 1 Cor. 12 : 6, *Het is God die alles in allen werkt.*

Vr. Beschrijf mij deze daad van Gods Voorzienigheid eens nader?

Antw. Deze is: De Goddelijke Voorzienigheid, voor zoo ver Hij daardoor alle geschapen wezens, die 't Hem behaagt, doet werken. [Zie *Buurt* § 161.]

Vr. Wel waarin bestaat van deze daad?

Antw. Die bestaat

1. Niet/

- A. **N**och in eene bewaring van der schepselen werkkrachten; want dat is de onderhouding.
- B. **N**och in eene gemeenen inbloed/ welke door het scepjel zelf bepaald wordt; want dat stelt het scepjel onafhankelijk van God.
- C. **N**och in eene zamenwerking met een scepjel; want daardoor wordt God en het scepjel met elkander gelijk gesteld.

2. **M**aar zij bestaat in die werking van God als de eerste oorzaak/ waardoor Hij in elke bijzondere daad der schepselen als tweede oorzaken inbloeit/ dooz hen aan te zetten tot/ boozt te zetten in/ en te bepalen het einde van hunne werking. 1 Cor. 12 : 6.

Vr. **K**unt gij ook deze band der Goddelijke Dooz- zienigheid betwijzen?

Antw. **J**a/ deze blijkt ons uit Hand. 17 : 28, Jer. 10 : 23, Phil. 2 : 13, Jac. 4 : 15.

5 **V**rage. Wat is de regering Gods?

Antw. Die almachtige kracht Gods, waardoor Hij alles bestuurt tot een zeker en bepaald einde, Ps. 93 : 1, *De Heere regeert.*

Vr. **H**oe beschrijft gij de Goddelijke Regering?

Antw. Die beschrijft ik te zijn: De Goddelijke voorzienigheid, voor zoo ver Hij daardoor, zoowel de werkingen als de wezens der geschapene dingen tot zijne eer doet strekken, [Zie *Buurt* § 163.]

Vr. **W**aarin bestaat deze daad der Goddelijke voorzienigheid?

Antw. Die bestaat

1. **I**n eene vrijmachtige bepaling van den regel/ naar welke alle en elk een der geschapene wezens/ elk naar zijnen aard/ werken moeten.

2. **I**n eene krachtbadige beheersching van al het ge-

schapene / om zamen dienſtbaar te zijn aan zijne wijs-bepaling / tot het bij Hem vastgesteld einde.

Vr. Hoe kan men deze Regering onderscheiden?

Antw. Men kan die onderscheiden

1. In eene gewone, waarin God werkt / naar de bij Hem bepaalde Wetten / en zoo is die

A. Of natuurlijk, boor zoo ver zij zich uitstrekt tot alle de geschapene wezens.

B. Of zedelijk, boor zoo ver zij zich bepaalt tot de rebelijke Schepselen / zoo Engelen als menschen.

2. In eene buitengewone, waarin God van de gestelde Wetten afwijkt / in het doen van Wonderwerken.

Vr. Kunt gij ook deze Regering bewijzen?

Antw. Deze wordt ons geleerd / Exod. 15 : 18, Ps. 103 : 19, Pred. 3 : 11, Jac. 4 : 12, &c.

6 Vrage. Waarover gaat de Voorzienigheid Gods al?

Antw. Over alle dingen, Eph. 1 : 11, *Die alle dingen werkt naar den raad zijns willens.*

Vr. Langs wat weg kunnen wij de waarheid van dit stuk / dat Gods Voorzienigheid over alles gaat / het beste bevestigen?

Antw. Boor onze aanbachtige bespiegeling te bepalen bij het groote gebouw van Hemel en Aarde / en bij al hetgene / dat daarin gebonden wordt.

Vr. Gaat van Gods Voorzienigheid over den Hemel en over de Aarde?

Antw. Ja zeker / dit blijkt

1. Ten aanzien van den Hemel / Job 26 : 9, Jes. 40 : 22, Ps. 104 : 2.

2. Ten aanzien van de Aarde / Job 26 : 7, Ps. 104 : 5.

Vr. Gaat zij ook ovez alles wat in den hemel en op de aarde is?

Antw. Ja zij; Ps. 103 : 19.

Vr. Coon dit eens ten aanzien van den hemel?

Antw. Wanneer wij

1. Opklimmen tot in den berden hemel/ zien wij Gods Voorzienigheid werkzaam omtrent de engelen/ Ps. 103 : 20, 21; 104 : 4. Hebr. 1 : 14. Wanneer wij

2. Nederbalen tot in den licht-hemel/ zien wij ook daar Gods Voorzienigheid werkzaam omtrent de hemellichten/ de zon/ maan en sterren/ Ps. 19 : 5. Joz. 10 : 12, 13. Jes. 38 : 8. Job 9 : 7. Amos 5 : 8. Wanneer wij eindelijk

3. Afkomen tot in den lucht-hemel/ ook daar zien wij Gods Voorzienigheid werkzaam omtrent de wolken/ de winden/ den regen/ de sneeuw/ den hagel/ den donder/ den bliksem/ ja ook omtrent de vogelen; te zien Ps. 104 : 3; 148 : 8. Job 37 : 4, 6, 35. Matth. 10 : 29, enz.

Vr. Coon het ook eens omtrent de aarde?

Antw. Wanneer wij met onze aandacht

1. Ovez de aarde wandelen/ wij vinden de Goddelijke Voorzienigheid werkzaam omtrent alles wat op aarde is/ en wel: omtrent het rebelijk schepsel/ den mensch/ in zijne ontvangenis en geboorte/ Job 10 : 9—11; in zijn leven/ Hand. 17 : 28; en in zijnen dood/ Job 14 : 5. Omtrent het redeloze schepsel/ alle wilde/ vierboetige en kruipende gebierten/ Ps. 36 : 7. Omtrent alle aard- en veldgewassen/ Deut. 11 : 14. Ja ook omtrent alle levenloze dingen/ het vuur/ de beuzen en balen/ het goud en zilver/ enz. 1 Kon. 18 : 38. Ps. 104 : 8. Hagg. 2 : 9. Wanneer wij bovendien met onze aandacht

2. Bij de wateren stilstaan/ ontbekken wij de Goddelijke Voorzienigheid werkzaam omtrent de wate-

ren zelve/ Jer. 31 : 35. Ps. 107 : 33; ja maa2 ook omtrent al wat in bezelbe is/ omtrent alle gzoote en kleine visschen/ omtrent alle wriemelende gebierte/ en de in de zee wandelende schepen/ Ps. 104 : 25, 26.

Vr. Maar gaat / nevens dit alles/ Gods Doorzienigheid ook omtrent alle zaken die in de wereld zjn en geschieden?

Antw. Ja zj; dat toont onze Auteur in eenige bijzonderheden/ als hj aanwijst dat bezelbe gaat :

1. Ober kleine dingen/ br. 7, 8, waarbij wij ook de gzoote in aanmerking nemen moeten.

2. Ober geballige dingen/ br. 9, 10, waarbij ook de noodzakelijke in overweging komen.

3. Ober 's menschen leestjd/ br. 11, 12, 13.

4. Ober brjwillige dingen/ br. 14, 15.

5. Ober het kwaad der zonden/ br. 16, 17, waarbij wij ook het kwaad der straffen moeten voegen.

6. Ober het zedelijk en geestelijk goed/ br. 18, 19.

7 Vrage. Ook over kleine dingen?

Antw. Ja; De haren uwer hoofds zijn alle geteld, Matth. 10 : 30.

Vr. Wat gronden hebt gj om vast te stellen/ dat Gods Doorzienigheid ober kleine dingen gaat?

Antw. Daartoe heb ik grond :

1. In Gods Woord, 't geen mij leert/ dat Gods Doorzienigheid gaat ober de vogelen/ Matth. 6 : 26; ober de luiszen/ Exod. 8 : 16, 17; de sprinkhanen/ Deut. 28 : 38; de kever/ de rupse/ de kruidworm/ Joël 2 : 25; de lalie/ Matth. 6 : 28—30; de haren des hoofds/ ook tot elk een van bezelbe/ Luc. 21 : 18.

2. In de Rede, welke ons leert/ dat die/ niet minder dan andere/ ja de gzootste dingen/ de God-

deſſelke voorzorge noodig hebben / maar veel meer door hen daarvan te onttrekken / aan God geſteld / en alſoo tot goden gemaakt worden.

8 Vrage. Is dat niet tot oneer van God, zich met zulke kleine dingen te bemoeijen ?

Antw. Neen; dewijl 't Hem geen oneer is die te hebben geschapen; dewijl Hij er ook geen grooter dingen om behoeft te verzuimen, en Hij er ook dikwijls groote zaken door uitvoert.

Vr. Wat dunkt u van de bedenking / in het voorſtel van deze vraag opgegeven ?

Antw. Dat ze zichzelf wederlegt; naardien het God grootelijks onteert die kleine dingen buiten het beſtuur der voorzienigheid te ſtellen / wijl men die daarvoor van God onafhankelijk maakt / 't geen zelfs van de allergrootſte niet geſchieden mag.

Vr. En wat dunkt u van het antwoord / 't geen onze Auteur daarop geeft ?

Antw. Dat het niet min waar van bondig is / ter wegneming van die bedenking; want toch:

1. Dat God in het ſcheppen van de allezkleinſte / niet mindez dan in de grootſte dingen / zijne oneindige heerlijkheid heeft opgeluisterd / leert ons / dat het God meeze tot heerlijkheid dan tot oneere is / die / na dezzelver ſchepping / te onderhouden en te bezorgen.

2. Dat God / om de bezorging der kleine dingen / de grootere niet behoeft te verzuimen leert ons / dat God in beide de groote met de kleine dingen te bezorgen / zoo veel te meeze zijne heerlijkheid openbaar maakt / als Hij daarvoor toont / niet naar

de wijze der menschen / maar met een Goddelijk albevoegen te werken.

3. Dat God door de kleinste dingen somtijds zeer groote dingen uitvoert / leest ons / dat de grootmagtige Schepper / in de uitvoer van zijn raad en wil / niet aan de middelen gebonden is / maar door de geringste dingen de grootste blijken van zijne heerlijkheid vertoonen kan.

Vr. Maar gaat Gods Voorzienigheid / gelijk over de kleine / alzo ook over de groote dingen ?

Antw. Ja zeker ; immers / behalve dat dit reeds gebleken is / bij het bewijs dat Gods voorzienigheid gaat over den hemel / de aarde en al wat in en op dezelve is / zoo wordt ook deze waarheid bevestigd uit hetgeen ons Gods Woord zegt aangaande de regering der koningen en de grootheid der koninkrijken / men zie er van Spr. 8 : 15.

9 Vraag. Gaat Gods Voorzienigheid ook over dingen die bij geval gebeuren ?

Antw. Ja ; Het lot wordt in den schoot geworpen , maar 't geheele beleid daarvan is van den Heere , Spr. 16 : 33.

Vr. Wat dingen zijn het die bij geval gebeuren ?

Antw. Dat zijn zulke dingen / tusschen welke oorzaak en uitkomst geen noodzakelijk verband plaats heeft / waarom die zoowel eene andere dan deze uitkomst hebben kunnen.

Vr. Hebt gij ook bewijs dat Gods Voorzienigheid over zulke dingen gaat ?

Antw. De waarheid daarvan blijkt ons niet alleen uit het woord van Salomo / Spr. 16 : 33 , maar ook uit voorbeelden van gebeurlijke uitkomsten. Waarvan straks nader.

10 *Vrage.* Geschiedt er dan ook iets bij geval?

Antw. Niet ten opzichte van God, maar wel ten opzichte van ons.

Vr. Wanneerz geschiedt iets ten opzichte van ons bij geval?

Antw. Dan/ wanneer het geschiedt: of buiten ons weten/ 1 Kon. 22 : 34, of tegen onzen wil/ Deut. 19 : 4, of zonder ons toeboen/ Gen. 22 : 13.

Vr. Maar kan er nu wel iets ten opzichte van God op de gezegde wijze bij gebal gebeuren?

Antw. Neen het; want door zijne voorwetenschap is alles aan Hem van eeuwigheid bekend/ Hand. 15 : 18. Door zijn hoogst Opperegezag geschiedt alles naar de bepaling van zijnen eeuwigen wil/ Eph. 1 : 11. En door zijne werkdadige voorzienigheid doet Hij alle schepselen werken/ die Hij wil dat werken zullen/ Hand. 17 : 28; 't is baarom ook dat de gemelde gevallen aan 't Goddelijk bestuur worden toegerekend/ te zien/ 1 Kon. 22 : 17; 28, 38. Deut. 19 : 4, verg. Exod. 21 : 13, en Gen. 22 : 13, verg. vs. 8.

Vr. Gaat Gods Voorzienigheid ook over noodzakelijke dingen?

Antw. Ja zij; dit blijkt onder anderen uit den loop der hemellichten/ welke/ naar de wetten en orde der natuur/ tot hare noodzakelijke uitkomst heeft/ de onderscheiding van dag en nacht/ zomer en winter/ enz. dan echter in die uitkomst onder Gods bestuur staat/ wijl die niet alleen aan die hemellichten die wetten gesteld heeft/ Ps. 104 : 19, maar ook zij in haren loop zijne knechten zijn/ Ps. 119 : 91.

11 *Vrage.* Gaat Gods Voorzienigheid omtrent onzen dood en ons leven?

Antw. Ja; de tijd daarvan is ook bij God bepaald, Job 14:5, *Dewijl zijne dagen bestemd zijn, het getal zijner maanden bij U is, en Gij zijne bepalingen gemaakt hebt, dien hij niet overgaan en zal.*

Vr. Kunt gij de waarheid van dit stuk nog nader bevestigen?

Antw. Dit hebben wij reeds gedaan/toen wij betwopen hebben dat Gods besluit ook over des menschen dood en leven gaat. Men zie het Hoofdst. van Gods besluit/ vr. 6, onze 3de vr. en antw.

12 Vrage. Kan dan een mensch zijn leven niet verlengen of verkorten?

Antw. Niet ten opzichte van God, maar wel van den mensch.

Vr. In wat opzigt kan iemand naar den mensch gezegd worden zijn leven te verlengen of te verkorten?

Antw. Gelijk iemand gezegd wordt zijn leven te verlengen/wanneer hij/ of door een matig of doot een godzalig leven/in den middelijken weg/ de oorzaak is van een lang leven/ Spreuk. 10:27. Alzoo wordt iemand gezegd zijn leven te verkorten/wanneer hij of door een directen doodslag zichzelf van het leven berooft/ of door een onmatig en godloos leven oorzaak is dat hij zoo lange niet leeft als hij/ naar den gewonen leestijd der menschen/ zou hebben kunnen leven/ Pred. 7:17.

Vr. Maar heeft dit verlengen of verkorten van 's menschen leven nu geen plaats ten aanzien van God?

Antw. Neen; want dat deze/ door een matig en

en godzalig leven/ zijne dagen bezmenigbuldigt; tezwijl een ander/ dooz zijn onmatig en goddeloog leven/ zijne jaren verkoz/ dat al geschiedt/ naar het bestek der Goddelijke wilg-bepaling/ dooz 't welke de tijd van elkz leven/ nebens de wegen dooz welke het dus lang/ of zoo kozt zijn zal/ is vastgesteld.

13 *Vrage.* Is dan het gebruik van alle middelen om te leven niet onnut?

Antw. Neen, die heeft God mede besloten als middelen tot dat einde, en geeft dan ook den menschen den wil om ze te gebruiken.

Vr. Wat dunkt u van de bedenking/ die deze vzaag opgeeft/ en van het antwoozd/ waarbooz onze Auteur dezelve poogt weg te nemen?

Antw. Dat zoo onnoozel de bedenking is/ eben zoo bondig ook het antwoozd is; want daar God/ in zijn Besluit/ middelen en einde heeft zaamgevoegd/ daar volgt/ dat het gebruik dez middelen niet onnut/ neen/ maar ten hoogste noodzakelijk en nuttig is/ ter bekoming van het einde; te meer daaz God den mensch/ nebens de begeerte naaz het leven/ ook eene begeerte naar de middelen ter bewaring van het leven heeft ingeschapen.

14 *Vrage.* Gaat Gods Voorzienigheid ook over de allervrijste dingen?

Antw. Ja, zelfs over de Gedachten, Spr. 21: 1. *Het harte des Konings is in de hand des Heeren als waterbeken, Hij neigt het tot al, wat Hij wil.*

Vr. Hoe zoudt gij de waazheid van dit stuk nader betwijzen?

Antw. Dit bewijst ik nabez / uit de bestendige leer van Gods Woord / 't geen ons zegt / dat Gods Voorzienigheid gaat omtrent des menschen gedachten / zitten en opstaan / Ps. 139 : 2-4. Omtrent zijn genuegenheden / Spr. 21 : 1 ; omtrent zijn voornemens en berzelbez uitboering / 2 Chron. 36 : 22 , 23 , Spr. 16 : 1.

15 *Vrage.* Neemt dat des menschen vrijheid niet weg ?

Antw. Neen , die bestiering is geen dwang maar eene gewillige neiging.

Vr. Hoe is de leer bez Voorzienigheid / ten aanzien van 's menschen vrijwillige daden / best ovezeen te brengen met des menschen vrijheid ?

Antw. Dat kan men best doen / dooz in acht te nemen / aan de eene zijde : dat 's menschen vrijheid niet bestaat in eene enkele onbezschilligheid ; maar in eene rebelijke / ongedwongene bepaling van deszelfs neiging. Aan de andere zijde / dat Gods besturende Voorzienigheid niet bestaat in een geweldigen dwang van het schepsel / om tegen deszelfs wil te werken ; maar in eene bewerking van het schepsel / ovezeeu komstig deszelfs rebelijke natuur. Ammez dit wel in acht genomen zijnde / zien wij dat / niet tegenstaande des menschen vrijheid / Gods Voorzienigheid echter omtrent zijne vrijwillige daden ook dadelijk werkzaam is.

16 *Vrage.* Gaat Gods Voorzienigheid ook omtrent de Zonden ?

Antw. Ja : Hij laat ze toe , bepaalt en bestuurt ze tot een zeker einde. Gen. 50 : 20 , *Gij lieden wel , gij hebt kwaad tegen mij gedacht , doch God heeft het ten goede gedacht.*

Vr. Wat zonden hebben wij om God's voorzienigheid ook tot de zonden uit te stekken?

Antw. Dat leert ons:

1. God's Woord/ zoo door alle die sterke spreekwijzen/ welke het in dit stuk gebruikt/ te zien Exod. 10 : 1, 2 Sam. 16 : 10, Ps. 81 : 13, Rom. 9 : 17, 18, 2 Thess. 2 : 11, als door bijzondere gevallen op te geven/ in welke het bestuur van God's Voorzienigheid zichtbaar gebleken is. Ik beroepe mij op de bedrjven der Zonen van Jacob/ omtrent hunnen Broeder Jozeph/ Gen. 50 : 20, en van de Joden en Heidenen omtrent Christus/ Hand. 2 : 23.

2. Het Hedelicht/ voor zoo vez het ons doet begrypen dat/ wanneer men de zonden aan het bestuur der Goddelijke Voorzienigheid onttrekt/ men den mensch in het bedrjven der zonden van God onafhankelijk maakt.

Vr. Maar op wat wijze gaat toch God's Voorzienigheid omtrent de zonden?

Antw. Onze Auteur drukt het uit door drie woorden; hij zegt door toelaten/ bepalen en besturen van dezelve.

Vr. In wat zin is het te verstaan/ als God gezegd wordt de zonden toe te laten?

Antw. Niet/ in den zin van wezkelooze toelating/ waarvoor God slechts als een bloot aanschouwer van de zonden zou aan te wezen zijn; neen/ maar in den zin van eene werksame toelating/ voor zoo vez Hij/ niet alleen de wezkrachten/ tot die daden waarin de zonden zijn/ bewaart; maar ook aan den mensch de gelegenheden tot de zonden doet voorhomen/ 1 Sam. 11 : 2; den Satan loslaat om tot zonden te verleiden/ 1 Kon. 22 : 21, 22; zijne weerhoudende Genade tegen de zonden inhoudt of onttrekt/ Jer. 16 : 13; ja zelve tot zonden overgeeft/ Ps. 81 : 13.

Vr. In wat opzigt wordt God gezegd de zonden te bepalen?

Antw. Bijzonde? in opzigt van haar booztwery/ 2 Sam. 16 : 10, van hare mate/ Job 1 : 12, en van hare gebeurzaamheid/ Jes. 10 : 25.

Vr. En welk is het einde/ waartoe God de zonden bestuurt?

Antw. Het hoogste einde is zijne Heerlijkheid/ Spr. 16 : 4, het onbezinde is het heil van zijn Volk/ Gen. 50 : 20, en het bezorf der Goddeloozen/ 2 Thess. 2 : 10-12.

17 Vrage. Werkt God de zonden zelf niet?

Antw. Neen; een Heilig God kan geen oorzaak zijn van iets zondigs, Hij haat en straft de zonden.

Vr. Hoe kan men God/ in zijne besturende boozzienigheid omtrent de zonden/ van de wezking der zonden vrijkennen?

Antw. Dat kan men doen dooz aan te mezken:

1. Dat wat anbez? is de daad/ waarin de zonde is/ wat anbez? de zonde die in de daad is; de daad is natuurlijk/ en in zich zelven goed; de zonde in die daad is zedelijk/ en eene ontbering van de vereischte goedheid/ en dus kwaad; de daad/ als natuurlijk/ verrigt de mensch als tweede oozzaak in afhanging van God als de eerste oozzaak; de zonde in de daad komt van den mensch/ en niet van God/ dooz wiens inbloed hij de daad uitboert.

2. Dat wat anbez? is de zonden te wezken/ wat anbez? omtrent de zonden wezzaam te zijn; het eerste ontkennen wij volstzekt van God; maar het laatste bevestigen wij van Hem.

Vr. Dus zien wij dat en hoe Gods Doorzienigheid omtrent het kwaad der zonden gaat; maar

gaat Gods voorzienigheid ook omtrent het kwaad der straffen?

Antw. Ja zij: dat blijkt onder anderen uit Jes. 45 : 7, en Amos 3 : 6.

18 Vrage, Werkt God dan het goede?

Antw. Ja, daartoe zijn wij niet bekwaam iets te denken als uit ons zelve; maar al onze bekwaamheid is uit God, 2 Cor. 3 : 5.

Vr. Gaat Gods Voorzienigheid ook omtrent alle goed?

Antw. Ja zij/ en wel

1. Omtrent alle goed 't geen het scheepsel geniet/ zoo in Natuur als in Genade/ Jac. 1 : 17.

2. Omtrent alle goed/ dat 't rebelijk scheepsel doet/ 't zij van natuurlijk/ Ps. 139 : 2, 3, 4, 't zij van zedelijk/ Marc. 3 : 4, 't zij van geestelijk/ Phil. 2 : 13.

Vr. Op wat soort van goed doelt onze Natuur bijzonder?

Antw. Bijzonder/ ja alleen op het laatste; te weten op geestelijk goed/ 't geen door scheepselen gedaan wordt.

Vr. Wel op wat wijze gaat Gods Voorzienigheid omtrent dat goed?

Antw. Op deze wijze:

1. Dat Hij dat goede beveelt/ en den regel naaz welke het geschieden moet voorschijft Micha 6 : 7.

2. Dat Hij/ door hartveranderende Genade een hebberlijk bezwogen in de zielen der uitbezukorenen inwekt/ waardoor zij bekwaam gemaakt worden/ om in afhanging van Genade/ geestelijk goed te kunnen doen/ Eph. 2 : 10.

3. Dat Hij op die ingewekte Genade werkt/ door verlichting van het bezstand/ om het goede te kennen, berg. Ps. 119 : 125; door neiging van den

wil/ om het goede te beminnen/ berg. Ps. 119 : 36.
 en door bekwaaeming van den geheelen mensch/
 om het goed te doen/ berg. Ps. 119 : 35.

19 *Vrage.* Geeft God daartoe maar eens en vooral krachten, of moet Hij invloeyen tot elke bijzondere daad?

Antw. Hij moet invloeyen tot elke bijzondere daad, daartoe opwekkende en medewerkende, Phil. 2 : 13, *Het is God, die in u werkt, beide het willen en werken naar zijn welbehagen.*

Vr. Zoudt gij de waazheid van dat Antwoord nog nader kunnen staven?

Antw. De waazheid van dit stuk blijkt ons:

1. Mit Gods Woord/ 't geen ons dit leert in zeer vele plaatsen/ zie onder anderen/ Joh. 15 : 5, 1 Cor. 12 : 6, Phil. 2 : 13.

2. Mit des menschen allezinsche afhankelijkheid van God / beide in staat en daden/ zoo wel in de genade als in de natuur.

Vr. De Leer der Doorzienigheid dus afgehandeld zijnde/ zeg mij tot slot / waartoe dient dezelve?

Antw. Deze Leer dient bijzonder voor Gods Volk/ om het op te wekken:

1. Tot dankbaarheid in voorspoed/ Deut. 8 : 10-18. Gen. 32 : 10.

2. Tot geduldigheid in tegenspoed/ Ps. 39 : 10, Hebr. 12 : 9, 10.

3. Tot vertrouwen voor het toekomstige, Job 13 : 15, 2 Cor. 1 : 10.

VII. HOOFDSTUK.

VAN HET VERBOND DER WERKEN.

1 *Vrage.* Heeft God nog een bijzonder bestuur omtrent den mensch?

Antw. Ja; die regeert Hij Verbondsgewijs.

Vr. Wat moeten wij/ om een klaarder begrip van Gods Voorzienigheid te maken/ omtrent dezelve opmerken?

Antw. Dit: dat/ ofschoon Gods Voorzienigheid/ in God/ maar eene enkelvoudige daad is/ men dezelve echter/ ten aanzien van de voortwerpen waaz- omtrent/ en de wijze op welke ze werkt/ onderscheiden kan in eene algemeene/ welke zich uitstrekt tot alle geschapene dingen; en in eene bijzondere/ welke zich bepaalt tot redelijke wezens/ en onder die vooral tot den mensch.

Vr. Hoe kan men de bijzondere regering Gods omtrent den mensch wederom onderscheiden?

Antw. Die kan men onderscheiden in eene zedelijke en in eene willekeurige regering.

Vr. Waarin bestaat Gods zedelijke regering van den mensch?

Antw. In eene vrijmagtige/ nochtans in Gods en in des menschen natuur gegronde bepaling van des menschen vrijwillige handelingen/ door het voorschrijven van de allerbillijkste wetten/ eene besturing naar/ en evenredige vergelding der gehoorzaming of overtreding van die wetten; men zie er van/ onder anderen/ Jac. 4 : 12.

Vr. En waarin bestaat Gods willekeurige regering van den mensch?

Antw. In een goedertierenen Verbondshandel met hem/ waardoor Hij/ in eene gunstige en gemeenzame ooverzeenkomst met den mensch/ aan de gehoorzaming van zijne bevelen de belofte van het leven/ onder de allersterkste verzekering/ vast maakt.

Vr. Hebt gij gezond/ om/ met onzen Auteur/ zulk eene Verbondsregering van den mensch aan God toe te kennen?

Antw. Bewijzen daarvan zijn: Het Verbond 't geen God heeft aangegaan met Adam, Hoz. 6 : 7; met Noach, Gen. 6 : 18; met Abraham, Gen. 17 : 1—16; met Israël, Exod. 19; met David, Ps. 89 : 4; met de Kerk van het N. Testament, Jer. 31 : 31-34.

2 Vrage. Hoe velerlei Verbonden zijn er?

Antw. Tweederlei: een Verbond der Werken en een Verbond der Genade.

Vr. Hoe kan ik dat begrijpen/ dat er maar tweederlei Verbonden zijn/ daar gij 300 vele verbonden reeds hebt opgenoemd?

Antw. Al die Verbonden waren wel eenigzins onderscheiden in omstandigheden/ maar echte in soort niet meer dan twee; immers Gods Verbond met Adam was het Werk-verbond; maar alle de volgende Verbonden waren gegrond in het Genadeverbond, en bezchilden alleen in bepaling van Verbondsvoorwerpen en maniere van bedelingen.

Vr. Zijn deze twee Verbonden waarlijk en in wizen van elkander onderscheiden?

Antw. Hierop moet met onderscheid geantwoord worden:

1. In een gezonden zin zou men kunnen zeggen/

gen/ dat die twee Verbonden een en hetzelfde waren; voor zoo verre zij dezelfde partijen/ God en den mensch / dezelfde eischen/ gehoorzaamheid aan Gods bevelen / en dezelfde beloften van het leven hebben.

2. Evenwel/ van nabij beschouwd/ zijn zij waarlijk onderscheiden/ en wel:

A. In Verbonds-partijen; zijnde in het eerste God als een goederterren Schepper en Heere; de mensch als rechtshapen/ staande in Adam als het Verbonds-hoofd; in het tweede, God als een rechtvaardig doch ontfermend Rigter; de mensch als gevallen/ en staande/ door Gods barmhartige verkiezing/ in Christus als den tweeden Adam.

B. In Verbonds-eisch; deze was/ in het eerste Verbond/ alleen gehoorzaamheid aan de Wet; van/ nevens dit/ in het laatste Verbond/ ook het lijden van de verdiende straf.

C. In Verbonds-belofte; deze was/ in het eerste Verbond/ de bestendigheid en volmaking van het leven; maar in het laatste de wedergeving en herstelling van hetzelfde.

D. In Verbonds-volbrenging; in het eerste Verbond hing dit aan den mensch zelf/ maar in het laatste aan zijn Zorg als Verbonds-hoofd.

E. In Verbonds-vestiging; het eerste Verbond was mogelijk dat het bezbroken wierd/ maar het laatste is onbezbrekelijk en daarom eeuwig.

Vr. Maar ligt nu in die twee Verbonden/ Gods bijzondere bestuur omtrent den mensch?

Antw. Ja het; dat zal blijken wanneer wij/ met onzen Auteur/ die twee Verbonden in dezelfde omflap nader beschouwen/ en wel:

1. Het Verbond der Werken, in dit en de twee volgende Hoofdstukken.

2. Het Verbond der genade, in het 10de Hoofdst. en vervolgens.

8 Vrage. Wanneer was het Verbond der Werken?

Antw. Voor den Val.

Vr. Geef mij eens eene beschrijving van het Verbond der werken?

Antw. Dat Verbond beschijft ik te zijn: Die gunstige onderhandeling Gods, als Schepper en Heere van alles, met den regtschappen mensch Adam, als het hoofd van alle zijne nakomelingen, in 't welke God, onder voorwaarde van gehoorzaamheid aan zijne bevelen, het leven aan den mensch beloofde, doch in gevalle van ongehoorzaamheid den dood bedreigde, en de mensch van zijne zijde in dien eisch Gods, aangedrongen door beloften en bedreigingen, volkomen instemde, en daarop van God door zichtbare teekenen de krachtigste verzegeling ontving.

Vr. Is er waarlijk zulk een Verbond door God tusschen Hem en den mensch opgericht?

Antw. Ja het; de waarheid van zulk een Verbond blijkt ons:

1. Mit het duidelijk getuigenis van God / Hoz. 6:7, bezg. Job 31:33.

2. Mit de tegenstelling van en tusschen de Wet der werken en des geloofs/ als de weg ten leven/ Rom. 3:27. Gal. 4:24.

3. Mit de toerekening van Adams eerste zonde aan alle zijne nakomelingen/ welke alleen in dat Verbond gezond is/ Rom. 5:12.

4. Mit de tegenstelling tusschen Christus en Adam/ welke alleen hunne betrekking/ als Verbonds-hoofden/

den / ten fundament heeft / Rom. 5 en 1 Cor. 15.

5. Mit de heerschappij van den dood / ook over die die voor het Sinaitische Verbond gestorven zijn / en dus / buiten een Verbond / niet gezondigd hebben in gelijkheid der overtreding van Adam, wiens zonde een Bondbreuk was / Rom. 5 : 14.

[Zie over dit laatste bewijs *Buurt* § 839.]

Vr. Verdient het ook te worden opgemaakt / dat dit verbond zoo als onze Auteur zegt / voor den Val was ? /

Antw. Ja het ; want toch / dat op te merken doet ons begripen / den grond der toerekening van Adams eerste zonden ; de bron van het natuur-beroes ; en de onmogelijkheid om door eigen gerechtigheid het leven te verkrijgen ; zoo als in 't vervolg bliken zal.

4 Vrage. Met wien heeft God dat opgericht ?

Antw. Met Adam, en in hem, als het Hoofd met alle zijne nakomelingen.

Vr. Wie zijn dan / ingeolge van deze Vraag en

Antw. de onderhandelende partijen in dat Verbond ?

Antw. Deze zijn God en de regtschappen mensch.

Vr. Hoe komt God dan voor in dat Verbond ?

Antw. God komt in dat Verbond voor :

1. In 't algemeen / als de Verbondmaker ; die de stoffe en vorme van het Verbond ontwerpt aan den mensch voorstelt / en hem tot de omhelzing van hetzelfde bewerkt.

2. In 't bijzonder :

A. Als Schepper, die aan den mensch het aanwezigen gegeven heeft / en hem / daarom / als een Souverein Heere, naar en tot zijn wil verplichten kan.

B. Als heilig en goed, die in alles betamelijk zijn

zijn hoog Wezen / en als een algenoegezzaam Welboener / met zijn schepsel handelen wilde.

C. Als Drieëinig, die niet mindez in zijn vrywillig Verbonds-bestuur omtrent den mensch / zijne onbegrijpelijke manier van bestaan ontdekken wilde / dan Hij zulkz in des menschen schepping gedaan had.

Vr. En hoe komt de mensch daarin voor?

Antw. De mensch komt daarin voor:

1. In 't algemeen / als Verbonds-aannemer, die een welgeballen neemt in het Verbonds-voorzstel / en het dienaangaande met God eens wordt.

2. In 't bijzonder:

A. Als een mensch, die door de rebelijkheid van zijne natuur vatbaar was voor den inhoud van 't Verbond.

B. Als een rechtschapen mensch, die bekwaam was om het Verbond Gods te kunnen onderhouden.

C. Als een eenig mensch, die / in zijn persoon / als de Vader van het menschedom / alle menschen in zijne ledenen had opgesloten.

D. Als een veranderlijk mensch, die daarom op loon en straf denken kon.

E. Als een openbaar mensch, die / als een zedelijk persoon / dat is als het Verbonds-hoofd / het gansche menschedom representeerde; van welk laatste in 't vervolg nader.

5 Vrage. Wat eischt God in het Verbond der Werken?

Antw. Volmaakte gehoorzaamheid aan de Wet.

Vr. Wat bewijs hebt gij daarvoor / dat dit de eisch van het Verbond der Werken was?

Antw.

Antw. Dat leert mij Gods Woord / als het spreekt van een doen der geboden van de Wet / ter verkrijging van het leven; men zie Liv. 18 : 5, Matth. 19 : 17, Rom. 7 : 10, &c. maar / er is geen verband tusschen gehoorzaamheid en leven / dan door Gods Verbond / waarvoor God de beloften van leven aan het doen der geboden ghehecht heeft.

Vr. Maar welk eene volmaaktheid van gehoorzaamheid eischt God in dat Verbond?

Antw. Eene drierlei volmaaktheid, te weten :

1. Dez deelen, die zich uitstrekten tot alle de geboden.
2. Dez trappen, die aan elke daad zijne volkomenheid gaf.
3. Dez geduurzaamheid, die onafgebroken en bestendig was; alleg te zien, Gal. 3 : 10.

6 Vrage. Welke was die Wet?

Antw. De Wet der liefde; God lief te hebben met alle zijne kracht, en zijne naasten als zich zelve.

Vr. Maar hoe kan deze Wet den eisch van 't Verbond zijn / daar dezelve den eisch is van die wet / die God als Schepper en Heere aan den mensch gegeven heeft / en die Hij (des menschen schepping bijzondersteld zijnde) niet kon nalaten te geven.

Antw. Die wet / aangemeest als eene wet van den grootmagtigen Schepper / verpflichtende den mensch tot gehoorzaamheid uit aanmerking van het Souverein gezag / 't geen God over hem had als zijnen Heere / Wetgever en Rigter; dan / die zelfde wet stelde God / in de oprigting van 't Werkverbond / tot een Verbondswet / door aan de gehoorzaming van dezelve de beloften van belooning vast

te maken / en daardoor zichzelven aan den mensch tot eene genadige vergelding van zijne gehoozzaamheid te verplichten.

7 Vrage. Hoe kwam Adam aan kennis van de Wet?

Antw. God had die ingeschreven in zijn hart.

Vr. Waarin bestond de Goddelijke inschrijving van deze wet in het hart van Adam?

Antw. In eene klare en krachtige indrukking van den inhoud der wet / en van dezelve bezindtenis als een verplichtenden regel / in het hart van Adam / waardoor hij besefte niet alleen / wat zijn plicht was / maa ook de noodzakelijkheid van derzelver betrachtning / gepaard met het innigste genoegen in dezelve.

Vr. Wat bewijs hebt gij voor de waarheid van deze beschrijving?

Antw. Deze waarheid blijkt ons :

1. Uit des menschen schepping naas Gods Beeld, welke / zonder zulk een indrukfel van zijnen plicht / niet kan begrepen worden.

2. Uit de overblijfselen van dat indrukfel in de harten der Heidenen / waarvan ons Paulus verze-
kert / Rom. 2 : 14 ; 15.

Vr. Maaz kende Adam door die inschrijving / den eigch van de wet als een eigch van 't Werkverbond?

Antw. Neen ; want gelijk de oprigting van dat verbond eene daad van Gods willekeur was / alzo kon / noch het Verbond / noch de wet als een eigch van 't Verbond / bij hem gekend worden / tenzij van doot eene Goddelijke openbaring.

Vr. Wel heeft dan Adam zulk eene openbaring daarvan gehad?

Antw. Ja hij / dat blijkt uit Gen. 2 : 17, daar wij niet duister den Verbonds-handel van God met Adam / en alzoo ook de openbaring van die wet als een Verbonds-wet vinden.

8 Vrage. Wat belooft God in 't Verbond der Werken?

Antw. Het eeuwige Leven.

Vr. Wat en hoedanig een leven denkt gij / dat in het Werk-verbond beloofd is?

Antw. Wij denken daarbij op het leven in zijne volle ruimte / en dus sluit de Verbonds-belofte in :

1. Een leven van onsterfelijkheid.
2. Een leven in 't genot van Gods gunst en gemeenschap.
3. Een leven van volkomene gelukkigheid in den Hemel.

Vr. Maar is er waarlijk zulk een leven in 't Werk-verbond aan Adam beloofd?

Antw. Ja het / dat blijkt :

1. Mit al die plaatsen / in welke het leven aan de gehoozzaamheid gehecht wordt ; reeds genoemd.
2. Mit de bedreiging van den dood op de ongehoozzaamheid / welke de belofte van leven / hij tegenstelling / insluit.
3. Mit de herstelling van dat leven / dooz het Genade-verbond / als een leven / 't geen na de obetreding dooz de wet niet te bekomen is ; Rom. 8 : 2, 3.

9 Vrage. Wierd die belofte ook door eenig Sacrament bevestigd?

Antw. Ja, door den Boom des Levens.

Vr. Hoedanig een Boom was die Boom des Levens?

Antw. Dit kan niet met zekerheid bepaald worden; hij schijnt de Boom des Levens genaamd te zijn/ of omdat zijne vrucht zonderling geschikt was om het menschelijk leven te voeden/ te onderhouden en te bewaren; of liever/ omdat hij aan den mensch gegeven was/ om door deszelfs gebruik/ hem te bezegelen de zekerheid van het beloofde leven/ Indien hij het Goddelijk gebod gehoorzaamde.

Vr. Wat grond hebt gij/ om dien boom voor zulk een zegelteeken van Gods Verbond met Adam/ dat is voor een Sacrament te houden?

Antw. De grond daartoe ligt: Ten deele, in de benaming van dezen Boom als een' Boom des Levens; Ten deele, in de afkeerling der eerste Ouderen van dien Boom/ zoo ras zij gezondigd hadden. Ten deele, in de overbrenging van den naam deszes Booms op Christus/ als oorzaak van het leven in het tweede Verbond.

Vr. Had dat Verbond nog geen meer Sacramenten?

Antw. Nebens den Boom des Levens voegen sommigen ook nog

2. Den Boom der kennisse des goeds en des kwaads, willende dat die aan Adam beteekend en bezegeld heeft/ de zekerheid van den bedreigden dood/ ingevalle van overtreding.

3. Het Paradijs, aan Adam beteekenende en bezegelende de verwachting van gelukzaligheid in den Hemel/ welke daazom het Paradijs Gods zou gemb worden.

Den Sabbath; aan Adam beteekenende en ver-

zegelende de zalige ruste der heerlijkheid/ na het vol-
bienen van Gods raad/ in de weke van het leven
op de aarde.

10 *Vrage.* Wat dreigde God in dat Verbond?

Antw. De dood.

Vr. Hoedanig een dood bedreigde God in het
Verbond?

Antw. Dermits de woorden den dood te sterven,
dat is stervende te sterven, alle soorten van dood/
dat is den dood in vollen nadruk insluiten/ begrij-
pen wij dat hier bedreigd wordt den natuurlijken,
den geestelijken en den eeuwigen dood, Rom. 6: 23.

Vr. Maar hoe kan ik deze bedreiging als een
bedreiging van het Werk-Verbond aanmerken/ daar
de overtreding der wet/ naar Gods rigterlijk oor-
deel/ door zichzelf den dood verdient?

Antw. Die dood/ welke/ naar Gods rigterlijk
oordeel/ op de overtreding der wet volgen moest/
wierd bij de oprigting van het Verbond der werken
den mensch aangekondigd/ en/ op zijne overtre-
ding/ als een verbreking van het Verbond/ bedreigd/
en alzoo wierd die een Verbonds-bedreiging; men
zie er van/ Gen. 2: 17, daar de dood bedreigd
wordt op de overtreding van dat gebod/ 't welk
onze Stuteur opgeeft/ als hij/ op de

11 *Vrage.* Deed er God nog een proefge-
bod bij?

Antw. Ja; van niet te eten van den boom der
kennisse des goeds en des kwaads, Gen. 2.

Vr. Hoedanig een boom was deze boom der ken-
nisse des goeds en des kwaads?

Antw. Dat weten wij niet; alzoó min / als dat wij met zekerheid zeggen kunnen / waarom hij een boom der kennisse des goeds en des kwaads genoemd zij; hoewel het ons eenboudigst voorkomt / de rebe dezer benaming te zoeken in de uitkomst van 's menschen overtreding. Te weten: voor zoo ver het eten of niet eten van dezelve aan den mensch het goed en kwaad / bodelijk en bij de onbezinding / zou doen kennen.

Vr. Hoe moeten wij dit gebod Gods of liever dit verbod aanmezen?

Antw. In 't algemeen / als een gebod door 't welke God zijn hoogst gezag over alles / en des menschen verplichting tot eerbiedige onderwerping van zichzelf aan den wil van zijnen Maker / den mensch heeft willen vertoonen; in 't bijzonder als een gebod / door 't welke God zoo de gehoorzaamheid van den eersten mensch aan zijn bevel / als deszelfs getrouwigheid aan zijn Verbond bezoeven wilde.

Vr. Maar heeft de mensch nu ook waazlijk dat Verbond aangenomen en in hetzelfde ingestemd?

Antw. Daaraan kunnen wij zoo veel te minder twiffelen / als wij in acht nemen / des menschen staat in welchen hij uit de handen van zijn Maker is voortgekomen / welke hem volmaakt met den wil van zijn Maker deed overeenstemmen; alsmede het antwoord van Eva aan de slang / welk / zonder de instemming in Gods verbond / niet wel te bezijpen is.

VIII. HOOFDSTUK.

VAN HET BEELD GODS.

1 *Vrage.* Kon de mensch dat Verbond onderhouden?

Antw. Ja; God had den mensch zoo geschapen dat hij dat konde doen.

Vr. Is het noodig te onderzoeken naar des menschen vermogen om Gods verbond te kunnen onderhouden?

Antw. Een hoogste is dit noodig:

1. Omdat daaraan de eere Gods/ in de oprigting van het Verbond/ gelegen is/ hebbende Hij daarin niets te zwaar opgelegd.

2. Omdat wij in dat Verbond het grootste aandelang hebben / zijnde / door de overtreding tegen dit Verbond/ in de grootste rampzaligheid ingestort; welke rampzaligheid regtvaardig of onregtvaardig is/ naarmate ons vermogen of al/ of niet toereikende tot de onderhouding van dat verbond geweest is.

Vr. Wel heeft dan de mensch een genoegzaam vermogen gehad tot de onderhouding van dat Verbond?

Antw. Ja hij/ dat blijkt als wij aanmerken:

1. Aan de eene zijde. Dat/ tot de onderhouding van dat Verbond in den mensch geboord werd wiezd een genoegzaam licht in zijn verstand/ daardoor hij den inhoud van het Verbond kende; eene volkomene eensgezindheid met God in zijnen wil/ waardoor hij

hij een welgeballen nam in dat Verbond/ en eene genoegzaamheid van kracht in zijne geheele natuur/ waardoor hij bekwaam was den eigch van het Verbond dadelijk daar te stellen.

2. Aan de andere zijde. Dat de staat/ in welchen de mensch geschapen is/ zoobanig ware/ dat het hem noch aan licht/ noch aan geneigdheid/ noch aan kracht mangelde; wyl hij/ vrij van alle natuurkundige en zedelijke onvolmaaktheden/ eene volkomenheid van ligchaam en geest bezat/ daardoor hij ten volle in staat was aan dat verbond te beantwoorden.

2 Vrage. Hoe schiep God den mensch?

Antw. Goed en opregt.

Vr. Wat onbezuidheid kan men opmerken tusschen die twee woorden/ goed en opregt?

Antw. Dit: dat het eerste woord uitdrukt zijne natuurlijke, het andere zijne zedelijke volkomenheid.

Vr. Wat is het van gezegd dat hij goed geschapen is?

Antw. Dat hij/ in zijn wezen en natuurlijke staat/ eene volkomenheid bezat/ daardoor hij bekwaam was aan het einde/ waartoe hij geschapen was/ te kunnen voldoen; niet minder dan alle en elkeen der geschapene dingen/ naar deszelfs aard/ van welke alle God zelve zegt/ dat zij zeer goed waren/ Gen. 1:31.

Vr. En wat zegt het dat hij regt geschapen is?

Antw. Dat hij/ ten aanzien van zijne betrekking/ zoo tot God als zijnen Maker en Heere/ als tot zijne medemenschen of nakomelingen/ in zijn staat/ gezindheid en betrachtting/ eene volkomene overeenkomst had met den Goddelijken wil/ hem tot een verpligtenden regel ingeschreven en geopenbaard/ Pred. 7:29.

3 *Vrage.* Is hij dan niet in een blooten natuurstaat tusschen goed en kwaad geschapen?

Antw. Neen; maar in eene dadelijke zedelijke regtheid, Pred. 7 : 29, *Dit hebbe ik gevonden dat God den mensche regt gemaakt heeft, maar zij hebben vele vonden gezocht.*

Vr. Tegen wien moeten wij dit stuk/ met de Hez-bormde Kerst/ vasthouden?

Antw. Bijzonder tegen de Socinianen; begunstigd door de Remonstranten.

Vr. Maar op wat grond ontkennen wij dit wanbegrip der Socinianen?

Antw. Op dezen grond:

1. Dat zulk een staat van natuurlijke onnoozelheid met des menschen rebelijke natuur onmogelijk is overeen te brengen; welke voorzeker of goed of kwaad zijn moet.

2. Dat de mensch/ in zulk een staat van onnoozelheid/ onmogelijk aan het einde van zijne schepping beantwoorden kan.

3. Dat Gods Woord ons uitdrukkelijk het tegendeel leert; te zien niet alleen Gen. 1 : 31 en Pred. 7 : 29; maar ook en wel vooral Gen. 1 : 26, 27, daar ons de geschiedenis van 's menschen schepping is aangetekend.

4 *Vrage.* Waarnaar schiep God den mensch?

Antw. Naar zijn Beeld, Gen. 1.

Vr. Wat woorden gebuikt de Goddelijke Maaker om dit stuk uit te drukken?

Antw. Wij vinden in Mozes' geschiedberhaal/ dat God dit heeft uitgedrukt door twee woorden/ te weten/ beeld en gelijkenis, welke/ wanneer ze

ieder op zich zelven boozkomen/ van dezelfde kracht en betrekking zijn/ doch zaamgevoegd ons uitdrukken een Beeld/ hetwelk zeer gelijkende is; vergel. Gen. 1 : 26, 27.

Vr. Vrage. Waarin bestond dat Beeld?

Antw. In kennis, gerechtigheid en heiligheid.

Vr. Bestond Gods Beeld in den mensch/ geheel in deze drie stukken?

Antw. Daarover verschillen de reztzinnigen.

1. Sommigen oordeelen/ dat tot Gods Beeld in den mensch behoort: (1) het geestelijk wezen van 's menschen ziel/ aangemeest in alle hare wezenlijke eigenschappen. (2) De genoemde begaaftheden van kennis/ gerechtigheid en heiligheid. (3) De heerschappij over alle onbezmaansche schepselen. En (4) De onsterfelijkheid van den geheelen mensch.

2. Anderen zijn van gebachten/ dat het Beeld Gods in den mensch alleen bestaan heeft in de gaven van kennis/ gerechtigheid en heiligheid; terwijl zij de andere dingen slechts aanmerken als boozonderstelden in/ of gevolgen van Gods Beeld.

Vr. Wat dunkt u daarvan?

Antw. Onzes oordeels is dit geschil van weinig aanbelang/ naardien het zeker is/ en allen daarin oyezeken/ dat de gaven van kennis/ gerechtigheid en heiligheid/ of het geheele/ of het booznaamste gedeelte van Gods Beeld in den mensch hebben uitgemaakt; verhalve dat de andere dingen/ of als boozonderstelde en als gevolgen/ of als min boozname deelen van het Goddelijk Beeld te bezijpen zijn.

Vr. Langs wat orde van denken komt u echter dit stuk het klaarste voor?

Antw. Langs de laatstgemelde denkorde/ in welke men

1. Het geestelijk wezen van de ziel/ nevens derzelver vermogens aangemerkt als het vooronderstelde onderwerp van Gods Beeld.

2. De gemelde begaaftheden van kennis/ gerechtigheid en heiligheid/ als het wezenlijke van het Beeld. En

3. De heerschappij over de schepselen/ nevens de onsterfelijkheid van den geheelen mensch/ als gevolgen van het Beeld.

6 *Vrage.* Niet in de uiterlijke gestalte des lichaams?

Antw. Neen; want God heeft geen ligchaam.

Vr. Wie zijn het die Gods Beeld in de uiterlijke ligchaamsgestalte gesteld hebben?

Antw. Niet alleen de Antropomorphiten, die het stelden in de heerlijkheid van 's menschen ligchaam; maar ook sommige Mennonieten, in nabloiging van Origenes en Oziander, die het stelden in dezelfde gelijkheid met het ligchaam van Christus.

Vr. Wat hebt gij daar tegen?

Antw. Gelijk het eerste wederproken wordt door de aanmerking van Gods geestelijk Wezen/ naar 't welke derhalve geen ligchaam kan gebozmd zijn; alzoo moet het laatste vervallen/ door het getuigenis van Paulus/ Phil. 2 : 7, daar hij leert dat Christus den mensch gelijk geworden is.

7 *Vrage.* Niet in de heerschappij over de beesten?

Antw. Neen, dat is maar een gevolg van het Beeld, en zal in den hemel niet zijn, daar nogtans Gods Beeld op het allervolmaaktst zal wezen.

Vr. Wie zijn het die Gods Beeld alleen in de heerschappij over de schepselen stellen?

Antw. De Socinianen, ten einde daardoor alle oorspronkelijke gerechtigheid voor den val/ en ook de erfzonden/ met de gevolgen van dien/ na den val te ontkennen/ en alzoo de krachten van den vrijen wil, en de genoegzaamheid van eene aanrondende genade staande te houden.

Vr. Wat hebt gij daar tegen?

Antw. Daar heb ik dit tegen:

1. Dat deze heerschappij niet genoegzaam is/ om een afbeeldsel van God in den mensch te zijn.

2. Dat Gen. 1 : 26, 27 deze heerschappij voorkomt als een gevolg van Gods Beeld/ en als het einde van 's menschen schepping naar Gods Beeld.

3. Dat zij/ die naar Gods Beeld herschapen worden/ veelmaal de minste heerschappij over de schepselen hebben.

8 Vrage. Bewijs eens dat het Beeld Gods bestond in kennis?

Antw. Col. 3 : 10, *Ende aangedaan hebt den nieuwen mensch, die vernieuwd wordt tot kennis naar het evenbeeld desgenen die hem geschapen heeft.*

Vr. Hoe danig was Adams kennis/ hem/ door zijne schepping naar Gods Beeld/ eigen?

Antw. Deze was een hebbelijk licht in zijnen geest/ waardoor zijn bestand vatbaar was voor de ontdekking/ en belikwaam tot het begrijpen van alle die voortwezen/ welke hem tot de bezheerlijking van zijnen Maker stoffe en gelegenheid geven moesten.

Vr. Wat bewijs hebt gij dat Gods Beeld in zulk eene kennis bestond?

Antw. De waarheid daarvan blijkt ons:

1. Uit de wijsheid die wij in Adam vinden/ zoo raak hij uit de handen van zijnen Maker was voortgekomen; kennelijk: uit de naamgeving aan alle de dieren/ elk naar zijnen aard; uit de kennisse van zijne brouw/ als geschapen uit zijn ligchaam; uit de heerschappij welke hem over alle ondermaansche dingen gegeven wierd; alsmede uit het groote einde/ om namelijk God te verheerlijken/ waartoe hij geschapen was; al hetwelke/ zonder zulk eene kennis/ als een afzüksel van Gods Beeld in hem/ niet mogelijk was.

2. Uit de kennis/ welke dengenen/ die naar Gods Beeld hersteld worden/ als een groot deel van Gods Beeld/ wordt toegekend/ Col. 3:10.

3 Vrage. Bewijs eens dat het ook bestond in gerechtigheid en heiligheid?

Antw. Eph. 4:24, En den nieuwen mensch aandoen, die naar God geschapen is in ware gerechtigheid en heiligheid.

Vr. Waarin bestond deze gerechtigheid en heiligheid/ als het tweede en voornamste deel van Gods Beeld in Adam?

Antw. In zijne zedelijke goedheid en rechtheid/ waardoor hij/ in zijn betrekkelijken staat/ met God zijnen Maker/ eene zekere oobezeenkomst had.

Vr. Hoe kan men de gerechtigheid en heiligheid hier onderscheiden?

Antw. Die kan men onderscheiden op deze wijs:

1. Of dat de gerechtigheid uitdrukkt de bekwaam-

heid en geneigdheid der natuur / om God en het schepsel te geven / 't geen aan beide / naar het recht / toekomt ; de heiligheid te verstaan zij van eene volkomenheid van alle zedebegden.

2. Of dat de gerechtigheid haar opzigt heeft op 's menschen dadelijke volkomenheid naar buiten ; de heiligheid op zijne hebbelijke volkomenheid naar binnen.

3. Of dat de gerechtigheid bestond in zijne volkommene rechtheid omtrent God.

Vr. Kunt gij ook bewijzen dat Gods Beeld in Adam in zulk eene gerechtigheid en heiligheid bestaan heeft ?

Antw. Dat blijkt :

1. Mit de zuivere onbesmette liefde van het eerste paar / kennelijk uit hunne onderlinge ontmoeting van elkander en verkeer met elkander voor den val / Gen. 2 : 23, 24, 25.

2. Mit de beschrijving van Gods Beeld in diegenen / die door genade naar hetzelfde herschapen worden / Eph. 4 : 14.

10 Vrage. Was Adam met dat Beeld sterfelijk ?

Antw. Neen ; Onsterfelijk , want de Dood is eerst op de zonden gedreigd , Gen. 2 , 17 , Ten dage als gij daar van eet , zult gij den dood sterven.

Vr. Zou dan Adam / noch ook zijn nakomeling-schap / niet gestorven zijn / bijaldien Adam niet gezondigd had ?

Antw. Neen / dat blijkt :

1. Mit Gods Woord / 't geen ons leert dat de dood eene straf op en van de zonde is / te zien Gen.

2 : 17, Rom. 5 : 12—21, 8 : 12, 1 Cor. 15 : 22. Ja dat / door de betaling voor de zonden / de prikkel des doods is weggenomen / 1 Cor. 15 : 54.

2. Uit de rede / welke ons leert / dat de dood eene verwoesting der natuur is / en derhalve niet tot de natuur behoort / maar door een tegen de natuur strijdende oorzaak moet zijn ingekomen.

Vr. Tot hiertoe het Beeld Gods in den mensch beschouwd hebbende / zeg mij voor het laatst nog eens / hoe wij dat Beeld in Adam te bezijuen hebben / te weten of als natuurlijk / of als boven-natuurlijk ?

Antw. Daardien de ontbering van het Beeld den mensch aan zijnen Maker ongelijkvormig stelt / en hem alle goedheid en regtheid doet mis-
sen / zoo volgt / dat God den mensch / zou hij niet kwaad noch verkeerd uit zijne handen voortkomen / niet anders dan naar zijn Beeld en gelijkenis scheppen kon ; maar / die wel opgemerkt zijnde / blykt ten klaarste dat het Goddelijke Beeld den mensch niet bovennatuurlijk / neen / maar voorzeker natuur-
lijk was.

IX. HOOFDSTUK.

VAN DE ZONDEN.

I. Van Adams Val.

1 Vrage. Heeft de mensch dat Beeld nog ?

Antw. Neen : hij heeft het verloren door de Zonden.

Vr. Wat betoefte hebt gij / dat de mensch / in zijn tegenwoordigen staat / het Beeld van zijnen Maker mist ?

Antw. De waarheid daarvan blijkt ons:

1. Mit het uitzakkelijk getuigenis van Paulus/ Rom. 3:23.

2. Mit de beschrijving van den staat des menschen na den Val/ als een staat van geestelijke dwaas- en blindheid, Eph. 4:18, 1 Cor. 2:14, &c. Ongerechtig- en onheiligheid, Rom. 3:10—18.

3. Mit de volstrekte noodzakelijkheid van 's menschen herstelling naar Gods Beeld, Joh. 3:3.

Vr. Maar is het ook zoo/ dat/ gelijk onze Auteur zegt/ de mensch dat Beeld verloren heeft door de Zonde?

Antw. Ja het; want/ behalve dat dit kennelijk is uit het woord van Paulus/ Rom. 3:23, eben aangehaald/ zoo blijkt dit ook uit den aard en natuur der Zonden; alsmede uit de uitwerking/ welke die/ na deszelfs bedrijf/ in den eersten mensch gehad heeft; waarvan in 't bezvolg nader.

Vr. Wel heeft van de mensch het Goddelijke Beeld geheel verloren/ zoo dat geen de minste overblijffelen van hetzelfde in hem gebonden worden?

Antw. Hierop moet men met onderscheid antwoorden:

1. Wanneer men tot Gods Beeld in den mensch brengt al hetgene/ in het welke hij eenige gelijkheid met God zijnen Maker had/ zeggen wij neen, hij heeft het niet geheel verloren; maar/ in de geestelijkheid/ en geestelijke vermogens van zijne ziel/ in het kennelijke Gods/ in eene zekere soort van heerschappij over de schepselen/ enz. is een slaauw overblijffel van Gods Beeld in hem. Maar

2. Wanneer ik Gods Beeld in den mensch bepaald beschouw als alleen bestaande in ware wijsheid/ gerechtigheid en heilichheid/ dan zeg ik ja, hij heeft Gods Beeld geheel verloren; naardien hij door

de Zonden in den geestelijken dood geballen is/ en alle ware goed/ nevens de minste bekwamheid tot hetzelfde/ ten eenenmale mist.

2 Vrage. Wat was de eerste Zonde des menschen?

Antw. Het eten van den Boom der kennisse des goeds ende des kwaads.

Vr. Was het eten, als eten, van dezen boom in zichzelfe Zonde?

Antw. Neen het/ alzoó min als het eten van eenige anderen boom/ maar het eten daarvan was Zonde/ omdat het eene obeitreding was van Gods gebod/ in en door hetwelke Hij den mensch het eten van dien boom verboden had.

Vr. Maar was dat eten van dien boom ook eene Zonde van enig aanbelang/ was het ook eene groote Zonde?

Antw. Ja het; voorzekeer eene zeer groote Zonde/ eene Zonde van het grootste aanbelang; dit blijkt als wij aanmerken:

1. Door wie de Zonde begaan wierd/ door rebelijke/ rechtschapene en ruim betweldadigde menschen.

2. Maaraan de Zonde begaan wierd/ aan een boom/ die de eenigste was/ van welken te eten God den mensch verboden had; terwijl Hij al den overbloed van Edens Lusthof ten gebruike den mensche had gegeven.

3. Tegen wien deze Zonde begaan wierd/ tegen God zijn Makeer/ Heere en Verbonds-God.

4. De wijze op welke deze Zonde begaan wierd/ tegen genoegzame kennis van Gods gebod en toereikende krachten tot het gehoorzamen van hetzelfde,

5. De zamenlooping van vele overtredingen/ die in deze Zonde begaan wierden/ zijnde in deze de eene overtreding van alle en elkeen der geboden van de geheele Wet/ der liefde Gods en des naasten,

6. De gevolgen van deze Zonde/ zoo voor Adam en Eva als voor al dezelve nakomelingen/ waarvan in 't vervolg nader.

Vr. Maar was het eten zelve de eerste Zonde?

Antw. Het eten was de eerst uitgeboezde Zonde; dan/ voor zoo dat eten eene inwendige afwijking van 't Goddelijk gebod boorging/ en wij dus/ in die Zonde/ eene trapswijze voortgang van Zonde tot Zonde vinden/ kunnen wij/ als het beginsel der Zonde/ en alzo als de eerste Zonde aanmerken/ het gehoor geven aan de verleiding des satans/ door welke de Zonde ontvangen werd/ welke door het eten is geboren geworden.

3 Vrage. Waar stond die Boom?

Antw. In 't Paradijs.

Vr. Wat was het Paradijs?

Antw. Een aangenamen Lusthof/ ten oosten van het land Eden/ van God geschapen tot eene woonplaats voor het eerste paar menschen/ in welke een overvloed was van alles wat tot onderhoud en genoegen van het menschelijk leven noodig was en dienen kon.

Vr. Is het noodig op te merken dat de Boom der kennis van goed en kwaad in 't Paradijs stond?

Antw. Ja het; want dit doet ons zien dat Adam en Eva van dien Boom niet gegeten hebben uit gebrak/ en alzo door dzingende noodzakelijkheid/ neen; maar in 't midden van een rijken overvloed/ en dezhalve dat voer hunne Zonden geene bezchooning is.

4 *Vrage.* Wat Vrucht groeide er aan?

Antw. Dat is onbekend.

Vr. Zijn er niet bezcheibene giffingen gemaakt aangaande het soort van vrucht die aan dezen boom groeide?

Antw. Ja het; sommigen hebben dezen boom ge-
gigt een Wijnstok gewerst te zijn; anderen hebben
gedacht aan een Appelboom, een berbe aan een Ci-
troenboom; zeer velen aan een Vijgeboom; doch die
alleen gaan het zekerste / die alle deze gedachten
voor giffingen houden / en zich vergenoegen met te
zeggen: Ik weet het niet.

5 *Vrage.* Wie at daar eerst van, Adam of
Eva?

Antw. Eva.

Vr. Kan men met zekerheid zeggen dat Eva eer
dan Adam van den boom gegeten heeft?

Antw. Ofschoon sommige uitleggers van gedach-
ten zijn dat Adam en Eva te gelijk gegeten heb-
ben en gevallen zijn / zoo oordeelen wij nochtan / uit
het eenvoudig verhaal van Mozes / dat Eva eer
dan Adam / hoewel niet lange voor hem / gegeten
heeft.

Vr. Wat moeten wij / in het bedryf deze Zon-
de / zoo van Eva als van Adam / in aanmerking
nemen?

Antw. Daarin moeten wij opmerken: (1) De
oorzaken die hun tot die Zonde bragten. (2) De
Zonde zelve.

Vr. Hoe velelei waren de oorzaken tot die
Zonde?

Antw. Tweedelei; te weten:

1. Uitwendige, die onze Auteur opgeeft/ ten aanzien van Eva/ vrage 6, 7, en ten aanzien van Adam/ vrage 8.

2. Inwendige, die wij er met een kort woord zullen bijvoegen.

6 Vrage. Van wien wierd zij verleid?

Antw. Van den Duivel door middel van een Slang.

Vr. Wat fundament hebben wij om de verleiding van Eva aan den duivel toe te schrijven?

Antw. Daartoe hebben wij fundament:

1. In den uitvoer der verleiding/ welke onmogelijk door een redenloos diez geschieden kon.

2. In de benaming welke aan den duivel/ met zinboeling op deze verleiding/ gegeven wordt/ Openb. 12 : 9.

3. In het uitdrukkelijk zeggen van Christus/ Joh. 8 : 44.

Vr. Heeft de duivel tot die verleiding een eigenlijke Slang gebruikt/ of alleen de gedaante van een Slang aangenomen?

Antw. Hij heeft er een eigenlijke Slang toe gebruikt/ dat blijkt:

1. Uit het eenvoudig verhaal van Mozes.

2. Uit de hoedanigheid van de eigenlijke Slang/ Gen. 3 : 1 gemeld en meermalen aan de Slang toegekend/ Matth. 10 : 16.

3. Uit het zeggen van Paulus/ 2 Cor. 11 : 3.

Vr. Op wat wijze heeft de duivel Eva verleid?

Antw. Op eene zeer booze en listige wijze.

Vr. Waarin openbaart zich des duivels hoogheid?

Antw. Daarin:

1. Dat hij Gods gebod aantast/ Gods bedzeiging weder spreekt/ en Gods Alwetendheid tot een waazborg van zijn leugen stelt.

2. Dat hij het op 's menschen tijdelijk en eeuwig verberf toelegt.

Vr. En waarin ontdekt zich zijne listigheid?

Antw. Daarin:

1. Dat hij de vrouwe aantast/ en niet den man.

2. Dat hij zich verbergt in/ en bedient van een Slang.

3. Dat hij door bedzeigelijke rebenen zijne bezleding uitboert.

7 Vrage. Wat maakte die haar wijs?

Antw. Dat zij niet zoude sterven, maar als God zijn, kennende het goed en het kwaad.

Vr. Wat bejelgde de rebenering van den duivel tot Eva bijzonder in zich?

Antw. Bijzonder twee dingen/ te weten:

1. Eene omkeering van het Goddelijk proefgebod/ waarin hij de Goddelijke bedzeiging van den dood op het eten van de verbodene bzuucht loochent/ en aan dat verboden eten het grootste heil vastmaakt.

2. Eene bevestiging van die bekeering van Gods gebod met de stoutste eedzwering.

Vr. Wat listigheid ontdekt zich in des duivels rebenering?

Antw. Deze:

1. Dat hij het willekeurig gebod Gods aantast/ en niet een of ander der zedelijke geboden.

2. Dat hij door een vragend onderzoek naar den inhoud en waarheid van het verbod/ de vrouwe tot betwijffeling omtrent hetzelve tracht te brengen.

3. Dat hij / om zijne bezklaring van het groote goed/

goed / dat hij aan het eten van dien boom vast
bercht / kracht bij te zetten / zich bedient van die
boom's naam / als een boom der kennis van goed
en kwaad.

8 Vraag. Door wie werd dan Adam verlokkt?

Antw. Door zijne vrouw, die gaf hem, en
hij at.

Vr. Op wat wijze is Adam door zijne vrouw
verlokkt?

Antw. Wanneer wij het verhaal van Mozes in-
zien / dunkt ons /

1. Dat hij niet verlokkt is / blootelijk / door lief-
de tot zijne vrouw / zoodat hij / haren Val zien-
de / niet gewild heeft dat zij alleen ongelukkig zou
zijn / maar zich / in hope op Gods barmhartig-
heid / met haar moedwillig in de Zonde gestort
heeft.

2. Maar dat hij verlokkt is /

A. Door de redenering van Eva / in zich behel-
zende een verhaal van het gesprek 't geen
de slang met haar gehouden had ; nevens
een aanzoek / om / gelijk zij gedaan had /
van den boom te eten / gepaard met aanbie-
ding van de vrucht.

B. Door in aanmerking te nemen / dat Eva /
niettegenstaande zij van dien boom gege-
ten had / echter nog niet gestorven was ; 't
geen het woord van de verleidende slang
scheen te bevestigen.

Vr. Dus zien wij de uitwendige oorzaken van den
Val ; maar welke waren nu de inwendige ?

Antw. De inwendige oorzaak was :

1. Dat Eva op het woord van de slang / en Adam
op dat van zijne vrouw / hunne aandachtige beschou-
wing

wing van God en zijn gebod afgetrokken/ en op de verbodene vrucht geworpen hebben.

2. Dat zij meer geloof aan de verklaring van den satan/ dan aan Gods getuigenis en bedzeiging hebben gegeven.

3. Dat zij de begeerlijkheid tot de verbodene vrucht/ bij bezels eerste opkomst/ niet gestuit/ maar den teugel gebiezd/ en daardoor de Zonde in zich ontvangen hebben.

Vr. Maar waarin bestond nu de Zonde van Adam en Eva zelve?

Antw. In het eten van de verboden vrucht. Welk eten in zichzelf bevat:

1. Eene dadelijke ongehoorzaamheid en overtreding van het Goddelijk verbod/ 't geen mitdrukkelijk gezegd had: Gij zult van dien boom niet eten.

2. Eene volstreekte verbzeking van het Goddelijk Verbod/ 't welk de gehoozaming van dat verbod tot eene hoortwaarde had.

9 Vrage. Waar leest men de Historie van den Val?

Antw. Gen. 3.

Vr. Wat behest het geschiedbezhhaal 't geen wij bij Mozes/ Gen. 3, vinden?

Antw. Doornamelijk twee dingen:

1. Een verhaal van de verleiding onze Ouderen tot die Zonden.

2. Een bezhhaal van Gods geduchten gerichtshandel/ zoo met en tegen den mensch/ als met en tegen zijne verleidez.

Vr. Wat bijzonderezheden liggen ez in Mozes verhaal van de verleiding onze Ouderen?

Antw. Die alle welke onze Auteur/ van vrage 3 tot 8 ingesloten / ons heeft opgegeven/ en die wij

wij daarbij van stuk tot stuk beschouwd hebben.

Vr. En wat bijzonderheden meldt Mozes van Gods gerichts-handel met den geballen mensch en zijne verleidezsg?

Antw. Daarvan meldt hij ons:

1. De Goddelijke dagvaarding van Adam/ vers 8, 9, 10.
2. Het gerigtelijk onderzoek Gods.
 - A. Eerst van Adam/ vers 11, 12.
 - B. Daarna van Eva/ vers 13.
3. Het Goddelijk vonnis.
 - A. Tegen de Slang en tegen den Duivel/ vers 14, 15.
 - B. Tegen den Mensch/ en wel:
 - A. Tegen de Vrouw/ vers 16.
 - B. Tegen den Man/ vers 17, 18, 19.

10 Vrage. Wat gevolgen had die Zonde voor Adam en Eva?

Antw. 1. Het verliezen van Gods Beeld. 2. Het gevoelen dat zij naakt waren. 3. Schrik in de Conscientie. 4. Uitwerping uit het Paradijs. 5. De dood.

Vr. Waaruit bleek het dat Adam en Eva Gods Beeld verloren hadden?

Antw. Dat bleek:

1. Uit de beweging der Zonde/ die zich/ aanstonds na hunnen val/ in hen openbaarde/ Gen. 3 : 7.
2. Uit hunne voortteeling van een zaad/ niet naar Gods/ maar naar hun eigen beeld en gelijkheid/ Gen. 5 : 3.

Vr. Was ook het gevoelen van hunne naaktheid een gevolg van hunne Zonde?

Antw. Ja het; want ofschoon zij voor den val wel wisten dat zij naakt waren/ echter na hunnen val gevoelden zij het; dat is/ zij wisten daarvan zeer beschamende aandoeningen ontwaar/ waarom zij zich vijgenboombladen tot schorten zamenhechtten/ om hunne naaktheid te bedekken/ Gen.

3 : 7.

Vr. Waarin bleek de schizk hunner consciëntie?

Antw. Daarin/ dat zij zich voor God verbezgden/ wanneer zij zijne aankomste aan den wind des daags ontwaar wierden/ vers 8, 9, 10.

Vr. Zijn ook Adam en Eva uit het Paradijs geworpen?

Antw. Ja zij; echter niet dan na dat God hun rokken van bellen gemaakt en aangetogen had/ onzes oordeels tot een zegelteeken van hun aandeel aan de gerechtigheid van het beloofde vrouwenzaad/ aan wien zij door dit bekleeden/ als aan die Eene uit de Godheid/ eene zekere gelijkheid gekregen hadden.

Vr. Maar hoe was van hunne uitdrijving uit het Paradijs een gevolg van hunne Zonde?

Antw. Door zoo ver als zij door hunne Zonden het Paradijs/ nevens het leven in hetzelfde/ veel meer den hemel en het hemelsch leven/ daardoor beteekend en verzegeld/ bezbeurd hadden/ en daarom van het een en ander/ zoo als dat door eigen-gerechtigheid te behouden en te bezkrijgen was/ wierden afgeweerd.

Vr. Volgde ook de dood op Adams en Evas Zonde?

Antw. Ja zeker; want gelijk het bewijs van hun invallen in den geestelijken dood/ reeds ligt in 't geen

't geen wij te voren/ noyens het verkiezen van Gods Beeld/ gezien hebben/ alzoa blijkt hunne onbezwerping aan den tijdelijken dood/ uit de Goddelijke sententie over hun beiden; terwijl wij hunne onbezwerping aan het oordeel van den eeuwigen dood kunnen afnemen/ zoo uit hunne afweering van den Boom des levens/ als uit de openbaring van het Evangelie der zaligheid/ in de belofte van het Doulwenzaad.

II. VAN DE KRFZONDE.

1 *Vrage.* Raakt Adams Zonde ons ook ?

Antw. Ja; zij wordt ons toegerekend.

Vr. Kunt gij de waarheid van het stuk/ 't geen onze Auteur hier vaststelt/ met genoegzame bewijzen bevestigen ?

Antw. De waarheid daarvan blijkt ons :

1. Uit de duidelijke leer van Paulus in bezcheiden plaatsen/ bijzonder Rom. 5 : 12—19. I Cor. 15 : 22. Eph. 2 : 3.

2. Uit de voortplanting van het zedelijk natuurbezverf/ 't welk/ zonder ons aandeel aan Adams schuld door toerekening/ niet te begrijpen is.

3. Uit de gemeenschap van alle Adams nakomelingen aan alle de gevolgen en straffen der Zonden/ door God aan Adam en Eva aangekondigd; 't welk voorzeker hunne gemeenschap aan Adams Zonden vaststelt.

2 *Vrage.* Waarom ?

Antw. Omdat Adam het Hoofd des Verbonds was, en daarin aangemerkt wierd als representerende alle zijne nakomelingen, Rom. 5: 12, *Door éénen mensche is de Zonde in de Wereld ingekomen, en door de Zonde de Dood, en alzoo de Dood is doorgedaan tot alle menschen, in welke alle gezondigd hebben.*

Vr. In hoe velelei opzigt is Adam het Hoofd van het menschdom?

Antw. In tweederlei opzigt; en wel:

1. Is hij het natuurlijk hoofd van zijn nageslacht/ voor zoo verre het gansche menschdom in zijne leden opgesloten was/ en uit hem/ als de algemeene Vader stond geboren te worden. Vergel. Hand. 17: 26 en Hebr. 7: 9, 10.

2. Is hij het zedelijk hoofd van al zijne natuurlijke nakomelingen/ voor zoo ver God/ in de opzigting van het Verbond der Werken/ in zijn persoon dat Verbond met het gansche menschdom gemaakt heeft/ en daarbij bepaald/ dat zijne gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid zijn zou de gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid van alle zijne natuurlijke nakomelingen.

Vr. Uit welke van deze tweederlei betrekkingen/ tusschen Adam en zijne nakomelingen/ bloeit onze gemeenschap aan zijne zonde?

Antw. Offchoon Adams zonde nimmer de onze worden kon/ tenzij hij ons natuurlijk Hoofd was; zoo is nogtans de grond van onze gemeenschap aan Adams zonde alleen te zoeken en te vinden in onze betrekking in welke wij tot hem staan als ons verbonds-hoofd; naardien/ zonder dat/ alzoo min Adams eerste/ als zijne volgende zonde de onze worden kon.

Vr. Maar is Adam waarlijk zulk een Verbonds-
hoofd van het menschedom geweest/ zoodat wij/ op
grond van die waarheid/ onze gemeenschap aan zijne
bondzucht mogen vaststellen?

Antw. De waarheid daarvan blijkt ons/ als wij
in aanmerking nemen:

1. Dat al wat God/ zoo voor als na den val, tot
Adam gesproken heeft/ niet bepaaldelijk Adam al-
leen raakte/ noch ook alleen uit zijne natuurlijke
betrekking op alle zijne nakomelingen tot het gan-
sche menschedom behoorde; bezwaart/ dat/ gelijk zoo
wel de zegen voor, als de vloek na den val, het
gansche menschedom raakt/ alzoo ook het Verbond
Gods met Adam/ en uit kracht van dat Verbond/
zijne zonde en bezelfs gevolgen/ tot het gansche
menschedom behoort; men zie Gen. 1:28; 2:24,
25; 3:16—19.

2. Dat Adam en Christus door Paulus/ Rom.
5 en 1 Cor. 15, tegen elkander gesteld worden/ de
eene als het Hoofd van 't menschedom/ de ander als
het Hoofd der uitverkorenen; maar vermits Chris-
tus niet is een natuurlijk maar een zedelijk/ dat is
een Verbonds-hoofd/ zoo volgt dat van ook Adam/
uit kracht van tegenstelling/ zoodanig een Verbonds-
hoofd moet geweest zijn; te meer/ daar Paulus hem
zelfs in deze tegenstelling een voorbeeld van Chris-
tus noemt.

Vr. Maar is zulk eene Verbonds-betrekking tus-
schen Adam en zijne nakomelingen/ als de grond op
welke Adams zonde door toerekening ook ons raakt/
niet onbillijk en onregtmatig?

Antw. In geen en deele; want Adam was de al-
gemeene Vader van het menschedom; had genoeg-
zame kracht tot het doen van den Verbonds-eisch;
was voor zichzelf niets minder schuldig/ dan van
hem voor het geheele menschedom gebordeerd wierd;

had/ op zijne gehoozzaamheid/ de belofte van het leven/ zoo wel voor zijne nakomelingschap als voor zich zelven/ en kon met grond/ uit aanmerking van de Goddelijke belofte/ vertrouwen dat zijn proeftijd niet eeuwig zou geweest zijn. Met aanmerking van dit alles was er geen de minste onbillijkheid in deze bepalinge Gods/ naardien God van elk mensch/ voor zich zelven/ had kunnen eischen 't geen Hij nu van Adam vorderde; Hij bovendien elk mensch onder eene eeuwige beproeving kon gesteld hebben; het voor het menschedom voordeelijker was/ voor een korten tijd een Verbondshoofd te hebben/ dan zulve onder eene eeuwige beproeving te staan; ja/ bijaldien het aan onze keuze gestaan had/ voor een korten tijd zulk een Vader als Adam was/ tot een Verbondshoofd te hebben/ of zulve onder eene eeuwige beproeving gesteld te worden/ wij zeker voorzigtigst het eerste gekozen zouden hebben. [Zie Buurt § 836.]

3 Vrage. Wat voor zonden hebben wij dan van Adam?

Antw. De Erfzonde, Ps. 51 : 7, *Ziet ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonden heeft mij mijne moeder ontvangen.*

Vr. Wat verstaat gij door de Erfzonde?

Antw. Door de Erfzonde versta ik: die zonde, door welke alle Adams natuurlijke nakomelingen, van wege de toerekening van Adams eerste zonde, van alle zedelijke regtheid ontbloot, tot alle waar goed ten eenemaal onbekwaam, en tot alle kwaad geneigd zijn.

Vr. Kunt gij de waarheid van deze gestelde Erfzonde wel bewijzen?

Antw. De waarheid daarvan bewijzen wij:

1. Mit menigvuldige getuigenissen van Gods Woord/ welke dit of uitdrukkelijk leeren/ of/ zonder de erfzonden te vooronderstellen/ niet wel te bestaan of te verklaren zijn; men zie Ps. 51 : 7. Gen. 5 : 3. Jes. 48 : 8. 1 Cor. 15 : 48. Eph. 2 : 3. enz.

2. Mit de dadelijke boosheid/ welke zich in alle Adams nakomelingen/ ook zelve van Lunne eerste kinderscheit ontdekt/ kennelijk/ zoo uit de bagelische erbarenheid/ als uit de H. Schrift; men zie er van Gen. 6 : 5. Ps. 14 : 2, 3. Spr. 22 : 15, enz.

3. Mit de gevolgen der zonden/ als daar zijn allerlei ligchaamskwalen/ nevens den dood/ welke ook de kinderen/ die noch goed noch kwaad gedaan hebben/ treffen/ en daarom de gestelde Erfzonde ten oorzaak hebben.

4. Mit de Sacramenten van Besnijdenis en Doop/ welke ook om aan de kinderen te bedienen zijn ingesteld; doch/ zonder de Erfzonde te vooronderstellen/ van geen kracht noch beteekenis kunnen zijn.

4 Vrage. Hoe velerlei zonde is er dan?

Antw. Tweederlei: Erf-zonde en Dadelijke Zonden.

Vr. Wat onderscheid is er tusschen de Erf- en Dadelijke zonden?

Antw. Dit: dat de Erf-zonde is de kwade hebberlijke gesteldheid bez menschen/ spruitende uit Adams toegerekende Bondbreuk/ en in hem de bronwel van alle kwaad; terwijl de Dadelijke zonden zijn de werkelijke afwijkingen van den regel der Goddelijke Wet/ welke uit dat hebbelijk natuurkwaad geboren worden.

Vr. Waar is die Erfzonde/ die kwade hebbelijkheid/ ook waazlijk zonde?

Antw. Tegen de Papijsten/ die dit ontkennen/ blijkt zulks:

1. Mit dezelfde aart en natuur; zijnde zij volstekt stzjdig met de Goddelijke Wet.

2. Mit dezelfde vrucht / alle Dadelijke zonden / welke duibelijk aanwijzen dat de Boom kwaad is.

3. Mit het uitdrukkelijk zeggen van Paulus / Rom. 7 : 8 , 9.

5 Vrage. Hoe wordt de Erfzonde de onze?

Antw. Door toerekening en overërving.

Vr. Wat bestaat gij door de toerekening?

Antw. Daarvoor versta ik : De rigterlijke daad Gods, waardoor Hij, naar de vrijmagtige bepaling van zijn eeuwigen wil, vaststellende dat Adams eerste zonde de zonde van alle zijne natuurlijke nakomelingen zijn zonde, alle en elk een van Adams natuurlijke nakomelingen alzo schuldig en verdoemelijk houdt en aanmerkt, alsof zij elk voor zichzelf die zonde bedreven hadden.

Vr. En wat verstaat gij door de overërving?

Antw. Daarvoor versta ik : De voortplanting van het hebbelijk natuur-verderf, 't geen Adam hij het bedrijf zijner eerste zonde is onderworpen geworden, en, van wege de straks beschrevene toerekening, door de natuurlijke voortteeling, tot al zijn natuurlijk zaad wordt overgebracht.

6 Vrage. Wie reket ons Adams zonde toe?

Antw. God.

Vr. Hoe moeten wij God / in deze toerekening van Adams zonde aan ons / aanmerken?

Antw. In een tweebeslei opzigt / en wel :

1. Als een Souverein Heer; voor zoo ver Hij / door de bepaling van zijn vrijmagtigen wil / die betrekking tusschen Adam en zijne natuurlijke nakomelingen vaststelt / welke de grond is van de gezegde toerekening.

2. Als een regtvaardig Rigtter; voor zoo vez Hij op grond van die eeuwige en Souvereine bepaling van zijn wil/ met een Rigtezlijk oordeel/ alle de natuurlijke nakomelingen van Adam/ om en van wege Adams eerste zonde/ in zijn gerigte straffschuldig houdt en bezklaart.

7 Vrage. Wat reket Hij ons toe?

Antw. De schuld der Zonde; *Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien eenen mensche velen tot Zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook, door de gehoorzaamheid van eenen, velen tot regtvaardigen gesteld worden, Rom. 5:19.*

Vr. Hoe moet ik die toerekening van Adams schuld begripen?

Antw. Sommige Godgeleerden begripen die middeljk; anderen onmiddeljk.

Vr. Hoe begripen de eerste die toerekening/ die zij middeljk noemen?

Antw. Op deze wijs: dat wij deel krijgen aan de schuld van Adams overtreding/ door tusschenkomst van onze bezdobene geboorte uit hem; bezhalve/ dat de grond vez Goddelijke toerekening ligt in onze eigene onreinigheid/ en daaruit voortvloeyende Dadelijke zonden.

Vr. En hoe begripen de laatste die toerekening/ die zij onmiddeljk noemen?

Antw. Op deze wijs: dat wij/ door Gods Rigtezlijk oordeel/ uit aanmeaking alleen van Adams eerste zonde/ bloek en straffschuldig gehouden worden; bezhalve/ dat de grond van ons natuur-bezbezfligt in de toerekening van Adams eerste zonde aan ons.

Vr. **Wat oordeelt en verkiegt gij van deze tweederlei gedachten?**

Antw. Onzes oordeels is de laatste zeer verre de gezondste / en haalt eben daarom ook onze keuze ten volle tot zich over; want toch

1. Daar de middelijke toerekening vooz ons in het donker laat / hoe een Almachtig / Heilig en Goedertieren God ons / buiten aanmerking van Adams toegerekende strasschuld / onder den geestelijken Dood / dat is onder de gestelde Erffmet kan laten geboren worden;

2. Daar wordt ons de waarheid der onmiddelijke toerekening ten krachtigste gestaafd:

A. Vooz de Leer van Paulus / Rom. 5, welke onder zulke spreekwijzen wozt voozgesteld / dat die onmogelijk van eene middelijke toerekening kunnen bestaan worden / maar allekrachtigst de onmiddelijke uitdrukken.

B. Vooz de vergelijking en tegenstelling van Christus en Adam / met en tegen elkander; ook daarin / dat de gerechtigheid van den een op die zelve wijs als de ongerechtigheid van den ander / elk aan zijn Zaad wordt toegerekend; maar vermits de toerekening van Christus gerechtigheid niet middelijk maar onmiddelijk geschiedt / zoo volgt / dat dan / eben ook alzoo / dit stuk ten aanzien van Adams ongerechtigheid te begrijpen is.

Vrage. **Wat erven wij over?**

Antw. De smette der zonde: *Wie zal een' reinen geven uit een onreinen? niet een Job. 14 : 4.*

Vr. **Wat bewijs hebt gij vooz de waarheid der gestelde Erffmet?**

Antw. Behalve dat de waarheid daarvan blijkt /

uit de bewijzen/ met welke wij bij de 3de vraag en antwoord de waarheid der Erfzonden in 't algemeen gestaafd hebben; zoo kan de waazheid nader blijken:

1. Mit duidelijke Teksten/ als daar zijn Joh 14 : 4, Ezech. 16 : 4, Joh. 3 : 6.

2. Mit de algemeenheid van het zedelijk verderf in en over alle menschen/ Rom. 3 : 23.

3. Mit de noodzakelijkheid der Wedezgeboorte/ booz alle en elk een der kinderen van Adam/ Joh. 3 : 3.

4. Mit de ovezblijffelen van het natuurverderf in de reeds Wedezgeborenen/ Rom. 7 : 21.

9 Vrage. Van wie ?

Antw. Van onze Ouderen.

Vr. Op wat wijze wozt de Erf-smet booz onze Ouderen tot ons overgebracht ?

Antw. Hierover is vershil onder de Godgeleerden.

1. Sommigen oorbeelen / dat de booztsetting van de Erf-smet alleen booz de ligchamelijke boozt-teelling geschiedt; alzoo/ dat het ligchaam/ 't geen uit een onrein zaad geboren wozt/ niet alleen onrein is/ maaz ook de ziel/ hoewel goed en recht van God geschapen / booz dezelfs vezeeniging daarmede bezontreinigt.

2. Anderen oorbeelen / dat de booztsetting van de Erfsmet alleen booz de ziel geschiedt; alzoo dat de ziel/ uit kracht van Adams toegerekende zonde/ zonder het Goddelijke Weeld geschapen wozt/ en daarom ontbloot van alle oorspronkelijke gerechtigheid/ zoo ras zij met het ligchaam wordt vereenigd/ den geheelen mensch verderft. Certwijl

3. Een derde soort van oorbeel is/ dat die beide dingen tot de boortplanting van de Erfsmet zamenloopen; alzoo/ dat de ziel/ van wegen Adams per-

eerste zonde/ het Goddelijk Beeld mist/ en het ligchaam/ uit een besmet zaad geteeld/ die beide deelen van den mensch zamen bezeenigd/ den geheelen mensch verdorven te boozschijn komt.

Vr. Welke van deze onderscheidene gedachten behaagt u het best?

Antw. Zeez bezre de laatste; want

1. De Erf-smet alleen van het ligchaam af te halen / is niet de toerekening van Adams schuld/ en met den aard van het natuur-bederf / als een zedelijk kwaad/ niet wel overeen te brengen.

2. De Erf-smet alleen van de ziel af te halen/ maakt ons de voortplanting van het natuur-bederf/ van de ouders tot de kinderen/ ten grooten deele onbestaanbaar. Doch

3. De Erf-smet af te halen van Adams toegerekende schuld / zoo als daarboor de ziel beroofd is van hare zedelijke regtheid/ en het ligchaam uit een zaad / 't geen om Adams zonde natuurkundig kwaad is/ geboren wordt / begrijpt men ten klaazste / de wijze op welke alle en elk een van Adams natuurlijke nakomelingen verdorven ter wereld komen.

10 Vrage. Wat is de Schuld der Zonde?

Antw. De verbindtenis tot straf om Adams zonde.

Vr. Beschrijf mij de schuld der zonde een weinig nader?

Antw. Obereenkomstig het antwoord van onzen Auteur/ beschrijven wij die te zijn: De verpligting tot straffe, waaronder wij allen van nature liggen, wegens Adams eerste misdaad, die ons onmiddelijk is toegerekend.

Vr. **Liggen wij allen dan/ uit aanmerking van Adams toegerekende zonde/ onder de verplichting tot straf?**

Antw. **Ja wij; dat blijkt:**

1. **Mit de waarheid der toerekening van Adams Zonde; deze immerg sluit de verbindtenis tot straf/ in zich/ noodzakelijk in.**

2. **Mit het uitdrukkelijk zeggen van Paulus/ Eph. 2 : 3.**

3. **Mit de bodelijke zondestraf/ welke/ zoowel de kinderen voor/ als de hejaaarden na het bedrijf der bodelijke Zonde 12eft.**

11 *Vrage.* **Wat is de Smette der Zonde?**

Antw. **De inklevende Verdorvenheid.**

Vr. **Beschrijf ook deze Zonde-Smet eens een weinig nabez?**

Antw. **In overeenstemming met het antwoord van onzen Auteur/ beschrijven wij die te zijn: Die geestelijke onreinheid van onzen geheelen persoon, ons door onze afkomst uit Adam, als het Hoofd van het Werk-verbond, eigen, door welke wij in alle de vermogens van onzen geest, en in alle de krachten en deelen van ons ligchaam, verdorven en deswegen walgelijk voor God zijn.**

Vr. **Zijn wij door de Erf-smet dan geheel en al bezorven?**

Antw. **Ja wij/ dat blijkt:**

1. **In 't algemeen uit de getuigenissen en beschrijvingen/ die Gods Woord van des menschen staat/ na den zonden-Dal/ geeft/ Gen. 8 : 21. Eph. 2 : 1. Col. 2 : 13.**

2. **In 't bijzonder uit hetgeen ons Gods Woord zegt van 's menschen Verstand, 1 Cor. 2 : 14, Eph. 4 : 18;**

4 : 18; van zijn Oordeel, 2 Cor. 10 : 5. 1 Joh. 4 : 6; van zijn Wil, Rom. 1 : 30. Tit. 3 : 3; van zijne Conscientie, 1 Tim. 8 : 7. Tit. 1 : 15. En van zijn lichaam, Rom. 6 : 12.

Vr. Maar waarom noemt onze Auteur deze smet zene inklevende Verdorverheid?

Antw. Daarom/ dat die niet alleen/ naar den aard van alle besmettende onreinheid/ den mensch aankleeft/ inhangt en naar binnen en buiten bezoedelt; maar ook/ omdat die den mensch bijblijft/ en in den tegenadigde niet van zeez langzaam bezmindert/ en van hen ook niet eerbez van met den dood geheel weggenomen woꝝdt / Rom. 7 : 17—23. Gal. 5 : 17.

12 Vrage. Hebben alle menschen Erfzonden?

Antw. Ja; uitgezonderd Christus, *Hetgene uit vleesch geboren is, dat is vleesch*, Joh. 3 : 6.

Vr. Waaruit bewijst gij de algemeenheid bez Erfzonde?

Antw. Die bewijzen wij :

1. Mit de uitdukkelijke verklaring van Gods Woord/ de Erfzonden uitstreckende tot alle menschen/ Rom. 5 : 12; 11 : 32. 1 Cor. 15 : 22.

2. Mit de algemeenheid bez uitwerking van Adams zonden in alle zijne nakomelingen.

Vr. Moet echte Maria van de Erfzonde niet bijgehouden worden?

Antw. Neen/ ook zij is/ niet mindeꝝ van alle andere menschen/ bez Erfzonde onbezworpen geweest; dat blijkt/ want :

1. Zij heeft dabelijke zonden gehad/ waarover zij van Christus bestaast is/ Luc. 2 : 49. Joh. 2 : 3, 4. Matth. 12 : 46, 47, 48.

2. Zij heeft/ naar de Wet der reiniging/ haar offerhanden toegebracht/ Luc. 2 : 22—24.

3. Zij heeft Christus noodig gehad tot/ en erkend voor haren Zaligmaker, Luc. 1 : 47.

Vr. Maar moet Christus hiez evenwel van worden uitgezonderd/ zoo als onze Auteur doet ?

Antw. Ja zeker/ dat blijkt :

1. Mit de benaming onder welke Hij / bij zijne ontvangenis en de belofte van zijne aanstaande geboorte/ voorkomt/ Luc. 1 : 35.

2. Mit zijne onbesmette heiligheid in staat en wandel/ Hand. 4 : 27 en Joh. 8 : 46.

3. Mit de waardigheid zijner Ampts-bediening/ met welke de onheiligheid der Erfzonde niet bestaabaar was/ Hebr. 7 : 25.

13 Vrage. Waarom had Christus geene Erfzonde ?

Antw. Omdat Hij ontvangen is van den H. Geest.

Vr. Hoe ligt in de ontvangenis van Christus uit den H. Geest/ de rede van dat gestelde stuk : dat Hij geene Erfzonde had ?

Antw. Op deze wijs : dat Hij hierdoor geboren wierd buiten den gewonen hutwelijks-zegen/ en al zoo buiten het Oudh-verbond/ in welks inzjn de grond der toerekening ligt/ zoo als wij te voren gezien hebben.

III. VAN DE DADELIJKE ZONDEN

EN

DE STRAFFEN DER ZONDEN.

1 *Vrage.* Hebben alle menschen ook Dadelijke Zonden?

Antw. Ja; Jac. 3:2, *Wij struikelen allen in velen.*

Vr. Op wat wijs worden de Dadelijke Zonden begaan?

Antw. Die worden begaan op meer dan eene wijs; te weten:

1. Of door de daad zelve; wanneer onze daad afwijkt van en stijdig is met het voorschijft van Gods Wet/ 1 Joh. 3:4.

2. Of door de hoedanigheid van de daad; wanneer een middelmatige ja zelfs goede daad afwijkt van of stijdig is met de Goddelijke Wet/ of in haaz beginsel en oorsprong/ Rom. 14:23, of in haaz omstandigheden van tijd en plaats en wijze/ Lev. 10:1; 2 Sam. 6:6, of in haaz einde en oogmerk/ Matth. 6:1.

Vr. Maar is het nu ook waarachtig/ dat die Dadelijke Zonden ook door alle menschen begaan worden?

Antw. Ja zeker / alleen de kinderen die hun redens-gebruik nog niet magtig zijn/ en ook Christus/ uitgezonderd; dit blijkt:

1. Mit duidelijke getuigenissen in Gods Woord/ men zie 1 Kon. 1:46, Ps. 14:3, Pred. 7:21.

2. Mit rebenen genomen

- A. Van de algemeenheid der verdoornheid van 's menschen natuur/ Matth. 7:16, 17.
- B. Van de algemeene noodzakelijkheid/ niet alleen der wedergeboorte/ Joh. 3:3; maar ook der bekeering/ Matth. 18:3.
- C. Van de algemeene onderbinding en erkentenis der heiligen/ te zien Ps. 19:13, Jes. 64:6, 1 Joh. 1:8.

2 Vrage. Waarmee begaan wij die al?

Antw. Met gedachten, met woorden, en met werken.

Vr. Heeft onze Auteur grond om het bedrjffen van de Dadelijke Zonden, zoowel aan onze gedachten en woorden, als aan onze werken toe te kennen?

Antw. Ja hij; want toch/ gelijk de onderbinding de waarheid van des Auteurs antwoord bevestigt/ alzo wordt ons ook/ in Gods Woord/ dien aangaande het verzekerendste getuigenis gegeven.

Vr. Spreekt Gods Woord van ook ergens van Dadelijke Zonden, die met de gedachten begaan worden?

Antw. Ja het/ zeer menigvuldig. Immerz Gen. 6:5 en 8:21 wordt van het gedichtsel der gedachten van 's menschen hart gezegd, dat het ten alle dagen alleenlijk boos is. Matth. 5:19 leert Christus/ dat uit het harte voortkomen booze bedenkingen. En Gods Woord spreekt alomme van kwade gedachten, Marc. 7:21; van booze gedachten, Esther 9:25; van arglistige gedachten, Job 5:12; van ondeugdzaame gedachten, Spr. 6:18; van gedachten der dwaasheid, Spr. 24:9; der ijdelheid, Jer. 4:14; der ongeregtheid, Jes. 59:7; en der vervloeking, Spr. 10:20.

Vr. **Leest gij ook elders in Gods Woord van Dadelijke Zonden, die met woorden begaan worden?**

Antw. **Ja** ik; want / behalve dat **Jacobus** ons **leert** / dat er niemand is die in woorden niet struikelt, Jac. 3:2; **300** spreekt **Gods Woord** meermalen van zondige woorden; **bus** lezen wij van ijdele woorden, Matth. 12:36; van booze woorden, 3 Joh. vs. 10; van valsche woorden; Jer. 7:14; van leugenachtige woorden, Dan. 2:9; van scheldende woorden, Zeph. 2:8; van smartende woorden, Spreuk. 15:1; van hatige woorden, Ps. 109:3; van bittere woorden, Ps. 64:4; van woorden der oorblazers, Spr. 26:22; van onregt en bedrog, Ps. 36:4; van Godslastering, Jes. 37:4 en van woorden der verblindings, Ps. 52:6.

Vr. **Maakt ook het Goddelijk Woord melding van Dadelijke Zonden, die met werken begaan worden?**

Antw. **Ja** het; **immez** het telt ons niet alleen zeer vele zondige daden op / die door den mensch **wezenlijk** begaan worden / te zien Matth. 15:19; 1 Cor. 6:10, maar spreekt ook meermalen van booze werken, Pred. 4:3; van godlooze werken, 3 Joh. vs. 10, van ongerechte werken, 2 Petri 2:8; van doode werken, Hebr. 9:14; van onvruchtbare werken der duisternis, Eph. 5:11; van werken der ongerechtigheid en des wrevels, Jes. 59:6.

3 **Vrage**. **Liggen dan alle menschen van nature in een staat van Ellende?**

Antw. **Ja**.

Vr. **Wat sluit dat in / dat de mensch gezegd wordt in een staat van Ellende te liggen?**

Antw. **Gelijc** het woord **Ellende** uitdrukt allerlei onheil / welke een schepsel **beslegenen** kan / nevens **de**

de naarheid en smarte welke baaruit geboren worden en omez zulkz een staat van Ellende te kennen geen zulke Ellende/ welke niet/ als eene voorbijgange ramp/ van korten duur is/ maar als een blijblijvend kwaad eene bestendige smarte aanbrenghet; alzoo het liggen in een staat van Ellende insluiten en magt- en hulpelooze onderwerping van den menschen aan alle die kwaden/ door welke hij van alle goeden en genoegens beroofd/ in alle jammeren en verdoeringe ingezonken is. Men zie er van/ Rom. 7 : 5. Openb. 3 : 17.

Vr. Maar is dat liggen in dien staat dez Ellende algemeen; liggen alle menschen in zulk een Ellende-staat?

Antw. Ja zij/ niemand van alleen Christus uitgezonderd; immerz/

1. De oorzaak der menschelijke Ellende is algemeen/ en strekt zich tot allen uit, Rom. 5 : 12, en
2. De Ellende openbaart zich/ in hare uitwerking/ aan en over allen, Rom. 3 : 23; 5 : 14.

4 Vrage. In hoe veel dingen bestaat des menschen Ellende?

Antw. In drie; in Zonde, in Onmagt daar onder en in Straffe.

Vr. Hoe velelei is de Ellende der zonde?

Antw. Driederlei/ te weten:

1. Van Strafschuld, Rom. 1 : 32.
2. Van verontreinigende smet, Jes. 1 : 6. Ps. 38 : 4.
3. Van allerhardste heerschappij, Rom. 6 : 6.

Vr. En hoe velelei is de Ellende van 's menschen onmagt onder de zonde?

Antw. Ook driederlei; te weten/ hij is onmagtig

1. Om zich over zijne straffschulden te verantwoorden

11/ of zijnen Goddelijken Rigtter te verzoenen/ Job
 3. Ps. 49:8, 9. Matth. 16:26.

2. Om zichzelven en zijn onreinen smet te veran-
 ren of weg te nemen/ Ezech. 16:3, 4.

3. Om zichzelven van de dienstbaarheid der Zon-
 en vrij te maken/ en tot de betrachtting van eenig
 geestelijk goed weder te keeren. Van welk laatste
 onze Auteur nabes spreekt in de drie volgende vra-
 en en antwoorden.

Vr. En hoe velerlei is eindelijk de Ellende der
 straffe?

Antw. Ook deze is daziederlei; doch daarban spreekt
 onze Auteur in de 9de vraag en antwoord.

5 Vrage. Is dan de mensch ook onder zijne
 Zonden Geestelijk onmagtig?

Antw. Ja; tot alle Geestelijk goed, Rom. 8:7,
*Het bedenken des vleesches is vijandschap tegen God;
 want het onderwerpt zich de Wet Gods niet; want het
 kan ook niet.*

Vr. Waarom zegt onze Auteur tot alle geestelijk
 goed?

Antw. Omdat er/ behalve het geestelijk goed, ook
 is een natuurlijk, een burgerlijk, een zedelijk en een
 Godsdienstig goed, tot al hetwelke de mensch niet
 geheel onmagtig is/ terwijl zijne onmagt/ van welke
 wij hiez spreken/ zich alleen tot waar geestelijk
 goed bepaalt.

Vr. Maar is de mensch van waarlijk geheel on-
 magtig tot het genoemde geestelijk goed?

Antw. Ja hij; dat blijkt:
 1. Uit het duidelijh **getuigenis** van Gods Woord/
 Rom. 5:6; 8:7.

2. Uit de **getuigenis** **ten**/ onder welke de mensch in
 het

het Woord voortkomt; als daar zijn die van een eerstgeboren kind, Ezech. 16 : 5, 6; van een kwaden boom, Matth. 7 : 18; van een doode, Eph. 2 : 1, enz.

3. Mit den staat van 's menschen verborvenheid/ in welke hij door de zonde gevallen is; vanwege daardoor zijn alle de vermogens van zijn geest/ en al de leden zijnes ligchaams onbekwaam geworden/ om aan het einde van zijnen Maaker te voldoen/ en alzoo is hij tot alle goed werk geheel ondeugonde, Tit. 1 : 16.

4. Mit den aard van dat genade-werk Gods/ door 't welke de mensch noodzakelijk moet vernieuwd en veranderd worden/ in Gods Woord genoemd een Wederbaren, Joh. 3 : 3; een Trekken, Col. 1 : 13; een Scheppen, Eph. 2 : 5, 10; een Levendigmaken, Eph. 2 : 1.

6. *Vrage.* Heeft de mensch dan geen vrijen wil, of eigen natuurkrachten tot Geestelijk goed?

Antw. Neen; zoo zijn wij dood in zonden en misdaden, Eph. 2 : 1.

Vr. Wie zijn het, die aan den mensch zulk een vrijen wil en eigen natuurkrachten tot geestelijk goed toekennen?

Antw. Alle Pelagianen en Pelagiaansgezinden, welke/ of eene geheel onverborgene/ of ten minste eene alleen door de Zonde verzwakte natuur hebben/ en alzoo leeren dat de mensch/ door zijn onbeschillig hebben wil/ eene genoegzame macht heeft om het goede te bezkiezen en te doen.

Vr. Wat hebt gij daar tegen?

Antw. Daar heb ik dit tegen:

1. Dat de Leer van 's menschen vrijen wil, 300
als

als partijen die in eene enkele onverschilligheid stelen/ noch met den aard van den wil/ noch met hetgeen ons God's Woord van dezelve leert/ overeen te brengen zijn/ zoo als te horen reeds bewezen is.

2. Dat de Leer van 's menschen doodelijke onmagt tot het minste goed/ ons in God's Woord al te duidelijk en onder veel te krachtige spreekwijzen wordt voorgesteld/ dan dat wij eenig het minste vermogen aan den mensch zouden kunnen toezigenen; men zie de bewijzen eben bijgebzagt.

7 Vrage. Zijn dan alle Geboden, Bedreigingen en Beloften van God niet te vergeefs?

Antw. Neen; dat zijn Middelen, waaronder God den mensch, als een redelijk Schepsel, bewerken wil tot zijn plicht.

Vr. Wat dunkt u van het antwoord/ met hetwelke onze Muteur de bedenking/ in het voorstel van de vraag opgegeven/ tracht weg te nemen?

Antw. Dat het zeer volboende is/ om de ongegrondeheid van de opgegevene bedenking te doen zien; want/ dat de geboden/ beloften en bedreigingen die God in zijn Woord doet/ van God verordineerde middelen zijn/ om den mensch te leeren wat zijn plicht is; hem te doen zien wat hij voor den Val konde doen/ en wat hij door den Val verloren heeft; hem aan te wijzen het verband dat er is tusschen gehoorzaamheid en loon, tusschen ongehoorzaamheid en straf, en hem alzoo tot Christus te drijven/ om in zijne gerechtigheid schuilplaats/ en in zijne genade vernieuwing en bekwaammaking tot het doen van de gebodene pligten te zoeken/ is eene waarheid/ welke uit het geheele geloof en einde der Prediking/ zoo van de Wet als van het Evangelium/ kenbaar is. Dan zoo zeker dit is/ eben

300 buidelyk blykt daaruit/ dat dan alle geboden/ bezeigingen en beloften/ in het Woord gebaan/ neen zeker niet te vergeefs zijn.

8 Vrage. Wat is de Straffe der Zonden ?

Antw. De Dood , Rom. 6 : 23 , *De bezolding der Zonde is de dood.*

Vr. Wat is in 't algemeen Straffe ?

Antw. Straf is , een natuurlijk kwaad , vastgemaakt aan een zedelijk kwaad , door Hem , die regt en magt heeft ons te verplichten tot het doen van zijn wil.

Vt. Hoe velelei is de straf der Zonde ?

Antw. Tweedelei ; te weten / dezelve is :

1. Of eene Vaderlijke straf , welke God als een misnoegd Vader op zijne kinderen legt / om hen te tuchtigen over hunne zonden / welke straffen men gewoon is kastsjdingen te noemen ; men zie ez van Ps. 89 : 31 , 32 , 33.

2. Of eene Rigterlijke Straf . welke van God / als een heilig Rigter / de bezworpelingen wordt aangedaan / tez volboening aan zijne gerechtigheid / welke straffen men gewoon is / in een meer eigen gezegden zin / den naam van straffen te geven ; men zie er van / Ps. 50 : 21.

Vr. In wat zin sprekten wij hier van de straf der Zonden ?

Antw. In den laatsten en eigenlijkhsten zin.

Vr. Maar welk is nu de straf der Zonde ?

Antw. De straf der Zonde is / zoo als onze Heurteur zegt / de Dood. Dit blykt uit Gen. 2 : 17. Rom 5 : 12 en 6 : 23 , enz.

9 Vrage. Hoe velerlei Dood is er ?

Antw. Driederlei ; een ligchamelijke , geestelijke en eeuwige Dood.

**Vr. Hoe kan men dezen dizeiderlei dood on-
derscheiden?**

Antw. Men kan hem onderscheiden in een tijdelijken en in een eeuwigen dood, welke beide wederom kunnen onderscheiden worden/ in een lichamelijken en in een geestelijken dood; welke onderscheiding zoo veel te volkomener is/ als wij weten/ dat en de lichamelijke en de geestelijke dood den bezwoepelingen/ en in den tijd en in de eeuwigheid overkomt.

Vr. Maar ligt deze dizeiderlei Dood ook in het Goddelijk ozeigement op de Zonden gedaan/ Gen. 2 : 17?

Antw. Ja het; want den Dood te sterven, naar dat ozeigement/ beteekent sterbende te sterben/ dus te sterben in vollen nadruk; maar dat sluit in/ lichamelijk en geestelijk / beide in den tijd en in de eeuwigheid te sterben.

10 Vrage. Wat is de lichamelijke Dood?

Antw. Eene scheiding van ziel en ligchaam.

Vr. Behoort alleen de scheiding van ziel en ligchaam tot den lichamelijken Dood?

Antw. Neen; de scheiding van ziel en ligchaam is het volmakend eindpaal van dezelve; van/ daar- onder behooren ook alle die ellendigheden van dit leven/ welke uit de Zonden voortbloeyen/ en die scheiding van ziel en ligchaam veroorzaken/ dat is alle ligchaams-kwaden/ welke hier in den tijd den mensch om dez Zonden wil overkomen.

Vr. Welke kwaden behooren van daartoe al?

Antw. Deze kan men aanmerken:
1. Of als meer en volk treffen; als Pestilentie, Stormwin, Oorlog, Hongersnood, zie er van/ 2 Sam.
2. Of als meer in de menscheit; als Waterfloeden, enz. Men
13. die bepaalt elk mensch
3. tref-

treffen; hoedanige: zijn allelei lichaaams-gebreken/
lastigen arbeid/ ziekte en pijn/ en eindelijk de Dood/
men leeft er van/ Gen. 3: 17; 18, 19. Job 33: 19, 20.

Vr. Maar waarin bestaat eigenlijk de lichamelijke Dood?

Antw. In een ophouden van die beweging en werking der levenssappen/ in het menschelijk ligchaam/ in welke eigenlijk het leven van het ligchaam bestaat; door welke ophouding het ligchaam onbekwaam wordende om eene woonplaats voor den geest te zijn/ de scheiding tusschen de ziel en het ligchaam veroorzaakt wordt/ Job 14: 10.

11 Vrage. Wat is de geestelijke Dood?

Antw. Eene scheiding van Gods gunst, en eene onmagt in de zonde.

Vr. Bzengt onze Auteur deze twee stukken terecht tot den geestelijken Dood?

Antw. Ja hij; dit blijkt/ ten aanzien van het eerste/ uit Eph. 4: 18, en ten aanzien van het tweede uit Eph. 2: 1.

Vr. Wat sluit het eerste/ of de scheiding van Gods gunst al in?

Antw. Dat sluit in:

1. Eene berooving van de Goddelijke liefde/ Jer. 15: 1.
2. Eene uitsluiting uit de Goddelijke tegenwoordigheid en gemeenschap/ Jes. 59: 2.
3. Eene ontbering van de Goddelijke zorg en bescherming/ Hoz. 5: 6, 14, 15.
4. Eene onbezweeping aan den Goddelijken toorn/ 2 Sam. 28: 16.

Vr. En wat sluit het tweede/ of de onmagt in de Zonden/ al in?

Antw. Dat sluit in:

1. Een berben van het Goddelijk Beeld/ dat is van

alle onzpronkelijke Gerechtigheid en Heiligheid/ Rom. 3 : 23.

2. Een jammerlijke bezaaftheid aan de Zonde/ Rom. 6 : 6.

3. Een onderworpenheid aan de magt des Sa-
tans/ Joh. 8 : 44.

4. Een angstige verschrikking in het gewisse/ ont-
staande uit besef van bloetschulden/ Job 15 : 20,
21. Spr. 28 : 41.

12 Vrage. Wat is de eeuwige Dood?

Antw. Een eeuwig straflijden in de hel.

Vr. Wordt de eeuwige straflijding met grond een
eeuwigen Dood genoemd?

Antw. Ja zij; Immerz Gods Woord geeft die
den naam van Dood, Joh. 8 : 51, van den tweeden
Dood, Openb. 20 : 14, en verzekert ons van des-
zelfs eeuwigheid, Matth. 25 : 41.

Vr. Daarin zal de eeuwige straflijding / die de
eeuwig Dood genoemd wordt/ bestaan?

Antw. Deze zal bestaan in eene volmaking van al
datgene dat den geestelijken Dood uitmaakt/ gepaard
met allelei en de grootste ligchaams-smarte; derhalve

1. Het in eene geheele vernietiging van den mensch/
zoo als Socinus wil/ tegen Joh. 5 : 29.

2. Maar?

A. In een rampzalig gemis van Gods Zalige
gemeenschap/ 2 Thess. 1 : 9.

B. In een ondragelijk geboel van den Goddelijken
Coorn beide in Ziel en ligchaam/ Hebr. 10 : 27.

[Doch van dit stuk
het laat moeten wij nader handelen bij
het laatste Hoofdstuk.]

13 Vrage. Verdient alle Zonden die straf?

Antw. Ja, tot de
vloekt is een iegelijk

die niet blijft in al hetgene ge-
schre-
4

schreven is in het Boek der Wet, om dat te doen:

Vr. Heeft onze Auteur grond om te spreken van de minste Zonde; zijn er dan ook trappen in de Zonden?

Antw. Ja zeker; want ofschoon alle Zonde van ééne natuur en aard is / voor zoo verre men die beschouwt in opzigt tot de Goddelijke Wet / zoo is nogtans de eene Zonde meer en grooter van de ander / in opzigt tot de maniere van bedrijf, dit blijkt niet alleen uit de onderscheiding / welke Gods Woord maakt tusschen Zonden en Zonden / Ezech. 5 : 6 ; 8 : 15 , Ps. 19 : 13 , 14 , Num. 15 : 27 , 28 , 3 , maar ook uit het uitdrukkelijk zeggen van Christus / Joh. 19 : 11.

Vr. Maar bezien nu alle / ook die Zonden / die de minste zijn / alle die genoemde tijdelijke / geestelĳk en eeuwige straffen?

Antw. Ja zij / dit blijkt

1. Uit het verband 't geen de Apostel Jacobus stelt tusschen de overtreding van een gebod der Goddelijke Wet / en alle de geboden van dezelfde / Ja. 2 : 10.

2. Uit de onbepaalde vasthechting van den vloek der Goddelijke Wet aan alle en elk een der overtredingen / Deut. 27 : 26 , Gal. 3 : 10 , Rom 6 : 23.

14 Vrage. Zijn er dan geene vergeeflijke Zonden?

Antw. Wel in Christus, de Zonde in den Heiligen Geest alleen uitgezonderd, doch gene vergeeflijk in zich zelve.

Vr. Met wie, hebben wij verschil over het onderscheid tusschen vergeeflijke en onvergeeflijke Zonden?

Antw. Met de Papisten, welke willen dat er zonden zijn / die wel buiten en behalve de Wet /
maar

maar niet tegen bezelbe zijn / en daazom / niet de reuwige / maar alleen tijdelijke ligchaamszaffen bezdienende / in en voor zichzelven bezgeestlijk zijn / in welk wanbegrip zij / van de Hezbozmdre kerck met regt webezspzoken wordt / stellende beze / dat geelijc onze Auteurs zegt / geene Zonden in zichzelven bezgeestlijk is.

Vr. Kunt gij de waarheid van de Leer der Hezbozmdre kerck in beze / met genoegzame bewijzen staven ?

Antw. De waarheid daarvan blijkt onz :

1. Mit de straks betoogde verdienstelijkheid van den eeuwigden dood / welke zelfs de minste Zonde is.

2. Mit de volmaaktheid van de Goddelijke Wet / welke alle Zonden verbiedt / en daarom van geen Zonden weet welke buiten haar bezbod geschieden / en alzoo vergeestlijk zijn kunnen.

3. Mit den aard en natuur der Zonde / welke een schending is van de Goddelijke Majesteit / en bezhalve in zichzelven niet vergeestlijk zijn kan / maar gewijselijc strasschuldig is.

Vr. Maar zijn er dan geene zonden op eenigezlei wijze vergeestlijk ?

Antw. Ja / alle zonden zijn vergeestlijk / alleen / zoo als onze Auteurs zegt / de Zonde in den Heiligen Geest uitgezonderd , naar Matth. 12 : 31 , 32.

Vr. Op wat grond zijn alle zonden / (die eene alleen uitgezonderd) vergeestlijk.

Antw. De grond van bezgeestlijkheid is alleen Gods Genade / en de genoegzame boening van den Bozge Chzistus / Spr. 28 : 13 , Hand. 10 : 43 , 1 Joh. 1 : 7 , &c.

Vr. Maar wat den H. Geest / die vergeestlijk houdt ?

Antw. Daarboor boosaardige verwerp ik : Eene moedwillige en van , en lastering tegen de leer van

Wetsta ik : met onzen Auteurs / voor on-
Hand. 10 : 43 , 1 Joh. 1 : 7 , &c.
Q 5

van het Euangelium (bijzonder zoo als die door Wonderwerken is bevestigd), na eene voorafgegane kennis en erkenning daarvan, gepaard met eene onberouwelijke volharding in dezelve.

Vr. En waarom is die Zonde onbergelijk?

Antw. Alleen omdat Gods eeuwige Wil deze zonde bepaald heeft niet te vergeven; en ingevolge van dien eeuwigen Wil/ de Borg voor die zonde niet heeft volstaan/ noch ook de Gerechtigheid van den Borg/ tot vergeving van die zonde/ aan den genen/ die ze doet/ niet wordt toegerekend.

15 Vraag. Is door de Zonde het verbond der werken vernietigd?

Antw. Ja, ten opzichte van zijne magt om iemand te rechtvaardigen.

Vr. Heeft onze Auteur grond om te stellen / dat het Werk-verbond door de zonden/ ten aanzien van zijne magt om iemand te rechtvaardigen/ vernietigd is.

Antw. Ja hij; want / behalve dat het uit den aard der zaak blijkt / dat een Verbond / welker voorwaarde oobezreden wordt/ ook vernietigd wordt/ ten aanzien van de Belofte/ die in het zelve aan de volbrenging der voorwaarde was vastgemaakt; zoo zal Paulus dit stuk dubbelijk bevestigen/ als hij ons leert/ dat uit de werken der Wet geen vleesch zal gerechtigd worden, Rom. 3 : 20, Gal. 3 : 11.

Vr. Maar waarom zegt onze Auteur ten opzichte van dat stuk?

Antw. Omdat het Werk-verbond niet in alle opzichten door de Zonden vernietigd is; immerzoo dat Verbond heeft/ niet tegenstaande de Zonden/ nog zijne kracht behouden.

1. Om den mensch te verplichten tot eene volmaakte gehoorzaamheid/ Matth. 19 : 17.

2. Om den mensch/ van wege zijn Bondbreuk/ onder den bloek te houden/ Gal. 3 : 10.

Vr. Heeft het Werk-verbond die kracht nog/ na den val/ omtrent alle menschen?

Antw. Neen; de uitverkorene geroepene heiligen zijn/ door een ander Verbond/ van de kracht/ zoo van bezplichting tot gehoorzaamheid/ als van de verbindtenis tot het ondergaan van den bloek/ welke het Werk-verbond heeft/ vrijgemaakt/ naardien Christus/ als het Hoofd van het tweede Verbond/ voor hen eene volmaakte gehoorzaamheid daargesteld/ en den bloek van het Werk-verbond voor hen gebzagen heeft/ Rom. 8 : 3. Gal. 3 : 18.

Einde des Eersten Deels.

2. d. l. v.

5. = >

HELLENBROEK, Abraham
Korte en eenvoudige
catechisatie over het
voorbeeld der goddelijke
waarheden,

824
H477k
1868
v.1

